

ความเห็น "จันทราภา"

คัดจาก
หนังสือพิมพ์ไทย
พิมพ์แจก

ในงานพระราชทานเพลิงศพ
อำมาตย์เอก พระยาสุนทรเทพกิจจากรักษ์
(ทอง จันทรางค์)

พร: พุทธศักราช ๑๔๓๕

พระยา สุนทรเทพ กิจจารักษ์
(ทอง จันทรางศุ)

สารบรรพ์

-
๑	ปัญหา เรื่อง ถนนหนทาง ตามหัวเมือง	๑
๒	วินัยของข้าราชการพลเรือน	๑๒
๓	ปัญหา เรื่อง ถนนหนทาง ^{๒๒} ตอบผู้รู้ความจริง	๒๐
๔	ส่วนหนึ่งแห่งความเป็นไปในความสามัคคีธรรม
ของข้าราชการหัวเมือง	๒๗
๕	ความเคราะห์ร้ายของทางหลวงของมณฑล และทางราษฎร ...	๓๖
๖	การพิจารณาบำเหน็จเดือนชน ... ของ
เจ้าพนักงานปกครองท้องที่	๔๔
๗	การเปลี่ยนแปลงวิธีดำเนินราชการของกรมไปรษณีย์
ตามสภาพปัจจุบัน	๕๒
๘	การจดทะเบียนรถยนต์ตามหัวเมือง ดูเป็นการ奇特
ที่ไม่ต้องห้องนัก	๖๐
๙	แผนผังสำหรับหัวเมืองถึงเวลาดูควรดำริจัดบ้างหรือยัง ?	๖๖
๑๐	ความเป็นไปในเรื่องป่าไม้ กับความเป็นอยู่ของราษฎร	๗๓
๑๑	เรื่องราวคำร้องอาจเป็นเหตุให้อำนาจการปกครอง
เสื่อมหรือไม่ ?	๘๐
๑๒	ความเห็นเอกชนเรื่องตำแหน่งปลัดมณฑลและตำแหน่ง
มหาดไทยมณฑล	๘๖
๑๓	จำแนก "อาชีพพน" เป็น ๓ ประเภท	๑๐๕
๑๔	วิจารณ์เรื่องคดีขอมดิน ซึ่งตั้งมา ๑๖ ปีแล้ว	๑๑๕

คำปวารณา

เจ้าคุณสุนทรเทพภิกษุจรรักษ์ (ทอง จันทรางศุ) นอกจากที่จะ
ไตรภวใคร่ นบถอก กับ ข้าพเจ้า เป็น ล้วน ศวมา ชำ นาน แล้ว ยัง เป็น
กตยาณมิตร ของ หนังสือ พิมพ์ ไทย ด้วย มี อากคือ ได้ เขียน ความ เห็น
ต่าง ๆ ส่ง มา ตง พิมพ์ ใน หน้า กระจาษ หนังสือ พิมพ์ ไทย โดยใช้ นาม
ปากกา ว่า “ จันทราภา ” สุด แต่ เหตุการณ์ และ โอกาส จะ อำนวย

ใน เมื่อ ถึง โอกาส ที่ เจ้าภาพ จะ ได้ จัด การ พระราชทาน เพด็จ ศพ
หนังสือ พิมพ์ ไทย จึง จัด การ พิมพ์ หนังสือ เด่มนี้ เป็น ปฏิการ ที่ ได้ มี อุปการะ
ต่อ หนังสือ พิมพ์ ไทย สำหรับ บรรณาการ แก่ ผู้ มา ใน วัน นั้น ตาม คำ
ขอ ร้อง ของ ท่าน ผู้ ตาย ที่ ได้ เจตนา ไว้

ตาม กติกา ของ หนังสือ พิมพ์ จะต้อง บิดนาม ผู้ เขียน อย่าง เกร็ง ครัด
แต่ ท่าน ผู้ เขียน ก็ได้ มรณกัมม์ ไป แล้ว ซึ่ง แม้ แต่ ทาง กฎหมาย ก็ ต้อง
ยุติ ไป ด้วย มรณะ ของ จำเลย จึง หมด อาบตที่ จะ กดำ ว่า จันทราภา
คือ ใคร นาม จันทราภา ขณะ ที่ กาดัง ตง พิมพ์ ใน หน้า กระจาษ มี จำนวน
ผู้ ท ต้อง การ ทราบ ว่า จันทราภา คือ ใคร ไม่ น้อย เลย ใน บ่าย วัน หนึ่ง
ข้าพเจ้า ได้ รับ โทรศพัท มา จาก วง บุรพา ว่า ส่มเด็จ พระราชบิดุตา รับ ตั้ง
ให้ หา เมื่อ ข้าพเจ้า ไป เมื่อ จึง รับ ตั้ง ถา ม ว่า จันทราภา คือ ใคร
ข้าพเจ้า มี รุ จะ ทำ อะไร นอก จาก กราบ พระบาท หวัง เราะ แล้ว ก็ หนึ่ง เดียม ได้
เพช ทูต จึง มี พระกระแส ต่อ ไป ว่า ไม่ใช่ ใคร คือ พระยาสุนทรเทพ ซึ่ง
เป็น มหาเด็ก ของ พระองค์ ท่าน กระแส รับ ตั้ง นี้ ต่อ หน้า พระภูเบศร์
ผู้ เป็น พี่ชาย เจ้าคุณสุนทร เอง ดง น เป็น ศว อย่าง

ความเห็น จันทราภา น ไต๋ตง หตาย ครัง หตาย คราง เหมาะ แก่
เหตุการณ์ ใน สัมมัย น्हึ ๓ แต่ ถึง บดิน ก็ ยังไม่ ถึง อากาธ เก้า คร่ำ คร่ำ
หวัง ว่า ผู้ที่ ได้ รับ ไป จะ พอ ใจ ทั้ง กัน

จิตรกรรมของดลน

วันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๔

๔ ปัญหาเรื่องถนนหนทางตามหัวเมือง

กรมทางเป็นผู้ได้ “พระคุณ”
แต่เทศาและเจ้าเมืองได้ “พระเดช”

กุ๊หลี่ของกรมทางได้ค่าจ้างเป็นเบี้ยเลี้ยงท้อง
กุ๊หลี่ของเทศาและเจ้าเมืองได้อะไร ?

(จากหนังสือพิมพ์ไทย ฉบับวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๔๗๐)

— ๑ —

ถนนหัวเมืองก่อนสมัยกรมทาง

การทำ ถนน หนทาง มีใช้ ฟัง มี ขึ้น เมื่อ มี กรมทาง แล้ว มี มา
ก่อน นั้น เป็น เวตา นาน ยิ่ง ทาง บั กษ ์ ได้ และ ทาง ภาค พายัพ ได้ เริ่ม ตัด
ถนน หนทาง กัน มา ตั้งแต่ ยุค แรก จัด การ มณฑล เทศาภิบาล (ร.ศ. ๑๑๕)
การ ก่อสร้าง ถนน หนทาง ก่อ การ บำรุง ทาง ก่อ ใน เวตา นั้น
อยู่ใน ความ อำนวย การ ของ สุ่มุหเทศาภิบาล และ ทำ ความ ติด ต่อ กับ
กระทรวง มหาดไทย ใน ทาง ที่ จะ ทำ เพราะ สุ่มุห มาก เรือง แรง คน มี ได้
จ้าง ใช้ การ กะเกณฑ์ มี เงิน งบประมาณ กระทรวง มหาดไทย ใน การ
บ้าง สำหรับ ค่า เครื่องมือ เครื่องใช้ ใน การ ก่อสร้าง เช่น การ ทำ สะพาน เป็น
ต้น บัดะ มาก บ้าง น้อย บ้าง ใน ตอน ก่อน หน้า ตัง กรมทาง ขึ้น มี เงิน
ประมาณ บัดะ ๑๕๐,๐๐๐ บาท

กระทรวงคมนาคม ซึ่งเวลานั้น เรียก กระทรวง โยธา ออกหนุนในทาง
ข้าง มีเจ้าพนักงานโยธา เงินเดือน มากบ้าง น้อยบ้าง นับ ตั้งแต่ ๕๐ บาท
ขึ้นไป ประจำ อยู่แทบทุก จังหวัด และ มณฑล มณฑลใด ที่มี การ บำรุง
ถนน หนทาง มาก อย่าง เช่น มณฑล ทางบักซ์ ไค ถึง มีกอง ข้าราชการโยธา
และ มี คอ ข้าราชการ เป็น ชาว ต่างประเทศ

แรงราษฎร์กับบ้านเมือง

จำนวนเงิน เด็กน้อยที่รับใช้ได้ ใช้อยู่ประจำปี แต่ก็ได้นอน หนทาง
ที่ใด ไร่ เป็น ประโยชน์ เป็น อนันต์ เนื่องจาก แรงราษฎร์ ถ้า จะ คิด
นึกหา ว่า เกณฑ์ เขา ๆ เดือดร้อน ก็มี เรื่อง ที่ น่า จะ นึก อยู่บ้าง การ
เกณฑ์ ทำ ถนน หนทาง ใน ขณะ ผู้ถูก เกณฑ์ เห็นด เห็นขย เดือด ร้อน แต่
เมื่อ ทางไป มา สะดวก ผู้ถูก เกณฑ์ นั้นเอง ได้ รับ ความ สะดวก ใน การไป
มา ค้าขาย จาก หน้าพัก หน้าแรง ของ คน และ อีก ประการ หนึ่ง เมืองใด
เคยง กับ เรา เขาก็ เกณฑ์ ดงน เหมือนกัน เรา ยัง พยายาม ให้ เขา กว่า
เขา เดียว อีก และ ถ้า เงิน เรา ไม่ มีพอ ขอแรง กัน ทำได้ เรา ก็ ไม่ทำ ฉะนั้น
แล้วเราจะ ได้ รับ ความ เดียวใจ ในภายหลังว่าเรา ดำรง เพื่อนบ้านเขาเกินไป

สมัยเมื่อกรมทางเกิดขึ้นแล้ว

ใน สมัย เมื่อ กรมทาง เกิด ขึ้น ตาม ความ เข้าใจ ของ คน ทั่วไป
ดูเหมือน ว่า บรรดา ทาง ทว พระราชาอาณาจักร กรมทาง เป็นผู้ ทำ และ
รักษา และด้วย ประการนี้ เจ้าพนักงาน โยธา ตามหัวเมือง ก็ได้ เลิกถอน
หมด มารวม อยู่ใน กรมทาง งบประมาณ ที่มี อยู่ใน กระทรวงมหาดไทย
เพียง เด็กน้อย สำหรับ เพียง แต่แก้ความ ขัดข้อง ใน เครื่องมือ เครื่องใช้
ก็ได้ ถูก คัดไป บวก เข้าใน งบประมาณ ของ กรมทาง ทั้งสิ้น

ต่อมา มี พระราชบัญญัติ วางการรถไฟ และทางหลวงชน พระราช

บัญญัติขึ้นโดยราชชน จากกรมทาง และเพราะความต้องการพระราชบัญญัติ
 นี้โดยด่วน จึงทราบข่าวว่ามีได้ ชนิดที่ ประชุมเสนาบดีสภา โดยฉะเพาะ
 ทางบก พระราชบัญญัติได้แบ่งทางเป็น ๓ ชนิดคือ ทางหลวงของ
 แผ่นดิน ๑ ทางหลวงของมณฑล ๑ ทาง ราษฎร ๑ นำสงสัยว่าทาง
 ทั้ง ๓ ประเภทนี้ หน้าตา แตกต่างกันอย่างไร ที่จริงมัน ต่างกัน ด้วยใคร
 เป็น ผู้รักษา ถ้าทาง เส้นใด ที่ กรมทาง รับทำ หรือ รับรักษา ทาง นั้น เป็น
 ทาง หลวงของ แผ่นดิน ทาง เส้นใด ที่ กรมทาง ไม่รับ ทำ และ รักษา
 ทาง เส้นนั้น ก็เป็น ทาง หลวงของ มณฑล ส่วน ทาง เส้น ๆ และ โดย มาก
 เป็น ทาง ใน ตะแคว บ้าน นายอำเภอ เป็น ผู้ มี หน้า ที่ รักษา นั้น เรียก ว่า
 ทาง ราษฎร อย่างไร ก็ตาม กรมทาง ทรงไว้ ซึ่ง อำนาจ ที่จะ แนะนำ
 ใน การทำ และ รักษา หรือ ถ้าเห็น สัมควร จะให้ นายช่างไป ช่วย เหลือ
 หรือ ช่วย การ ส่ง เงินใน ที่ จำเป็น ก็ได้

อำนาจ อีก อย่างหนึ่ง ตาม พระราชบัญญัติ ทางการเงิน และ ทาง
 หลวง มีว่า กรมทาง ทรงไว้ ซึ่ง อำนาจ ที่จะ เตือน ทางหลวงของ มณฑล
 หรือ ทาง ราษฎร มา เป็น ทาง หลวงของ แผ่นดิน ก็ได้ และ จะ ดัด ทาง
 หลวงของ แผ่นดิน ลงเป็น ทางหลวงของมณฑล หรือ ราษฎรก็ได้ อำนาจ
 นี้ แปลว่า กรมทาง จะทำได้ ตาม ความ พอใจ อ่าน ตัวหนังสือไม่ นึกถึง
 ความจริง ก็ไม่สู้ กระทบ หนัก ถ้า นึกถึง ความจริง ก็มี เหตุผล ที่น่า พิจารณา
 อยู่ มาก

เลื่อนและถอดยศถน

เหตุใดพระราชบัญญัติจึงได้ให้อำนาจแก่กรมทางเช่นนั้น บรรดา
 ทาง ทั้ง หลายน ใน พระ ราช อาณาจักร ได้ อប់ต ัน ก่อน อប់ต ัน ของ กรม ทาง
 ชำนาญ ครน เมื่อมี กรมทางขึ้น และ โดย อำนาจใน พระราชบัญญัติ

วาง การรถไฟ และ ทางหลวง ซึ่งกรม ทางเป็น ผู้วางที่แบ่ง ทางเป็น ๓ ชนิด
 และ ที่ กรมทาง สัมคร จะ รักษา เอง ก็ได้ ไม่ สัมคร จะ รักษา ก็ได้ นั้น
 ข้าพเจ้า อยาก จะ เดา เอาว่า กรมทาง จะ รับ รักษา เท่า วงเงิน ที่มี อยู่ใน
 ประมาณ ของ กรมทาง ซึ่ง จะ รักษา ได้ โดย อาการ จำ และ หยิบ เอา
 ทาง ที่ เขา ทำ ได้ เท่า มา รักษา บ้าง ทำ ชน เอง ใหม่ บ้าง เท่า ที่ จะ เห็น ว่า
 เป็น ประโยชน์ ยิ่ง ที่ เหน็ดเหนื่อย ก็ ปล่อยให้ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ รักษา
 กัน ไป ตาม บุญ ตาม กรรม ถ้า พอใจ ก็ ให้ เงิน บ้าง พอ เป็น ค่า เครื่องมือ
 ถ้า ไม่ พอใจ ก็ ไม่ ให้ เลย และ ถ้า ภายหลัง ปรากฏ ว่า ถนน ที่ เจ้าพนักงาน
 ปกครอง ท้องที่ เป็น ผู้รักษา นั้น เส้น ไค เส้น หนึ่ง เป็น ประโยชน์ แก่ การ ไป
 มา ดี กว่า ส่วน ไค ส่วน หนึ่ง ที่ กรมทาง รับ รักษา แล้ว ครั้น จะ เอา ทาง
 เส้น นั้น มา บวก ชน ใน ความ รักษา ของ กรมทาง โดย ไม่ ดัด จำนวน ทาง ที่
 รักษา อยู่ เดิม ดง ไป จำนวน ทาง ที่ รักษา ก็ จะ มากกว่า วงเงิน ที่มี จึง
 จำ ต้อง ถอด ยศ ทางหลวง ของ แผ่นดิน ใน ส่วน ที่ เห็น ว่า เป็น ประโยชน์ น้อย
 ดง เป็น ทาง หลวง ของ มณฑล หรือ ทาง ราษฎร์ เสีย แล้ว หยิบ เอา
 ทาง หลวง ของ มณฑล หรือ ทาง ราษฎร์ ใน ส่วน ที่ เห็น ว่า เป็น ประโยชน์
 กว่า นั้น เดือน ชน เป็น ทางหลวง ของ แผ่นดิน แทน เรื่อง เดือน ยศ ถอด ยศ
 ถนน ไค มา แล้ว หลาย แห่ง เช่น ถนน บางลำพู ทจิงหวัด ระนอง เป็นต้น
 เหตุการณ์ จึง เป็น ว่า ฝ่าย กรมทาง รักษา ถนน หนทาง ด้วย เงิน ฝ่าย
 เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ รักษา ถนน หนทาง ด้วย อำนาจ คือ กะเกณฑ์
 แล้ว แต่ กรมทาง จะ เลือก บำรุง รักษา หรือ ไม่ ตาม ความ พอใจ จึง นำ เห็น
 ออก เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ อยู่ บ้าง เป็น ผู้ปกครอง ราษฎร์ อยู่ โกด
 ชิด ติด ต่อ กับ ราษฎร์ น่า จะ เป็น พระคุณ มากกว่า พระเดช แต่ ด้วย
 เหตุว่า ทาง การ เป็น ดัง ว่า นี้ จึง กลาย เป็น ตรง กัน ข้าม

ตำแหน่งพระคุณกับพระเดช

ผู้ที่ห่างจาก ราชฎร ดัง เช่น กรมทาง เป็นได้ รับ ตำแหน่ง พระคุณ แทน ยิง ทาง ๒ ประเภทนี้ อยู่ใกล้ ๆ กัน ดัง เช่น จังหวัด อุตริคต ทาง ไป พระแท่น และ ดับแด กรมทาง รับ รักษา เป็น ทางหลวง ของ แผ่นดิน ทางไป ท่าเต่า และ ทางใน บริเวณ เป็น ทางหลวง ของ มณฑล ราชฎร ทำถนน ๒ ประเภทนี้ มองเห็นกันอยู่ ฝ่ายผู้ทำถนน ด้ายดับแด และพระแท่น ได้ ค่าจ้าง วันละ ๗๕ สตางค์ ผู้ทำ ถนน ท่าเต่า และ บริเวณ เมือง คอง หือ เข้า มา บริโภค และ เอา เครื่องมือ ของ ตน มา ใช้ เอง ที่ เป็น ดง นั้น มี โดยมาก แห่ง ที่ ยก คิวอย่าง มาก เพียง แห่งเดียว เหตุ ที่ เป็น ดง นั้น ปลดุดใจ ให้ ราชฎร ประหาค อยู่ ไม่น้อย เพราะ กิจงาน รัฐบาด เหมือนกัน แต่ อีก ฝ่าย หนึ่ง ได้ เงิน และ อีก ฝ่าย หนึ่ง ไม่ ได้ เงิน เป็น เหตุ ให้ การ บังคับ บัญชา ดำบาก ยิ่ง กว่า ที่ ควร จะ เป็น และ ไม่ ต้อง สงสัย เดียวว่า การขอแรง ราชฎร จะ ไม่ ดำบาก ยากเข็ญ จน จนถึง ที่ สุด ต่อไป ช่างหน้า ก็ ขอ แรง ไม่ ได้ ใน ที่ นั้น และ ทางหลวง ของ มณฑล และ ทาง ราชฎร ที่มี อยู่ แลว จะ รักษา กัน ได้ ด้วย ประการใด และ เพราะ เหตุนี้ เอง น่าจะ ทำให้ เทศา ผู้ว่าราชการ จังหวัด ชัก ท้อไป ตาม ๆ กัน ถึง จะ เห็น ประโยชน์ ใน ทาง ทนุบำรุง การ คมนาคม เพียงไร แต่ เมื่อ เกิด ความ ยาก ดำบาก เพราะ ทางการ ดัง กล่าวมา ก็ เป็น ขรรมดา อยู่เอง ที่ จะ ชวนให้ ท้อถอย ใน ฝ่าย ราชฎร เอง เขา ก็ ไม่ อยากให้ ใคร รบกดจน กะเกณฑ์ เขา นัก แม้ จะ เป็น เวลาว่าง นอน เดิน ตาม ค่ำดาวัด ก็ คิดว่า ดงนั้น การ กะเกณฑ์ จึง เป็น การ ผันใจ ได้ ของ เมื่อใด ก็ ไป เก็บ เรือง อัน ตก หัดนมา ทำ เรืองราว และ ฎีกา เพราะ ค่า ขรรมเนียม ก็ เพียง ๑๐ สตางค์ ใน ที่ นั้น ก็ ต้อง เป็น จำเดย ซึ่ง ถึง ไม่ ผิด ก็ ไม่ สนุก เป็น อย่างยิ่ง

ทางหลวงกับรถยนต์

เมื่อได้กล่าวมาเพียงนี้ ก็ใคร่จะกล่าวถึงการ จัดระเบียบรถยนต์ตามหัวเมือง การ จัด เทียบ รถยนต์ นั้น แต่เดิม เป็น หน้าที่ ของ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ ทั้งในกรุง และ หัวเมือง ส่วนใน กรุง นั้น ยกไว้จะได้ กล่าว ถึง ณะเพาะ แต่ หัวเมือง นำพิจารณาว่า เมื่อการ จัด เทียบ รถยนต์ อยู่ กับ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ ซึ่ง ตาม ที่ ประกาศ มา แล้ว ให้ผู้ว่า ราชการ จังหวัด เป็น นาย เทียบ นั้น มี ได้ ผล เสียผล อย่างไร ถนนหนทาง ที่ ใช้ เติรรถยนต์ ตามหัวเมืองเดี๋ยวนี้ ส่วนมากเป็นทางหลวงของ มณฑล ฝ่าย พนักงาน ปกครอง ท้องที่ เป็น ผู้ทำ และ รักษา โดยอาศัย ขอแรง ราษฎร ที่ รถยนต์ เติร อยู่ บน ทางหลวง ของแผ่นดิน มีน้อย กว่า ทาง หลวง ของ มณฑล และ ทาง ราษฎร มาก การ เติร รถยนต์ หา ประโยชน์ นั้น ที่ จริง มี ทั้งคุณ ทั้ง โทษ ฝ่าย ข้างคุณ นั้น ก็คือ การส่ง ดินค้า และ คน โดยสำน รวดเร็ว ขึ้น ฝ่าย ข้างโทษ นั้น ถ้า การ อนุญาตไม่พิจารณา ดูให้ พอ ควร แก่ การ ไปมา ใน ท้องที่ ถนนหนทาง ก็ ชด โشم จะ มา หนึ่ง แต่ ขอแรง ราษฎร ทำ และ รักษา เพื่อ ประโยชน์ แก่ การ เติร รถยนต์ โดยไม่รู้ จุบริ สัน อย่างไรไห้ มีหน้า ถ้า รถยนต์ หมายเจ้าของ หมายบริษัท ก็ แน่ นอน ว่า คง เกิด การ แย่ง ประโยชน์ ซึ่งกัน และ กัน ต่าง ฝ่าย ก็ คิด ทำตาย ประโยชน์ ของ อีก ฝ่าย หนึ่ง ผล ที่สุด ก็ เกิด ความไม่ สงบ ใน ท้องที่ เกิด ความ ร้อนใจ แก่ ผู้ ปกครอง ท้องที่ ซึ่ง จะ ต้อง ระวัง ปราบปราม และ เมื่อ ถนน หนทาง ชด โشم เกินควร ถ้า เป็น ทางหลวง ของมณฑล หรือ ทางราษฎร เจ้าพนักงาน

ปกครอง ท้องที่ กตอง เป็นธุระ โดยใช้ แรงราษฎร ซ่อมแซม เพราะฉะนั้น
 ใน การที่ จะ อนุญาตให้ ใคร เดิร รถยนต์ จึง เป็น การ ควร อย่างยิ่ง
 ที่ จะ ต้อง มี การ พิจารณาให้ พอควร แก่การไปมาใน ท้องที่ และ ระวังเหตุ
 จุกจิก อัน จะ พัง บังเกิด ขึ้นได้ จาก การ แย่ง ประโยชน์ ซึ่งกัน และ กัน ของ
 เจ้าของ รถยนต์ เจ้า พนักงาน ผู้ ปกครอง ท้องที่ ย่อม รับผิดชอบใน
 การ เหล่านี้ ถ้าไม่ ระวัง ตนเอง ต้อง เดือดร้อน เพราะ ฉะนั้น เมื่อการ
 อนุญาตให้ เดิร รถยนต์ ยัง อยู่ใน อำนาจ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ จึง
 มี การ ระวัง ดังกล่าว มา น ด้วย จะ เป็นได้ บางแห่ง ที่ รู้ เท่าไม่ถึงการ

ข้อแย้งเปลี่ยนแปลงทางการ

นานไปกระทำให้เกิดบกพร่องขึ้น อันเป็นเหตุจะยับยั้งกันได้ ดัง
 เช่น การ อนุญาตให้ เดิร รถยนต์ จาก ตลาด ปากน้ำ โฟไป โรงทหาร ตำบล
 สพานดำ จังหวัดนครสวรรค์ สุ่มหเทศาภิบาล หรือ ผู้ว่า ราชการจังหวัด
 ได้ อนุญาตให้ มี ผู้ผูกขาด เดิรรถได้ แต่ คนเดียว หรือ บริษัท เดียว แด
 ก่อน หน้าใช้ พระราชบัญญัติ จดทะเบียน รถยนต์ ใน ที่ นั้น ซึ่ง ถ้า จะ
 ว่าไป แด้ว ก็ ทำไม่ ถูก แต่ น่า จะ ให้ ภัย อยู่ บาง เหมือนกัน ที่ ทำ ด้วย
 เจตนา ดี เพราะว่า ถนน ของ จังหวัด นครสวรรค์ ก็มี สำคัญ อยู่ สายนี้
 สายเดียว เป็น ถนน ประเภท ทางหลวง ของมณฑล การ รักษา ด้วย
 ไร่ ทุนรอน จึง ชุกโซม มาก ด้วยใจ ร้อน พยายาม หาทุน ดำรง ซ่อม
 ถนน แต่ บกพร่องใน การ รอบคอบ เหตุนี้ เป็น เหตุหนึ่ง ที่ กรมทาง
 จะ อ้าง เอา การ จดทะเบียน รถยนต์ มาไว้ ใน กำมือ ซึ่ง ดู ก็ น่าคิด
 อยู่บ้าง เพราะ ทำให้ เห็นไป ว่า ทาง การ ของ เราไม่ แน่ นอน บุคคล
 กระทำผิด แทน ที่ เรา จะ วินิจฉัย ความผิด ของ บุคคล เรา กัดบ ถือ เอา
 ความผิด ของ บุคคล นั้น เป็น เหตุให้ มา ข้อแย้ง เปลี่ยนแปลง ทาง การ กัน

ทราบว่า เหตุที่อ้าง อีก อย่าง หนึ่ง ใน การ ที่ จะ รวบ รััด เป็ ดียน ทาง การ
 รถยนต์ มา ไว้ ใน กรม ทาง นั้น โดย ยก เอา ถนน จอ หอ จั งหวัด นครราช สดี มา
 ขึ้น มา อ้าง ว่า เจ้า พนักงาน ทำผิด ใน การ ที่ ไป เก็บ ค่า ยาน พาหนะ ที่ เดิร
 ผ่าน ทาง

อุทาหรณ์ ที่ควรอ้าง

ควร เต่า เรือง ทาง สาย น้ ใ้ บาง ทาง สาย น้ เป็น ทาง รถม ยาน
 พาหนะ บรรทุก ดิน ค้า มี เกวียน เป็น คัน ซึ่ง มา จาก มณฑล อดิศร แด หั วเมือ ง
 ใน ร้อยเอ็ จ เดิม ทั้ง ผู้ คน แด ยาน พาหนะ เดิร ทาง สาย น้ วั นตะ มาก ๆ
 แด เดิม ถ้า ย่าง เข้า ฤ ดุ ฝน ใน ระยะ ทาง จาก จอ หอ มา เมือ ง นครราช สดี มา
 ไม่ ถึง ๒๐๐ เสิ่น เกวียน เดิร นับ ตัง ๑ วัน ทั้ง น เพราะ ทาง เป็น หดั ม เป็น โค ดน
 คด อด ด้วย ทาง น้ เป็น ทาง สำ คัญ ใน การ ไป มา ค้า ขาย จึง อยู่ ใน ความ
 สำ รหิ ของ ส่มุหเทศำภิบาล แด ผู้ ว่า ราชการ จั งหวัด นครราช สดี มา ที่
 ได้ ใจ คดการ แก่ ไซ คด อด มา ภาย หดั เมือ มี กรม ทาง ขึ้น แด ครง
 หนึ่ง กรม ทาง เข้า รับ ทำการ รักษำ ได้ ไซ จำ ยเงิน ไป แด วั เป็น จำนวน นับ
 ๓๐๐,๐๐๐ บาท แด ก็ ไม่ เป็น ผล สำ เร็ จทาง สาย น้ ก็ ยัง ไม่ ดิ ขึ้น จน เป็น
 ที่ อดหนา ระอา ใจ ของ กรม ทาง หรือ กรม ทาง เห็น ว่า ได้ ไม่ เท่ำ เด็ ย
 อย่าง ไร ก็ ทัง ไป ปลด อยให้ เงิน จำนวน นับ ๓๐๐,๐๐๐ บาท นั้น เป็น ดิน เป็น โค ดน
 อยู่ ส่มุหเทศำภิบาล แด ผู้ ว่า ราชการ จั งหวัด นครราช สดี มา อด ดู ความ
 ดำ บาก ของ ประชาชน ไม่ ได้ แด ถ้า ไม่ มี เงิน บ้าง ก็ ไม่ มี ทาง อื่น ที่ จะ ทำ
 ให้ ดิ ขึ้น จึง หัน เข้า หา ทาง การ เก็บ เงิน จาก ยาน พาหนะ มี เกวียน
 แด รถยนต์ ที่ เดิร ทาง ๆ น้ เป็น คัน หมุน เงิน ราย น้ เอา มา หา ดิน หา ไม้
 จำ กุด ถม แด ทำ สะพาน ทำ ได้ ดิ ขึ้น เป็น นักหนา ยาน พาหนะ ก็ ไป มา
 ได้ สะดวก ผู้ ที่ เด็ ยเงิน ไป ก็ มี ได้ แด คง ว่า เตื่อ ตรอื่น แด ไม่ ถูก ค้อง

ด้วยรัฐประศาสตร์นโยบาย ของ กรมทาง อย่างไร อย่างหนึ่ง จึง รวมเอา เหตุ
 นี้ไป อ้าง ว่า เจ้า พนักงาน ท้องที่ กระทำ ผิด จนในที่สุด เดียวกัน สมุห
 เทศาภิบาล แล ผู้ว่า ราชการ จังหวัด นครราชสีมา ก็ เป็น อัน ต้อง
 ราเด็ก การ ทำนุบำรุง ทาง น ด้วย วิชา ดาว แล วิชา เดี่ยว ถ้าไม่ มี วิชา
 วิชา หนึ่ง เข้า มา แทน หรือ กรม ทาง ไม่ เข้า ไป รักษา ก็ นับ วัน นับ แต่ จะ
 ชด โขม ลง ส่วนบาปนั้น ก็คง ไม่ ตก แก่ คนอื่น นอกจาก ตกแก่ ประชาชน
 ที่ จะ ไป มา ค้า ขาย ถ้า บาก เข้า รูป เดิม ถ้า ดึง นั้น ดู ก็ เป็น กรรม
 ของ สัตว์ อยู่ มาก

การแย่งอำนาจ

เมื่อรวมความแล้วในทางการสุขาภิบาลก็ได้ ผลลัพธ์ ดังกล่าวมานี้
 ในทางฝ่าย ปกครอง ก็ แยก อำนาจ กัน คือ.

๑ การ ทำ แด ซ่อมแซม ถนน ถนน ทาง ใน หัวเมือง ที่ รถยนต์ เติรอยู่
 เป็น ส่วน มาก นั้น เป็น ทาง หลวง ของ มณฑล เทศา เจ้า เมือง เป็น ผู้ ทำ
 แด ซ่อม โดย ขอ แวง ราษฎร (เป็น ถนนดิน เพราะไม่มี เงิน ซ่อ หิน โรย)
 แต่ยาน ที่ ทำลาย ถนน อย่างยิ่ง คือ รถยนต์ นั้น ไป อยู่ ใน ความ ควบคุม ของ
 กรมทาง ซึ่งไม่มี ส่วน ต้อง รับ ติชม เมื่อ ทาง นั้น ชด โขม

๒ การรักษา ความสงบ ใน ท้องที่ รวม ทั้ง การ บองกัน ภัยอันตราย
 อัน จะ เกิด จาก ภัย มี อาทิตีรกัน ภัย เจ้าของ ใน เดี้น เดียว กัน แย่งกัน
 โดนกัน วิวาท กัน บรรทุกคนเกิน อัตรา จน นำ หนาว แล ไข้ เติร รถ
 เร็ว เกิน ประมาณ อยู่ แก่ เจ้า พนักงาน ปกครอง ท้องที่ แต่ การ ครอบงำ
 พระราชบัญญัติ นั้น อยู่ แก่ เดี้น บัด กระทรวง พาณิชย์ แล ะ คมนาคม ซึ่ง มี
 คุกมือ อยู่ ตาม จังหวัด โดย มาก เป็น พนักงาน ไป รัชณีย์ โทรเลข ไม่ เกิน

จังหวัด ละ สองคน เงินเดือนไม่เกิน ๑๕๐ บาท (เว้น น้อยแห่ง ที่มี
นายช่าง บำรุง ทาง และ พนักงานไปรษณีย์โทรเลข ประจำภาค) แต่ ซึ่ง
ไม่ต้อง รับ ผิดชอบในการ รักษา ความ สงบใน ที่ซึ่ง ตั้ง ก่อตั้ง มา ข้างต้น

ดู ทางการ ของ เรา พาน แต่ จะ เป็น เกิดยว กัน อยู่ เสมอ แต่ นำ
พิจารณา ว่า การ เปลี่ยนแปลง เมื่อใด ผล ดังน กับเมื่อไม่ เปลี่ยนแปลง
ทางใด จะ ดี กว่า กัน ^{๕๕ ๕๕} ทงน ทงนนั้น เราไม่มี ทาง การ ที่ แน่ นอน ว่า จะ

เอา อย่างไร กิจ การ ของ เรา ดำเนิน อยู่ใน วง อำนาจ เฉพาะ บุคคล
บุคคล หนึ่งคน ความคิด เห็น ก็ ต่างกัน กิจ ราชการ จึง โยนไป โยนมา
แล้ว แต่ แรง อำนาจ ฉลาดา ของ บุคคล จะ พาไป เมื่อไร หนอ อำนาจ
เหล่านี้ จึง จะ รวม เป็นกลุ่ม ก้อนเดียว กัน อัน จะ ยัง ผล คือ การ รวม
แรง แยก ห้าม ให้ ราชการ ของ พระบาท สัมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เจริญ ยิ่ง ขึ้น
แต่ เปลี่ยน สภาพ จาก แรงใคร แรงมัน อัน เป็น อยู่ใน เวลานี้

เหตุที่รายได้ ตกลง

อีกประการหนึ่ง เมื่อก่อน ใอนการควบคุม การจดทะเบียนรถยนต์
ไปได้ ในความ ควบคุม ของ กรมทางนั้น สุขาภิบาล หัวเมือง ได้รับ
พระบรมราชานุญาต ประกาศ เก็บ ผล ประโยชน์ ทั้งหลาย มี เก็บ จาก ยาน
พาหนะที่ใช้ ในเขตต์ สุขาภิบาล เป็นต้น เอา เงิน รายนี้ มา บำรุงการ
สุขาภิบาล โดย เฉพาะ เรื่อง รถยนต์ จังหวัด ที่มี การใช้ รถยนต์ มาก
ได้ ประกาศใช้ พระราชบัญญัติ รถยนต์ แต่ได้ พระ ราชทาน รายได้ ค่า
จดทะเบียน แก่ สุขาภิบาล มานาน แล้ว ก็หลาย จังหวัด บางจังหวัด
ยังมีได้ ประกาศใช้ พระราชบัญญัติ รถยนต์ แต่มี ผู้นำ รถยนต์ เข้าไป
เติร์ใน เขตต์ สุขาภิบาล ในนามว่า สุขาภิบาล เป็นเจ้าของทาง จึง เก็บ
เงิน จาก รถยนต์ ที่ ไป เติร์ สำหรับ เป็น ราย ได้ ของ สุขาภิบาล ดัง นี้ ก็ มี

รายได้ ประเภท น อาจสูงกว่าเก็บ ตามอัตราใน พระราชบัญญัติรถยนต์
เมื่อ กรมทาง เข้า ครอบงำ การ จด ทะเบียน รถยนต์แล้ว แต่ได้ ประกาศ
ใช้ พระราชบัญญัติ รถยนต์ทั่วไปในหัวเมือง แม้ว่าจะได้ประกาศกระแส
พระบรมราชโองการว่า ในท้องที่ ๆ จัดการ สุขาภิบาล พระราชทาน
รายได้ ใน การ จดทะเบียนให้ แก่ สุขาภิบาลใน ท้องที่ นั้น แต่ ผล เกิด
แก่ สุขาภิบาล หัวเมือง คือ.

๑ แต่เดิมมา เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นนายทะเบียน เพราะ
ผู้ว่า ราชการ จังหวัด เป็น ประธาน กรรมการ สุขาภิบาล อยู่ในตัว พอ
ได้ ค่า จดทะเบียน เงิน นั้น ก็ เป็น ของ สุขาภิบาลทันที แต่ เมื่อ การ
จด ทะเบียนรถไป อยู่ใน อำนาจ กรมทาง สุขาภิบาล จะต้อง ร้องขอ จาก
กรมทาง อีก แต่ กว่าจะได้ แต่ ละ คราว ก็ วัน แล้ว วัน อีก มิใช่ ได้
โดยง่าย อย่าง แต่ ก่อน ถ้าไม่ เชื่อ ว่า ที่ ก้าว มา นี้ เป็น ความจริง ก็
ตอง ทาม สุขาภิบาล บางแห่ง เช่น สุขาภิบาล เชียงใหม่ ดู เกิด

๒ สุขาภิบาลบางแห่งที่ในเขตคั้นยังมีได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติ
รถยนต์ เก็บ เงิน จาก รถยนต์ที่ เข้าไป เดิรใน เขตต์ โดย สุขาภิบาล
ถือสิทธิ์ว่า เป็น เจ้าของ ถนนได้ เงิน พอ ส้มควร แก่ การ ซ่อม ถนน 'ครั้น
กรมทาง เข้า ครอบงำ การ เก็บเงิน ค่า จด ทะเบียน ประกาศให้ ใช้ พระราช
บัญญัติใน เขตคั้น และ เก็บ ตาม อัตราใน พระราชบัญญัติ เป็นเหตุ
ให้ สุขาภิบาล ตกลง รถเข้าไป เดิร โดยไม่มี จำกัค โดย ถือ อำนาจ ว่า
ได้ มี ใบ อนุญาต ของ กรมทาง ประจำ รถแล้ว ถนน หนทางใน เขตต์
สุขาภิบาล ซ่อม ลง โดย รวด เร็ว ถ้าใครไม่เชื่อ ขอให้ ช้ นไป ดู ที่ จังหวัด
นครราชสีมา แต่ ทาม กรรมการ สุขาภิบาลใน ที่ นั้น ดู เกิด

วินัยของข้าราชการพลเรือน

ความต่างกันในระหว่างวินัย
ของข้าราชการฝ่ายทหารและพลเรือน

ข้าราชการปกครองต้องโคลงเคลง เพราะมีวินัยมากมายเล่ม
(จากหนังสือพิมพ์ไทย ฉบับวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๐)

- ๑ -

เรื่อง ทmung จะเขียน ดังบอก เรื่องไว้ ข้างต้นนี้ ล้วน มาก โอน ไป
ทาง เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ เพราะ เป็น จำพวก ที่ถูก ห้ามมา มาก
กว่า จำพวก อื่น ว่า ทำงาน ไม่มี วินัย หรือไม่ อยู่ใน วินัย สู้ ข้าราชการ
ทหารไม่ได้ ข้าราชการ ฝ่าย ทหาร มี วินัย แด่ ทุกคน ทำการ อยู่ใน วินัย
กว่า ดังน เคยได้ยิน มี ใช่ แต่คน ชนกลาง แม้ คน ชนสูง ก็เคย ได้ ยิน ท่าน พุด
จึงเป็นเหตุให้เรา ให้เอาใจได้พิจารณาเรื่องนั้นมาแต่ได้ เขียนลงเป็นตายดักษณ
อักษรใน กาดนี้ แด่ เป็น แต่ เพียง ความ เห็น ฉะเพาะ คน จะผิด ถูก
อย่างไร ผู้อ่าน โปรด ตัดสิน เอง เพราะ หตายคน ก็ หตาย ความเห็น

วินัยข้าราชการทหาร

เป็น ความจริง ทว่า ข้าราชการ ทหาร มีวินัย แด่ ข้าราชการฝ่ายทหาร
ปฏิบัติ การ อยู่ใน วินัย แต่ วินัย ท ทหาร ปฏิบัติ อยู่เป็น วินัย เดิมเดียง
คือ ถ้าเป็น ข้าราชการ ทหารบก ก็ถือ วินัย กระทรวง กตาโหม ถ้าเป็น
ทหารเรือ ก็ถือ วินัย กระทรวง ทหารเรือ ผู้ที่อยู่ใน ร่ม แห่ง การ ทศอง

ปฏิบัติ ตาม วินัยนั้น เดากัดจน แต่ ผู้ชายไทย ที่ อายุ เจริญวัย แล้ว คือ ถึง
 สภาว เป็น ผู้ใหญ่ ตาม กฎหมายแล้ว (๒๑ ปี) มี ที่ อยู่ ที่ อาศัย แด การ
 ควบคุม เป็น หมอวัดหมุ่ แม้ จำพวก นายทหาร จะ ไป อยู่ กับ บ้าน ของ คน
 นอก เวตา ทำ ราชการ แต่ ก็ เป็น ผู้ คง แก่ เรียน คือ เป็น ผู้ ดำ รั้ง การ
 เรียน จาก โรง เรียน ชั้น สูง ของ ทหารแล้ว แต่ ซึ่ง นับ ว่า กระทบ กระทบ กระทบ โหม
 แด กระทบ ทหาร เรือ ได้ มี โอกาส โดม เดียง แด ชัด เกิด นิสสัย อหิ ศาสตร์ ให้
 ต้อง ด้วย ความ ประสงค์ มา แล้ว แต่ อ่อน แต่ ออก ทง ต้น ด้วย ประการ ฉะนั้น
 เจ้า กระทบ วง การ ทหาร ทง สอง นั้น ย่อม ทรง ใจ ซึ่ง การ รักษา อำนาจ ใน
 วินัย ที่ ได้ บัญญัติ ขึ้น โดย สดวก ในการ ที่จะ แข่ง ชิง ให้ คน ที่ อยู่ใน ความ
 ปกครอง ปฏิบัติ คน ให้ เกรง ครัด แด อยู่ใน วินัย อัน คน ได้ คง จน อย่างไร
 ก็ ทำ ได้ ไม่มี ใคร หาญ เข้า มา กระทบ ทำ การ ชัด ชวาง ให้ เดียง อำนาจ แม้ กระทบ
 บาง คราว ก็ ยิง แหก วินัย ทำให้ เจ้า กระทบ วง ทง สอง นั้น ต้อง ร้อน ใจ ดัง ที่
 เรา ท่าน ทราบ ก็นิด อยู่ ก็มี

วินัย ข้าราชการ พลเรือน

ใน ฝ่าย เจ้าหน้า ที่ พลเรือน เด่า ไม่มี วินัย ดอก หรือ ? มี แต่ ยิง
 เป็น ข้าราชการ ใน แผนก ปก ครอง ทง ที่ มี ตำแหน่ง เทศา ผู้ ว่า ราชการ
 จังหวัด แตะ นาย อำเภอ เป็น ต้น แด ยังมี วินัย มาก มาย หดา ย เดิม
 แยก แทบ ไม่ ไหว ที่ เดียว ทง น เพราะ ตำแหน่ง เหล่า นั้น ต้อง ทำ งาน เกี่ยว แก่
 หดา ย กระทบ วง ทะบวง การ ทำ งาน มหา ดไทย ถือ วินัย กระทบ วง มหา ดไทย
 ทำ งาน เกี่ยว แก่ การ ศึก ษา แด การ ดำ รั้ง ถือ วินัย กระทบ วง ธรรม การ
 ทำ งาน เกี่ยว แก่ การ คด ัง แด สรรพ การ ถือ วินัย กระทบ วง พระ คด ัง ๆ
 ทำ งาน เกี่ยว แก่ การ เพาะ ปลุก ถือ วินัย กระทบ วง เกษ ตร ุ ด ๆ ชือ ท
 ราช อย่าง ยิง ก็ คือ วินัย ซึ่ง ต่าง กระทบ วง ต่าง เชียน ขึ้น ให้ ปฏิบัติ นั้น บาง อย่าง

ก็ไม่ลงโบสถ์กัน เช่น วินัย คดง ต้อง การ ให้จำหน่าย สุรา ให้มาก
 แต่วินัย มหาดไทย แต่ วินัย กระทรวงธรรมการ ต้องการ ปกครอง พดเมือง
 ให้ เป็น พดเมืองดี วินัย ทาง สรรพากร เก็บเงินให้ ได้มาก เป็นต้น วินัย
 สำหรับ การปกครอง ทวีป ต้องดู ถึงความ ทุกข์ยาก ของราษฎร ทวีป ใดๆ ไป
 แม้ จะต้อง เร่งรัด ก็อยู่ใน อากาณ ผ่อนผัน สันยาณ ถึง จะได้ เงิน ซ้ำไปบ้างก็
 พอ อย่าให้ ถึง กับ ราษฎร รู้สึก ว่า วิตเดือด ดงน เป็นต้น ทำถูก ทางหนึ่ง
 ก็คง ไม่ถูก ทางหนึ่ง อยู่ใน ฉานะ ต้อง โคตงไป โคตงมา พอให้ ได้ การ
 ทาง โนน นิด ทางน หน้อย พอรอด ทวีป คน หตาย นาย ย่อม มี ความ
 คับ แค้น เพียงใด เจ้า พนักงาน ปกครอง ท้องที่ เหล่านี้ ย่อม มี นาย คด
 ครึง โหด และ มี วินัย มาสั่งให้ นาย ละเต็ม ใดๆ ทงนนั้น ผิด กับ วินัย
 ของ ทหาร ของท่าน มี เต็มเดียวไม่มี ทางที่ จะขัด กันได้ เมื่อไร หนอ ?
 จึง จะถึง เวลา ที่ การเขียน วินัย เหล่านี้ ให้ ได้ มีการ ปรีกษา หาข้อ ในระหว่าง
 กระทรวงที่ มีการ เกยวข้อง กันก่อน อย่าให้ ต่างคน ต่างเขียน ชิงความ
 ดำบากไป ตกอยู่แก่ ผู้ ปฏิบัติ.

— ๒ —

ใน ฝ่าย เจ้าหน้าที่ เต่า งาน เกยวแก่ แผนกใดถ้าเป็นแผนก ใหญ่ ใดๆ
 มงาน มาก ก็มี เจ้าหน้าที่ ของ กระทรวงนั้น เป็นผู้ ช่วย เช่น เจ้าพนักงาน
 คดง สรรพากร คัดดี ธรรมการ ตำราณัฐ เป็นต้น (บางแผนกที่
 ยังไม่มี ผู้ ช่วย โดย มาก ตกเป็น หน้าที่ แผนก มหาดไทย) คน เหล่านี้ มา
 จาก กระทรวง และ กรม ต่าง ใดๆ ไม่ใช่ เกิดขึ้น จาก ตำคณ หนึ่งเดียวกัน อย่าง
 นายทหาร นิสสัย อภัยาคัย เมื่อ ต่างคน มา แต่จากที่คื บางที่ ก็ต่างกันไป
 ได้ มาก แต่ ยิ่ง กว่านั้น บางกรม บาง กระทรวง มีได้ ปลัดอย อำนาจ การ
 บังคับ บัญชาให้ แก่ เทศา ผู้ว่า ราชการ จังหวัด อย่างแท้จริง แต่ มีได้

ปล่อยให้พิจารณา ความซื่อ ความดี อยู่ใน การ เสนอ ของ เทศา แต่ ผู้ว่า
 ราชการ จังหวัด นัก ผู้น้อย ลงไป จาก เจ้าหน้าทแม่เทศา ผู้ว่าราชการ
 จังหวัด จะ เห็น ความ บก พร่อง ไม่ เสนอ แต่ เจ้า หน้าท เสนอ ตรงไป
 ก็ดำเร็จ ผด ใน ส่วน เจ้าหน้าทถึงเทศา ผู้ว่าราชการ จังหวัด จะไม่ เสนอ
 หัวหน้า กรม, กระทรวงท่านก็ให้กันเอง เป็นเหตุให้ การ เชอพง การ บังคับ
 บัญชา เทศา ผู้ว่าราชการ จังหวัด นายอำเภอ น้อยไป เป็น เหตุให้
 เจ้าหน้าท หา วิธ เดิร หตาย หน้า ยิง เจ้าพนักงาน ตั้งกต กรม บ้าไม่ แด
 ไปรษณีย์ โทรเลข แดว ยิง สักว่า อยู่ใน ความ ปกครอง เทศา ผู้ว่าราชการ
 จังหวัด แต่ใน นาม ท่านั้น แดยั้งวัน ก็ ดูเหมือน เข้มทิศ ของ เจ้า กระทรวง
 ยิงแยกไปใน ทาง อีสต์ระมากชน ทุกท

ส่วน อาการ ทตรง กนขาม อีก อย่างหนึ่ง คือ งาน อันใด ที่ท่าน
 เห็นว่า ปล่อยให้ผู้น้อย ทำ แต่ดำพัง จะ เป็น การ กินตัว หรือ การ นั้น จะไม่
 สามารถ ดำเร็จได้ หรือ ท่าน จะต้อง รับ ผิดชอบ มากไป ท่าน ก็ คิดอ่าน
 เขียน วินัย งาน สิ่ง นั้น มา คัดอง อยู่ใน ความ รับ ผิด ชอบ ของ เทศา ผู้ว่า
 ราชการจังหวัด แด นายอำเภอ แด ฤทธิ ที่จะเอาความรับ ผิด ชอบ ให้ แขงแรง
 ท่านเขียน วินัย ให้ ต้องทำ เสียจน เกินกว่า ที่คน มีภาระมากเช่น ผู้ว่าราชการ
 จังหวัด แด นายอำเภอ จะปฏิบัติให้ ครบถ้วน ได้ ไหว เช่น ขอบังคับ รักษา
 เงิน ผลประโยชน์ ในหน้าท นายอำเภอ เป็นต้น ครันเกิดการขาดหายชน แม่
 โดย อาการ ทจริต ของ เจ้าหน้าท ซึ่ง ท่าน ตั้งแต่ง มาเอง แดแม่จะจับ
 ทัว ผู้ทจริต ให้ ได้ จนถึง ค้าด ตัดสิน ลงโทษ แดให้ จำเลยใช้ เงิน แดงท่านก็
 ยังไม่วาย จะเรียก ร้อง เอา เงิน ใช้ จาก ผู้ว่าราชการจังหวัด แด นายอำเภอ
 โดย อ่าง เหตุว่า เพราะไม่ได้ ปฏิบัติการ โดย ครบ ถ้วน ตามข้อ บังคับ ได้
 มี นายอำเภอ เคยถูก เซ็นน มา แดว ถึง ค้าด จะยกฟ้องในการ เป็นจำเลย

ใครเห็น เป็นสนุกบ้าง แต่ขอ บงคบทเขียน ตามใจตัวเอง เช่นนี้ อยาก
 จะเอาผิด กันเมื่อไร ก็คงได้ เมื่อ นั้น เหตุการณ์ ที่ เป็น อยู่ใน เวลานี้ ที่
 เกี่ยว แก่ หน้าที่ ผู้ จาราชการจังหวัด กับ นายอำเภอ ทบฏูปต ยอนนดัว มาก
 ท่าน มอบ ความ รับผิดชอบ ให้ เป็นการ แท้จริง มาก กว่า การ รับผิดชอบ สัมห
 เทศาภิบาล ก็มิได้ สำเร็จ ราชการ ตามข้อ ที่ กิจการ เป็นไป อยู่เดี๋ยว
 โดยมากแห่ง ไม่มีการ ยุ่งเหยิง ยิ่งกว่า นกคดวยเพอนเฮย, พเฮย, นองเฮย
 เท่านั้น ถ้าใช้นิ อำนาจ การบังคับ บัญชา อย่างทหาร เข้าจริง ๆ เมื่อไร
 ก็เห็นว่า จะต้อง เดี่ย อำนาจ สักครั้ง หนึ่ง เพราะ ฐานะ เป็น ที่ตั้ง แห่ง อำนาจ
 นั้นไม่ใช่ เป็น คอนกรีต เป็น เตน

เป็นสิ่ง ที่น่าคิด หรือไม่ว่า ถ้าความ ประสงค์ ของเจ้ากระทรวงนั้นๆ
 อยากให้ ลูกน้อง ทำการงาน โดย อึดสรระก็อย่า ให้ เป็นแค่ ครั้ง ๆ กลาง ๆ
 ดงน ให้ เป็น อึดสรระขนกรม ขนกระทรวง ตรง ที่เคยด อย่า ต้องไป คดอง
 ใจกับเทศา แต่ ผู้ จาราชการจังหวัด เพียงครั้ง ๆ กลาง ๆ ถ้าด้วยประการ
 หนึ่งงาน เทศา ผู้ จาราชการ จังหวัด จะ น้อยไป ก็ เด็ด คำแห่ง เทศา แต่ ผู้
 ราชการ จังหวัด เดี่ย กระทรวง มหาดไทย ตั้ง เจ้า หน้าที่ มหาดไทย ขน
 แทน ที่ แดว บงคบทการ ตรง เจ้าหน้าท กน เดี่ย ทุก กระทรวง แต่ ภายง เห็น
 ประโยชน์ ที่จะ ให้ มี เทศา ผู้ จาราชการ จังหวัด เป็น ผู้ ใหญ่ ต่าง พระเนตร
 พระกรรม ควบคุม อยู่ ก็ ให้ อำนาจ ใน การ บังคับ บัญชา กน สิทธิขาด
 จริง ๆ ใคร ใช้ อำนาจ ผิด หรือไม่รู้ จัก ใช้ อำนาจ ที่ท่าน ได้ ให้ ใจ ก็
 ว่ากล่าว เอาโทษ หรือ ถอดถอน กน เดี่ยบ้าง อย่า ให้ เป็นว่า บุคคล ผิด ไม่
 วจนจนิย ความผิด บุคคล กัดไป เอง แ่ง ทาง การ โดยวิธี เห็นยวด ตั้งเอา
 อำนาจไป กำ แด โดยมี ทาง ออก ว่า ใจ ท่าน แดว ท่าน ทำผิด

นอกจากอำนาจเทศา, ผู้ว่าราชการจังหวัดมีเหนือเจ้าหน้าที่
 ในมณฑลในจังหวัด ของตนเพียงครึ่ง ๆ กต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ เทศา
 ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ปกครองใคร ? ปกครองพลเมืองซึ่ง
 อยู่ในท้องที่ของตนทั้งหมด ต้องเป็นผู้ระงับทุกข์บำรุงความสุขของเขา
 รักษาความสงบในท้องที่ พลเมืองทั้งหมดมีหลายพวกหลายศาสนา เป็น
 ไทย, จีน, แขก, ฝรั่งเศส, ฯลฯ แต่ตั้งแต่เด็กเกิดวันเดียวตลอดไปจนยายแก่
 ตาเฒ่า ซึ่งจวนตาย แต่กระจายกันอยู่ทั่วไปในท้องที่ทั้งทุ่งนา ป่าเขา
 มิได้ปกครองแต่ผู้ชายไทยที่เจริญวัยแล้ว แต่อยู่ในกรอบหรือสายตา
 อันพึงมองเห็น แต่บังคับบัญชาได้สะดวกอย่างทหาร แต่บางหมู่
 บางเหล่ามิได้เป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเด็ดเนื้อของประเทศโดยตรง เป็น
 แต่เพียงผู้มาพึ่งพระบรมศมภาร ประกอบการหาเลี้ยงชีพเท่านั้น คน
 พวกนี้บางชาติบางภาษา แต่เดิมเขาแบกเอาอำนาจกฎหมายอันเป็น
 วินัยของบ้านเมืองเขาเข้ามาบังคับพวกเขาเองด้วยซ้ำ เดียวกันถึงเขาจะ
 วางดวง แต่นับว่า จะถือวินัยของบ้านเมืองเราแทนแต่ ก็ดูวางไม่ราบนัก
 เพราะยังมีกำหนดเขตต์ที่ เขาจะถอนคดีไปพิจารณาตามอำนาจเขาเมื่อ
 ไต่ตามที เขาเห็นสมควร ก็ได้จนกว่ากฎหมายของเราจะได้ เป็นประมวต
 แต่ดวง ๕ ปีแล้ว คนพวกนี้ด้วยเขามีนาย แต่ด้วยการตัดวินัย
 ของเขาไม่ราบ แต่ด้วยอหิยาศัยย์ไมตรี ทมต่อกัน แต่กันในกิจการที่
 เกี่ยวข้องกับ การปกครอง ตลอด จนการจับกุมคุมขังในเมื่อกระทำผิด,
 การชำระอรรถคดีในโรงศาล เป็นต้น จึงต้องเป็นไปในทางผ่อนสั้นยาว
 อยู่เป็นอันมาก การกระทำของเจ้าพนักงานพลเรือนดังกล่าวนี้ นับถือ
 วินัยจะเรียกว่าไม่มีวินัยหรือไม่ถือวินัยหรือไม่ เกรงต่อวินัยอย่างไร ก็

ตาม แต่เข้าใจ ว่ารัฐประศาสตร์นโยบาย ของ ราชการ ยังต้องให้ เป็น ดั่งนี้
อยู่ ใคร จึงผิด ตามวินัย อย่าง เกร่งครัด ไม่รู้จัก การเดือก บุคคล
เดือก เวลดา ปฏิบัติ อนุ โดม ผ่อนผัน ไป ตามคหระ คุ้ม เหตุการณ์ อาจทำความ
ร้อนใจ ให้แก่ รัฐบาล แด แก่ ตนเอง ได้ มาก

แม้ บุคคล ที่ เป็น ข่า แผ่นดิน โดยตรง ก็ ยัง ต่าง กัน ด้วย ถานะ คำสั่ง
เป็น หัตถ์ ดด กิจที่ เกยวของ แก่ ราชการ อย่าง เดียวกัน เป็นคนธรรมดา
เรียก มาที่ ว่าการ อำเภอก ก็ไม่มี ปากเลี้ยง เป็น ขุนนาง ผู้ใหญ่ หรือเจ้า
ใหญ่ นายโต ใคร เต่า จะไป ถือ วินัย ว่า เมื่อเรียก ราษฎร มาได้ ท่าน
เหต่านน ก็เป็น ราษฎร คนหนึ่ง แด เป็น ราษฎร ที่มี ความรู้ดี มีความ เคารพ
ต่อ อำนาจราชการ ดักว่า ชนสามัญ แด จะเรียกมา อย่าง คนสามัญได้ ถ้า
ท่าน คิด ดั่งนั้น ผิด ถ้าใคร ทำ ดั่งนั้น ไม่บ้า ก็ ทดถึง จำต้องไป กราบเท้า
ถึง บ้าน แดไป เผ่า ถึงวัง

ที่จริง ถ้าว่า กัน ด้วย ราษฎร ทัวไป ยิ่ง ห่าง พระ มหานคร ออก ไป
ยังน่าชอบใจเขาในเรื่องต้องการความสงบ แดรู้จักเคารพต่อเจ้าพนักงาน
ท้องที่ใน อำเภอก หนึ่ง ๆ การไป มา จะได้ คดออกท้องที่กักตองค้างวันค้างคืน
มีพดเมือง คง ๒๐,๐๐๐ คน ๑๓๑ ๕๐,๐๐๐ คน มี คณะ กรมการ อำเภอก
อยู่เพียง ๓-๔ คน มี ตำรวจ ภูธร อย่างมาก ๖-๑๒ คน แดะ บาง
อำเภอกไม่มี เลย ราษฎร ไป ทำนา กดบมา เห็นจเห็นอย กต่างคน ยังต้อง
นอนเผ่า โค กระบือ อัก ก็มีได้ ปรีปาก บ่นว่า เจ้าพนักงาน จะเก็บ ภาษี
อากร ก็ อุดำห้ หา ทูต เกด่า ๆ ถวาย เป็น ราช พด เวีย ราย เพื่อ ช่วย ก่าตั้ง
บ้านเมือง เช่น บำรุง การบิน ก็ สดะให้ เวียราย เพื่อ ส่าชารณ กุศด
ดั่งเช่น บำรุง สภากาชาด ก็ บริจาค แม้ จะไม่ได้ รับ คำ ช้แจง พอว่า สภา
กาชาด คือ อะไร กะเกณท์ ใช้งาน โยชามี การทำ ถนน หนทางก็ พยายาม
ทำ ขอแค่ เพียงว่าใน การ ที่จะ กระทำ อะไรอันเกยวแก่การ บังคับบัญชา

นั้น จึงโปรด กระทำ ด้วยการ เมตตา กรุณา ด้วย อาการ มั่นมั่น เห็นแก่
 เวลาทุกชั่ ยาก แด โปรด กระทำ ด้วยความ เป็น ธรรม ยอย่า กระทำ ด้วย
 อาการ กดช ชมเหง นอกถ์ นอกทาง เดย ถ้า กระทำ โดย อาการ ตรงข้าม
 กบ ทวา น จรอน เหลือ อด เหลือ ทน ก็อาจ จะเกิด ผดร้าย หนักหน่วงแต่
 การ กระทำ ซึ่ง เกิด จากความ ไม่พอใจ ของ ราษฎร ใน ท้องที่ ใน ที่สุด
 ก็ ทำให้ ผู้ ปกครอง ซึ่ง กระทำ เช่นนั้น ได้ คนใด นี้ ก็ เป็น วินัย อีก เดมหนึ่ง
 ซึ่ง ประชาชน เขา วาด ชน ใน ใจ แด ขอ มอบ ให้ เจ้าพนักงาน ผู้ มี หน้าที่ ปกครอง
 ปฏิบัติ คือ เขา แด เป็น วินัย เดม ที่ จะ หา ข้อ หา เรียน ไม่ ได้ พวก ท่าน
 ที่ จะ ต้อง ไป อ่าน หน้า ใจ แด ความ เป็น ไป ของ ราษฎร ใน ที่ นั้น ๆ เขา เอง
 ทง หตาย น แหะ เป็น วินัย ของ ข้าราชการ พด เรือน โดย ฉะเพาะ ของ เจ้า
 พนักงาน ปกครอง ท้องที่ ซึ่ง ม่อย หตาย เดม

ปัญหา

เรื่องถนนหนทางหัวเมือง

ตอบ “ผู้รู้ความจริง” อย่าง อร่อย
ป ข

“จันทราภา” ว่า — ไม่อยาก เอา ชนะ คะคาน ดอก

แต่ “ผู้รู้ความจริง” เป็นผู้รู้ความจริง
แต่งงานใน ซายคา ที่ ทำอยู่ เท่านั้น

(จาก หนังสือพิมพ์ ไทย ฉบับวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๔๗๐)

ในการเขียนเรื่อง ถนนหนทางและการจัดระเบียบนครหัวเมือง
ที่แถมมานั้น ก็นึกอยู่เสมอว่าคง สดุดใจเจ้าหน้าท บางก็จริงอย่างนี้
แต่เกินกว่าที่ใด คาดใจอีก การเขียน ครังนี้ ก็เพียง แค่ จะ รวบรวม ความ
ประสงค์ ที่เขียน ครังแรก ว่า มี อย่างไร มิได้ ปราศจาก จะเอา ชนะ กับ
ท่าน ที่ใช้นาม ปากกา ว่า “ผู้รู้ความจริง” และ ก็ เป็น ผู้รู้ความจริง
สำหรับ งานใน ซายคา ที่ ทำราชการ อยู่ เป็น อันมาก (รวมทั้ง มีตาสว่าง
พอ ส้มควรว ใน ประเทศ ด้วย)

ความ ประสงค์ ครังแรก มีอยู่ คือ:

๑ การกระทำ ถนนหนทาง จะเป็น ฝ่ายพนักงาน ปกครอง ท้องที่
แต่รักษา กดี ฝ่าย กรมทาง ทำ รักษา กดี น่าจะให้ เป็นไป ใน ท่านของ
เดียวกัน หรือ ตัดหนด กันเพียง เด็กน้อย เพราะ กรมทาง ทรง ใจ ซึ่ง อำนาจ
ทั้ง จะ รักษา ทาง กดี ไม่ รักษา กดี และ การ เงิน แด เพราะ กรมทาง
หรือ พนักงาน ปกครอง ท้องที่ ก็ อยู่ใน จำพวก รัฐบาล ของ พระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัวด้วยกัน อย่าให้ฝ่ายหนึ่ง เป็น พระคุณ และ อีก ฝ่ายหนึ่ง
เป็น พระเดช จนเกินไป

๓ ประสงค์ที่จะให้เห็นว่า การ จดทะเบียน รถยนต์ ก็ เกี่ยวพัน ถึง
การ รักษา ถนน หนทาง (ที่เป็น ทางหลวง ของ มณฑล เป็นส่วนมาก)
แต่ เกี่ยว แก่ การ รักษา ความ สงบ แด ความ เป็น ปกติสุข ของ ประชาชน
จะเป็น เจ้าพนักงาน แผนกไหน เป็น นายทะเบียน ก็ ตาม ควรจะชำเคื่องดู
แต่ เป็น ห่วงใน ข้อ สำคัญ ข้อ นี้ บาง เพราะ บ้าน เมือง เป็น ของ เรา ทุก คน
ประชาชน ก็คือ เรานั่นเอง เจ้านายใน พระราชวงศ์ จักร มี พระเมตตา
กรุณาถึงแก่ ประชาชน ๆ (สยาม) ไม่เคยขาดความจงรักใน พระราชวงศ์
แต่คน ๒ ประเภทเป็นชั้น สูงสุด กับชั้น ๓ ข้าราชการ เป็นชั้น กดาง
ที่จะเชื่อม ต่อ ถ้าหาก เรา (ข้าราชการ) จะไม่ช่วยกัน ชำเคื่องถึง
ความ สงบสุข ของ ประชาชน ต่าง ก็ จะโยนกลอง กัน ด้วย หน้าที ความ
เชื่อม ต่อ ที่มีมาแล้วใน ระหว่าง ชั้น ๑ กับชั้น ๓ จะมีห่างไป หรือ ?

ขอ บรรยาย หัวข้อ ย่อ ๒ ประการนี้ เพิ่มเติม อีกบ้าง
การ ที่จะบรรยาย ถึง ความ ประสงค์ ใน ประการที่ ๑ ซึ่ง จะ เห็น
ความ แตกต่างกัน จะต้อง ย้อนกล่าว ถึงพระราช บัญญัติวางการ รถไฟ
และ ทางหลวง อีก พระราชบัญญัติ นี้ จะได้ ชน ตู เสนาบดีสภา หรือไม่นั้น
ไม่ใช่ เป็นข้อ สำคัญ ที่ ได้ กล่าว มาแล้ว หรือที่จะกล่าว ต่อไป แต่อยาก
จะพูดว่า ขอให้ ท่าน “ผู้รู้ ความจริง” ไปตรวจ เรื่องนี้ซึ่ง มีอยู่แล้ว
ที่ กรมรถไฟ หลวง หรือ กรมทางเกิด จะ มาเถียง กันไย เพราะ ประการนี้
พระราชบัญญัติ นี้ ทบบัญญัติ ทาง เป็น ๓ ประเภท แด กรมทาง
ทรงไว้ ซึ่ง อำนาจ ที่จะ สดุดทาง หลวง ของแผ่นดินให้ ดดชันดงมา เป็นทาง
หลวง ของ มณฑล หรือ ทาง ราษฎร แด ที่ จะเทียบ ทาง หลวง ของ

มณฑล หรือทางราษฎร เดินใด เดินหนึ่งเดือนขึ้นเป็นทางหลวงของแผ่นดิน
ก็ได้ เพียงเท่านั้น ก็ จะเห็น ความ แตกต่างกัน ในระหว่าง เจ้าพนักงาน
กรมทาง กับ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ แล้ว ที่ จะเห็นได้ว่า กรมทาง
ทำได้ตามใจ เศษส่วน ที่ จะเหลือ นั้น จึงมา อยู่ใน ความ อารักขา อย่าง
ลำบาก ยากเย็น ของ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่

ใน ส่วนเงิน นั้น ข้าพเจ้า มิ ได้ หมายถึง ว่า กรมทาง มิ ได้ ให้ เตย
ข้าพเจ้า หมายถึง แต่เพียง ว่า ใน เรื่อง ทางหลวง ของ มณฑล นั้น กรมทาง
เห็นสมควร จะจ่ายเงิน ออกหนุ่ ก็ได้ แต่เท่าที่ กรมทางได้ ออกหนุ่มาแล้ว
ก็เพียงค่า เครื่องมือ และ เครื่องอุปกรณ์ บางอย่าง แต่ กระนั้น ก็ท่ว ้ง หรือ
ส่วนแรงนั้น ยังต้อง ใช้ วิธี กะเกณฑ์ ซึ่ง ตรง กัน ข้าม กับ กรมทาง อันใช้ วิธี
จ้าง ฝ่ายพนักงาน ปกครอง ท้องที่ จะจ้าง บาง ก็ ไม่มีเงิน ครั้นจะ
ดูตาย ก็เป็น ห่วง การไปมา ค่าขาย ของประชาชน เรื่องจึง เตยกลายเป็น
ฝ่ายหนึ่ง ต้องเป็น พระเดช แทนที่ จะเป็น พระคุณ แก่ ราษฎร แต่ ขอยิน
ยน์ว่า เป็น ความจริง ที่เป็น ดังนั้ ข้อ ปรีวิตก ของ ข้าพเจ้า ที่ เป็น ข้อใหญ่
มี ออก อย่างหนึ่ง ว่า กรมทาง ก็ไม่ แน่ใจว่า เมื่อใด จะมี กำตั้งพอ
ที่จะเดิน เกียรติยศ ทางหลวงของมณฑล แลทางราษฎร ขึ้นเป็นทางหลวง
ของ แผ่นดิน เสียให้หมด หรือ เป็นส่วน มาก การ บังคับ บัญชา ราษฎร
นับวัน นับจะ ยาก ขึ้น ทุกที ฝ่ายเจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ จะ กะเกณฑ์
หรือ ขอแรง กันไปได้ สักกัปี ตัวอย่าง ใน มณฑล ชนใน นี้ ก็ กะเกณฑ์
กันไม่ใคร่ได้ แล้ว เหลือ สะดวก อยู่บ้าง แต่ มณฑล ชนนอก แต่เมื่อ
ความเจริญ อย่าง มณฑล ชนใน แม่สร้า่นไป ถึง การ กะเกณฑ์ ก็คง เข้า
รูปมณฑล ชนใน ใน ทนนี้ การ รักษา ทางหลวง ของมณฑล ซึ่ง มีอยู่
เป็น ส่วนมาก จะทำกัน อย่างไร ? จ้าง ก็ไม่มีเงิน เกณฑ์ หรือขอแรง

ก็ไม่ได้ ในที่สุดก็มีประตูเดียว คือทงไว้เป็นป่าไป ตามเดิม ถ้า
ตั้งนั้น เรามีน่าเสียดายแรงทีเดียว เชิญให้ราษฎร ทำอยู่ใน เวลานี้หรือ ?

จำนวนเงินที่ผู้จัดการ หนังสือพิมพ์ไทย ได้โอกาสคิดมานั้น
จะมองเห็นได้ว่า มณฑลหนึ่งได้อยู่เพียงไร เป็นการ ยินยอม อยู่ในตัว
แล้วว่า ได้พอที่จะหาเครื่องใช้ที่จำเป็นได้จริง ๆ เท่านั้น แต่กระนั้น
ราษฎรผู้ถูกเกณฑ์ยังต้องใช้ จอบ เสียม ขวาน ของตัวเองเสียอีก นำ
เสียดายอีก อย่าง ๑ ถ้าได้มีโอกาสทราบจำนวนเงิน ประเภทการ ก่อสร้าง
แต่รักษาทางหลวง ของ แผ่นดิน เทียบ เคียง กัน ด้วยได้ รวมทั้งเส้นทาง
ที่ กรมทาง สร้าง แต่รักษาเอง เท่าใด เดือนยศ ทางหลวง ของ มณฑล
และ ทางราษฎร ชนมา รักษาเท่าใด ก็เด่นกว่า นมาก

ที่ชนหน้าชน ตาว่า ทาง หลวงได้ รับ เกียรติยศ เป็น ทางหลวง ของ
แผ่นดิน มากก็ มณฑลภูเก็ต แต่กระนั้น ทางหลวง ของ มณฑลใน มณฑล
นั้นเอง มีอยู่เท่าไร ซึ่ง กระทำ แต่ รักษา อยู่ โดย อากา รหนักใจ เจ้า หน้าที
ผู้ ปกครอง ท้องที่ แต่ อากา รหนักแรง ราษฎร ตาม จำนวน เดช ทว่าเมื่อ
การ บำรุง ถนน หนทาง ครัง อยู่ใน งบประมาณ ของ กระทรวง มหาตไทย
มณฑลนี้ ก็ได้ เงินบำรุงเพียง ๔๘,๐๐๐ บาท ถึง ปี พ.ศ. ๒๔๖๗ กรม
ทางใช้ บำรุง ทาง หลวง ของ แผ่นดินใน มณฑลนี้ ถึง ๔๕๕,๐๐๐ บาท นั้น
เป็น ความจริง แต่ ลักษณะ การ ผิดกัน ดังข้าพเจ้าได้ เคยกล่าว มา แล้ว
ว่าการ กระทำ ถนน หนทางใน ครัง โนั้นไม่ได้จ้าง แต่ยงที่ มณฑลภูเก็ต
แล้ว นอกจาก ไม่ได้จ้างแรง ยังมี สิ่งซึ่ง เป็น อุปกรณ์ แก่การ ทำถนนเป็น
อันมาก ยกตัว อย่าง ดังเช่น ผู้ใด จะขอ อนุญาต ทำเหมืองแร่ ส้มหู
เทศาภิบาล (พระยารัษฎานุประดิษฐ์ คอซิมบี) มักจ. เกียงเอาข้อสัญญา

ข้อหนึ่ง เมื่อขุดดินลงไป ถึง ดูก กะละ (เป็นหินก้อนย่อม ๆ บิด
 อยู่ชั้นหนึ่ง ก่อน ถึงแล้ว ขนาด พอดี กับ ที่ จะ ไรยกถนน แต่ ไม่ใช่อย่าง
 ตะเอียด) ผู้รับ อนุญาต ทำเหมือง จะต้อง ขน ดูก กะละ นี้ มาให้ ใน ที่ โกด
 ถนน ที่ สู้ โดยไม่คิด ราคา ค่างวด ใดๆ อีก ข้อหนึ่ง ก็คือ เกียง ให้ ทำ
 ถนน จะ เป็น จำนวน เท่าใด เช่น ตาม แต่ เหมือง ใหญ่ เหมือง เล็ก แต่ ตาม ที่
 เทศา เห็น สสมควร เพื่อ เป็น ความ สะดวก นายเหมือง ต้อง คิด ให้ เป็น
 จำนวนเงิน ซึ่ง อยู่ใน อำนาจ เทศา จะจ่าย สร้าง ถนน หนทางที่ใด แต่ จะ
 เห็น สสมควร จำนวนเงิน ที่ได้ บัดนี้ มาก ๆ ใน ยุค หดงน ก็ เรียก เงิน
 กนเหมือนกัน แต่ มิได้ เอา การ ทำ ถนน ขน บังหน้า เป็นเงิน ตรง ที่เดียว
 (พรูเมียม) แต่ ต้อง นำ ดัง คดง เพราะ ถือ หดก ที่ ว่า ราย ได้ ต้อง เป็น ราย ได้
 รายจ่าย ก็ คดง บประมาณ เอา เหตุการณ์ เป็น ดัง นั้น จึง เป็น เครื่อง หนักใจ
 สมุเทศา ภิบาล มณฑล นั้น ใน ตอน หดง อยู่ ตอนหนึ่ง แต่ ก็ เป็น การ
 สสมควร ยังกกรมทาง ได้ เดือนยี่ ทาง หดง ของ มณฑล ใน มณฑล นั้น เป็น
 ทาง หดง ของ แผ่นดิน แต่ จ่ายเงิน ถึง ๔๕๔,๐๐๐ บาท (ปี พ.ศ. ๒๔๖๗)
 อันเป็นการ ทดแทน ที่ ว่า ราย ได้ ต้อง เป็น ราย ได้ แต่ น่า จะ เป็นการ จำเป็น
 ยิ่งกว่า การ กระทำ เท่าที่ ได้ ทำ แล้ว แต่ น่า จะ จำเป็น ยิ่งกว่า การ บำรุง
 ถนน บางสาย เช่น ถนน จาก ตัวเมือง เชียงใหม่ ไป ห้วยแก้ว ซึ่ง ประโยชน์
 สดวกมาก จาก ถนน สายนี้ ก็ เพียง ไป เทียว เล่น เพราะ ทาง นั้น เป็น ทาง โกด
 ซิด โกด การ วัดความ เจริญ ของ เรา แต่ ของ เขา ถึง เรา จะ ดำ หดง เขา
 ก็ อย่า ให้ ดำ จนเกิน ควร เข้าใจว่า จะ เข้า อยู่ใน วง แห่ง ความ ดำวิธี ของ
 กกรมทาง แล้ว แต่ ถนน ใน จำพวก ทาง หดง ของ มณฑล ซึ่ง ทำ อย่าง
 วิธิการ เจ้าคุณ รัชฎานุประดิษฐ์ ยัง เหน็ด อยู่ เป็น อัน มาก ใน มณฑล นั้น เมื่อ
 ไต จะ ได้ มี ฉาก เป็น ทาง หดง ของ แผ่นดิน ขน มา บ้าง ? ใน มณฑล

บัตตานี พระยาเดชาอนุชิต ก็ทำได้มาก แต่ก็มีเด็กน้อยทกรมทางเข้าไป
ทำด้วยอำนาจเงิน แต่เป็นความลำบาก สำหรับการบำรุงรักษาทาง
หลวงของมณฑลในทนั้น เป็นอันมาก อยู่ในเวลานี้ แต่ไม่น่าคิดว่าที่
นั้น คอ กัดนั้น แต่เป็นแขกที่ เคยทำให้เรา ตกใจ มา ไม่น้อยกว่า ๒ ครั้ง
ภายใน ๒๖ ปีมานี้

ข้าพเจ้าไม่ปฏิเสธมิได้ว่าเป็นเทศาภิบาลต้องการให้ตั้งคณะแพะมณฑล
ของคุณ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดก็มอง แต่คณะแพะเมืองที่คนปกครอง
อยู่ แต่ข้าพเจ้าอยาก จะขอว่ากรมทาง เป็นเจ้าหน้าที สำคัญของประเทศ
ในเรื่อง บำรุง ทางน้ำ ทางบก ขอได้ โปรด มองดู ทิว ๆ ไป จริง ๆ
อย่าแบ่ง ว่า นั้น เป็น เทศาภิบาลเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ข้าพเจ้า เป็นกรม
ทาง โปรด ช่วย แบกความลำบาก ด้วยกัน อย่าให้ ต้อง เดือดนัยศ ตดยศ
ถนน หนทาง ดังใน เวลานี้ ข้าพเจ้า จะอนุ โมทนา ด้วยน้ำใสใจจริง

ส่วนในเรื่อง การ จัดระเบียบน ยาน พาหนะ นั้น ถ้าไม่นึก ว่าความ
สงบ เรียบร้อยใน ท้องที่ ที่ เราควร ระวัง ด้วยกัน นึก แต่ เพียงว่า เป็น
หน้าที ของ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ ต่างหาก ฉะนั้น แดง ก็ แท้จะ
หา ความสงบ เรียบร้อยได้ยาก เพราะ เจ้าพนักงาน ของ รัฐบาล เอง ถ่วง
น้ำหนัก กันเอง หรือไม่ ดังนั้น ก็ ใคร จึงได้ ระวัง เขา แน่หนอน ว่าใคร มา
รับ อนุญาต แต่ มีใบ อนุญาต แดง ก็ เดิร รถยนต์ บน ถนน ได้ทั้งนั้น แต่ไม่
เป็นการ บังควร ที่ จะ เอา ถนนไป ผูกขาดให้ ประโยชน์ แก่ บุคคลใด บุคคล
หนึ่ง เดิร รถยนต์ ได้ฝ่าย เดียว แต่เมื่อ มอง เห็น โทษ อยู่ว่า ถ้าอนุญาต
ให้ มาก เกิน ก่าดังถนน (ทางหลวง ของ แผ่นดินไม่มี ปัญหา ๆ อยู่ที่ ทาง
หลวง ของ มณฑล) เกิน ความ สัมควร แก่ การไป มาใน ท้องที่ เป็นมุด
เหตุ อันหนึ่ง ซึ่ง นำความ ไม่ สงบ มาให้ แต่ ยิ่งกว่านั้น อีก ถ้า จำนวน ยาน

พาหนะ เกิน สัมคอร แก่ การไป มาใน ท้องที่ ก็แท้ ว่า เจ้าของ ยานพาหนะ จะต้อง ถึง ความ ฉิบหาย ซึ่ง มี คว อย่าง อยู่ แดง ใน หัว เมือง หตาย เมือง ถ้าเป็น สุ่มหเทศ์ภิบาตหรือ ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้ทรงไว้ซึ่งวิจาร์ณญาณ รอบ คอบ เป็น ผู้ ออกไป อนุญาต หรือ เป็น ผู้ควบคุม การ ออก ไป อนุญาต คงไม่ ปล่อยให้ เป็น เช่น นั้น แน่ กรมทาง ก็ เป็น กรม หนึ่งใน รัฐบาด เดียวกัน จะ ควร ถือ หรือไม่ว่า หน้าที่ ขาพเจ้า ออกไป อนุญาต ขาพเจ้า ก็จะ ออก ส่วน ความ ยุ่ง เหียง อัน จะเกิด มี แก่ ประชาชน เนื่อง แต่ การนั้น อย่างไร เป็น หน้าที่ ของ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ ที่ จะ ว่ากต่างจับกุม ดังนั้นจะไม่ เป็นการ เพราะความ หนักใจให้ แก่อกฝ่ายหนึ่ง หรือ เพราะ ความ หนักให้ แก่ รัฐบาด ของ ตนเอง บาง หรือ ? ถ้าเราช่วย กัน ระวง จะ มีดี กว่า หรือ ? ขาพเจ้า ขอ กต่าง เตี้ย ด้วยว่า ผู้ ท เขา ทาง หดวงไปอนุญาตให้ บุกดเคิรรถยนตร ได้ ฉะเพาะคนเดียวขาพเจ้า ก็ไม่เห็น ด้วย เหมือนกัน

ยังอก ประการหนึ่ง ตามที่ โอน พระราชบัญญัติ ดอเดอน พระ ราชบัญญัติ ขนาด เกวียน มาอยู่ใน กรมทางนั้น ที่จริง ถ้าทำได กติ เหมือนกัน เพราะ กรมทาง บริบรณด้วย ข่าง แต่ขอได้ ไปรด ระตั้งถึง เกวียนพนเมือง ในพระราชอาณาจกร ซึ่งมีจำนวนนับไม่นอยกว่า ๕๐๐๐๐ เด่ม ใน เมื่อไม่มียาน อย่างอื่น เข้า มาแทนที่ ขอได้ ไปรด ดดหย่อน ผ่อนผัน ใน เรื่อง ค่าธรรมเนียม จดทะเบียน (ถ้า กรมทาง จะสามารถ มี พนักงานที่ จะทำได้) ซึ่ง ถ้าเรียกเข้า ก็เส่มอว่า เขาไฟถนน ราษฎรชาวบ้านนอก ซึ่ง มี เกวียน เพียง แต่ ขน เขาในนา เข้าบ้าน ขนไม้ ของตัวเอง และ ขอได้ ไปรด ผ่อนผัน ใน เรื่อง ที่ จะให้ ใช้ ทางดวง ตาม สัมคอร อย่าให้ เป็นว่า เกณฑ์ ราษฎร ทำ แด รักษา ถนน แต่ เกวียน ของ ราษฎร จะ บิน ขน มา

เติร บน ถนนไม่ได้ นอกจาก จะ เติรใน ทางเกวียน ของตน ดังอาการ
 ที่ เป็น อยู่ใน มณฑลอุดร ซึ่ง อ้างว่า ได้ บำรุง ทางเกวียน ให้แล้ว แต่ก็
 แรง ราษฎร นั้นเอง บำรุง แต่ โดย นัยว่า จะ เอาเกวียน ขึ้น เติร บน ถนน
 ก็ได้ แต่ ต้อง เปลี่ยน ลักษณะเกวียนเป็น ลูกต้อ กว้าง เท่า ไศแซนค์ (ตาม
 ความ คำนวณใน ทางช่างของ กรมทาง) ซึ่ง ราษฎร เปลี่ยนไม่ได้ เปลี่ยน
 แต่ คนเดียว ลง ทางเกวียน กับ เพื่อน บ้านไม่ได้ ครั้น จะ เติร บน ถนน ก็ไป
 ไม่ได้ ทว่า ไป อย่าง ที่ เติรใน ทางเกวียน เพราะ ถนน มีไม่เท่าไร รอ
 ให้ เพื่อนบ้าน เปลี่ยน ด้วยกัน ทั้งหมด ก็ ต่างคน ต่างรอดู กัน ในที่สุด ก็ไม่ได้
 เปลี่ยน แต่ ในที่สุด ก็ อยู่ใน อาการ ห้ามไม่ให้ ผู้ทำ ถนน ใช้ ถนน ที่ตนทำ
 ได้ ตามควร นั้นเอง

เพื่อไม่ให้ ก่อ ความยาว ล่าง ความยัดใน เรื่องนี้ ข้าพเจ้า จะพูด
 เรื่องนี้ เพียง เท่านี้ จะยังไม่ ได้ ตอบ ผู้ใด แม้แต่ จะ มีความเห็นแย้ง ปล่อยให้
 ไว้ ให้ ผู้ อาน วิจัยเอง

ล่วนหนึ่งแห่งความเป็นไป

ใน ความ สำนึกคือ ธรรม ของ ข้าราชการ หัวเมือง

การ ปกครองไม่ได้สำเร็จ ด้วย มี ปริญา
แต่สำเร็จได้ ด้วย นิสสัย และ อัจฉาศัย ต่าง หาก

(จาก หนังสือพิมพ์ ไทย กระบับ วันที่ ๑๖ กันยายน ๒๔๗๐)

ใคร ๆ ก็ ย่อม ทราบดี อยู่แล้ว ว่า ความ สำนึกคือ ธรรม นั้น ถ้า สติคือ
สติอยู่ อยู่ ณ หมู่ใด คณะใด ความสุข และ ความ พัฒนา ก็ ย่อม มี แก่
หมู่ นั้น คณะ นั้น และ ตรงกันข้าม ถ้า หมู่ใด คณะใด ไร้ สำนึกคือ ธรรม
หมู่ นั้น คณะ นั้น ก็ มี หายนะ แมร์ อยู่ ดัง นั้น บาง หมู่ บาง คณะ และ
บาง บุคคล ก็ หา วาย ที่ จะ แยก ราว กันได้ ไม่ สำหรับ ข้าราชการ ผู้ เป็น
เจ้า หน้าที่ ปกครอง ท้อง ที่ ซึ่ง มี ผู้ ก่อสร้าง วัตถุ ถึง อาคาร แยก ราว กัน
อยู่ เนื่อง ๆ ก็ เป็นได้ หลาย ทาง แต่ ถ้า คิด ถึง ล่วน รวม ก็ น่า จะ เป็น
เพราะ มาก แห่ง มาก บุคคล เรา จึง ได้ ยิน เหตุ เช่น นั้น บ่อย ๆ บัจจย
ที่ เป็น ดัง นั้น เกิด ขึ้น ได้ หลาย ทาง แต่ ที่ เป็น สำคัญ นั้น เจ้าพนักงาน
ปกครอง ท้องที่ ของ รัฐบาล กิจการ หลาย แฉก หลาย กระทบวง คน
ผู้ อยู่ ไต่ บงคบบัญชา มา จาก หลาย แห่ง และ ล่วน แฉก ด้วย แยก เขา
ฉนย ของ กระทบวง นั้น ไป ถือ ฉนย หลาย เต็ม เขาก็ ฉนย ยุง ซึ่ง ขาพเจ้า
ได้ ก่อสร้าง มา แฉก ใน เรื่อง ฉนย ขา ราชการ พตเมือง น เป็น บัจจย อย่าง หนึ่ง
เป็น แน่ นอน นอกจาก นี้ ก็ ได้ ก่อสร้าง มา แฉก ใน หน้า กระดาษ หนังสือพิมพ์
นี้ ถึง สำเหตุ และ ทาง การ อัน เป็น ฉนวน ให้ ขา ราชการ หัว เมือง
แตกความ สำนึก กัน พรอม ด้วย ความ คิด เห็น อัน น่า พัง น่า พิจารณา อยู่

ข้าพเจ้าใคร่ที่จะขอให้ ความ ยุติธรรม อีก อย่าง หนึ่ง ว่า นอกจาก
 ทาง การ จะ อำนวย หรือ ชวนให้ เป็น ดัง นั้น แล้ว ใน ส่วน ตัว บุคคล ที่
 ตั้ง แต่งไป รับ ราช การ หัว เมือง ก็ เป็น บัณฑิต สำคัญ ใน การ เชื่อม ความ
 สัมพันธ หรือ แลก ความ สัมพันธ อยู่ ไม่น้อย เหมือนกัน (นอกจาก ทาง
 การ อัน ชวนให้ แลก แยก กัน ดัง เคย กล่าว กัน มา แล้ว) ใน ส่วน ผู้น้อย
 นั้น ดัง จะ เกก มะเหวก บ้าง ก็ ไม่ สู้ ภาระ ไร ถ้า ผู้ใหญ่ ซึ่ง ยึด บังเหียน
 ตั้ง อยู่ แล้ว ก็ พอ เอา ไว้ อยู่ ถ้า ชน พยัค มาก ไป ก็ แพ้ ภัย ตนเอง เพราะ
 ผู้ใหญ่ เป็น ถู ผู้ น้อย เป็น งา คน สำคัญ อัน เป็น ผู้ ถัด บังเหียน สำหรับ
 เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ นั้น คือ เทศา ครอบ มณฑล ผู้ว่า ราชการ
 จังหวัด ครอบ จังหวัด นาย อำเภอ ครอบ อำเภอ

ผู้น้อย ที่ ดัน นน พรอม ที่ จะ โอน อดน อดน ตาม อยู่ แล้ว ถ้า ผู้ใหญ่
 ดี ไม่ กิน หนาง แคลงใจ และ ดับ อดน คม ใน ต่อ ผู้น้อย ทำ งาน และ
 พุด กัน อย่าง ตรงไป ตรง มา ไม่ ภาระ หนัก แง อดน ต่อ ผู้น้อย เป็น ผู้ รุ้จัก
 รับ ผิด และ รับ ชอบ อย่า ให้ ผู้น้อย เห็น ใจ ว่า คอย รับ แต่ ชอบ ไม่ รับ ผิด
 ไม่ เจ้า พยัค ถัด อดน เกิน ควร แก่ ตำแหน่ง ไม่ ถัด เรา ถัด เขา ใน ที่ใด
 ที่ เหตุ การณ์ เจียบ ไม่ สู้ มี เรื่อง มี เหตุ มัก มี ผู้ใหญ่ ชะนิตน อยู่ใน ทน
 นอกจาก นั้น ที่ เจียบ ไต่ ก็ ผู้ใหญ่ จำ พวก ที่มี บุญ หนัก ศักดิ์ ใหญ่ จริง ๆ
 มี บารมี พอ ที่ จะ ให้ ผู้น้อย เกรง ขาม ขารมี ก็ เจียบ ไต่ เหมือนกัน ที่
 ยุง กัน มา ดวย บุคคล ผู้ ถัด บังเหียน เป็น เหตุ นับ ไม่ ถัดน และ เรา อาจ
 ตั้ง เกต อดน บุคคล ผู้ เป็น ประมุข ของ ท้องที่ นั้น ๆ ที่ ย้าย อดน ๆ ครั้ง (ไม่
 ไร ย้าย เพราะ ทำ ความ สงบ) เรา อาจ รุ้ ได้ ดี ว่า ใคร เพราะ เหตุ ที่
 เป็น นั้น เนื่อง จาก นิศสัย อธิยาศัย จึง ฝัน ยาก อยู่ ที่ ไหน ก็ ที่ นั้น
 การ ถัด พวก ถัด เหต่า หรือ กระทำ ตน ให้ คนอื่น เห็น ว่า เป็น เช่น นั้น

เป็น ชะนวนแห่ง ความ แดก ราว อย่าง สำคัญ มี ทาง ที่ จะ เกิด ได้ ทั้ง ผู้ สูง
และ ผู้ ต่ำ

เป็น ธรรมดา บุคคล ที่ หนัก หัว ใจ ไม่ หนัก แน่น พอ จะ ไป เป็น
เทศา ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ที่ใด ก็ มัก จะ สืบ ฝัน ว่า ที่
นั้น ๆ มี ใคร อยู่บ้าง และ ใคร เป็น พวกใด การ สืบ ดัง นั้น ก็ ดี ดอก สำหรับ
รู้ บุคคล แต่ น่า จะ ถ้อ เอา ความ รู้ นั้น เป็น ประโยชน์ ที่ จะ ปฏิบัติ คน
ให้ เข้า กัน ง่าย บาง ท่าน แทน ที่ จะ เป็น ดัง นั้น กลับ ยินดี ใน การ ที่ มี
พวก คน อยู่ และ ยิน รัย เมื่อ ทราบ ว่า มี บุคคล ที่ คน ไม่ ชอบ หรือ เป็น
พวก บุคคล ที่ คน ไม่ ชอบ

ช่าง ฝ่าย ผู้ น้อย เต่า พอ จะ เป็ด ยน ผู้ ใหญ่ ก็ สืบ กัน ว่า ใคร เป็น
ใคร ถ้ ทราบ ว่า เป็น พวก ที่ คน หนัก ว่า มี ทำ ทาง ที่ ไม่ ดี สำหรับ คน
มา แต่ ก่อน ก็ รู้ ดีก เดือด รอน ดน รน เพราะ เคย เช็ด ด้วย อากา ร ดัง นั้น
พอ เริ่ม คน ย้าย เป็ด ยน ก็ คง กัก เหล่า ชน พรอม กัน ไป

ยัง อีก ลักษณะ บาง คน พอ จะ ย้าย ไป ก่ ณ ที่ จะ รู้ ว่า บุคคล ทาง ที่
คน จะ ย้าย ไป ใหม่ เขา เป็น อย่างไร เขา ทำ งาน อย่างไร ก็ กะ คน ที่ เคย
สับ เดี้ย มา กับ คน ใน ที่ เดิม แล้ว ว่า จะ พา ใคร ไป บ้าง พอ ไป ถึง ที่ ไม่ ช้ำ
ก็ เคย ระบาย คน ช่าง เจ้า กระจ่าง จะ ชัด ช่าง ก็ อยู่ ใน ฐาน ต้อง เกรง
ใจ อยู่ บ้าง ผล ที่ มี ชน ก็ คอ กตาย เป็น แบ่ง พวก ใหม่ พวก เก่า อัน เป็น
มูล เหตุ แห่ง ความ บาดหมาง พวก ใหม่ มา ถึง จะ สามารถ พอ ควร แก่
ตำแหน่ง แต่ เพราะ ไม่ รู้ การ เก่า อย่าง น้อย ราชการ ก็ ต้อง ชะงัก ไป
พัก หนึ่ง ที่ ช้ำ รัย นน บาง คน ความ รู้ ความ สามารถ สู้ พวก เก่า ก็ ไม่ ได้
เงิน ค่า พา หนะ เดิร ทาง ก็ หมด เป็ด ยน ไป โดย ไซ้ ที่ ๆ จะ หมด เป็ด ยน พวก
กา ฝาก ที่ ใน กรม พระ ดำรง ๆ ซึ่ง เคย ทรง ดำรง ตำแหน่ง เลื่อน าบ คัม หาด ไทย

พระองค์ ก่อนโน้น เคย ทรง รังเกียจ ถึง มี ท้อง ตรา ห้าม ก็ ตก และ ชุ่มชื้น
เป็น กาฝาก ใน วัฒนธรรม

ยัง จำพวก ราษฎร ยิ่ง พ่อค้า ด้วย แล้ว น้อย มณฑล จังหวัด
อำเภอ นัก ที่ จะ ไม่ แยก ก็ แยก เหล่า กัน ต่าง คน ต่าง อัจฉาริ ศยา กัน
ข้าราชการ ผู้ ปกครอง ท้อง ที่ กับ ราษฎร และ พ่อค้า ว่า โดย ทัว ไป ย่อม
เกี่ยว ของ กัน ถ้า ผู้ ปกครอง ไม่ ทำใจ และ ดำรง ตน เป็น กตาง ให้ ดี
แสดง อาการ ให้ เห็น ว่า เอื้อ และ ช่วย เหลือ แก่ อีก ฝ่าย หนึ่ง ขาด หรือ
หย่อน ความ เอื้อ เพื่อ แก่ อีก ฝ่าย หนึ่ง ใน กาล นั้น ความ แตก ราว บัน บอน
ก็ รวน ไป ถึง ราษฎร กับ ข้าราชการ ด้วย ยิ่ง ใน หม่อม ข้าราชการ ไม่ ดง รอย
ด้วย แล้ว ก็ เป็น ช่อง ให้ ราษฎร เข้า เป็น ปีก หาง รวม กัน เป็น พวก เป็น
ก๊ก เป็น เหล่า บัน บอน แร้ง ร้าย ชน ทเดียว

อัน เท่า, ผู้ว่า ราชการ จังหวัด, นาย อำเภอ, ก็ เป็น บุคคล ธรรมดา
ย่อม ต้อง มี รัก, โกรธ, โดง, หลง, แต่ เพราะ หน้าที่ ย่อม บังคับ ให้ ต้อง
ให้ ความ สงบ สุข แก่ คน ที่ อยู่ ใน บังคับ บัญชา ทัว ๆ ไป เสมอ กัน ด้วย ความ
เที่ยง ธรรม แม้ ว่า อคติ จะ มี บ้าง ตาม ธรรมดา บุคคล จะ ส่ง วน
ความ ดำเอียง โดย อคติ ใจ แต่ เพียง ใน ใจ เอา การ งาน อัน เป็น หน้าที่ ซึ่ง
ตน ควร ปฏิบัติ เป็น เครื่อง ยึด เหนี่ยว ก็ น่า จะ ทำ ตน เป็น กตาง โดยมี แสดง
อคติ ให้ ปราบ ฎ โดย กิริยา หรือ วาจา ก็ น่า จะ ได้ ถ้า ดัง นั้น ก็ คง จะ ตัด
ความ บัน บอน อัน เกิด แต่ ความ ถ้อ พวก ถ้อ เหล่า ลง ไป ได้ เป็น อัน มาก

ใน ส่วน ผู้ ครอบ ท้อง ที่ ทั้ง ๓ ตำแหน่ง ซึ่ง กล่าว มา ข้าง ต้น นั้น ก็
มี เหตุ ผล ซึ่ง เคย กระทบ กระทบ กัน มา แล้ว อัน เนื่อง แต่ การ ข้าม ทราย การ
บังคับ บัญชา กัน ก็ หดาย แห่ง หดาย บุคคล “ น, วิรู ” ได้ กล่าว ขอน
มา บ้าง แล้ว แต่ ข้าพเจ้า ขอ เพิ่มเติม

มีข้าราชการหัวเมืองโดยมาก เคยบ่นว่าไม่ ยาก เป็นผู้ว่าราชการ
จังหวัดใน เมืองที่ ตั้ง มณฑล (แม้ ถึง เมื่อ เรียก ผู้ว่า ราชการ จังหวัด
ที่ ตั้ง มณฑล คราว ก่อน ว่า ปลัด เทศาก็ มี ผู้บ่น ดังนี้ เช่น กัน) และ ไม่
อยาก เป็น นาย อำเภอที่ ตั้ง จังหวัด (อำเภอ เมือง) โดย อรรถ ว่า
บังคับบัญชา ยาก ความจริง ก็ ยาก จริง เพราะ ใน ที่ เช่น นั้น มี ข้าราชการ
มาก หมอ มาก ความ นอกจาก ยาก ราษฎร ฉลาด และมี สนับ สุนน มาก
แล้ว ยังมี ยาก ใน ข้อ ที่ ผู้ เป็น หัวหน้า ใน การ บังคับ บัญชา ซึ่ง หัดนี้ กัน
เป็น ชั้น เหล่า นั้น มิใคร จะ ระวัง รักษา อำนาจ ใน การ บังคับ บัญชา กัน
เป็น ขรรมตา ของ ราษฎร มัก จะ บิน ชน หา ที่ สูง เสมอ ถ้า เข้า
หา นาย อำเภอ ได้ ชุระ เด็ก ๆ น้อย ๆ อัน ควร สำเร็จ ได้ ที่ กำนัน ก็ หา
ถึง กำนัน ไม่ บิน ชน ไป ถึง นาย อำเภอ ถ้า เข้า หา ผู้ว่า ราชการ ได้
ก็ ต้ม ว่า มี นาย อำเภอ อยู่ ต้อง บิน ไป จน ถึง ผู้ว่า ราชการ จังหวัด เข้า
หา เทศา ได้ ก็ ต้ม ผู้ว่า ราชการ จังหวัด อีก ถึง เทศา ที่ เดียว เมือง
อิสสระ อย่าง จะ บิน ก็ ไม่ ถึง มณฑล ก่อน ใน เรื่อง เด็ก ๆ น้อย ๆ อำเภอ
อิสสระ ก็ คง จะ ไม่ ถึง เมือง ก่อน เพราะ ทาง โกล เว้น แต่ จะ จัด ให้ เขา ไม่
สำเร็จ หรือ ไม่ เป็น ที่ พอใจ แต่ เมือง ที่ ตั้ง มณฑล และ อำเภอ ที่
ตั้ง เมือง โกล จะ มี ทำ ทาง บิน ได้ สะดวก ผู้ใหญ่ ที่ ต้องการ จะ ปลุก
ความ นิยม สำหรับ คน เป็น ยิ่ง ยิ่ง กว่า ระวัง อำนาจ ใน การ บังคับ
บัญชา ของ ผู้รอง ลงไป เมื่อ ใคร มา ร้อง ว่า กระจไก็ บัญชา ไป โดยมี ได้
นึก ถึง ว่า ที่ ควร เป็น หน้า ที่ ใคร บัญชา ผล ที่ เกิด ขึ้น ก็ คือ เมือง ที่ ตั้ง
มณฑล ชุระ เด็ก น้อย ไป ถึง เทศา หมด เท่ากับ ราษฎร ยืม อำนาจ เทศา
ให้ บังคับ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด และ กรมการ อำเภอ เมือง ใน จังหวัด
ที่ ตั้ง มณฑล ให้ เกิด การ กระจ่าง เรื่อง ควร แล้ว ใน ตอน อำเภอ หรือ ตอน

จังหวัด แถว จะ ต้อง พัง เติง เทศา ก่อน ดูผู้ว่า ราช การ จังหวัด
ออก จะ ทว ดับ ๆ ไม่ สำ เร็จ เต็ด ชาต อย่าง จังหวัด อิดสระ อำเภอ
ที่ ตง จังหวัด ก็ เป็น ไป ใน ท่านอง เดียวกัน ที่จริง นาย อำเภอ ก็ เป็น กำตั้ง
ของ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด ๆ เป็น กำตั้ง ของ เทศา ใน การ ที่ ไม่ ระวง
อำนาจใน การ บังคับ บัญชา ให้ เป็น ไป ตาม ชั้น นั้น เป็น การ คัด ทอน
กำตั้ง ตนเอง ใน ที่สุด งาน อันไม่ จำเป็น ก็ พอก ผู้สูง มาก ชั้น ผู้รอง
ลงไป ก็ ถึง อาการ อัน เหี้ยม มุด ระกาไม่ ผื่อ ที่ร้าย มาก นั้น เพราะ ต่าง
ก็ นึก ว่า มี อำนาจ ทำได้ ทำ หรือ สั่ง กัน ไป คน ตะ ทาง หรือ สอง ทาง
ผล ที่สุด ผู้ น้อย เป็น ผู้ เสีย อำนาจ ถ้า เป็น ผู้ น้อย ใจ ไม่ บ้ำม หน้อย ความ
ต่ำมคค ก็ ถึง ซึ่ง อาการ สดาย ที่ แท้ ถ้า ผู้ใหญ่ จะ เห็น การ บังคับ บัญชา
ตาม ตำดับ เป็น ของ สำคัญ ช่วย กัน ระวง เช่น ว่า มี ราชฎร มา ขอให้ ผู้
ว่า ราชการ จังหวัด ทำ ชุระ ซึ่ง อยู่ ใน หน้า ที่ นาย อำเภอ จะ ทำ ถ้า เขา
ยังไม่ ได้ ไป ขอ ร้อง ให้ นาย อำเภอ ทำ และ เป็น ชุระ ซึ่ง ไม่ รับผิดชอบ พอ จะ
ให้ กัดบไป ขอ ร้อง ต่อ นาย อำเภอ ให้ ทำ ชุระ ได้ ก็ ชแจง โดย สุภาพ ให้ เขา
ทราบ ว่า เขา ควร ไป หา นาย อำเภอ และ การ ที่ เขา ชั้น มา ถึง เมือง
ควน เป็น การ เสีย เวตา เสีย ประโยชน์ ของ เขาเอง เพียงไร และ ให้ เขา
ไป หา นาย อำเภอ ต่อ ไม่ ได้ รับ ความ พอใจ จึง ให้ มา หา แต่ ถ้า เป็น
การ บัจจุบัน หนักควนไม่ บัญชา ไป จะ ไม่ หนัก การ จะ เสีย ประโยชน์ ของ ผู้มา
ร้อง ก็ บัญชา ไป ได้ แต่ ควร ให้ รู้ ว่า เขา ควร ไป หา นาย อำเภอ ก่อน
ที่ บัญชา ไป ก็ เพราะ เห็น ว่า เป็น การ รับผิดชอบ แล้ว อย่า ดิม บอก นาย
อำเภอ ว่า คน บัญชา ไป อย่างไร เพื่อ รู้ กัน ไว้ ดงนี้ ก็ ดู ไม่ เป็น การ ยาก
ลำบาก อันใด เพราะ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด กับ นาย อำเภอ นั้น พบ ประ
กัน อยู่ แทบ ทุกวัน ใน ฝ่าย เทศา กับ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด ที่ ตง มณฑล

ก็ ควร เป็น เช่น เดียว กับ นาย อำเภอกับ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด และถ้า
ได้ พยายาม ทำ ดงน เสีย จน เคย แล้ว การ บ้าย บิน อำนาจ กัน กงไม่มี
หรือ มี แต่ คง น้อย เข้า จึง ดอก อำนาจ อันใด ของ ผู้ น้อย ย่อม รวม
อยู่ใน อำนาจ ของ ผู้ ใหญ่ จะ ทำ ได้ แต่ เมื่อ ปรากฏ ว่า มี ทาง เสีย และ
ทาง อื่น ที่ จะ ทำ ได้ ดี กว่า แล้ว จะ นิยม ชม ชื่น อำนาจ เช่น นั้น ไฉน ทำ ไม่

การ แก่ ไช มี ให้ แยก ราว ด้วย วิถี เด็ก ยุก หรือ ฉนดย์ ตำแหน่ง นั้น
อาจ ได้ ผด ใน เรื่อง ไม่ แยก ราว กัน จริง เพราะ น้อย คน อากาวิ จิวา
คง น้อย เข้า ยิ่ง อยู่ คน เดียว ไม่ รู้ จะ วิวาท กับ ใคร แต่ ข้าพเจ้า ไม่ แน่
ใจ นึก ว่า จะ เป็น ผด ดี แก่ การ งาน จึง กต่าง ใน เวดานี้ เพียง นิสสัย
อชยาศัย และ วิถี ดำเนิร การ ของ บุคคล ไป พดาง

ที่ ข้าพเจ้า กต่าง มา ดงน มี ได้ ตั้งใจ จะ ปรก ปรำ ว่า เทศา, ผู้ว่า
ราชการ จังหวัด, นาย อำเภอก จะ เป็น ดงน เสีย ทงหมด หรือ เป็น ดงน มาก
“ที่ ดี มี ไช ข้า ขอ โมทนา ไป” แต่ ปรากฏ ว่า ความจริง เท่า ที่ กต่าง
มาก มี อยู่ บ้าง จึง ได้ เก็บ เขา มา เขียน ชน เป็น รูป เพื่อ เป็น ทาง
พิจารณา ถึง การ แก่ ไช ถึง ว่า การ ที่ กต่าง มา หาก จะ เหลื่อม ไป ใน
ความ ก้าว ราว บ้าง ก็ มี ได้ ตั้งใจ จะ เป็น ส่วน บุคคล เดย ขอ ผู้ อำน
โปรด ให้ อภัย ใน ความ หวงดี ของ ข้าพเจ้า ด้วย เถิด เมื่อ ได้ ประมวณ
ขอ บกพร้อง ฉะเพาะ บาง ขอ ที่ ได้ สังเกต และ เคย เห็น มา ดงน จึง ขอ
ยุติ ดง ด้วย ความ อชยฐานใจ ว่า ทำไม เรา จึง จะ ได้ ผู้ ปกครอง ท้องที่ ๆ
ทรง คุณ ธรรม (ฉะเพาะ ส่วน ที่ ได้ มุง กต่าง มา แล้ว นี้ อื่น เป็น ส่วน หนึ่ง
ของ อัก หตาย ส่วน) ดัง จะ กต่าง ต่อ ไป นี้ คือ

๑. เป็น ผู้ กอศว อย่าง แน่ แน่ ว่า เมื่อ คน ดำรง ตำแหน่ง เทศา
ผู้ว่า ราชการ จังหวัด, นาย อำเภอก, นั้น คน เอง ต้อง มั่นคง ใน ความ เป็น

คนกลาง ใจกล้าพอที่จะต้องไม่หา หมู หา คณะ เป็น เอกเทศ และ
 คิดว่า ข้าราชการ ที่ รวม ข้าราชการ ทุก หมู เหล่า ที่ อยู่ รวม ข้าราชการ นั้น
 คือ หมู คณะ ของคน ที่ได้ รับ มอบ มา จาก พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่ หัว
 ให้ กระทำ การ มุ่งไป ใน จุด เดียว กัน คือ ความ สันติสุข และ ความ เจริญ
 ของ ประชาชน อย่า ต้อง แก่งแย่ง กัน ด้วย หน้าที่, ด้วย อำนาจ, ด้วยการ ถ้อ
 คน, ถ้อ ทิษฐิ มาณะ

๒. ให้ รู้จัก ใช้ คน ทั่วไป อย่า ต้อง ให้ รู้จัก ใช้ ได้ แต่ คน ที่ คน
 เคย ใช้ และ พยายาม ขน กัน ไป ขน กัน มา ซึ่ง ไร้ ประโยชน์ กับ เป็น โทษ
 ต่าง ดัง ข้าราชการ ทั่ว แล้ว ข้าง ต้น และ ไม่ ดู แก่ อำนาจ ตนเอง ระวัง
 รักษา อำนาจ การ บังคับ บัญชา ให้ เป็น ไป ตาม ลำดับ และ ตาม ที่ ควร

คิดว่า ข้อ เหล่า นี้ ไม่ เป็น วิชชา ที่ จะ สอบ ได้ ได้ ด้วย ตัว หนึ่ง คือ
 ด้วย ว่า เป็น การ เนื่อง จาก นิเสธ, อธิษาศัย เป็น ฉะเพาะ บุคคล ๆ ที่ มี
 ตักร อย่าง สูง ต่อ ให้ เป็น ตักร ต่าง ประเทศ ก็ ควร นับว่า เป็น ตักร
 สำหรับ วิชชา เท่านั้น และ ลักษณะ คน ที่ จะ ปกครอง คน ได้ ดัน เป็น
 อีก อย่าง หนึ่ง จาก ประเภท วิชชา ถ้า ไม่ ดัง นั้น คำ ของ เรา จะมี ต่าง ๆ
 คือ “ วิชชา, สติ, ปัญญา ” ทำ ไหม ? คน ได้ กฎหมาย ได้ เท่า กัน ได้
 วิชชา ปกครอง ได้ เท่า กัน ได้ วิชชา แพทย์ ได้ เท่า กัน แต่ ใน ที่ สุด ผล
 ที่ ทำ กิจการ ตาม หน้าที่ หา ได้ เท่า กัน ไหม เพราะ ฉะนั้น ปัญหา ใน เรื่อง
 เลือก บุคคล ผู้ ปกครอง ที่ องค์ ที่ จึง หา ใช้ เป็น ปัญหา ที่ จะ มุ่ง แต่ เพียง ผู้ ดำ ไร
 วิชชา อย่าง เดียว ไม่ ยัง ต้อง มุ่ง ถึง นิเสธ, อธิษาศัย, อัน ควร ที่ จะ เป็น
 ผู้ ปกครอง คน มาก ได้ ด้วย รัฐบาล กับ ราษฎร จะ ไม่ หัน หลัง ให้ กัน
 ก็ เพราะ ได้ คน ที่ รู้จัก ปกครอง คน เป็น ผู้ ปกครอง ดัง เหล่า นั้น จะ ต้อง
 พิจารณา กัน ฉะเพาะ การ ฉะเพาะ บุคคล หา ใช้ ด้วย วิชาการ สอบ ได้ ไหม ซึ่ง
 ข้าราชการ ขอ ระวัง ไว้ ทั่ว ถึง การ เลือ ก บุคคล ใน ครัง หลัง เมื่อ มี เวล า เขียน.

ความเคราะห์ร้าย

ของ

ทางหลวง ของ มณฑล และ ทางราษฎร

(จากหนังสือพิมพ์ไทย ฉบับวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๔๗๐)

ข้าพเจ้าคิดว่า จะไม่ พูด ถึง ถนนหนทาง หัวเมืองในเร็ววัน ก็มีเหตุ บางอย่าง ที่เราใจให้ต้องเขียนใน ครังนี้ อีก ถ้าหากว่าจะเป็นการ ซ้ำ ซาก บ้าง ขอ ผู้อ่าน โปรดให้อภัย แก่ข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าได้ กล่าวมา แรกก่อนแล้วว่า การทำทางหลวงของมณฑลนั้น ในที่ที่ยัง เกณฑ์แรง ทำได้ อยู่ ถึงว่า จะเกณฑ์ให้ราษฎร ทำ และรักษา ก็ ให้ผู้ทำ และ รักษา ได้ มี สิทธิ ใช้ ทาง นั้น ได้ ตามควร และในเรื่อง เงิน ที่ จะ จับจ่าย ใช้ สรรอย ใน การ ทำ และ รักษา ถนนหนทาง นั้นถึงว่า จะไม่ พุ่มเพอຍ ก็ อย่า ให้ ทัง กัน โทก ดิบ กับ ทาง หลวง ของ แผ่นดินดัง เป็น อยู่ ใน เวदान ซึ่ง โดยมาก แห่ง ทำไป โดยไม่มี เงิน เลย แม้ค่าเครื่องมือ และ เครื่องใช้ ใน สิ่ง อื่น จะ เกี่ยว แก่ การ ทำ และ ซ่อม ทาง นั้น

บัดนี้ มี เหตุ อื่น ส่ง เสริม ความ ด่า บาก ซึ่ง เป็น อยู่ แลวให้ ยิง ชน เกิด ชน ใน มณฑล อุดร ซึ่ง ใน ที่ นั้น กรม ทาง ได้ อุดหนุน ใน ทาง การ เงิน บ้างเพียงค่า เครื่องเหล็ก เครื่องมือ สำหรับ ทำท่อ ระบายน้ำ และ สะพาน เป็นต้น ตาม การ ที่ ปฏิบัติ มา ใน มณฑล นั้น เท่า, ผู้ว่า ราชการ จังหวัด, ไปตรวจ ถนนหนทาง ก็ ดี กรมการ อำเภอก็ ไป เรียก ราษฎร ทำ หรือ ซ่อม หรือ ไป กำกับ การ ทำ และ การ ซ่อม ถนนหนทาง ก็ ดี ย่อม เบิก ค่าพาหนะ เติร ทาง ๆ แผนก มหาดไทย ก็ จัก การ ได้ เป็น ไป โดย เรียบร้อย ตอดต มา

พะเคิน เมื่อ พ. ศ. ๒๔๖๘ จังหวัด นคร พนม มีเงิน แผนก มหาดไทย ค้าง
 เบิก ซึ่ง ต้อง ได้ รับ อนุญาต จาก กระทรวง พระคลัง ฯ จึง จะ เบิก ชำม บี้ ได้
 เป็นเงิน ๖๒๘ บาท ๓๐ สตางค์ ในจำนวนนี้ มีเงินค่า พาหนะเดีรทาง
 ที่ กรมการ อำเภอ ออกไป เกณฑ์ คน ทำ ถนน และไป กำกับ การ ซ่อม ถนน
 รวมอยู่ ด้วย ๓๖๐ บาท ๖๕ สตางค์ กระทรวง พระคลัง ฯ ได้ มี ท้องตรา ไป ว่า
 “ รายจ่าย ใน การ ซ่อม ทาง หรือ ทำ ทาง เช่นนี้ จะ เป็น ทางหลวง ของ
 มณฑล หรือ แผ่นดิน กัด เป็น หน้า ที่ ของ กรม ทาง จะ บำรุง รักษา (กระทรวง
 พระคลัง ฯ ใช้ ค่า เช่นนี้ น่า จะ หมายถึง ว่า การ ทำ หรือ ซ่อม ทาง นั้น
 ไม่ ใช้ หน้า ที่ ของ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่) ซึ่ง ได้ อนุญาต เงิน ไว้ ใน
 งบประมาณ ของ กรม ทาง ส่วน หนึ่ง แล้ว จะ มา เบิก ใน แผนก มหาด ไทย
 ไม่ ถูก ให้ หัก ออก (แต่ ท้องตรา ฉบับ นี้ ก็ ไม่ ปรากฏ ว่า อนุญาต ให้
 เบิก เงิน แผนก ไหน) ฯ ล ฯ ” ดั่ง นั้น ข้าง ฝ่าย กรม บัญชี กต่าง ก็ ถ้อ
 เอา ท้องตรา ฉบับ นี เป็น ระเบียบ เคย คิด ดำเนา ส่ง คลัง หัวเมือง ทั่วไป
 ให้ ปฏิบัติ ตาม นั้น ซึ่ง แน่ นอน ว่า เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ คน ได
 ไป ใน กิจการ ที่ เกี่ยว แก่ การ ทำ หรือ ซ่อม ถนน หนทาง และ กัด บ มา เบิก
 เงิน ทาง แผนก มหาด ไทย จะ ไม่ ถูก อารูช ของ เจ้า พนักงาน คลัง คือ
 ดำเนา ท้องตรา ฉบับ นี้ ให้ ต้อง รับ ฎีกา กัด บ คน มา ด้วย ความ เสียใจ

น่า จะ พิจารณา ดู พฤติการ โดย ทั่วไป ว่า เจ้าพนักงาน ปกครอง
 ท้องที่ มี หน้า ที่ เกี่ยว แก่ การ ทำ และ รักษา ถนน หนทาง อยู่ อย่างไร มี ความ
 ลำบาก ขัดข้อง อยู่ เพียงไร ที่ การ นี้ ดู ดั่ง เป็น ผล ดำ เริ่จ โดย เรียบ ร้อย
 มี ได้ ใน การ ที่ พิจารณา เช่น ว่า นี้ ข้าพเจ้า ขอ ชวน ท่าน ผู้ อ่าน ได้
 ไป รด คำนึง ถึง ความ ลำบาก ต่าง ๆ ใน เรื่อง นี้ ของ เจ้า พนักงาน ปกครอง
 ท้องที่ ซึ่ง ข้าพเจ้า ได้ กัด ว่า แล้ว แต่ หน หลัง ใน น้า หนังสือ พิมพ์ นี มา รวม

ด้วย เพื่อ จะไม่ นำ มา ก่อ ให้ ชำ ใน ที่ นี้ อีก พุทธิการ ต่าง ๆ ที่ ควร
พิจารณา นั้น คือ

๑. ตาม พระ ราช บัญญัติ ดกษณะ ปกครอง ท้อง ที่ มาตรา ๑๑๘
มี ความ ว่า “ กรมการ อำเภอบ มี หน้าที่ จะ ต้อง ตรวจตรา และ รักษา ทางบก
ทางน้ำ อัน เป็น ทาง ที่ ราษฎร ไป มา ค้าขาย ให้ ไป มา ได้ สะดวก
ตาม ที่ จะ เป็น ได้ ทุก ฤดู กาล การ อัน นี้ ถ้า จะ ต้อง ทำ การ ซ่อมแซม หรือ
แก้ไข ความ ชัด ของ ให้ กรมการ อำเภอบ เรียก ราษฎร ช่วย กัน ทำ อย่าง
ว่า มา แดง ” (คำ ว่า “ อย่าง ว่า มา แดง ” โยง ถึง มาตรา ๑๑๕ ว่า ด้วย การ
บำรุง ผล ประ โยชน์ และ การ บังคับ ภัย น ตราย ใน การ หา เติง ชีพ ของ
ราษฎร และ มาตรา ๑๑๗ การ รักษา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง)

๒. พระ ราช บัญญัติ ฉาง การ รถไฟ และ ทาง หาดวง พ. ศ. ๒๔๖๔
มาตรา ๑๔๖ มี ใจ ความ สำคัญ แบ่ง ทาง หาดวง เป็น ๒ ชนิด คือ (๑) ทาง
หาดวง ของ แผ่นดิน กรม ทาง เป็น เจ้า หน้าที่ ก่อสร้าง และ บำรุง รักษา ใน
นาม ของ รัฐ บาด ประเภท หนึ่ง และ (๒) ทาง หาดวง ของ มณฑล ซึ่ง
เจ้า หน้าที่ ของ มณฑล ได้ สร้าง ขึ้น และ รักษา โดย ได้ รับ อนุมัติ จาก
กรม ทาง ประเภท หนึ่ง ๆ ต ๆ (ถ้า ไม่ รับ อนุมัติ เดียว นี้ ก็ รักษา อยู่
มาก มาย) มาตรา ๑๕๓ การ ก่อสร้าง และ บำรุง รักษา ทาง ราษฎร นั้น
ให้ อยู่ ใน ความ กำกับ ตรวจตรา ของ นาย อำเภอบ

ตาม พระ ราช บัญญัติ ฉาง การ รถไฟ และ ทาง หาดวง ๒ มาตรา ที่ อ้าง
มานี้ ไม่ มี ข้อ ใด ที่ ตบ ต่าง พระ ราช บัญญัติ ดกษณะ ปกครอง ท้อง ที่ มาตรา ๑๑๘
ให้ พน จาก หน้าที่ กรมการ อำเภอบ เพียง แต่ แบ่ง หน้าที่ ใน ระหว่าง เจ้า
พนักงาน ปกครอง ท้อง ที่ กับ กรม ทาง ให้ รู้ ว่า เป็น หน้าที่ ใคร เพียง ไร ด้วย
ประการ นี้ เจ้า พนักงาน ปกครอง ท้อง ที่ จึง ยัง มี หน้าที่ รักษา ถนน หน ทาง

อยู่ เว้นแต่ทางหลวง ของ แผ่นดินไม่ ไร่ กรมทาง เป็น หน้าทรรกษาทั้งหมด
มิได้ และใน ส่วน การเงิน นั้นก็ ไม่มี มาตรการใน พระราชบัญญัติ วาง
การ รถไฟ และ ทาง หลวง ว่า กรมทาง จำต้องให้ เงิน แม้ แต่ เด็กน้อย แก่
เจ้าหน้าทปกรองท้องที่ ซึ่ง จะ ทำ การ ตาม พระราชบัญญัติ ลักษณะ ปกครอง
ท้องที่ มาตรา ๓๓๘ และ พระราช บัญญัติ วาง การ รถไฟ และ ทาง หลวง ดัง
กล่าว มา แล้ว ด้วย

๓. พฤติการณ์ ใน เรื่อง การทำ และ รักษา ถนน หนทาง ตั้งแต่ ครอง
ไม่มี พระราชบัญญัติ วาง การ รถไฟ และ ทาง หลวง ซึ่ง เวลานี้ เงิน ประเภท
อยู่ใน กระทรวง มหาดไทยบ้าง แต่ก็ มิได้ มี เงิน ค่า พาหนะ เดิม ทางไว้
โดย ฉะเพาะ กรมการ อำเภอบ้าง ทำ การ ใน ประเภทนี้ มี การ ไป เกณฑ์
คน เป็น ต้น ย่อม เบิก เงิน ค่า พาหนะ เดิม ทาง ใน แผนก มหาดไทย โดย ถือ
ว่า กรมการ อำเภอบ้าง ต้อง ทำ การ ตาม หน้า ที่ ซึ่ง บัญญัติ ไว้ ใน พระราชบัญญัติ
ปกครอง ท้องที่ มาตรา ๓๓๘ และ เงิน ประเภท นี้ มิ ได้ ช่วย ใน ทาง อื่น ค่า
ทำ เครื่องมือ เครื่องเหล็ก เป็นต้น เว้น แต่ บาง มณฑล ที่ มี กอง ข้าราชการ
โยธา จึง มี เงิน ค่า ใช้จ่าย ร้อย ของ การ นั้น โดย ฉะเพาะ จาก กระทรวง โยธา ฯ
แม้ กระนั้น กรมการ อำเภอบ้าง ซึ่ง ไป เกณฑ์ ผู้ คน ทำ ถนน มา ให้ เจ้าพนักงาน
โยธา เป็นต้น ก็ คง เบิก ค่า พาหนะ เดิม ทาง ใน แผนก มหาดไทย คง
เบิก ค่า ใช้จ่าย ร้อย ของ กระทรวง โยธา ฯ ตรง ก็ ฉะเพาะ เจ้าพนักงาน ใน แผนก
นั้น ไป ทำ

๔. ตาม อธิบาย ใน พระราช บัญญัติ วาง การ รถไฟ และ ทาง หลวง
คำว่า “ทางหลวง” มิ ได้ หมาย แต่ ฉะเพาะ ทาง ซึ่ง ขุด ร่อง พุนดิน
ถมหิน หมาย ตลอด ไป ถึง ทาง ด้อเกวียน และ ทาง ที่ ประชาชน ด้ญจร
ไป มา ทั่ว ๆ ไป

๕. ในทาง การ เงิน นั้น ฉะเพาะ เงิน ประเภทนี้ ได้ โอน จาก
 กระทรวง มหาดไทย มา รวม อยู่ใน กรมทาง ดัง กล่าว มา แล้ว และ ซึ่งมี
 น้อย จงหวัดที่ กรมทาง ได้ อุดหนุน แม้ เพียง ฉะเพาะ ค่า เครื่องมือ และ เครื่อง
 เหล็ก ทำ สะพาน เป็นต้น เท่า ความจำเป็น แต่ โดยมาก จงหวัดมิได้
 รับ การ อุดหนุน ดัง นั้น คง บำรุง รักษา กัน ไป โดย มือ เปตา ทั้งนี้ จะ
 เป็น เพราะ กรมทาง ไม่ ให้ เงิน หรือ ไม่มี เงิน จะ ให้ หรือ จะ ส่งเงิน
 เพื่อ ทุ่มเทไป ใน ทางหลวง ของ แผ่นดิน ซึ่ง กรมทาง รับ ผิดชอบ ฉะเพาะ เห็น
 เป็น การ สำคัญ กว่า ก็ตาม

เป็นที่ รู้ กัน อยู่ ทั่วไป ว่า ทาง คมนาคม เป็น ของ สำคัญ ใน ทาง
 ทะนุ บำรุง เศรษฐกิจ และ ใน ทาง ที่ จะ ให้ เศรษฐกิจ อัน อยู่ใน กำมือ เรา
 แล้ว คง อยู่ใน กำมือ เรา โดย ยึดมั่น ไม่ แต่ เรา จะ ถอยหลัง เพียง หยุด
 อยู่ หนึ่ง ๆ แต่ ประเทศ โกลด์ เคียง เขา ก้าวหน้า ไป เสมอ เรา ก็ แพ้ เปรียบ
 เขา ใน ทาง เศรษฐกิจ เพราะ การ เศรษฐกิจ ย่อม มี ทาง คมนาคม เป็น
 เครื่องช่วย อย่าง สำคัญ เพราะ รู้ กัน อยู่ เช่น นั้น ถึง จะ เป็น ความ ยาก
 ลำบาก เพราะ ไม่ มี เงิน เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ ก็ พยายาม ทะนุ บำรุง
 เท่า ที่ จะ เป็น ไป ได้ แม้ จะ ไม่ ดิบ ดี่ ปานใด ก็ พอ ให้ ราษฎร ได้ ไป มา
 ค้าขาย ไม่ลำบาก เกินไป นอกจาก ถนน แดง ทาง เกวียน ซึ่งมี อยู่ ทั่ว
 ทั้ง ท้องที่ จงหวัด และ ส่งน มาก ทาง ภาค อีสาน รอง ลงมา ก็ ภาค กวาง
 ถ้า เจ้า พนักงาน ปกครอง ท้อง ที่ เพ็ก เฉย เดี่ยว แม้ ดัง บั เดียว จะ เป็น หด้ม
 เป็น โคนน ถึง สภาก แห่ง การ ไป มาลำบาก หรือ ไป ไม่ ได้ เขา เลย การ
 ตรวจตรา ดู แด ทะนุ บำรุง ทางหลวง ดัง ว่า นั้น มี ไซ้ โกลด์ ๆ ต้อง ไป ดู แด
 กำกับ ควบคุม ค้างคน ค้างวัน (ไม่ ไซ้ เสมอ ฉะเพาะ คราว ที่ ควร ซ่อม
 มี ฉะ คราว หนึ่ง หรือ สอง คราว) ก็ เมื่อ กรมทาง ก็ ไม่ มี เงิน ให้ แม้ เพียง

ค่า พานหะ เดิรทาง ครัน เบิก เงิน ค่าพานหะ เดิรทาง ๆ แผนก มหาตไทย
 กระทบวง พระคตัง ๆ ก็ ชัดชอง ว่า การ บำรุง รักษา ทางหตวง นั้น เป็น
 หน้าที่ ของ กรมทาง ไม่ อนุญาต ให้ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ เบิก เงินค่า
 พานหะ เดิรทาง แผนก มหาตไทย ดึงน ทาน ผู้อาน ทั้งหลาย ไปรด ช่วย
 กัน ครอบงำ จะ ให้ เจ้าพนักงาน ท้องที่ ทำฉนใด มี หน้าที่ ต้อง ทำ และ
 บำรุง รักษา ถนน หนทาง ตาม กฎหมาย และ มี หน้าที่ ต้อง รับผิดชอบ
 ใน การ ทะนุ บำรุง หา เดียงชีพ ของ พลเมือง ที่คน ปกครอง มี หน้าที่ ต้อง
 พัง บังคับ บัญชา ของ หลาย กระทบวง (หรือ ถ้อย วจนัย หลาย เต็ม ดัง
 กต่างไว้ ใน เรื่อง วจนัย พลเรือน) เมื่อ ต่างกรม ต่าง กระทบวง ก็ โยน กัน
 ด้วย หน้าที่ จน เป็น เหตุ ให้ ชัด แะ ไม่ สะดวก แก่ การ ที่ จะ ทะนุ บำรุง การ
 หา เดียงชีพ ของ ราษฎร ดัง เรื่องนี้ จะ ให้ ผู้นอย ซึ่ง มี หน้าที่ เกยวของ
 ปฏิบัติฉนใด

ยัง มี เรื่อง ที่ น่า เทียบ อีก อย่างหนึ่ง คือ การ รักษา ทางน้ำ ก็ เป็น
 หน้าที่ ของ พนักงาน ปกครอง ท้องที่ แะ กรมทาง เหมือนกัน แต่ พระราช
 บัญญัตติ กำจัด ผักตบ ชะวา อยู่ กับ กระทบวง เกษตร มี เงินก้อน สำหรับ
 กำจัด ผัก ตบ ชะวา โดย ฉะเพาะ เกณฑ์ แรง ราษฎร เก็บ เงินนั้น สำหรับ
 เป็น ค่า เบย เดียงคน เกณฑ์ แะ ค่า เครื่อง ไร ในการ เก็บ ผัก ตบ ชะวา
 กรมการ อำเภอ ผู้ไป เกณฑ์ ราษฎร หรือไป กำกับ ราษฎร เก็บนั้น ถ้า
 เป็น สุ่มหบญชี่ ก็ เบิก เงิน ค่า พานหะ เดิร ทางใน แผนก สรรพากร ถ้า
 เป็น กรมการ อำเภอ คนอื่นไป ก็ เบิกเงินใน แผนก มหาตไทย กระทบวง
 พระคตัง ยัง มิได้ บัญชา ให้ เบิก ค่า พานหะ เดิร ทางใน หน้าที่ใด โดย ฉะเพาะ
 ทงนี้ จะ เป็น ด้วย ผักตบชะวา เป็น นักเตงโต ประทุษฐุร้าย ทั้งทางคมนาคม
 อื่น เกยว แก่ หน้าที่ กรมทาง แะ ประทุษฐุร้าย ทั้ง หวง หนอง คตอง

บึงบาง ซึ่ง เป็น ที่ ส่งวน พืช พันธุ์ และ ที่ จับ สัตว์ นาน เกี้ยว แก่ กรม เพาะ
 พันธุ์ ปลา ใน กระทรวง เกษตร และ กรม สรรพากร ใน กระทรวง พระคลัง เป็น
 การ ประทศฐกรรรม แก่ หาดาย กรม หาดาย กระทรวง เสนาบดี กระทรวง
 พระคลัง ยัง ไม่ ตกตง พระทัย ว่า ใคร จะ ควร เป็น ผู้ รับ ผิดชอบ ใน เรื่อง ค่า
 ค่า พาหนะ เติร ทาง สำหรับ ผู้ ไป กำจัด ผักตบ ชะวา กรม มัง จึง ยัง ไม่ ทรง
 บัญชา ให้ เต็ด ขาด ตง ไป แต่ ถ้า ถือ หดก ตาม ที่ ทรง บัญชา ใน เรื่อง
 ค่า พาหนะ เติร ทาง ของ ผู้ ไป ทำ ถนน แดง ก็ น่า จะ เบิก ใน งบ ประมาณ
 กระทรวง เกษตร เพราะ กระทรวง เกษตร เป็น ผู้ รักษา พระราชบัญญัติ
 และ มี เงิน กำจัด ผักตบ ชะวา อยู่ นี้ เป็น การ ก่อวาง นอก เรื่อง ถนน หนทาง
 แต่ เห็น ว่า ตกษณ การ ค่อยากัน และ เป็น การ เกี้ยว แก่ ทาง เหมือนกัน เห็น
 จะ นึก อะไร ได้ ก็ ส่ง ไป ชั่วขณะ นึก การ จึง แยกต่าง กัน อยู่ จึง ขอ เสนอ

เพราะ เหตุ ที่ ทาง คมนาคม เป็น การ สำคัญ และ จะต้อง บำรุง รักษา
 จะ ให้ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ อัน เป็น ผู้ ไป กระทำ การ เบิก ค่า พาหนะ
 ที่ ไหน ก็ ได้ สุด แต่ ขอ ให้ ว่าง ทาง การ ให้ สะดวก อย่า ต้อง ให้ เบิก ทาง น
 ก็ ผิด หน้าที่ เบิก ทาง ไหน ก็ ไม่ ให้ เงิน จน ไม่ รู้ว่า จะ ไป ว่าง ฎีกา
 แหมะ ตง ทาง ไหน ใน ที่ สุด ก็ ต้อง รามือ ใน การ งาน อัน ไม่ ควร จะ รา
 และ อัน ไม่ เป็น ผดดี แก่ บ้าน เมือง และ ประชาชน จึง ขอ จึง วน พระสยาม
 เทวาธิราช ได้ โปรด ตต พระ ฤทัย ของ พระ บรมวงศานุวงศ์ ผู้ ทรง
 ดำรง ตำแหน่ง เสนาบดี ทัง สำน กระทรวง คือ กระทรวง มหาศไทย กระทรวง
 พาณิชย์ และ คมนาคม กระทรวง พระคลัง โปรด แปร พระพักตร์ เข้า
 ประสบบกัน ว่าง ทาง ให้ ผู้ ซึ่ง จะ รับ ราชการ ฌอง พระเดช พระคุณ ใน เรื่อง
 นี้ ให้ สะดวก โดย รวดเร็ว ด้วย เกิด

ในที่สุด ข้าพเจ้า ขอกล่าวโดยจริงใจว่า เท่าที่กล่าวมาแต่มีได้
 กล่าวโดย ประสงค์ร้าย แต่กล่าวโดยหวังดี ต่อราชการ บ้านเมือง ถ้า
 หากว่า คำกล่าวทั้งหลาย จะ ยัง ผลให้ เป็นดัง อากาโร แมดงหวัดตอมตาข้าง
 จนยอมที่จะ เขี่ยบ ตะดังให้ทบทนา ข้าพเจ้าก็ ปรนรมย์ ใจ พอแล้ว.

การพิจารณา

บำเหน็จเดือนชน ๗๓๗ ของเจ้าพนักงานปกครองท้องที่

ควรพิจารณาให้รอบคอบ ไม่ใช่การปราบปราม

โจรผู้ร้ายอย่างหน้าไหว้หลังหลอก

(จากหนังสือพิมพ์ไทย ฉบับวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๐)

การเขียนข้อความต่อไปนี้ ขอผู้อ่านโปรดถือเพียงความเห็นของบุคคลคนหนึ่ง ซึ่งอาจผิด อาจถูกก็ได้ โปรดอย่าถือว่าผู้เขียนอวดดีในทางที่จะเขียนตำรา ซึ่งเป็นการเกินแก่ความปรารถนาของผู้เขียนเลย

อันการปกครองพดเมืองนั้น มีความสำคัญที่ผู้มหน้าทีจะพึงเอาใจได้มากหลาย แต่ที่สำคัญจริงในความสำคัญทั้งหลายนั้น เรา (เจ้าพนักงานปกครองท้องที่) น่าจะตั้งใจถามตนเองและตอบคำถามนั้นด้วยการกระทำจริง ๆ ตามอำนาจวาสนาที่จะทำได้สัก ๕ อย่าง คือ

๑. เราจะทำอย่างไรจึงอย่าให้บุคคลที่ไม่ควรตาย ต้องตาย
๒. เราจะทำอย่างไรจึงจะให้พดเมืองรู้ผิด, ชอบ, ดี, ชั่ว และมีความสะอาดเรียบร้อย

๓. เราจะทำอย่างไรจึงจะให้พดเมืองมั่งคั่งด้วยโภคสมบัติ
๔. เราจะทำอย่างไรจึงจะให้การโจรผู้ร้ายเบาบางลงไป
ในปัญหา ๕ ขอนี้ข้าพเจ้ามุ่งที่จะกล่าวถึงข้อ ๕ เป็นข้อใหญ่ ข้ออื่น ๆ จะกล่าวเป็นสังเขปเท่านั้น

นัยข้อ ๑ นั้นได้แก่การ รักษา พยาบาล และ การ ป้องกัน โรค ภัย ไข้
 เจ็บ เพราะชาติจะเจริญก็ต่อเมื่อ พดเมือง อันเป็น ชาติภูมิ ของตนเอง และ
 ซึ่งเป็น คน มี ก่าดั่ง วิชา (ไม่มีโรค ปดก เป็ดย) เป็น เจ้า ของ ภูมิ
 สัมบัติ ใน ประเทศ ของตน ให้ มาก ที่สุด เปิด โอกาส ให้ คนอื่น มา แ่ง กิน
 ให้ น้อย ที่สุด ประเทศ ดยาม พนท ดิน ยัง ว่าง พดเมือง อัน เป็น ชาติ ภูมิ
 ยัง น้อย กว่า จำนวน ทดิน และ ภูมิ สัมบัติ อัน ธรรมชาติ ได้ บันดาต ให้ เกิด มี
 ใน ภูมิ ประเทศ มาก มาย จึง เปิด ช่อง โหว่ ใ้ อย่าง มหันต์ สำหรับ ให้
 คนอื่น ถ้อ เอา โอกาส เข้ามา ยึด ถ้อ ทดิน และ ภูมิ สัมบัติ ใน ประเทศ อัน
 เป็น การ คัด ทอน ก่าดั่ง และ ทำ ความ ลำบาก ให้ แก่ การ ปก ครอบ ประเทศ
 มาก ถ้า การ รักษา พยาบาล และ การ ป้องกัน โรค ภัย ไข้ เจ็บ ของ เรา ค้
 พดเมือง ไม่ ตาย เสีย แต่ เด็ก มาก และ ไม่มี โรค ซึ่ง คัด ทอน ก่าดั่ง ให้
 เป็น คน ปดก เป็ดย โดย ธรรมชาติ บังคับ จะ ได้ ทำ มาหากิน เป็น เจ้า ของ
 พนท และ ภูมิ สัมบัติ อัน มี อยู่ใน ชาติ ภูมิ ของ ตนเอง ให้ มาก ชน

นัย ข้อ ๒ ได้ แก่ การ ค้ กษา และ การ พระดำดนา ทั้ง ๒ อย่าง น
 รัฐบาล อัน เป็น ท เคารพ ยิง ของ เรา ได้ พยายาม เป็น อัน มาก แต่ ความ
 ความ รุ สึก ของ เจ้าหน้าท ๆ หล่นดง ไป ทง ฝ่าย วัด และ ฝ่าย บ้าน ต่าง รุ สึก
 ข้อ ดำคณู เหน่า น ต่างกัน การ ทะนุ บำรุง จึง ต่างกัน ตาม อธิษาศัย ของ
 เจ้าหน้าท ใน ท้องที่ นั้น ๆ

นัย ข้อ ๓ ได้ แก่ การ ทะนุ บำรุง การ หา เติงชีพ ของ พดเมือง แม
 ว่า จะ เป็น การ ไหญ่ แต่ ถ้า เจ้าพนักงาน ปก ครอบ ท้องที่ เอาใจ ใ้ สอด
 ส่อง จริง ๆ ก็ คง ทำ ประโยชน์ ให้ แก่ พดเมือง ใน ส่วน นั้น ได้ มาก อย่า
 ไ้ คิด เสีย ว่า มัน ไหญ่ แล้ว เกิด ความ ท้อใจ เติง ไม่ ทำ อะไร เสีย เติง

นัยข้อ ๔ ได้แก่ การ ตรวจ ตรา บังคับ และ ปราบ ปราบ จับกุม
โจรผู้ร้าย

ความจริง ถ้า เจ้าพนักงาน (รวมทั้ง เจ้ากระทรวง) ปกครอง
ท้องที่ โดย ความอุปการ ของเจ้ากระทรวง ที่มีการ เกี่ยวข้อง คือ กระทรวง
ธรรมการและ กระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม ให้ ความสะดวก ถ้าได้ตอบ
ปัญหาข้อ ๒ — ๓ ดังต่อไปนี้ได้เท่าใด ก็เหมือน อย่าง ช่วย ตอบ ปัญหา
ข้อ ๔ ด้วย เพราะ ตาม ขรรคมดา มนุษย์ เมื่อ เป็น คน รูจักคิด ชัด ผิด
ชอบ ละอาย ต่อบาป มี กิณ มี ใจ พอ ควร แก่ อคติภาพ ก็ คงไม่ ยาก
เข้าไป สู้ คุก ตราง อันไม่ เป็น ความ สุข และ อึดอัด ระวัง สำหรับ คน เว้น
แต่ จะมี เหตุ บันดาล เป็น แต่ ว่า การ ตอบ ปัญหา ประการ ๒ — ๓ ดัง
กล่าว มา แล้ว เป็น ปัญหาใหญ่ จะ ตอบ ให้ สำเร็จ ใน สด นวมมือ เดียว
หาได้ ไม่ รวมทั้ง เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ ก็ ต่างกัน ด้วย ความ คิด
เห็น และ ความ พอใจ การ เป็ดียน ตัว บุคคล ก็ ถี่ คนหนึ่ง หนัก ไป ใน ทาง
ศึกษา การ ศึกษา ก็ เจริญ ครั้น เป็ดียน ตัว อีก คนหนึ่ง หนัก ไป ใน การ
ทะนุบำรุง การ ทำมา หา เติง ชีพ ความ สะดวก ใน การนี้ เช่น บัด ทำนบ
กักน้ำ การ คมนาคม ฯลฯ อัน ให้ ความ สะดวก ใน การ หา เติง ชีพ ก็
ไป หน้า การ ศึกษา คง ที่ หรือ ทรุด และ ถ้า เป็ดียน บางคน ซึ่ง ข้าง เจ้า
ขอ ยืนยัน ว่า มีจริง ๆ ที่ ท่าน ถือ สภาษิต ว่า ทำ มาก ผิด มาก ทำ น้อย
ผิด น้อย ไม่ ทำ ไม่ ผิด เติง ความ ก้าว หน้า ใน กิจการ ที่ กล่าว แล้ว
ก็ ไม่มี เอา ที่ เดียว

เพราะ เหตุ ว่า ปัญหา ข้อ ๓ — ๒ — ๓ นั้น จะ ก้าว หน้า หรือ
ซุด โขม เป็น สิ่ง ที่ เห็น กัน ได้ ชำ ถึง จะ ไม่ ด้ รับ ความ เอาใจ ด้ บ้าง
ก็ เป็น ไป ใน อากา ร คด้าย เรือน ที่ ถูก มอด กิน กว่า คน จะ เห็น ว่า โขม

ก็ นาน แต่ การ โจร ูร่าย นน เปรียบ ด้วยไฟใหม่ คน เห็นได้ เร็ว ผู้
 ถอบังเหียน การ ปกครอง จึง เอาใจใส่ใน การ เหล่านี้ มาก ความจริง
 ก็ เป็น ของ ถูกต้อง เพราะการ ทะนุบำรุง การหา เดียงชีพ ก็กับ การ ปราบ
 ปราบ โจร ูร่าย เป็นของ คู่กัน การ ทะนุบำรุง การหา เดียงชีพ เปรียบ
 ด้วย การ ปดุง ต้นไม้ การ โจร ูร่าย เปรียบ ด้วย ศัตรู แมลง อัน เป็น
 อันตราย แก่ ต้นไม้ นั้น นั้น ไต แม้แต่เรา จะยัดหรือหมุนให้ ราชฏร ออกสำหะ
 ทำมา หากิน สัก เพียงใด ถ้า การ โจร ูร่าย ครึก โครมอยู่ การ หนุ
 ให้ ราชฏร ทำกิน ก็ เป็น ผลได้ยาก เพราะความไม่ไว้ใจใน การ รักษา
 ทรัพย์ สัมบัติ ที่ คน หา มาได้ว่าจะ ปลอด ภัย และ ไม่ นำ อันตราย มา
 ผู้คน เชื่อ ว่า เพราะ ประการนี้ ผู้ เป็นใหญ่ ใน หน้า ที่ ราชการ จึง กวดขัน
 ใน การ ปราบ ปราบ โจร ูร่าย หนัก หนา แต่ ก็ นำ วิเคราะห์ อีก อย่าง
 หนึ่ง ว่า แม้ ูร่าย ธรรมดา จะ ครึก โครม บ้าง ก็ ไม่ นำ เอาใจใส่ มากนัก
 เว้น แต่ การ ตกทรัพย์ ซึ่งมี ราคา แต่ ๘๐๐ บาท ขึ้นไป ความจริง ูร่าย
 ธรรมดา นน มาก เวียง และ มาก ทุนทรัพย์ กว่า ูร่าย ออกฉกรรจ์ มาก แต่
 ถ้า ขน ชอบ ว่า เป็น ออกฉกรรจ์ แม้ จะ เป็น ออกฉกรรจ์ ตาม กฎหมาย ค่า เสีย
 หาย เพียง ๒ - ๓ สตางค์ ไม่ ทำ ความ หวั่น หวาด ให้แก่ ประชาชน ก็ดู เอา
 ใจใส่ได้ เบียงกัน มาก แดดู แต่ จำนวน ว่า เรื่อง หนึ่ง เสีย และ มาก กว่า ที่ จะ
 พิจารณา ว่า เรื่อง หนึ่ง นน หนัก เบา เพียงไร

ข้าพเจ้า มิได้ เชื่อว่า ผู้ใหญ่ ซึ่งถอบังเหียนใน การ ปกครอง ท้องที่
 ทง ที่ แดว มา และ บัคยบุน น จะไม่ หนัก ถึง การ ปกครอง ทัด ๆ ไป เช่น
 บัญหาใน ข้อ ๑ - ๒ - ๓ ที่กล่าว แดว แต่ เพราะ การ โจร ูร่าย มน
 ูบฉาบ เป็นไฟใหม่ ท่าน ประสงค์ จะ ดับไฟ จึง กวดขันใน เรื่อง ูร่าย
 ออกฉกรรจ์ เป็น ข้อใหญ่ บำเหน็จ ความ ชอบ หรือ ความ ผิด คดไป

อยู่กับเรื่อง อุกถกรรจ์ เป็น ส่วนมาก จนเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ประจำ
 ท้อง ที่ มาก คน ต้ม ความ สำคัญ ส่วน อื่น ๆ เดี่ยว ทำ แต่ พอ ได้ หรือ เฉย ๆ
 เฉย ๆ ข้าพเจ้า ยัง จำ เรื่อง หนึ่ง ซึ่ง ควร ยก มา เต่า ให้ ท่าน ผู้อ่าน ออก
 ความ เห็น นี้ ได้ คือ เมื่อ ปลาย พ.ศ. ๒๔๖๐ กับ ต้น พ.ศ. ๒๔๖๑ มี ชาว
 ด้อ ก็น่า จะ โอน การ จับกุม และการ ไล่ ส่วน ซึ่ง อำเภอบาง ใน มณฑล ต่าง ๆ
 ทำ อยู่ เดี่ยว ไป ให้ ตำรวจ ภูธร ซึ่ง กระจ่าง นครบ ใน เวลานี้ มี
 ยาว สาว เขา ไป ได้ มี นาย อำเภอบาง คน หนึ่ง พูด กับ ข้าพเจ้า ว่า ถ้า ดั่ง นั้น
 อำเภอบาง ก็ จะ ไม่ มี งาน อะไร ทำ ดู เกิด เพราะ การ กวด ขัน ใน เรื่อง โจร
 ร้าย และ หย่อน การ กวด ขัน ใน ทาง อื่น มาก ไป หรือ เรียก ว่า ปลด ยตาม
 บุญ ตาม กรรม คน ที่มี ฐานะ เป็น นาย อำเภอบาง เงิน เดือน ๓๐ ยัง หด
 หนาท ถึง เพียง ๒๐

ใน เวลานี้ ข้าพเจ้า ได้ ทราบ แล้ว มา ว่า การ วิจัย ญา บำ เหน็จ
 ข้าราชการ หัวเมือง ที่ สังกัด ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐
 อุกถกรรจ์ ไป เทียบ อยู่ ถ้า สูง กว่า บั ท แดง มา บ้าง ถึง การ สิ้น ใจ ใน
 การ ปกครอง อย่าง อื่น จะ ตัก เป็น อื่น ว่า ถูก ฆัด หรือ ได้ ก็ ด้วย เพราะ หนี
 เต็ม ที่ จึง จะ ทำ ให้ ความ สิ้น ใจ ใน การ ทุ่ม บำ รุง อย่าง อื่น ของ เจ้า พนักงาน
 ปกครอง ท้อง ที่ คง เป็น ไป ตาม ยถากรรม ดัง ที่ แดง มา ความ จริง บัญหา
 ๓ - ๒ - ๓ ข้าง คน เป็น เรื่อง กัน บัญหา ๔ เป็น เรื่อง แก่ ถ้า
 เรา จะ ไม่ ถ้อ การ บ้อง กัน เป็น ของ คู่ กัน ไป กับ การ แก่ หย่อน ฝ่าย หนึ่ง ตั้ง
 ฝ่าย หนึ่ง ดัง นั้น แดง เรา จะ หวัง สิ้น ชาติ ให้ ตัก ว่า ใน อนาคต ได้ อย่างไร ?

ยัง มี ข้อ ที่ หนา คัด อยู่ หด ย่าง จะ เป็น ได้ หรือ ไม่ ว่า เจ้า
 พนักงาน ปกครอง ท้อง ที่ สังกัด ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐
 ความ ผิด ย่อม ต้อง พิจารณา ใน วงงาน ของ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐
 การ

ศึกษา และการ พระดำต้งนา กัด การ ทนุบำรุง การหา เติงชีพ เช่น การ
 ทนุบำรุง ทาง คมนาคมให้ สะดวก แก่การ ส่ง สิ้นค้า กัด ไม่ใช่ หน้าที่ ๆ
 กระทรวง มหาดไทย รับ ผิด ชอบโดย ตรง ฉะนั้น ถ้า ข้าราชการ ก็ อาจ จะ
 ยินยอม ว่าถ้า ข้าราชการ ผู้น้อย จะเข้าใจ ผิดแต่ ข้าราชการ ผู้ใหญ่ จะเข้าใจ
 ไม่ได้ ขอให้ดู พระราชบัญญัติ ลักษณะ ปกครอง ท้องที่ เกิด ไม่ใช่
 ร่าง จาก กระทรวง มหาดไทย ดอก หรือ ก็ ยังได้ วาง หน้าที่ เหล่า นั้นไว้
 แก่ กรมการ อำเภอบ้าง และ ยัง กว่า นั้น ทราบ ว่า กระทรวง กรมการ ได้
 เคย เสนอ ความดี ความ ชอบ ผู้ว่าราชการ จังหวัด และ นาย อำเภอบ้างคน
 ที่เอาใจใส่ ใน การ บำรุง การ ศึกษา กัด แต่ กระทรวง มหาดไทย ก็ เคย
 รับไว้ พิจารณา

ข้อที่ นาคิด อีก อย่างหนึ่ง ถ้า กระทรวง มหาดไทย จะเผด็จไป จนถึง
 การวินิจฉัย บำเหน็จความชอบ จะดูแต่จำนวน โจจรผู้ร้าย ฉะเพาะ ออกฉกรรจ์
 ว่า ดด หรือ เพิ่ม จาก บ้าง เป็น หลัก สำคัญ จนไม่ แดดู การ ปกครอง
 อย่าง อื่น ๆ แด้ว ข้าราชการ ที่ ดังกัด กระทรวง มหาดไทย ซึ่ง อยู่ ตาม
 หัวเมือง ที่รับ ผิด ชอบใน การ ผู้ร้าย โดย ตรง ก็มี หลาย ตำแหน่ง เช่น ปลัด
 จังหวัด, เสมียน ตรา, อักษรเทศ เป็น ตน เหล่านี้ จะ เอา อะไร เป็น ตาตั้ง
 สำหรับ ชั่ง บำเหน็จได้ จะมี ให้ บำเหน็จง่ายไป กว่า ผู้ทมิ หน้าที่ มาก
 มาย หลาย อย่าง และ มี หน้าที่ ผ่า หนักราย คือ การ ระวัง ปราม ปราม
 โจจรผู้ร้าย เช่น ตำแหน่ง นายอำเภอบ้าง เป็น ตน ไป หรือ

อีก อย่าง หนึ่ง จะ เป็น ช่องให้ คน เห็น แก่ตน มากกว่า ราชการ เตน
 กัด หรือ ไม่ คือว่า ตาม ธรรมเนียม ปรมาณ กระทรวง มหาดไทย
 (ฉะเพาะ แผนก มหาดไทย และ อีก บ้าง พวก) แบ่ง เป็น ดี ชั้น (เว้นแต่
 นาย อำเภอบ้าง เดียวน กระทรวง พระคตง ๆ ยอมให้ ชนตน ด้วย ชั้น ๓) ไม่มี

การ ชนคน เมอครบ รอบบ อย่าง แผนกอื่น ๆ ชน ก็เดือน ชน ทเคยว นอก
 จาก เล่มยน แดว ขาวาชาการ คงแต่ ชน รอง กรมการ ชนไป มี บัญญัติไว้ว่า
 ใน การ เดือน ชน นั้น ต้อง อยู่ใน ชน เดิม มา แดวไม่ น้อยกว่า ๓ ปี ถ้า
 การ ให้ บำเหน็จ จะ พิจารณา เทียบ จำนวน ผู้ราย ออกฉกรรจ์ บใหม่ กับเก่า
 เป็น ข้อใหญ่ใจ ความ แดว อยากจะ สัมมติว่าจะ เป็น ชอง ให้ เดือนตก
 ดัง ตัวอย่าง คอไป นได้ หรือไม่ หลวง ก. เป็น นายอำเภอโพธาราม
 (อย่า ต้มว่า สัมมติ) อยากได้ เดือน ชน เงินเดือน แต่ เพราะที่ ทำการ
 ปราบปรามใจ ผู้ราย มา นั้น ก็ ทำ โดย เต็มที่ แดว จำนวน ผู้ราย บใหม่ กับ
 เก่า ก็ ได้ เรียก กันไม่ได้ ผล ในการ ที่ จะ เดือน ชน ปี พ.ศ. ๒๔๖๘ แภย่อน
 ความ เอาใจได้ เลี้ย น้อย จำนวน ผู้ราย ออกฉกรรจ์ ชน ปี พ.ศ. ๒๔๖๘
 แภ กระตุก ดัง เขา จำนวน ผู้ราย ตก ใน ทน น หลก ที่ ถือ เทียบ จำนวน
 ผู้ราย ออกฉกรรจ์ บใหม่ กับเก่า จะ นายรัศมี หลวง ก. ให้ เห็น ความ สัมคอร
 ได้ บำเหน็จ โดย เต็ม สัมมติว่า หลวง ก. ก็ ได้ เดือน ชน เพราะ ประการนี้
 คราวน เป็น ทรุ กน อยุ่ แดวว่า การ เดือน ชน เงินเดือน นั้น ต้อง ได้ เงินเดือน
 ชนคน มา แดวไม่ น้อยกว่า ๓ ปี นอกจาก ความ ชอบ พิเศษ จริง ๆ แดว
 หลวง ก. จะ ไม่ได้ เดือน ชน เงินเดือน อีก ก่อน พ.ศ. ๒๔๗๓ แม้ว่าจะ มี
 บำเหน็จ อย่างอื่น เช่น เครื่อง ราชอิสต์ร์ยาภรณ์ และ บรรดาศักดิ์ ก็มี กฎ
 เกณฑ์ ได้ บำเหน็จ อย่าง หนึ่ง แดว ถ้าไม่ ใช้ พิเศษ ตาม ขรรมตา จะ
 ต้อง เว้น ระยะเวลา อย่าง น้อย ปี ๓ ใน ระหว่าง ที่ ยังไม่ เข้า กฎเกณฑ์ ที่ จะ
 ได้ อะไร อีก จะ ทำ ให้ หลวง ก. เพตามือ ใน การ ปราบปรามใจ ผู้ราย
 ดงไป เพื่อ เป็น ความ สะดวก ใน ที่ จะ ดง ชน เมอ ถึง คราว บำเหน็จ ได้ บ้าง
 หรือไม่ ที่ กต่าง มา นมี ได้ หมายถึง ว่า ใคร จะ เป็น ดังนั้น แต่ เมื่อ มี
 มุอยู่ ก็ ต้อง นำมา เขียนไว้ ให้ พิจารณา กันดู

รวม ความที่เขียน มา ก็ เพื่อเสนอว่า เจ้าหน้าที่ ปกครอง ท้องที่
 บาง ท่าน อย่า ตีมูลค่า นอกจาก การ ปราบ ปราบ โจร ผู้ร้าย แล้ว ย่อมมี
 หน้าที่สำคัญอีก หลายอย่าง อันเกี่ยวแก่การ ปกครอง แด่ทะนุบำรุง พดเมือง
 ถ้า ความ เห็น ของ ข้าพเจ้าไม่ เหวงไป จาก ทาง ที่ ควร เวลาว่าง จาก
 ความ ฉุกตะมุกลง ใน การ โจร ผู้ร้าย โปรด หัน มา ใฝ่ใจ ใน การ ทะนุบำรุง
 บ้าง แม้ ว่า จะ สำเร็จ ผล เพียงไม่ มาก ก็ ดี กว่า ไม่ ใฝ่ใจ เสีย เลย
 และ ถ้า ท่าน ทำการ เป็น ผล สำเร็จ ถึง ท่าน จะ ไม่ ได้ บำเหน็จ ที่ บุคคล
 ให้ แต่ ก็ จะ ได้ รับ ความ บั่นเพ็งใจ ใน กิจการ ที่ ได้ ทำ ให้ เป็น ประโยชน์
 นั้น อัน เป็น บำเหน็จ ที่ ชรรมาตา ให้

อีกประการหนึ่ง ผู้ที่จะ อำนวย การ ให้ เจ้าพนักงาน ผู้ปกครอง ท้องที่
 ได้ รับ บำเหน็จ ความชอบ นั้น ถึงว่า การ โจร ผู้ร้าย จะ ชูช่า เสมอไฟ ใหม่
 ซึ่ง จะ ต้อง รับผิดชอบ ก็จริง แต่ ได้ โปรด พิจารณา ถึง ความดี ของ คน ที่ บ้องกัน
 หรือ ปราบ มอด คือ ความดี ใน การ ปกครอง ทั่วไป มี การ ทะนุบำรุง
 การ หา เดียงชีพ ของ ราษฎร เป็นต้น คอบ กัน ไป ด้วย ถึง ไม่ เสมอ กัน
 ก็ เพียง ดดดาวาคอก ตาม สสมควร อย่า คึง ไป ใน ทาง เทียบ จำนวน ผู้ร้าย
 ออกกรรจ์ แต่ ฝ่าย เดียว ซึ่งเป็น เหตุ ให้ ผู้ น้อย เข้าใจ ผิด จนถึง กับ
 ถ้อยใจ ว่า ไม่มี โจร ผู้ร้าย ดูเหมือน ไม่ มี งาน อะไร ทำ

ข้าพเจ้า ขอ แถดงไว้ ใน ที่ สุด นี้ ด้วย ว่า ผู้เขียน เรื่องนี้ ไม่มี เหตุ
 ที่ จะ ต้อง เสียใจ หรือ น้อยใจ อย่างหนึ่ง อย่างใด ใน เรื่อง บำเหน็จ ความชอบ
 ที่ คน ไม่ ได้ ไม่ ถึง แล้ว จึง เขียน เรื่องนี้ แต่ ได้ ตั้ง เหตุ การณ์ มา แล้ว
 คึง นั้น จึง ต้อง เขียน ดู เผื่อ จะ เป็น ประโยชน์ แก่ ราชการ บ้าง ถ้า จะ
 วิบัติ ชาติ คดาค เกิดอน แต่ ด้วย เจตนา ดี หวัง ว่า คง ไม่ มี บาป

การเปลี่ยนแปลง

วิธีดำเนินราชการของกรมไปรษณีย์ ตามสภาพปัจจุบัน

ฟังดูแล้วก็เหมือนอย่างถอยหลังเข้าคลอง

(จากหนังสือพิมพ์ไทยตะวัน วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๔๗๐)

การเขียนเรื่องหน้า จะเป็นการสะดุดใจเจ้าหน้าที่ ดังเช่นเรื่อง
“ การทำแต่รักษาถนนหนทางตามหัวเมือง ” คราวที่แถมมา แต่
ข้าพเจ้าขอแสดงด้วยความจริงใจว่ามิได้มีความตั้งใจแม้แต่เล็กน้อย
ที่จะให้เห็นเป็นความบกพร่องหรือเสียหายแก่เจ้าหน้าที่คนหนึ่งคนใด
ความจริงเจ้าหน้าที่ก็ยอมปฏิบัติตามโครงการที่เจ้ากระทรวงได้วางไว้
แต่ข้าพเจ้าก็มิได้ไม่สูงเออมนิตเคียนเจ้ากระทรวง แต่ยอมเป็น
ธรรมดาที่การทำงานซึ่งเปลี่ยนแปลงใหม่ แม้ผู้อำนวยการเปลี่ยนแปลงนั้น
จะเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความสามารถเพียงไรเมื่อได้วางการทางใดก็คงจะไม่ใจ
มองดูผลแห่งการเปลี่ยนแปลงบ้างว่า จะได้ผลดีเดวอย่างไร เพราะ
ตามธรรมดาไม่ใช่ว่าเมื่อวางทาง การใดลงไปแล้ว จะได้ผลดีไม่มีพลาด
เสมอไป การเขียนเรื่องจริง เจตนาแต่การเก่าใหม่ และรวมทั้งใน
หัวต่อ การเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นอย่างไร สู้กันฟัง ข้าพเจ้าไม่หาญพอ
ที่จะกล่าว ว่า ประสงค์ เห็นอ เรือง แก่การ กระทรวง พาณิชย์ และ คมนาคม
เพราะใน กรม เด่นาบดี ของ กระทรวงนั้น เป็นผู้ทรง พระปรีชา สามารถยิ่ง แด
มี พระ โสภ ปรุสาท เป็นที่พิศ ดึง วิทยุ โทรศัพท อยู่แล้ว โฉนแต่ ข้าพเจ้า
จึงจะเห็ดอมนไป หมั้นพระบารมีว่าพระองค์ ไม่ทรงทราบกิจการเล็กน้อยนอน
อยู่ในวง แห่ง กระทรวง ของ พระองค์ ดัง ข้าพเจ้า ขอ ดำเนิน เรื่อง ต่อไป

การจำหน่ายตั๋วตราไปรษณีย์

เป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วทุกหนทุกแห่งว่า ตั๋วไปรษณีย์ โทรเลข นั้น มีคุณในการ
 ส่งข่าวสำคัญ ๆ การค้าขาย อย่าง มหันต์ เพราะฉะนั้น ผู้เกี่ยวข้องใน
 การส่งข่าว และรับข่าว ทางไปรษณีย์ โทรเลข นั้น ย่อมใจจดใจจ่อ รอ ฟัง
 ข่าวที่ตนส่งและจะรับ ยิ่งเกี่ยวข้องด้วยการค้าขาย แล้ว การได้รับข่าว
 ช้าเร็ว ก็เกี่ยวข้องด้วยการได้ผล เสียผล ที่เดียว พวกพ่อค้า แต่โดยเฉพาะ
 ชาวต่างประเทศ (ฝรั่ง) ยิ่งเอาใจใส่มาก หัวเมืองที่มีฝรั่ง อยู่โดย
 มาก พอวันใด เมตต์ไปรษณีย์ ถึง ก็ไป แน่น กัน อยู่ ที่ ๆ ทำการไปรษณีย์
 แล้ว ถ้า หนังสือ ด่าเข้าไป ก็ถึง คอว่า คอชาน กัน เอะอะ แด เป็น จุดใน
 ทาง ข้างไม่เหมาะ สำหรับ กรมไปรษณีย์ เพราะ ฉะนั้น ดู เหมือน กรม
 ไปรษณีย์ จะ เอาใจใส่ เพื่อให้ การรับ ส่ง ไปรษณีย์ รวดเร็ว อยู่ แต่ จะ เอา
 ใจใส่ ยิ่งหย่อน กับ ที่ ๆ ไม่มี ฝรั่ง อยู่ อย่างไรบ้าง นั้น ไม่ สามารถ ที่จะ เทียบ
 การจำหน่าย ตั๋ว ตราไปรษณีย์ ก็ เป็น กิจ อันหนึ่ง ซึ่ง เกี่ยวของ แก่
 ผลประโยชน์ ของแผ่นดิน จึง ต้อง ระวง ทั้ง ทาง เจ้าพนักงาน ให้ มีการ รวด ใต
 และ ต้อง ระวง ทั้ง การ ให้ ความ สะดวก แก่ ผู้ ต้องการ ช้อ เพราะ นอก
 จาก จะ ส่ง หนังสือ ใน ราชการ ของ กรมไปรษณีย์ เอง แล้ว ใคร ๆ จะ
 ส่ง หนังสือ โดยไม่ บิด ตั๋วตราไปรษณีย์ หาได้ ไม่ เพราะ ฉะนั้น ตาม ทาง
 ที่ ควร จึง ต้อง ให้ ความ ง่าย และ ความ สะดวก แก่ ผู้ ต้องการ ช้อ และ อย่า
 ให้ ตั๋วตราไปรษณีย์ อันมี อยู่ในมือ เจ้าพนักงาน ชาติ ๆ เกิน ๆ ซึ่ง ผู้ต้องการ
 ช้อ ๆ ไม่ได้ เพราะ ถ้า ไม่ สะดวก หรือ ชาติ ๆ เกิน ๆ แล้ว ผลประโยชน์
 ที่รัฐบาล จะ พึง ได้ ใน ส่วนนี้ ก็ จะ บกพร่อง การ ส่งข่าว โดย ทางไปรษณีย์
 ก็ จะ ชักช้า ความครหา จาก เพื่อนร่วมสัญญา ว่าด้วยการไปรษณีย์ โทรเลข
 ก็ จะ เกิดขึ้น เพราะ เป็น สัญญา สักด

การจำหน่ายตั๋วตราไปรษณีย์เมื่อแรกขยายการไปรษณีย์ตาม
 หัวเมืองนั้น ถ้าข้าพเจ้าจำไม่ผิดหรือเข้าใจไม่ผิด ทราบว่า ตั๋วตรา
 ไปรษณีย์ โทรเดซ (ตั๋วตรา มีคนเดียวประจำมณฑล) รับเอาไป
 จ่ายให้แก่พนักงานไปรษณีย์ประจำที่ทำการไปรษณีย์ย่อยสำหรับจำหน่าย
 แก่ผู้ต้องการ ครั้นล่วงมาไม่นานด้วยความไม่ประมาทของรัฐบาล
 ครั้งกระโน้น และเป็นครั้งที่เทศาภิบาลสำเร็จราชการจริงอยู่บ้าง ซึ่งนับ
 ว่า อยู่ใกล้หูใกล้ตา ผู้ใหญ่ในมณฑล และจังหวัดด้วยซ้ำ เห็นว่า
 เจ้าพนักงานไปรษณีย์ตามที่ทำการไปรษณีย์ย่อยต่าง ๆ เงินเดือนค่า
 การปล่อยให้ตั๋วตราไปรษณีย์อันนับเนื่องคล้ายตัวเงิน อยู่ในกำมือเกิน
 ไปโดยไม่มีการกำกับ และระแวงระวังให้ดีกว่านั้น อาจเปิดช่อง
 อันตรายแก่พระราชทรัพย์ และเป็น การชบเตียงคนให้เสียคนได้

การเปลี่ยนแปลงคนแรกนั้นจึงเป็นอันว่า ให้ตั๋วตราไปรษณีย์
 มาอยู่ในความรักษาของพระคลังมณฑล และคลังจังหวัดทั่วไป เจ้า
 พนักงานไปรษณีย์ต้องการเบิกจ่ายตั๋วไปรษณีย์และนำเงินค่าตั๋วตราตั้ง
 ต้องทำฎีกาเบิกหรือใบนำส่งให้เทศาภิบาล และผู้ราชการจังหวัด เช่นตั้ง
 โดยพิจารณาจำนวนตามสมควร เมื่อจะเบิกต่อไปอีกก็เบิกได้เท่า
 จำนวนเงินที่ขายตั๋วตราไปรษณีย์ที่เบิกไปก่อนจำหน่ายได้ และนำส่งคลัง
 ครั้น พ.ศ. ๒๔๖๓ ได้มีขอมงคบทรงวงพระคลังว่าด้วย "การ
 เบิกจ่าย สแตมป์ ออก" ออกใช้ เป็นอันให้เจ้าพนักงานไปรษณีย์
 ทำการ เบิกจ่ายตั๋วตราไปรษณีย์ตรงกับพนักงานคลังที่เดียว ส่วน
 ประเภทเงินผลประโยชน์รายได้ ในการนี้คงอยู่ในบัญชีรายได้ของแผนก
 ไปรษณีย์นั่นเอง มิใช่ว่าแยกไปเป็นรายได้ของแผนกอื่น ผลแห่ง
 การเปลี่ยนแปลงนี้มีคือ

๑. ตัวตราไปรษณีย์ตามจำนวน ส้มควรได้ ไปรษณีย์ที่คดงจังหวัด
ซึ่ง รักษา โดย คณะ กรรมการ อันเป็น ความ มั่นคง น่าไว้วางใจ และใกล้ที่
ทำการไปรษณีย์ ซึ่งทาง ที่ทำการไปรษณีย์ จำนวนชาติมือ เมื่อใด เดิมไปเบิก
ประเดี๋ยว หนึ่ง ก็ได้มา และไม่เคย ปรากฏว่า ตัวตราไปรษณีย์ ได้ชาติมือ
ไม่มี จำหน่ายให้แก่ผู้ต้องการ

๒. เป็นการ มั่นใจ ว่ามี ทาง ที่จะ ระวังให้ไป ใน อันไม่ ส้มควร จาก
เจ้าพนักงานไปรษณีย์ ได้น้อย และ ทั้ง พนักงาน คดง ผู้จ่าย พนักงาน
ไปรษณีย์ ผู้เบิก ต่าง พงศ์ เด็ง กัน เป็นการ กำกับ กันไป ใน ตัว แต่ กำกับ
กัน สะดวก เพราะ อยู่ใกล้ และ เป็น คณะ แผนก แต่การ งาน เกี่ยว ข้อง กัน

ครั้น พ.ศ. ๒๔๗๐ เรื่องการ เบิกจ่าย ตัวตราไปรษณีย์ นั้นได้ ตกไป
อยู่ใน หน้าที่ ของ ตำรวจไปรษณีย์ ประจำภาค (ดูเหมือนว่า ให้มี การ
เบิกจ่าย เช่นนี้ไป กว่า จะ หมด ที่ มี คดง คดง หัวเมือง อยู่) นายไปรษณีย์
จังหวัด ต้องเบิกจาก ตำรวจไปรษณีย์ ประจำภาค อันนอกจาก ภาคกลาง
แล้ว ทั้ง พระราช อาณาจักร มี เพียง สาม ภาค เท่านั้น ซึ่ง นอก จาก
จังหวัด ที่ ตำรวจไปรษณีย์ ประจำภาค ตั้ง อยู่ แล้ว ไม่ใช่ เป็น การ
เดิรไป ส่ง สาม ภาค ก็ เบิกได้ อย่าง ที่ เบิก จาก คดง ตั้ง แต่ ก่อน จึง
บังเกิด การ ขดก ขดก ตัวตราไปรษณีย์ บาง ชนิดไม่มี จำหน่ายให้แก่
ผู้ต้องการ ใน บาง จังหวัด ใน ระหว่าง ขดกขดก อยู่ เห็น กันว่า กว่า จะ
เบิกจ่าย ตัวตราไปรษณีย์ จากคดง ประจำ จังหวัด หมด ความ อึดอึดระ
อัน แท้จริง ของ กรมไปรษณีย์ และ ของ เจ้าพนักงานไปรษณีย์ หัวเมือง จะ
ยังมี หมดไม่ เด่นชัด หรือ เข้าไป กระมั่ง กระทรวง พาณิชย และ คมนาคม
แต่ กระทรวง พระคดง จึงได้ตกลง กันให้ พระคดง จังหวัดต่าง ๆ ส่ง ตัวตรา
ไปรษณีย์ ที่คดงเหลือ ทั้งหมด แก่ ส้มหมัญชี่ใหญ่ กรมไปรษณีย์ ซึ่งมี หลวง

ผู้ค้นพบศพผู้ถูกรังแก เป็นหัวหน้า พนักงานไปรษณีย์ จังหวัดต่าง ๆ ต้อง
 เบิก ค่าตราไปรษณีย์ ตรงไป ยัง สุ่มหับบัญชีใหญ่ กรุงเทพฯ ฯ กัดบ ยิง
 โทดไป กว่าเมื่อ เบิกจาก ตำรวจตร ประจำ ภาค อื่น บาง แห่ง ที่โหด ทาง
 รถไฟ ทราบ ว่า เบิก มา คง ๒ อาทิตย์ จึงได้ รับ และ เนื่อง ด้วย จำต้อง
 รมิตรระวางอันเกี่ยวแก่ความไว เนื้อเชื่อใจเจ้าพนักงานไปรษณีย์ตามจังหวัด
 อยู่บ้าง จะจ่ายไป ประจำไว้ มาก ตูก็ เข้าใน วง แห่ง ความ ประมาท อยู่
 จึง จากคิด จำเขย จ่าย เท่า ที่ เห็น สสมควร ผลที่ ปราบกฏ แดง ดังนี้ คือ

๑. เมื่อจำนวนที่ ได้รับน้อย ต้องเบื่อกน้อย ๆ และใน ระยะ ทางโหด
 ไม่ใช่ สอง สาม ก้าว ก็ ถึง แด ประเดี้ยว ก็ไต่คง เบื่อกที่ คง จังหวัด เป็น
 เหตุให้ตัวตราไปรษณีย์ ในจังหวัดที่ทาง คมนาคมไม่ สู่สะดวกขาดมือ ผล
 ประโยชน์ ทรูฐบาตควร ได้จากการจำหน่าย ตัวตราไปรษณีย์ก็คงบกพร่อง
 ไป ตาม

๒. เป็น การ คิด ชัด แก่ การ ส่ง ข่าวด่าสั้น และ เลื่อนม ประโยชน์ ใน
 การ ค้าขาย อัน ต้อง อาศัย ข่าวด คราว จาก การ ไปรษณีย์

๓. เป็นอันผ่าน พันไป เสียจาก การที่ พระคตังมณฑล คตังจังหวัด
 กับเจ้าพนักงานไปรษณีย์ซึ่ง อยู่โหด กัน จะ พึง ดูแต่ กากับ กัน นับว่า
 คตัง มณฑล จังหวัด หมด ภารไป อย่างหนึ่ง แต่มี สุ่มหับบัญชีใหญ่ ของ
 กรมไปรษณีย์ซึ่ง อยู่ใน กรุงเทพฯ ฯ กากับ การน ทอ พระราช อาณาจักร

๔. ข้าพเจ้าไม่ แน่ใจ ว่า เมื่อ สุ่มห บัญชี กรมไปรษณีย์ต้อง เพิ่ม
 งาน วน อื่น คงน จะต้อง เพิ่ม คนงานใน แผนกน วน อื่น หรือไม่ ถ้าไม่
 เพิ่ม ก็ นำ ส่งสาร สุ่มหับบัญชีใหญ่ที่ ต้อง ทำงาน มากน ถ้า เพิ่ม คนงาน
 ก็ นำ ส่งสาร ฐฐบาต ที่ การ แด่ กอน ก็ เวียบ ร้อย อยู่ แดง แด่ ต้อง มา เพิ่ม
 เงิน เพราะ การ เป็ดยน แปรตง

เพราะเหตุที่ได้กล่าวแล้วว่า คิวตราไปรษณีย์บาง ราคา และ
ของ บาง จังหวัด ชาติ มือ เนื้อ ๆ จึงเห็นควร ที่จะให้ความ ยุติธรรม แก่
นายไปรษณีย์ ในที่นั้น ๆ นำเอาการ ผันผอนของเขา มาเดาดูกัน พังบ้าง คือ

คิวตราไปรษณีย์ ราคา ๑๐ สี่ตางค์ ลง มา ชาติ มือ สี่มมตี ว่า
มี ราคา ๕๐ สี่ตางค์ ถ้า เป็น จุดหมาย เจ้าของ เดียวกัน มี หตายุ ระเบียบ
พอแก่ ราคา ๕๐ สี่ตางค์ และ ส่งไป ใน ที่ เดียว กัน เขา ก็ ปิด คิว ตรา ราคา
๕๐ สี่ตางค์ นั้น ใน หนังสือ ของ หนึ่ง แล้ว หมายเหตุไว้ หตงของ ว่า แทน
ระเบียบ ที่ ทำ นั้น ๆ และ หมายเหตุไว้ ที่ หตง ของ ของ หนังสือ ระเบียบ
เหล่านี้ ด้วย แต่ ที่ จะ มี หนังสือ คน เจ้าของ เดียวกัน มาก ระเบียบ ดัง นั้น
ก็ เห็น มี แต่ หนังสือ ราชการ ราษฎร ก็ อยู่ใน ช่อง เดียว สอง ช่อง เท่านั้น

อีก อย่าง หนึ่ง เขา รับเงิน แล้ว เขียน หมายเหตุรับเงินไว้ ที่ หตงของ
ขอให้ ทำ การ ไปรษณีย์ ปลาย ทาง ปิด คิวตราไปรษณีย์ ให้ ชาว เจ้า
ยังไม่ ทราบ ว่า ถ้า ทำ การ ไปรษณีย์ ปลาย ทาง ก็ ชาติ คิว ตรา ชาติ นั้น
เหมือนกัน เขา จะ ทำ อย่างไร

การส่งเงินผลประโยชน์

เมื่อได้กล่าว มา แล้ว ถึง เรื่อง การ จำหน่าย คิวตราไปรษณีย์ ก็
ขอกล่าวถึง การ ส่งเงินเบิกเงินใน แผนกนี้เสีย โดย ส่งเชปด้วย พ.ศ. ๒๔๗๐
นี้ได้ เปลี่ยนวิธี ส่งเงินและ ผลประโยชน์ อีก อย่าง หนึ่ง เป็นแต่ เดิม มา การ
ส่งเงินผลประโยชน์แยกเป็น ประเภท ใน ใบนำส่ง เช่น ค่าคิวตราไปรษณีย์,
ค่า ค่า โทรเลข ฯลฯ แล้ว นำส่ง เป็น ราย ได้ ที่ คดี จังหวัด นั้น เป็นแต่ แยก
ประเภทไว้ ใน บัญชี ต่าง ๆ เช่น งบเดือน เป็นต้น ว่า เป็น ราย ได้ ของ แผนก
ไปรษณีย์ โทรเลข เดียวนี้ ไม่ ต้อง แยก ประเภท ว่า เป็น ราย ได้ ค่า อะไร บ้าง
ส่ง เป็น ก้อน และ โอน มา จ่าย ให้ สมุหบัญชีใหญ่ กรมไปรษณีย์ โทรเลข

การเบิกเงิน

การเบิกเงินแต่เดิมเงินเดือนใครเท่าใด เงินค่าใช้สอยค่า
อะไรต้องจාරนัยลงไปใกฎกาเบิก และถ้าเป็นค่าใช้สอยก็ต้องยื่น
ใบสำคัญ แต่มาใน พ.ศ. ๒๔๗๐ นี้ เบ็ดเครดิตให้ตำรวจประจำภาค
เบิกเป็นเงินก่อน โดยไม่ต้องแสดงรายการว่าเงินเดือนหรือค่าอะไรของ
ใครเท่าใด สำหรับการไปรษณีย์ในจังหวัดที่ชนแก่ภาค ตำรวจ
ประจำภาคก็เซ็นฎีกาถ่วงหน้าไว้ให้

ที่จริงการให้ไว้ใจกันเช่นนั้นก็ดี แต่เมื่อใดกระทรวงพระคลัง
จึงจะให้ไว้ใจแก่กระทรวงอื่น ๆ ให้ทำเช่นนั้นเสียทั่วจะได้เป็นระเบียบ
เดียวกันไม่ตักหยดนี้ การเปิดองเจ้าพนักงานนั่งพลิกตรวจใบสำคัญ
ตามคตงภาคซึ่งนาน ๆ จะได้เจอะการทักท้วงว่าเบิกโดยมีรายการไม่
สมควรให้เรียกคืนเสีย ๒๕ สตางค์ แต่ต้องเสียค่ากระดาษหมึกปากกา
ค่าตัวตรา, ค่าเสียเวตาคตงภาค ฯลฯ อย่างน้อยหนึ่งบาทลงได้บ้าง
ผลออกอย่างหนึ่งที่เกิดจากวิธีใหม่นี้ ก็คือกระทำให้กองไปรษณีย์
โทรเลขตามจังหวัดเป็นอิสระเต็มที่ทีเดียว เกยของกับจังหวัด
แต่เพียง “ฉันต้องการเงินเท่านั้น (ตามเครดิตที่กระทรวงพระคลัง
เปิดให้) ท่านต้องจ่ายให้ฉัน ฉันต้องการเส้าโทรเลขเท่านั้น ท่าน
ต้องเกณฑ์ขอให้ฉัน” เท่านั้น

ข้าพเจ้าไม่ใช่ผู้ชำนาญการบัญชี จึงไม่หาญพูดว่าที่เปลี่ยนแปลง
ดงนี้ การตรวจตรามิให้พระราชทรัพย์รั่วไหลนั้นจะสะดวกกว่าแต่ก่อน
หรือไม่อย่างไร และมิใช่จะถือสมัยไซ้ก่อน หิน ปา กัน หรือสมัยไซ้
ดุกบั้น แต่การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ถ้าดีกว่าการเก่าแต่จก็่น่านิยม
ถ้าเพียงแต่เสมอหรือเดวกก็อย่าเปลี่ยนแปลงดีกว่า แต่อย่างไรก็ตาม

ทาง การไปรษณีย์ ทกดาว มา^{๕๗}น^{๕๘}เป็น^{๕๙} ทาง^{๖๐}การ^{๖๑}ที่^{๖๒}พืง^{๖๓} เป^{๖๔}ดิ^{๖๕}ย^{๖๖}น^{๖๗}ไม่^{๖๘}ถึง^{๖๙}ร^{๗๐}อบ^{๗๑}บ^{๗๒}ปี^{๗๓} เป็น^{๗๔}
 ธรรมเนียม การใหม่ ก^{๗๕}ย^{๗๖}อ^{๗๗}ม^{๗๘} ต^{๗๙}อ^{๘๐}ง^{๘๑}มี^{๘๒} ข^{๘๓}ด^{๘๔}ก^{๘๕} ข^{๘๖}ด^{๘๗}ก^{๘๘} บ^{๘๙}้าง^{๙๐} จ^{๙๑}ึง^{๙๒}ค^{๙๓}ว^{๙๔}ร^{๙๕} ม^{๙๖}อ^{๙๗}ง^{๙๘}ค^{๙๙}ุ^{๑๐๐}ม^{๑๐๑}ด^{๑๐๒} ต^{๑๐๓}่อ^{๑๐๔}ไป^{๑๐๕}
 ว่า กระจ^{๑๐๖}ท^{๑๐๗}ว^{๑๐๘}ง^{๑๐๙}พ^{๑๑๐}า^{๑๑๑}ณ^{๑๑๒}ิ^{๑๑๓}ช^{๑๑๔}ย์^{๑๑๕} แ^{๑๑๖}ะ^{๑๑๗}ค^{๑๑๘}ม^{๑๑๙}น^{๑๒๐}า^{๑๒๑}ค^{๑๒๒}ม^{๑๒๓} จ^{๑๒๔}ะ^{๑๒๕}เป^{๑๒๖}ดิ^{๑๒๗}ย^{๑๒๘}น^{๑๒๙}ให้^{๑๓๐} ส^{๑๓๑}ะ^{๑๓๒}ด^{๑๓๓}ว^{๑๓๔}ก^{๑๓๕} เท^{๑๓๖}่า^{๑๓๗}เด^{๑๓๘}ิม^{๑๓๙} ห^{๑๔๐}ร^{๑๔๑}อ^{๑๔๒}ด^{๑๔๓}ก^{๑๔๔}ว^{๑๔๕}
 เด^{๑๔๖}ิม^{๑๔๗} ต^{๑๔๘}่อ^{๑๔๙}ไป^{๑๕๐} อ^{๑๕๑}ย^{๑๕๒}่าง^{๑๕๓}ไร^{๑๕๔}

การจดทะเบียนรถยนต์

ตามหัวเมืองตราบเป็นการอดิเรกที่ไม่ต้องห่วงนัก

“จันทราภา” เผยความเดือดร้อนของชาวจังหวัด
ที่มีอาชีพทางเคีรรถยนต์ให้เห็นว่าเป็นอย่างไรร ?

(จาก หนังสือพิมพ์ ไทย ฉบับวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๗๐)

เรื่อง การ ทำ แด บำรุง รักษา ทาง หาดวง แด การ จด ทะเบียน รถ แด
ตลอด หวงเมือง นั้น ถ้า ทาน ที่ ไม่ เห็น ใจ ชาว เจ้า ก็น่า จะ เห็น ว่า ชาว เจ้า
กล่าว ด้วย มี เจตนา ร้าย ค่อ กรรม ทาง ชาว คุย เชย บ่อย ๆ แด ชาว เจ้า ก็
ชาว เคราะห ร้าย ที่ จำ เพาะ ไป ทราบ เหตุ การณ์ อัน ไม่ ราบ วัน ใน ล่วง นี้ มา
บ่อย ๆ ถ้า จะ ว่า ๆ “ กการ ะไร ของ ชาว เจ้า เค้า จึง ได้ เอา การ งาน ของ
คน อื่น มาก กล่าว ู แด วง หนึ่ง เดียว ไม่ ได หรือ ” ที่จริง ก็ ยาก เป็น ดง นั้น เพราะ
ท่าน ค่ำ ใจ ถึง ค่ำ ดง ทอง แด นิสสัย ที่ ไม่ ยอม เอา ตัว รอด เป็น ยอด คดี
แแต่ คน เดียว ยาก แด ค่ำ ว่า คดี คือ ชาติ หรือ เพื่อน ร่วม ชาติ จึง
อด หนึ่ง ไม่ ไคร จะ อยู่ ใน เมื่อ ได เห็น การ งาน อัน เกยว แก่ ความ ไม่ สะดวก ของ
ประชาชน มี ได ห่วง ให้ ร้าย อย่าง ได มี ได ถ้า หาก ว่า การ เชย น เรื่อง นี้
จะเป็น เหตุ ให้ กรรม ทาง ชาว เดอง มา พิจารณา การ เด็ก น้อย นี้ ก็ จะเป็น
พระเดช พระคุณ

ตั้ง แแต่ กรรม ทาง ได ประกาศ ไซ้ พระราช บัญญัติ รถยนต์ ใน บาง
มณฑล แด บาง เมือง ที่ ยัง มี ได ประกาศ มา แแต่ เดิม แดว (ประกาศ ลง วันที่ ๕
พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๕) ต่อ มา ก็ ได ประกาศ ตั้ง เจ้า พนักงาน จดทะเบียน

แต่ ออกไป อนุญาต ตาม พระราชบัญญัติ นั้น (ประกาศ ลง วันที่ ๓๘
พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๕) นายทะเบียน ตามประกาศนั้น ส่วนมากตกเป็น
นายช่าง นายด้าน ภาคกลาง นอกจาก นั้น ก็เป็น นาย ช่างทาง แด
นายตรวจทางเอก เข้าใจว่า แดวแต่จะมี เจ้าพนักงานชั้นใด อยู่ในท้องที่ใด
มีเจ้าพนักงานไปรษณีย์ ในที่นั้น ๆ เป็นผู้ ช่วย ถือเอาที่ทำการไปรษณีย์
เป็นที่ จดทะเบียน

แม้จะได้ ประกาศ ตั้ง เจ้าพนักงาน จดทะเบียน แต่ พฤษภาคม พ.ศ.
๒๔๖๕ แต่โดยมากจังหวัดมิได้ เริ่มตั้งมือจดทะเบียน แต่เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๐
บางจังหวัด เริ่มตั้ง เอาเดือน กรกฎาคม ก็มี ทั้งนี้ เพราะ นายช่าง ต่าง ๆ
อื่น เป็น นายทะเบียน นั้น มิได้ มีตัวประจำ อยู่ ทุก แห่ง สุดแต่มี นาย ช่าง
ประจำอยู่ เมืองใด ก็รวมเมือง หาดาย ๆ เมืองในแถบ นั้นให้นายช่าง ที่ประจำ
นั้น เป็นผู้ จด นอกจากไป จด ทะเบียน จังหวัด หนึ่ง แดวต้อง เสีย เวลา
เดิน ทางไป อีก จังหวัด หนึ่ง จึง ทำให้ ชักช้า แดว งาน จด ทะเบียน รถ
เป็นงาน อุดแรก งานที่ สำคัญ ที่ต้อง เป็น ห่วง นั้น คือ งานทำ แดวรักษา
ถนน หนทาง ฉะเพาะ เขตที่ ทกรมได้ มอบหมายให้ อยู่ในหน้าที่ ของนายช่าง
เหล่านั้น ส่วน นายไปรษณีย์ อันตาม ประกาศให้ เป็นผู้ ช่วยนั้น ข้าพเจ้า
ยังไม่เห็น ว่าได้ ให้ จดทะเบียนแทน อาจเป็น เพราะ เจ้าพนักงานไปรษณีย์
ไม่มีความรู้ ในเรื่อง เครื่อง ยนต์ก็ได้ นายทะเบียน บางคน ที่อาณาเขต
มาก ๆ เช่น นายช่าง นายด้าน ภาค กลาง เป็น ต้น ทำให้ไม่ไหว ถึง ตั้ง
เจ้าพนักงาน ตำแหน่ง อื่น อื่น นอก ประกาศให้ ทำการแทน อีกต่อ หนึ่ง ก็มี
เพราะเหตุว่า การ จด ทะเบียน รถยนต์ แต่ละ คนชั้น นั้น มิใช่ ว่า
จดแล้ว จะไม่มีการ เปลี่ยนแปลงเลย จนตลอดปี ก็ยังมีได้ ในระหว่าง ปี
ย่อม มีการ เปลี่ยนแปลง เป็นธรรมดา เปลี่ยน เจ้าของ รถ บาง คนชั้น

เจ็บป่วย หรือออกต้องเปลี่ยนคนใหม่ และเป็นคนใหม่จริงหรือใบอนุญาต
 ชาติอายุ ซึ่งจะต้อง จดทะเบียน ก่อนบ้าง สำหรับ เมืองที่มีนายช่างผู้ เป็น
 นายทะเบียน อยู่ประจำ ก็คงไป จดทะเบียนได้ สะดวก แต่เมืองที่ไม่มี
 นายทะเบียน ประจำ มีมาก กว่า จะ จดทะเบียน เปลี่ยนแปลง แต่ ละคราว
 เป็นความลำบาก ยากยิ่ง ต้องรอ โดยไม่มีกำหนด ว่าเมื่อใด นายทะเบียน
 ท่านจะ มาโปรด รถใช้เองไม่เดือดร้อน เท่ารถรับจ้างบรรทุก คนแต่
 ดิ้นค้า เพราะรอวันหนึ่ง ก็ขาดผลประโยชน์ที่จะได้ รวมทั้ง ค่าได้หัย ที่ต้อง
 เสียหาย สืบบาท แต่ทั้งการเดิน รถยนต์ ตาม หัวเมือง นั้น มีใช้เดินได้
 ทุก ฤดูภาค พอถึง ฤดูฝน ก็ต้องหยุด เสียโดยมาก ทั้งนี้ ก็เนื่องจากทาง
 ไม้ดี ในเวลาที่รถเดินได้ แต่ต้อง หยุด ๆ ยั้ง ๆ เพราะไม่ใช่ ความผิดของ
 เจ้าของรถ ก็ดูน่าเห็น ออกเขา ที่ชาวเจ้า กล่าวมานี้ มีใช้กล่าว ดวงหน้า
 ก่อนมีเหตุ แต่ได้ กล่าวเมื่อ มีเหตุการณ์ ดังนี้ เกิดขึ้นแล้ว เช่น
 มีพ่อค้าเดิน รถยนต์ รับจ้าง คนหนึ่ง อยู่ใน จังหวัด หนึ่ง พระเอิน
 คนขับรถ ของเขา มีความจำเป็น ต้องหยุด ชั่วคราว เขาหากคน ขับแทนได้
 แต่ พระเอินผู้นั้น ยังไม่มี ใบ อนุญาต ขับ รถ เขาได้ ไป ขอ อนุญาต ต่อ
 นายไปรษณีย์ อันเป็นผู้ช่วยก็ได้ รับผิดชอบว่า ออกใบ อนุญาตให้ ไม่ได้ ต้อง
 รอ นายทะเบียน ไม่มีกำหนดว่าจะมาทำธุระ ให้เมื่อใด (ที่จริงรายหนึ่งสองราย
 นายทะเบียน จะวิ่งข้าม มาทำธุระ รายได้ ค่า จด ทะเบียน ก็เห็น จะไม่คุ้ม
 กับ รายจ่าย) เจ้าของ รถผู้นั้น จะรอ อยู่ไม่ได้ เพราะตกลง รับสินค้า
 คนโดยด่วนไว้แล้ว จึงต้องให้รถออกเดิน พอถึงเช้าเขตต์ ออกจังหวัดหนึ่ง
 ก็ถูกจับ แต่ถูก เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ ใน จังหวัด นั้น ปรับเสีย ๕๐ บาท
 แต่เมื่อปรับแล้ว ก็ไม่สามารถจะออกใบ อนุญาตให้ ได้ เพราะในจังหวัดนั้น
 ก็มี บัญหา เรื่อง เจ้าพนักงานผู้ ทำการ ออกใบ อนุญาต เช่นเดียวกับที่กล่าว

แต่ตัวข้างต้น เจ้าของรถผู้ไม่ได้พยายาม นักหนา ถึงเสียค่าค่า โทรวเดช
 ขอให้เจ้าพนักงาน จดทะเบียนมา ก็ไม่ได้ รับผิดชอบ สัมหมาย ในที่สุดเมื่อ
 ได้เสียเวลาเสีย วิชาต ประโยชน์ ไปบ้างแล้ว จะทนต่อไปไม่ได้ ก็ต้อง
 ตาม คนขับ ซึ่งตาไป ชุระนน กดบ

อีกรายหนึ่ง ในจังหวัด เดียวกับ ตกถ้าว มาแล้ว ผู้หนึ่ง มีรถ อยู่
 ก่อนมีการ จดทะเบียน แต่อยู่ใน อำเภอ นอก เมือง เมื่อ เจ้าพนักงาน
 จดทะเบียนไป จดทะเบียน ที่ จังหวัด นั้น เป็นฤกษ์ฝนไม่ สามารถ จะนำ รถไป
 จดทะเบียนได้ แต่พอ ฤกษ์แดง นำรถเข้าไป จดทะเบียน ต่อ นายไปรษณีย์
 ก็ไม่สำเร็จ โดยเหตุผล ตกถ้าว แล้วจะรอ อยู่ที่ชาติ ประโยชน์ ต้อง
 นำรถไปหา เจ้าพนักงาน ทะเบียน ยิงจังหวัด ทททาน อยู่ทาง คง ๓๐๐๐ เส้นเศษ
 หนึ่งไปมา ก็ ๖๐๐๐ เส้นเศษ (อย่างทาง บ้านนอก) จึงเป็นอัน สำเร็จผล

ข้าพเจ้าได้ ถ้าวพอเป็น ตัวอย่าง ๒ เรื่อง แต่เพียง จังหวัด เดียว ผู้
 อ่าน ก็เห็นพอ จะเข้าใจ ได้แล้วว่า การ จดทะเบียน รถยนต์ หัก เมือง
 ในเวลานี้ สะดวก หรือลำบาก ยากเข็ญ เพียงไร (ใน หัวเมือง ที่มี
 เจ้าพนักงาน ประจำ คงสะดวก)

การเคี้ยวรถยนตรับคน โดยส่วนแต่สินค้าตามหัวเมืองก็เป็นประโยชน์
 แก่การค้าขาย แต่ทั้งเป็น ประโยชน์ ในการ นำสินค้า บ่อนรถไฟ ด้วย การ
 จดทะเบียนรถ กดี การอำนวยความสะดวก รถไฟ กดี การทะนุบำรุง การค้าขาย
 ให้เจริญ กดี ในปัจจุบันนี้ อยู่ในความ อำนวย ของบุคคล คนเดียว คือ
 กระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม ความสำคัญอยู่ที่ให้ความสะดวก แก่บุคคล
 ผู้มีกิจการ เกียวข้อง อย่าให้เสียเวลา เสียผล ประโยชน์ จนเขาเบื่อหน่าย
 ก็จะได้ รับความ นิยมชมชื่น และชอบ บุญคุณ จากราษฎร ผู้จำต้อง ทำงาน
 เกียวข้อง ถ้าการ จะได้ เป็นไป ตรงกันข้าม ก็น่าเสียดาย แดเสียใจ จึง

หวังในความ แก่ไซ ของกระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม อันจะเป็นหน้าที่
รักษาพระราชบัญญัติ

ข้าพเจ้า อยากจะกล่าว เตยไปถึง เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ อัน
มีหน้าที่เกี่ยวข้องของแก่การนี้ คือ การตรวจตราจับกุมผู้ ตะเมิดพระราชบัญญัติ
นี้แต่ ขอบังคับ อันเป็นส่วน หนึ่ง ของพระราชบัญญัติ ถ้าหากว่า กิจการ
ทางฝ่าย รัฐบาล ยังทำให้เขาไม่ได้ หรือได้ แต่ไม่ พร้อมมูล จึง เป็นเหตุ
ให้เขาทำผิด ลงด้วยความ จำเป็น อันเกี่ยว แก่ผิดได้ ผิดเสีย ของเขา ถึงว่า
เจ้าพนักงาน จำเป็นต้อง รักษาอำนาจ พระราชกำหนด กฎหมาย ก็ไม่
ควรผ่อนผัน หรือตดตาวาค้อกปรบปรุกัน เพียงยอมเยวว เบามอบ้างหรือ?
หรือ เกรงว่า กระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม จะรุก ดูกี่ไม่ น่าจะเป็นได้
เพราะการ ที่ ต้องผิด นั้น จะลงโทษ แต่ ฝ่าย เจ้าของ รถ ฝ่ายเดียว ก็ไม่
เป็นธรรม เราจะไม่ควร เขาการกระทำ อันไม่ควรบถวนให้ เป็นความผิดชัด
แก่ เจ้าของรถ ของเจ้าหน้าทผู้ จดทะเบียน มาเป็นเครื่อง ตดหย่อนผ่อน โทษ
เจ้าของรถ บ้างหรือ ?

เมื่อได้ กล่าวมา ถึงเพียง นี้ จึงกล่าว กิจการ เล็กน้อย อันเกี่ยว
แก่การ จดทะเบียนรถ เสียด้วย ที่เดียว การจด ทะเบียนรถ แต่ คนขับ รถ
หัวเมือง น เมื่อมา อยู่ใน หน้าที่ ของเจ้าพนักงานผู้ทรงไว้ ซึ่ง วิชชาข้าง
คิดว่า จะได้ รับการ ตรวจตราโดย ถัดวัน ตดอดจน คนขับ ก็ น่าจะ ถูก
ได้เพียง หรือสอบได้ โดย ตะเอียด แต่ก็ ตดออก ที่ท่าน โปรด ผ่อนผัน ให้
ความสะตวก เป็นอันมาก หากต้องซักไซ้ อย่างที่หนักไม่

อักษร ย่อนามเมือง แต่เตชดำดับ ทะเบียน รถยนต์ ซึ่งตดท้ายรถ นั้น
ก็ดูน่า สะตุดใจ อยู่ คือ อักษร ย่อนามเมือง เป็น อักษรไทย แต่ ตัวเตช
ดำดับ ทะเบียน เป็นตัวเตช ฝรั่ง เช่น จังหวัด อ่างทอง แผ่นป้าย ตดท้าย รถ

ที่ “อ.ท. 0001 อ.ท. 0002 ฯลฯ” เลขป้าย ติดท้ายนี้ เข้าใจว่า
 มีใช้ แต่เลขลำดับ ทะเบียนให้รู้ ว่ามรดกเท่าไร แດวอย่าง เดียว แต่ประสงค์
 จะทำ ความหมายรู้ แก่คน ทวไป เพื่อได้ สังกะตง่ายในเมื่อ รอดคน นั้น ๆ
 มีเหตุการณ์ เกยวข้อง คนตาม ชนบท มนอยคน ที่จะอ่าน เลข ฝรั่ง เป็น
 เว้นแต่เด็ก ซึ่งได้เรียน แต่ปฐุมปีที่ ๓ ไปแล้ว แต่ถ้าใช้ เลขไทยแล้ว ทั้ง
 เด็ก ทั้งผู้ใหญ่ จะอ่านออกทวกัน แดจะไม่ ข้างหน้าเป็นไทย ท้ายเป็นฝรั่ง
 ซึ่ง ดูชอบกต แต่ผู้นอนจะเห็น เป็นเก้ ข้างเจ้าจะ ครไป อย่างไร นั้น

ขอ อภัย

แผนผัง

สำหรับหัวเมือง

ถึงเวลาควรตำรวจบ้างหรือยัง?

(จากหนังสือ พิมพ์ ไทย ฉบับวันที ๑๘ มีนาคม ๒๔๗๐)

แผนผังสำหรับ มณฑล, จังหวัด อำเภอ ตาม หัวเมือง น่าจะมี เป็น
ยุคมา แด้ว นม นาน เพราะ ความ เจริญ ใน การ ก่อ สร้าง และ การ
เพาะปลูก ย่อมก้าวหน้าไป โดยรวดเร็ว เมื่อการก้าวหน้าในการก่อสร้าง
เคหะสถานบ้านเรือนไปเท่าใด การตัดถนนหนทางอันเป็นเครื่องประดับ
บ้านเมืองให้งดงาม แต่เป็นความสะดอกในการไปมาค้าขาย ทั้งการ
ปลูกสร้างสถานต่าง ๆ สำหรับราชการก็เป็น การตัดขาดยากเข็ญจน เพราะ
จะต้องเสีย ค่าเสีย หายในการ รื้อ ถอน เคหะสถาน บ้านเรือนของประชาชน
มากมาย แต่จะทำเพียง ฉะเพาะ อานุภาพ ของ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่
ก็จะไม่สำเร็จ ในที่สุด ก็ต้อง ทุ้ม โคน โป้ช โดยอาศัย พระบรม เสด็จอานุภาพ
คือ ประกาศพระราชกฤษฎีกา การเพียงไม่มากแต่เมื่อ ยังไม่มีเหตุอันควร
ก็ คงไม่เป็น พระราช ประสงค์ที่จะแผ่ พระบรม เสด็จอานุภาพตงหน ให้ พุ่มเพอย
ขอให้ ตูแต่ในพระมหานคร ใน ปัจจุบัน เป็นตำราเกิด กว่าจะตัดถนน
ได้ แต่ ตะสาย โดยมาก ต้อง พระ อคินเดช ช่วย ต่าง ฝนาญ แด้ว จึงได้ มี
พระราชกฤษฎีกา ตาม เเนอง ๆ ถ้าได้ มี แผนผัง เสีย แต่เมื่อ ๓๐ ปี เศษ
ดวงแดว ครัง ยงต้อง เสด็จ พระราช ดำเนิร ทอดพระเนตร การ ได้ ชิงช้า
ที่ หน้าวัด สุกศัน โดย กระบวน ช้างพระที่นั่ง บ้าน นการ ถนน หน ทาง แด
ความ งดงาม ของ กรุงเทพ พระมหานคร จะมี ก้าวหน้าไปไกลกว่าบัดนี้

หรือ ก็เมื่อควอดอย่าง มืดงั้น จึงทำให้ ชาวเจ้า คิดว่าเป็นการสมควรอย่าง
 หนึ่ง ที่จะให้มี แผนผัง สำหรับ มณฑล, เมือง และ อำเภอ เสีย แต่ เวदान ซึ่ง
 เป็น เวตา ที่ยังไม่ ส่าย เกินไป

นอกจาก ปัญหา ที่ จะต้องให้ ค่า เสีย หายใน การ รื้อ ขน ปลูก สร้าง
 เคหะ สถาน บ้านเรือน แพง สำหรับ การเพาะ ปลูก ก็แน่ ว่าไม่มี เวตาชุด
 ถอย หรือ คงที่ ยิ่ง จน ความเจริญ ก็ยิ่ง จะวิ่งไป ข้างหน้า ราคาที่ดิน
 ก็ จะยิ่งสูง จน จน ถึง ดิบดิว ใน เวदान ทคน ยิ่งว่างอยู่ มาก แต่ ถึง
 ที่ ๆ ว่าง ราคา ก็ยังไม่ สู้กระไร ถ้าได้ แผนผัง ให้ ยุติแล้ว หวงห้าม
 ทคน อันจะเป็น ถนน หนทาง แต่ เป็น ที่สำหรับ ก่อสร้าง สถานที่ ราชการ
 แต่ ตำราณ ประโยชน์ ใด เสีย แต่ใน เวदान ก็จะเป็น ความ สะดวก ทง
 ทางราชการ แต่ ประชาชน ที่จะไม่ ต้องได้ แต่ ถูกได้ ที่ แต่ เสีย เงิน มาก
 ด้วยกัน เมื่อ ถึง เวตา ต้องทำ ใน ภายหน้า การ ทำนุ บำรุง ก่อสร้าง บ้าน
 เมือง ก็จะเป็น ไป โดย ถูก ต้อง ด้วย ลักษณะ ตำราณ สุข สะดวก กว่าไม่มี
 แผนผัง ดัง ใน เวदान เป็น แน่นนอน

เพราะ เหตุ ที่ไม่มี แผนผัง สำหรับ เมือง ให้ เป็น ยุติ นอกจาก ที่ จะ เห็น
 ได้ ว่า ต้องมี โทษ ในอนาคต ดัง กดาวแล้ว ใน อดีต จนถึง บัคยุบนั้น ก็ได้ เกิด
 โทษ มาแล้ว เป็น เอนก เพราะ เกิด แผนผัง อีกอย่าง หนึ่ง คือ แผนผัง
 ในใจ ของ ผู้ไป เป็นใหญ่ เป็น ประธาน ใน ที่นั้น ใจ บุคคล ไม่เหมือน กัน
 เห็น ดี เห็น งาม ต่าง กัน มีความ สะดาย ต่อ บาป มาก บ้าง น้อย บ้าง
 ต่าง กัน ทงการ เป็ดยง แผลง ตัว บุคคล ผู้ปกครอง ที่องที่ ก็น้อย จึง
 เป็นเหตุ ให้ การ ทะนุ บำรุง บ้าน เมือง มีการ ทำถนน หนทาง เป็นต้น อันควร
 จะ ก้าว หน้าไป มาก แล้วนั้น กติบ ต้อง เป็น อยู่ เพียง เท่า ที่ เรา เห็น
 อยู่ใน เวदान เพราะ การ ดำเนิรการ เป็นไป ตามใจ บุคคล เทศา,

ผู้ว่าราชการจังหวัดคนนั้นมาเห็นควรตัดถนนหนทางไปทางนั้นจะเป็น
 ประโยชน์แก่การไปมาค้าขายของประชาชน ดงมือตัดไปโดย
 เกณฑ์แรงราษฎร (ในเวลาดังนั้นจะเกณฑ์ได้) ทำไปครั้ง ๆ งดงาม
 ย้ายตัวบุคคลเทศาผู้ว่าราชการจังหวัดอีกคนหนึ่งมา ความเห็นไม่
 ดงรอยกัน เห็นควรตัดไปอีกทีหนึ่งไม่ต่อของเดิม คงเกณฑ์ราษฎร
 ทำถนนหนทางไปใหม่ตามใจตน ของเดิมก็โทรมของใหม่ก็ไม่ทัน
 แล้วย้ายตัวบุคคลอีก ผู้มาใหม่ไม่เห็นประโยชน์ในการทำถนนหน
 ทางยิ่งกว่าการหงัด ๆ เขียน ๆ อยู่กับที่ทำการ การถนนหนทางที่
 ทำค้างก็เคยดับเดือนคนไม่ไ้หมายจนเป็นป่าไป หนักมือเข้าอำม
 คือราษฎรก็เหนื่อยเปล่าไม่ได้รับประโยชน์อันใดจากแรงที่ตนได้ทำไป
 ทำให้บังเกิดความเบ้อหน่ายในการบังคับบัญชาของเจ้าพนักงานท้องถิ่น
 เท่ากับสอนให้ราษฎรกระด้างจน การที่เป็นไปทางนี้ถ้าเกิดชนด้วยความ
 เห็นโดยสุจริตในใจก็ทำเนา ชาวเจ้าขอรับประทานโทษ บางที่ถนน
 ที่ตัดไปนั้นมันเฉไปทางทิศใดทิศหนึ่งอยู่จนทำให้เสียความงดงามของ
 บ้านเมืองไปก็มีเป็นที่น่าเสียดาย บัรรมย์เป็นเมืองหนึ่งในอีกหลาย
 เมืองที่เบียดงจนรถไฟถึงสถานีบัรรมย์ แล้วยังแต่ไม่เห็นว่ามีเมือง
 อยู่ที่ไหน เพราะถนนจากสถานีนั้นได้ตัดวกเวียนไปในทิศของเอกชน
 ยิ่งกว่าที่ตัดปรารถนาจะตัดไปจากสถานีให้เชื่อมกับตัวเมือง
 ที่ชาวเจ้ากล่าวมาแลดู ยกตัวอย่างแต่ถนนหนทางอย่างเดียวง
 แม้การอย่างอื่นมีการบิดท้านบ บำรุงเหมืองฝายเป็นต้น ก็มักจะ
 เป็นไปในทำนองเดียวกัน เป็ดยงตัวบุคคลผู้ซึ่งคนหนึ่งมักจะปรวน
 แปรไปอีกอย่างหนึ่ง ความสวยงามของบ้านเมืองก็เสียไป บางที่คอง
 ไปค้างคองอยู่ไม่รู้จักแต่ราษฎรก็ไม่ได้รับความสุข แต่ประโยชน์

ใน เรี่ยวแรง ของคน เองที่ลงไป อัน การ กะเกณฑ์ แรง ราษฎร นั้น ถ้าผู้
 ทำ ๆ เพื่อประโยชน์ แต่ ความสุข แก่ราษฎร เอง แต่ รู้จัก การผ่อนผัน
 กะเกณฑ์ กันพอ เหมาะ พอดี แก่ เวลา อย่าให้ ชาวแก่ถูกกด ทำมา
 หากิน ของเขา อย่างรุนแรง แก่เขาเกินไป อย่าทำให้ เขาระแวงสงสัย
 ว่าการ กะเกณฑ์ นั้น เหลื่อม ถ้าไปใน ประโยชน์ ส่วนตัว ถึง ว่า เมื่อเขา
 ก่าดง ทำงาน ทกะเกณฑ์ นนอยู่ จะรู้สึก เดือด ร้อน เพราะ ต้องเห็นจ เห็นอย
 แต่ ถ้าการนั้นได้ บันดู สำเร็จ เป็น ผลให้บัง เกิด ความ สุข ความ สะดวก แก่
 ราษฎร ได้จริง ความเดือดร้อน ก็ยอม อดตายไปในเมื่อได้ เห็นผล คือ
 ความ สุข ความ สะดวก อันเกิด แต่เรี่ยวแรงที่ตน กระทำนั่นเอง

นอกจาก ถนนหนทาง ยังสถานที่ทำราชการ บ้านข้าราชการ ฯลฯ
 ก็ อีกเหมือน กัน คนน มาเห็น ควรทำ ตรงนี้ ส่งวน ที่ดิน และกะการ
 ไว้ แม้แต่ คนใหม่ ที่มาจะได้ ทราบ ความคิด ความอ่าน ของ คนเก่าแล้ว แต่
 โรค ที่ไม่ ทำตาม หรือ ต่อ กันคิด สันดาน บ้าง โรค เห็นแก่ ประโยชน์
 ส่วน ตัว เป็นยิ่งใหญ บ้าง การ ก็เปลี่ยนแปลงไปไม่ คงตาม ความ คิด
 เห็น ของ คนเดิม และ ถึงเป็น เหตุให้ งานค้าง เตง อยู่ไม่รู้ แล้ว จนตัวไม่
 ตัวได้ พัดด พลายศูนย์หายก็มี บางที่ถึงเป็น เหตุตัดประโยชน์และความ
 สะดวก ของ คนหมู่ มาก ด้วยซ้ำ จึงดู ที่ ว่าการอำเภอพนม สำนคาม
 จังหวัด ฉะเชิงเทรา เดียวกัน เกิด ว่า เหตุใด จึงย้ายมาจาก หมู่บ้านท่าเกวียน
 อัน เป็นบ้าน ใหญ่ ซึ่ง มีตลาด คบคอง มาตั้ง ใน ตำบลคน แต่โปรด สืบ
 ประวัติ การ ที่ว่าการ อำเภอ โดย มาก อำเภอใน มณฑล นครชัยศรี และ
 โดย ฉะเพาะใน จังหวัด สุพรรณ ดูเถิด ว่า เป็น มา อย่างไร และที่ ที่เป็นตลาด
 ข้าง อำเภอ นั้น เป็น ของใคร มา ก่อน ทั้ง นี้ ก็ เพราะ เราไม่ มีแผนผัง
 สำหรับ มณฑล เมือง แต่อำเภอให้เป็น ยุติ จะควร อย่างไร เป็นไปตาม

ใจ บุคคล นอกจาก การทำงานไม่ ติดต่อกันแล้ว ยังเป็นภัยแก่ผู้ ใจเซดา
 อีก ด้วย บางแห่ง ผู้ อำนวยการ ก่อ สร้าง แม้ จะทำ ด้วย ความสุจริต แต่
 เพราะ มิได้ แດดู การ โทด ถึง คราว จำเป็น หรือ มีเงินต้องสร้าง แต่ณะเพาะ
 ศาสดากดาง ก็ไม่ดู นึก ว่า เราจะมีการ ก่อสร้าง อะไร ต่อไป ภายหน้าอีก
 สุดแต่ จะมท ก็แห่ย ดงไป เป็น เหตุให้ การ ก่อสร้างไม่ เข้า แถงเข้า แถง กัน
 ก็เคย มีมา แถว

ถ้า แม่ กระจะ ทรวง มหาตไทย แน่ ว่า ควร ทำ แผน ผัง สำหรับ มณฑล
 เมือง แถ อำเภอ แถวก็ ไม่ ควร ดิม จุงเอา กระจะ ทรวง พาณิชย และ คมนาคม ซึ่ง
 อำนวยการ รถไฟ แถ ทางไป เข้า เกถยว ด้วย อีก กระจะ ทรวง หนึ่ง เพราะ
 เหตุว่า ทางรถไฟ หดวง ไถผ่าน มณฑล เมือง แถ อำเภอ ไป แถวก็ มาก ก่าตั้ง
 จะผ่านไป อีก ในอนาคต ก็มี แถ เพราะ เหตุว่า กรมรถไฟ ก็ถือ เป็น รัฐพาณิชย
 เลี้ย จริง ๆ แผน ผัง ของรถไฟ กับ มณฑล จังหวัด แถ อำเภอ จึงไม่
 ดู จะดง รอย ติดต่อกัน ได้ เลย เช่น ที่ สุรินทร์ สถานีใหญ่ แถ โรง พัก
 ดินค้ำ น่าจะ อยู่ ที่ เมือง สุรินทร์ อัน เป็น เมือง อยู่ แถว แถ เป็น จุด ทาง รวม
 คอ ทาง เกถยว น ที่ จะขน ดินค้ำ มา จาก อุมต ชุขันธ์ รอยเอ็จ มหาสารคาม
 กาว ดินชู้ (สองเมือง ข้างต้น ถ้า ทางรถไฟ เบ็ด ไป ถึง ก็ เป็น อันหมด บัญหา)
 ถ้า ไถ ดง นน เมือง สุรินทร์ ก็ จะ ครก ครน ขน อัก แต่ การ กัดบตรง กัน ข้าม
 ที่ พก รถจักร โรง เกบ ดินค้ำ ฯลฯ กลับ ไป อยู่ ต้าช้ คง อยู่ ที่ สุรินทร์
 แต่ สถานี กับ เวื่อน นายสถานี หตง นำ เอ็น ดู อยู่ สอง หตง เดยว น ทราบ
 แถว ๆ มา ว่า กรม รถไฟ ก่าตั้ง ต้าริ จะ ย้าย โรง เกบ ดินค้ำ มา ไถ ที่ สุรินทร์
 เพราะ อยู่ ที่ ต้าช้ ไม่ มี ดินค้ำ จะ เกบ

การ ส่งวน สิทธิ ทดิน ของ กรมรถไฟ นั้น นอก จาก ที่ อัน เป็น ชาน
 ทาง รถไฟ แถ ชาน สถานี แถว บางแห่ง ยัง ส่งวน สิทธิ ไถ มาก ๆ ราษฎร

คนใด ต้องการ ปลูกสร้าง ก็ต้อง เข้า จาก กรมรถไฟ ดัง เช่นที่ บริเวณ
 สถานี ห้วย ทบทน เป็นต้น แม้ ทาง ราชการ กรมใดจะพึงประสงค์ เพื่อ
 ประโยชน์ ราชการ หรือ สาธารณ ประโยชน์ ถ้า เป็นที่ ที่ กรมรถไฟ
 สงวน สิทธิ แล้ว ก็ต้องแล้ว แต่ความ พยายาม ของ กรมรถไฟ แต่ก็ดูเหมือน
 กรมรถไฟไม่ มีความประสงค์ ที่จะ แวดู ประโยชน์ของ สาธารณชน หรือ
 ประโยชน์ ราชการ ทั่ว ๆ ไป ให้ ไกลเกิน กว่า ประโยชน์ ของกรมรถไฟ ออก
 ไป นัก ดังจะยกมา กล่าว ในที่นี้พอเป็น ข้อพิจารณา กันสักเรื่องหนึ่ง คือ
 ที่ว่าการ อำเภอเมือง พิชัย ใน มณฑลพิษณุโลก แผนผังการก่อสร้าง
 แต่เดิม เมื่อรถไฟ ยังไม่ชงไปถึง ความ เจริญ ใน การไปมาค้าขาย
 อยู่ทาง ลำน้ำ น่าน การปลูก สร้าง ที่ว่าการ อำเภอ จึง หันหน้าออกไป
 ทางหน้า ครั้น ทางรถไฟ ชงไปถึง แล้ว ความ เจริญ ก็ ไอละ พ่อ กลับหน้า
 เป็นหลัง ที่ว่าการอำเภอ เป็นไม้ ไม่มี วิทยุญาณ กลับหลัง หันไม่ได้เอง
 จึง กลาย เป็น กลับ หลังให้ ทางรถไฟ แต่ก็เข้าเขตต์ ชะวภาพ จนคน
 ไม่หาญ ชงไป ทำงาน หรือ ทำกิจ ชุระ บนนั้น เป็นอันต้อง ปลูกโรง ทำ
 งาน กัน ข้างต่าง เมื่อ ประมาณ ๕-๕ ปี มาแล้ว กระทรวงมหาดไทยให้เงิน
 สร้าง ที่ว่าการ อำเภอใหม่ จึงได้ เตรียม การ ก่อสร้าง หันหน้า หาทางรถไฟ
 แต่ ถ้าว่า ด้วย ความ สบายงาม ของ อำเภอแล้ว จะต้อง คัด ถนนแยก จาก
 ที่ถนน จาก ลำน้ำ มาสถานี รถไฟชานไป กับทางรถไฟ ผ่านหน้า ที่ว่าการ
 อำเภอ แต่ ที่ว่างที่ อยู่หา พอที่ จะเป็นถนน พองามไม่ สุ่มหเทศาภิบาล
 มณฑลพิษณุโลก จึงบอก ขอ อนุญาต คัดถนน กั้นเข้าไปในที่ ๆ กรมรถไฟ
 สงวน สิทธิ เพียง เด็ก น้อย (ดูเหมือน กว้าง ประมาณ ๓๐ ศอก
 ณะส้ม กับที่ดิน นอกเขตต์ เป็น ๕ วา) เมื่อ มี ใจหมาย เตือน กรมรถไฟ
 หลายหนแล้ว ก็ได้รับตอบว่า ได้ ให้ พ่อค้าเช่า ปลูกห้องแถว เสียแล้ว ดังนี้

จึง เห็น ว่า การ จัด การ แผนผัง สำหรับ มณฑล เมือง แด อำเภอนั้น ควรให้
มี ผู้ บัญชา การ กรมรถไฟ แด กรม ทาง เป็น กรรมการ พิจารณา วาง รูป ให้
เกี่ยวเนื่อง กันไป อย่าให้ รัฐบาล มหาด ไทยไป อย่าง หนึ่ง รัฐบาล นิชย์ ไป
อย่าง หนึ่ง

เมื่อ ได้ กำหนด แผนผังไว้ แด จะ ต้อง กวดขัน มี ให้ ใคร แก่ ไข เพิ่ม
เติม ให้ ผิดไป จาก แผนผัง นั้น ก่อน ได้ รับ อนุญาต จาก กระทรวง มหาด ไทย
หวัง ว่า ถ้า การ จะ ได้ เป็น ไป ได้ ตง บัณชาน อัน ขำ พเจ้า ตังไว้ นความ บกพร่อง
ต่าง ๆ ที่เป็น มา ซึ่ง ได้ พรรณนา มา โดย ยืด ยาว น่า ทำ ให้ ผู้ อ่าน เกิด
ความ รำคาญ น กคง จะ หมด สั้นไป การ งาน กคง จะ ได้ ทำ ติดต่อกัน แด
คืบออก ได้ สะดวก

ใน ที่ สุด นี้ ขอ ตัง ปวารณา อีก อย่าง หนึ่ง ว่า พระราช บัญญัติ
แผนผัง ซึ่ง ทราบ ว่า ได้ ร่าง มา นาน แด นั้น คง จะ ถึง ที่ สุด แห่ง ความ เป็น
ร่าง กดับ เป็น ตอจริง ขน สักครา หนึ่ง

ความเป็นไป

ในเรื่องป่าไม้ กับความเป็นอยู่ของราษฎร

กล่าวตามมติของ “ จันทรภา ”

ผู้หมายส่งเสริมประโยชน์อันงามให้แก่ชาติ

(จากหนังสือพิมพ์ไทย ฉบับวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๔๗๓)

ในบรรดา ภูมิสมบัติ อันเกิดขึ้นเองใน ประเทศ สยาม มีป่าไม้ เป็น
มิ่งขวัญ ของ ประเทศ อยู่อย่างหนึ่ง ซึ่ง อำนาจ ความสมบูรณ์ พูนทรัพย์
ให้แก่ ประชาชนนับแต่ บันดาลให้ พนแผ่นดิน ชุ่มชื้น ควร แก่การ เพาะปลูก
และให้ความสะดวก ในการ ปลูกสร้าง เคหะสถาน บ้านเรือน ตลอดจน เป็น
ประโยชน์ แก่ การ กสิกรรม ในที่สุด เป็น ดินค้า ใช้ออก รายใหญ่ รอง
แต่ ดินค้า เข้า ดงมา รัฐบาล ของ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้ เอาใจใส่
ให้ความ อารักขา แก่ การ ป่าไม้ มา แต่โบราณ กาด แต่การให้ความ
อารักขา นั้น ย่อม ยิ่ง หย่อน ตาม กาด ตลอดจน ถึง บัดนี้ เพราะป่าไม้
เป็นรัฐสมบัติ สำคัญของ ประเทศ และ เกี่ยวแก่ประชาชน ทัวไปตั้งกตัญญู
รัฐบาล ผู้ ให้ความ อารักขา จึง มี การ เกี่ยวพัน แก่ ราษฎร ใน เรื่อง นี้
เป็น ส่วนใหญ่ อยู่อย่างหนึ่ง ซึ่ง วิธี ดำเนินการ บางอย่าง ข้าพเจ้า เห็น
ว่าไม่สู้ จะ เป็นไป ใน ความ พอ ดึงัก ข้อใด บทใด ที่ การ ปฏิบัติใน
ระหว่าง ประชาชน กับ เจ้าพนักงาน เป็น วิธี ที่ ตึงเครียด เกินไป ขอนน
บทนั้น ถ้า หาก จะได้รับ ความ ลดหย่อนผ่อนผันหาความ สะดวกพอสมควร

แก่สภาพของประชาชนผู้มี ความจำเป็น ต้องใช้ไม้ท่วไปบ้าง ก็จะเป็น
บุญคุณ แก่ ประชาชน เป็นอันมาก

ข้าพเจ้า จะ พูด ถึง ไม้สัก เพียง เด็ก น้อย เพราะถึง ไม้สัก
เป็นไม้มีค่า และ เป็น สินค้า ขาออก อย่างดี แต่แหล่ง ที่ เกิด ส่วน มาก
ก็ใน มณฑล แลพ เหนือ แต่ เป็น ไม้ที่ รัฐบาล ให้ ถูก ขาด ไป แล้ว โดย มาก
จึงมีส่วน เกี่ยวพัน แก่ การ เติงชีพ ของ พสกนิกร ทั่ว ไป น้อยกว่า ไม้ กระจา เเต
แต่ จะ ไม้ ก่อตัว ถึง เลี้ย บ้าง เเต ก็ ดู จะ ขาด ไป

แต่เดิม มา เมื่อ การ ปกครอง มณฑล ภาค พายัพ ยัง จัด เป็น เมือง
ประเทศราช อยู่ นน บรรดา กิจการ ต่าง ๆ ใน พน บ้านเมือง รวม ทง เงิน
ผล ประโยชน์ ทเก็บ ได้ ก็ ยอม สัก ขาด อยู่ใน เจ้า ผู้ ครอง นคร ทง สัน ตอด
จน การ ไม้สัก ก็ เช่น เดียว กัน เป็น แต่ ถึง งวด คราว ก็ ให้ ถวาย ต้น ไม้ เงิน
ทอง แต่ เครื่อง ราชบรรณาการ ตาม ที่ กำหนด ไม้ เป็น ราชประเพณี ก็ เป็น
อัน ได้ ราชการ แม้ การ คอบคุม การ ทำ สัญญา กับ ชาว ต่าง ประเทศ
ใน การ ให้ เช่า ถิ่น ภูมิ สัมบัติ บาง อย่าง มี การ ไม้ เป็น ต้น ก็ ดู เหมือน
จะ รวม ๆ อยู่ใน เจ้า ผู้ ครอง นคร นน ๆ ทาง รัฐบาล กต่าง ดู แล ไป ไม้
ใคร ทง ถึง แต่ ทง มี ได้ มี การ ห้าม หวง มี ให้ เจ้า ผู้ ครอง นคร ทำ สัญญา
ดง นน ด้วย

การ ทำ ไม้สัก ใน ยก ที่ ก่อตัว ถึง นี ส่วน มาก ตก อยู่ใน มือ คน
พน เมือง อัน ได้ รับ อนุญาต จาก เจ้า ผู้ ครอง นคร ให้ ทำ ตาม จำนวน
อัน พอ แก่ ก่อตั้ง และ ความ สามารถ ผล แห่ง กิจการ ที่ มอง เห็น ใน
คอบ น คอ.—

๑ เมื่อ ผู้รับ อนุญาต ให้ ตัด พน ซัก ไม้ เป็น คน พน เมือง กรรมกร
ซึ่ง เป็น ลูกจ้าง รับเงิน หรือ รับ ไม้ เป็น ส่วน แบ่ง ก็ เป็น คน พน เมือง จึง

เป็น ความ สะดวกใน การ แสวง หา อาชีพ ส่วน น ของ คน พน เมือง ทัว ไป

๒ ไม่ท ักค พน ชักตักมาได้ ักจําหน่ายใช้ ในกิจการดําหรับคน พนเมือง มี การ ปลุก เคหะสถาน บ้านเรือน แวดวง อาาราม เป็น ต้นเลยจน พอ แก่ ความ ต้องการ เหลือเท่าใด จึง ต้อง ลงมา จําหน่ายกรุงเทพ ฯ เคหะสถาน บ้านเรือน ของ คน พนเมืองใน ยุคนั้น ที่ ยัง เหลือให้เห็นใน เวदान จึง เป็นไม้ ัก อย่าง มั่นคง ตลอด จน หลังคา ก็ มุง ด้วยไม้ ัก

๓ สิ้นค้าไม้ ัก ขาออกน้อยไปไม้ ักที่อยู่ในป่า ักๆ ออกได้น้อย เพราะ การ ักกระทำ เป็น การ ฉะเพาะ แรงคน กับ แรงช้าง

ต่อมา เจ้า ักครอง นครได้ทำ สัญญาให้ บริษัท ชาว ต่าง ประเทศ เข้าบ้าง ใน ยุคนั้น เป็น ยุคที่ ักรัฐบาดกลาง กําดัง เริ่ม จะ ักจัดการปกครอง มณฑล ทางภาคเหนือ ตามกาดสมัยที่ จะ เป็นไปได้ การ ักป่าไม้ ักรัฐบาด จึงได้เริ่มจัดเอง ทัวไป โดยแบ่งส่วน ตดแต่ค่าตอให้ แก่ เจ้า ักครองนครพอ ส้มควรไม้ น้อย กว่า จํานวน ที่เคยได้ อยู่ ซึ่งไม่ เป็นการ ตัด ประโยชน์ ของ เจ้านาย ฝ่ายเหนือ เหล่านั้น การที่ ักรัฐบาด ักจัดการ ักส่วนมาก ก็ ให้ผู้ ักชาติ แต่ ผู้ ักรับ ผู้ ักชาติ นั้น ส่วนมาก เป็น บริษัท ต่างประเทศ ผลใน ตอน น ักปรากฏคือ.

๑ การทำป่าไม้ส่วนมากตกไปอยู่ในมือคนต่างประเทศ กรรมกร ผู้รับจ้าง พวก ชมู, เกวียง, พะม่า, ฯลฯ ก็เข้ามา แทน คน พนเมือง เป็นอัน นบว่า อาชีพ ของคน พนเมือง ในส่วนนั้น ักตดลง

๒ เงินรูบ ักอันไหน เข้าเมือง ภาคนี้ ตามสายสินค้า บ้างแต่ การ ักป่าไม้ ก็ช่วยให้ เป็นสายใหญ่ จนเงินบาทค่านทานไม้ ักไหนยังเป็นปัญหา ที่ ักกระทรวงพระคลัง ยังชบไม้แตก จนทักวนน

๓ เพราะความมุ่งหมาย ของชาวต่างประเทศผู้ ักป่าอันเป็นส่วน

สำคัญ นั้น มุ่ง จำหน่ายไม้ ไป ต่าง ประเทศ โรงเตี๊ยมที่ ตง ชน ก็ อยู่
 กรุงเทพ ฯ ซึ่งไม้ ลัก ทงหมด จึง ถูกส่ง ลงมา กรุงเทพ ฯ การปลุกสร้าง
 เคหะสถาน บ้านเรือน คตอดจน วัดวาอาราม จึง กลายสภาพ เป็น ไม้
 อย่างอื่น ซึ่งถ้า เราจะไปดู การ ปลุกสร้าง ใน จังหวัด ภาคเหนือ เรา จะ เห็น
 ผิดกัน เป็น ยุค ๆ ที่เคย ทงน เพราะการหาไม้ ลัก ยาก เข้า ในปัจจุบัน
 นเอง ถ้าจะหาไม้ ลัก ใน พนเมือง สำหรับ การปลุกสร้าง ที่ เชียงใหม่ หาได้
 ยาก แตะ แพงกว่า กรุงเทพ ฯ ข้าพเจ้า ได้ เคยถาม เจ้าพนักงาน ไม้
 คน หนึ่ง ว่า ทำไม ใน ไม้ ก็ พ้นไป จาก ความ ต้อง การ ของ ผู้ รับ อนุญาต
 คิดค้น แล้ว จะ อนุญาต ให้ ราษฎร ถาก ทำ กระบอง มุงหลังคา จะ มีดีกว่า
 ปล่อยให้ ไฟป่า ไหม้ เสีย หรือ ได้ รับตอบ ว่า ถ้า อนุญาต เช่น นั้น ตรวจยาก
 เป็นอัน ปล่อยให้ ไฟไหม้ ดีกว่า

๔ ไม้ ลัก ที่ อยู่ใน ไม้ ลัก ๆ ได้ ออก มา เบ็ด โฉม อวด ฝรั่ง ให้ ผู้
 ผูกขาด คิด เป็น ราคา สิ้นค้า ซาออก มากจน เป็น ตาแดง อัน มี นานัก
 กววง สิ้นค้า ซาเข้า อยู่บ้าง แต่ ถ้า ระวัง ให้ ซึ่ง ลงไป อีก ชนหนึ่ง ก็ จะ เห็น ได้
 ว่า เงิน ค่าไม้ ลัก ผ่าน เข้ามา ใน เมืองไทย จริง แต่ ก็ กลับ ไหล เข้า
 กระเป๋า ชาว ต่างดาว และ คตอด จน เงิน ค่าจ้าง กรรมกร ก็ กลับ เป็น
 ประโยชน์ แก่ กรรมกร อัน เป็นคน ต่างดาว ซึ่ง น่า จะ นึก ว่า เส้น โลहितใหญ่
 ของเรา จางไป เส้นหนึ่ง เพราะ คัดประโยชน์ ตั้งแต่ กรรมกร ขึ้นไป

จะเป็นด้วย เหตุนี้ กระทบ ใน ตอนปลาย รัชชสมัย พระบาทสมเด็จพระ
 พระพุทธเจ้าหลวง บิรมหาราช รัฐประศาสนเทพ ทราบ ว่า ได้ ทรง พระ
 ราชดำริ ที่ จะ เปลี่ยนทาง ดำเนินการ คือ ไม้ ใด ที่ หมดอายุ สัญญา แล้ว
 จะ ไม่มีการ ต่ออายุ สัญญา อีก รัฐบาล (กรมป่าไม้) จะ เข้า จัดการเอง
 แต่ ก็ ทำ มา แล้ว เป็น บาง ไม้ เช่น ไม้แม่แจ่ม จังหวัด เชียงใหม่

เป็นต้น ปรากฏว่าได้ผลดีกว่าให้ผูกขาดมาก แต่จะเป็น เพราะ
 รัฐบาล ทำเอง ชาติ ประโยชน์ ณะเพราะ บุคคลไปหรือ เพราะรัฐบาลทำเอง
 ประโยชน์ ที่ได้ อกจากการผูกขาดไม่คุ้มความลำบาก อย่างใดอย่างหนึ่ง
 หรือ ทั้งสองอย่าง รวมกัน การ ดำเนิน รัฐบาล ประสงค์ ใน เรื่อง ดัง กล่าว
 มากได้ โดยเสด็จ พระบาท สมเด็จพระ บิรมหาราชไป ด้วยใน คราว ที่
 พระองค์เสด็จ สู่ สวรรคต ต่อมา เมื่อรายได้ หมดอายุสัญญาที่ทราบ ว่า
 รัฐบาล อนุญาตให้ ต่อ อายุ เสมอ

ข้าพเจ้าได้ กล่าว ถึง บำไม่ สัก เป็น เตา ๆ พอ ควร แล้ง บัด นี้
 จะได้กล่าว ถึง บำไม่ กะยา เคย ต่อไป

บำไม่ กะยาเคย นี้ มี อยู่ เกือบทั่ว ไป เว้น แต่ใน ท้องที่บางจังหวัด
 อัน เป็น ที่ ราบ ดุ่ม ดัง เช่น จังหวัด พระนคร ศรีอยุธยา, อยุธยาบุรี, มิน
 บุรี, เป็นต้น เท่านั้น นอกจากไม้ อัน มี ประโยชน์ เช่น ไม้ดำ, แดง,
 เต็ง, รัง, ตะแบก, ฯลฯ แล้วยัง มี ของบำ อีก แฉกหนึ่ง ซึ่ง เป็น
 ประโยชน์ แก่การ อาชีพ ของ ราษฎร เช่น หวาย, เว้า, กะวาน,
 ชัน, นามนยาง เป็นต้น ไม้ แด ของบำ ทั้งหลาย เหล่านี้ ประชาชนได้
 อาศัยพวกนี้ นับแต่ ปดุงสร้างเหย้าเรือน, ประกอบการ กสิกรรม เช่นทำ
 คันไถ, ทำ รั้ว, ตัดอด จน แลวง หาไป แลก วัตถุ อื่น ๆ เช่น เครื่อง
 นุ่งห่ม เป็นต้น แต่ ความ ที่ ราษฎร ล้วนมากไว้ การ ศึกษา ชาติ ความ
 คิด ที่ จะ รักษา ภูมิสมบัติ สำคัญ นี้ ให้ เป็น ประโยชน์ ยด ยืนไป เป็น มฤค
 แก่บุตรหลาน เห็นแต่ประโยชน์ ในปัจจุบันแต่ณะเพราะ คน การตัดฟันไม้
 ประกอบกิจส่วนตัว จึงไม่เข้าไปในความพอดีแก่ประโยชน์ ที่ตนจะพึงได้
 แต่ไม่พอดีแก่ความต้องการ เช่นอยากได้ พริกก็ตัดฟันไม้เอาไฟ สุ่มทำไว้
 พริกซึ่งจะได้ ราคาอย่างมาก ๑๐๐ บาท แต่ไม่ ทัดฟันแต่เผาเสีย ถ้า การ

คมนาคมติดต่อ จะส่งไป ชายได้ ราคา นับจำนวนตั้ง ๓,๐๐๐ บาท ถึงปีที่
 ทำ อีก ก็ ตัดพื้นที่ ค่อยไปใน ที่ใหม่ ที่ เดิม ก็ ทิ้งไว้ ด้วย หมายาคา ซึ่ง
 เกิด เป็น เชื้อเพลิงใหม่ บำ ใน บริเวณ นั้น ซึ่ง เรา เรียกว่า ไฟ บำ ดกดิน
 ของบ้ำ ซึ่ง เป็น โภค ทรัพย์ อีก จำนวน หนึ่งใน ที่ ประชาชนได้ อำนวยให้ หมด
 เบ็ดเสร็จไป อยากรู้ ได้ กิ่งไม้ กิ่ง อื่น ๆ ทำ กงเกวียน สัก กิ่งเดียว แต่ จะ ตัด
 ฉะเพาะ กิ่ง จะ ตำบาก เพราะ จะ ต้อง บำยบั้น ขึ้นไป ตัด โคน ดง เดี่ยว
 ทงคน แด่ ตัด แต่ ฉะเพาะ กิ่ง เหลือ นน ทง แห่ง เป็น เชื้อเพลิง บำ อีก
 ต่อหนึ่ง ตั้งเป็น ต้น ภูมิ สัมปต อหมันคาน เป็นของ พังสงวน เพื่อประโยชน์
 แก่ ประชาชน ทวไป เมื่อ บุคคล ผู้ ใช้ ไม่ รู้จัก สงวน ตามควร เช่น
 ทารกไม่ รู้จัก ค่า ของทรัพย์ ที่ เป็น ประโยชน์ แก่คน รัฐบาล ซึ่ง เป็น
 ดึง บิดา มารดา จึง จำ ต้อง ปก บักรักษา แด่ เป็น ดึง นมาแต่โบราณ กาด
 ดึงมี ใน กฎหมาย เบ็ดเสร็จ มาตรา ๓๓ เป็น ต้น แต่ กฎหมาย บทนี้ ยัง แคร
 ไม่พอ แก่ ที่ จะ สงวน ภูมิ สัมปต ส่วน นน ได้ จริง รัฐบาล จึง ได้ ตราพระ
 ราชบัญญัติ เปลี่ยนวิธี เก็บภาษี ไม่ กะยาเตยร.ศ. ๑๑๙ ใน พระราชบัญญัติ
 นนมาตรา ๘ ให้ อำนาจ แก่ เลื่อนา บัด ที่ จะ ตงกฎ ข้อ บังคับ สำหรับ กำ กับ การ
 ตัดพื้นที่ เพื่อ ประโยชน์ แก่ การ บำรุงรักษา บำไม้ ตามสมควร และ ต่อมา
 ถึง พ.ศ. ๒๔๖๕ ก็ ได้ ตรา พระ ราชบัญญัติ รักษา บำ ซึ่ง เป็น หลัก ตาม
 พระ ราชบัญญัติ นน ให้ อำนาจ แก่ เลื่อนา บัด ผู้ บัญชาการ กรม บำไม้ ออก
 กฎข้อ บังคับ เพื่อกำรักษา บำ คือ.

- ๑ ห้ามไม่ให้ตัดพื้นที่, เจาะ, เผา, กาน, ตีไม้ หาของบ้ำ
 ในที่แห่งใด ๆ ตลอดจน การ อนุญาตให้ ทำ สิ่ง ที่ ว่า นได้
- ๒ กำหนด วิธี การ ที่ จะ ห้าม หรือ อนุญาต ตามที่ กล่าว ใน ข้อ ๑
- ๓ กำหนด ชนิด แล ขนาดไม้ ที่จะตัดพื้นที่ ทง อัตรา ค่าภาคหลวง

แต่ การ ดัดหย่อน ยกเว้น ค่า ภาคหลวง แต่ ของบ้ำ ซึ่งบุคคล นำไปใช้
 ใน การ กุศล แต่ ประกอบกิจ ของ ตนเอง เช่น การ ปลูก สร้าง บ้าน เรือน,
 การ กสิกรรม แต่ การ จับสัตว์ นำ เป็นต้น

๔ กำหนด วิชา การ หา ของบ้ำ, วิชา ตัดเดียด, วิชา นามัน แต่
 เมาถ่าน

๕ ห้าม การ จุดไฟ อื่น เป็นเหตุให้ ไฟไหม้ บ้ำ กับ กำหนด การ
 อนุญาตให้ ถาง ที่ ทำไร่

พระราชบัญญัติ นี้ ให้ อำนาจ แก่ เลขาธิการ ที่จะ กำหนด โทษ ผู้ กระทำผิด
 ดงไว้ ใน กฏ ได้ ไม่เกิน ๖ เดือน หรือ ไม่เกิน ๕๐๐ บาท หรือ ทั้ง ๒ อย่าง

โดย อำนาจ ที่ พระ ราชทานไว้ ใน พระราชบัญญัติ นี้ เลขาธิการ
 กระทรวงมหาดไทย ซึ่ง ใน เวลา นั้น เป็น ผู้บัญชาการ กรมบ้ำไม้ ได้
 ออก กฏ ลงวันที่ ๓๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๖ ใจความใน กฏ นั้น ฉะเพาะ
 ที่ เกี่ยว แก่ ประชาชน ทั่วไป ก็ คือ ถ้า ประกาศ ใช้ กฏ ใน เมือง,
 มณฑลใด สมุหเทศาภิบาล จะต้อง พิจารณา ดู ถ้า เห็นสมควร จะใช้
 กฏ ขอบังคับ ฉะเพาะ ใน เขตต์ อำเภอบ้าง หรือ ตำบลใด ให้ ออกประกาศ
 ให้ ราษฎร ใน อำเภอบ้าง หรือ ตำบล นั้น ทราบก่อน ไม่น้อยกว่า ๓ เดือน จึงจะ
 บังคับ ตาม กฏ ได้ (กฏ ข้อ ๒) ใน ข้อนี้ แปลว่า เมื่อ เลขาธิการ ได้
 ประกาศ ใช้ กฏ แล้ว ยังไม่ สำเร็จ ผลใน การ บังคับ บัญชา ตาม กฏ
 เทศาภิบาล ซึ่ง อยู่ไกล แต่ ทราบ ความ เป็นไป ใน การ หา เดียง ชีพ ของ
 ราษฎร จะต้อง พิจารณา ดู ความ สมควร แต่ ออก ประกาศ ของ
 มณฑล อื่น จึง จะ สำเร็จ ผลใน การ บังคับ ได้

นอกจากข้อความ ทว่าน ก็แบ่งประเภทไม้ เป็น ๒ ประเภทคือ ไม้
 หวงห้ามไม่ให้ ผู้ใด ตัดฟัน, กาน, ติ, เจาะ, ชักตาก, เดื่อยโดย

มิได้รับอนุญาต , ไม้หวงห้าม ๑ แด แบ่งไม้ประเภท หวงห้ามเป็น ๓
 ชนิดคือ ไม้หายาก ๑ ไม้มีราคามาก ๑ ไม้ไม้สู้มีราคา ๑ เด่นาบดีเป็น
 ผู้กำหนดชนิด ขนาด และ อัตรา ค่า ภาค หวดง ไม้ชนิดที่ ๑ นั้นห้าม
 มิให้อนุญาตให้ตัดฟัน นอก จาก จะ เป็น โดย คำสั่ง ของ สุ่มุห เทศาภิบาล
 หรือพนักงาน บำไม้ ประจำ มณฑลให้ ตัด ฟัน เพื่อ เป็น การ ทดตอง หรือ
 เป็น การ พิเศษ

การ ตัดไม้ ไซ้ ส่วน ตัว เช่นการ ปตุกสร้าง บ้านเรือน, ประกอบ
 กสิกรรม, จับสัตว์น้ำ, กับ เพื่อ การ กุศล ต้อง ขออนุญาต แต่ ยกเว้น
 ค่า ภาคหวดง ถ้า เป็นไม้ ชนิด ที่ ๒ อนุญาตให้ ไม่ เกิน คราว ละ ๔ ต้น
 แต่ สุ่มุห เทศาภิบาล เมื่อได้ รับ อนุญาต จาก เด่นาบดี แล้ว มี อำนาจ ที่ จะ
 ประกาศ เว้นไม้ บาง ชนิด หรือ กำหนด จำนวนไม้ บางชนิด ที่ จะอนุญาต
 ให้ ตัดฟัน โดยไม่ต้อง เสีย ค่าภาคหวดง นี้ได้ ไม้ ชนิด ที่ ๓ อนุญาตได้
 ตาม ส้มควร (กฎ ข้อ ๗-๘)

การ อนุญาต ตัดฟัน ชักดาไม้ ชนิด ที่ ๒ แด ที่ ๓ นั้น เป็น หน้าที่
 พนักงาน บำไม้ ประจำ มณฑล ประจำ จังหวัด ต่อ เมื่อไม่มี พนักงาน
 บำไม้ ประจำ จึง เป็น หน้าที่ กรมการ อำเภอ ทำแทน

นอกจาก ขอความ ทกต่างน ก บัญญัติ จรการออกใบอนุญาต ซึ่ง
 จะขอ ยกเว้น เสียไม้ น้ำ มากต่าง

ที่ ชาวเจ้า นำเอาใจความใน พระราชบัญญัติ แด กฎ มากต่างโดย
 ยดยาวนาน ก็ เพราะขอความ ที่ จะกต่างต่อไป ถึงการปฏิบัติ ของเจ้าพนักงาน
 เกยวของ กน ถ้า จะไม่ กต่าง ขอความ เหล่านี้ไว้ ก็ จะ ทำให้เข้าใจ
 ขอความ ที่ จะ กต่าง ต่อไป ยาก ถ้า จะ ทำให้ผู้ อำน ำคาญ บาง กขอ
 ได้ เข้าใจ ตามขอแก่น แด โปรดให้ อภัย แก่ ชาวเจ้า ด้วย

การมีพระราชบัญญัติรักษาป่าแต่เมื่อความเสียหายของป่าไม้
 ยังไม่ เป็นไป เกินควร ดังนั้น เป็นการ สัมควร อย่างยิ่ง แต่ เพราะ ป่าไม้
 เกือบแก่ ความสุข แด อาชีพ ของ บุคคล ทั่วไป ความ เดือดร้อน หรือ
 ความ ร่มเย็น อัน มี แก่ ประชาชนใน เรื่องนี้ อยู่ที่การ ตัดหย่อน ผ่อนผัน
 หรือ การตั้งเครื่อง ของเจ้าหน้าที่ผู้ ปฏิบัติการ ตั้งแต่เสนาบดีผู้ บังคับบัญชา
 กรม ป่าไม้ ลงไป เมื่อ พิจารณา ดู พระราชบัญญัติแล้ว จะ เห็น
 ว่า เบ็ดทางให้ เสนาบดี ออกกฎไว้ กว้างขวาง จะ ตัดหย่อน ผ่อนผัน
 อย่างไร พอ มีให้ ประชาชน ทั่ว ไป เดือด ร้อน แดให้ การ รักษา ป่าไม้ ได้
 เป็นไป สัม พระบรมราชประสงค์ดัง พระราชปวารณใน ต้นพระราชบัญญัติ
 นั้น ก็ ทำได้ สดวก และ เมื่อ พิจารณา ดู กฎ ระเบียบ ลง วันที่ ๑๖
 กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๖ ดู ก็ ยัง ผ่อนผัน ห็นหา ความ สดวกให้ ประชาชน
 อยู่บ้าง ดัง ยกเว้นไม่เก็บค่าภาคหลวงแก่ผู้ตัดฟันไม้ ชนิดที่ ๒ แต่ที่ ๓ ใช้
 ประโยชน์ส่วนตัวเป็นต้น ต่อไปนี้จะได้อีกถึงวิธีดำเนินการบางประการ
 ของเจ้าพนักงาน เพื่อเป็นทางพิจารณา ว่าให้ ผลอย่างไร แก่ประชาชนบ้าง
 ในประเภทไม้ อะไร บ้าง ที่ควร หวงห้าม นั้น เสนาบดี ต้องประกาศ
 เป็น มณฑล ๆ เป็น ขรรดมา ที่ เสนาบดี อยู่ ห่าง ประชาชน และ ห่าง
 ป่าไม้ ประกาศ ของเสนาบดี จะให้ เหมาะแก่ความ เป็นอยู่ ของประชาชน
 และสภาพของป่าในที่นั้นได้ ยาก ประกาศของ เสนาบดีจึงมีผล เพียงบอก
 ซอว่าไม้นั้น ๆ ควรห้าม ความสำคัญจึงตกอยู่ที่ประกาศ สัมหเทศาภิบาล
 จะคงดอกเฟ้น เหนือไม้อะไรไว้ ให้ราษฎร ใช้ สอย โดยไม่ต้อง ขออนุญาต
 และไม่ต้องเสียค่าภาคหลวงบ้าง ถ้าดังนั้นได้ ก็ไม่สู้ จะ เดือดร้อน ปานใด
 แต่ พฤติการณ์ ที่ เป็น มา ประกาศ เสนาบดี ก็ จาระนัย ซอไม้ ลงไป เสีย
 หมดต้น เกือบ จะ เหนือ แต่ ตนหญ้า ข้างฝ่าย เจ้าพนักงาน ป่าไม้ อัน

เป็นเจ้าหน้าที่ประจำมณฑล ก็ คิดอ่าน ทำประกาศของมณฑลชั้นจำกัดของ
 ชะนิตไม่ ตาม ประกาศ ของ เสนาบดี โดย มิได้ คัดทอน ฝ่าย สุ่มหเทศา
 ภิบาล เตา ข้าพเจ้า ขอ ประทาน โทษ ที่ จะ กล่าว ว่า พอ เห็น ประกาศ
 เสนาบดี เข้า ก็ ชัก จะ ตัน ประกอบ ทง เห็น จะไม่ ได้ พิจารณา อำนาจ อัน
 แฝง อยู่ใน กฎ ข้อ ๒ ให้ ถัดจน นก เมื่อ ถูก เจ้า หน้า ที่ ทำ ประกาศ
 มา เสนอ ตงนง ก เช่นไป ครน เมื่อ เกิด ผล คือ เสดียง ราษฎร เดือดร้อน
 นก เขา ท่าน ก็ เบน แต่ หนึ่ง บัน ใน ที่ สุด เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้ มี
 สุ่มหเทศาภิบาล บางท่าน นำไปปรารภในที่ ประชุม เทศาภิบาล ทงหลาย ๆ
 ภิบาล ใน ความ เดือดร้อน ของ ราษฎร อยู่ ทงกัน แต่ เมื่อ มี ผู้ ช ชน
 ว่าในกฎข้อ ๒ ให้ อำนาจ แก่ เทศาภิบาลที่จะ ประกาศ ในเขตต์ แหวงอำเภอ
 หรือ ตำบลใด ก็ได้ แต่ ถึง แม้ จะไม่มี ข้อความ ชัด แต่ เทศาภิบาลอาจ
 ยกเว้นไม่อะไรไว้ ไม่ ประกาศ ลงไปก็ได้ เพราะความ สำเร็จผลในการ
 บังคับไม่ได้ อยู่ ที่ ประกาศ เสนาบดี อยู่ ที่ ประกาศ เทศาภิบาล เรื่อง ที่
 พดกัน ก็ เบน อัน เสงเฮย กัน เพียง นน ยังไม่ เห็น ว่า ท่าน เทศา ต่าง ๆ
 ที่ เคย บัน กัน มาแต่ ว่า ราษฎร เดือดร้อน ใน เรื่อง นี้ได้ ประกาศ ผ่อน ผัน
 ใหม่ อย่างไร ทง ท้อง ที่ ๆ ประกาศ หวงห้ามไม่มากชะนิต จน เป็นเหตุ
 เดือดร้อน จริง ๆ ถ้า จะ คิด ผ่อน ผัน แก่ ไช ประกาศ ใหม่ ก็ น่า จะ ได้
 จึง ขอ เสนอ ความ เห็น น เพื่อ ท่าน สุ่มห เทศาภิบาลได้ โปรด พิจารณา
 ดู ตาม เหตุผล ที่ ควร

ว่า กัน ด้วยการ ปกครอง ท้องที่ ทวไป การ เก็บเงิน รัชชูปการ
 การ ทำ ทะเบียน คน เช่น สำมะโนครัว และ ทะเบียน ทหาร เหล่า นี้ เป็นต้น
 ความ สะดวก อยู่ ที่ คน ทวไป มี ภูมิ ตาเนา เป็น หลักฐาน ไม่อพยพง่าย
 การ ปดุง สร้าง เคหะ สถาน บ้าน เรือน ของ ราษฎร ใน หัว เมือง ที่ โกด ๆ

พระมหานคร แม้จะ อยู่ไกล ๆ บ้าง โดยมาก จะหา เคหะสถาน ถึง ฝา
 กระดานมุงกระเบื้องไม่ ก็หาได้ โดยยาก เว้นแต่ที่ในเมือง หรือไกลเมือง
 ไกล อำเภอก็ เพราะ ฉะนั้น คน ที่ อยู่ในเมือง ที่ ห่างไกล พระมหา นคร
 มาก ๆ จึง มี การ อพยพ ง่าย สุด แต่ มี อะไร ขัดข้อง เข้า สัก เด็กน้อย
 ก็ ทง ถน ไป อยู่ ที่ อื่น อัน ทำความ ลำบาก ให้ แก่ การ ปกครอง แดการ
 ทำ ทะเบียนคน มี ใช้น้อย จึง เป็น ความ ปรารถนา นัก ของ ผู้ บังการ
 ท้องที่ ๆ อยากให้ ราษฎรมีเคหะสถาน เป็นบึกแผ่นหลักฐาน เพื่อให้ ทงถน
 ยาก เข้า สักหน้อย แต่เดิม เราปลดอย กัน ตามใจ มา ครัง ต่อมา เรา
 รู้ สัก ลำบาก ใน การ ที่ ราษฎร ทงถน อพยพ ได้ ง่าย แด เห็น กัน ว่า
 เป็นเหตุที่ราษฎรมี เคหะสถานไม่ เป็นบึกแผ่น อย่างหนึ่ง ในเหตุอีกบางอย่าง
 นั้นแน่ ในระหว่าง ที่กำลัง ยิวหาอุบายหรือดื้อให้ ราษฎรสร้างเคหะสถาน
 เป็น บึกแผ่น นเอง พระราชบัญญัติ รักษาป่า พ.ศ. ๒๔๕๖ เกิด ขึ้น ถึง
 กระ นัน ใน กฎ กระทรวง มหาดไทย แผนก ป่าไม้ ข้อ ๗ แด ข้อ ๘ ก็ ยัง ให้
 โอกาส ที่ ราษฎร จะตัดฟันไม้ ใช้น้อย ล้วนตัว หรือ เพอ การกุกัดได้ โดย
 ไม่ ต้อง เสีย ค่า ภาคหลวง แม้ว่า จะ อนุญาต เพียง บ้างหนึ่ง เป็น จำนวน
 น้อย ก็ ยัง ดี กว่า ที่ จะไม่ อนุญาต เสียเลย แต่ ดู เหมือน จะไม่ เป็น ที่
 พอใจ ของ หัวหน้า กรมป่าไม้ ใน เวลานั้น แต่ เพราะ ขัด เจ้ากระทรวง
 ไม่ได้ ก็ จำต้อง อนุ โดม ครัน เมอ การ ป่าไม้ ได้ โอน มาอยู่ใน บังคับ
 บัญชา ของ กระทรวง เกษตร อัน เป็น กระทรวง ซึ่งไม่ต้อง รับผิดชอบ
 ใน การ เป็น อยู่ ของ ราษฎร ก็ ได้ มี ท้องตรา กระทรวงเกษตร สั่งเป็น
 ทำนอง อธิบาย กฎไป ว่า การ ยกเว้น ค่า ภาคหลวง ตาม กฎ ข้อ ๗
 ข้อ ๘ นั้น ให้ ถอว่า จะได้ รับการ ยกเว้น แต่ ผู้ อนุญาต ที่ไม่ มี เงิน แด
 ทรัพย์ สัมบัติ พอ จะ เสีย ค่า ภาคหลวงได้ เมอ ดงน ก็ เสมอ ว่า ได้ สั่ง

ยกเด็ก ความ ครุณา แก่ ราษฎรใน ส่วนนั้น อัน มี อยู่ใน กฎ เสนาบดี ข้อ ๑
 แด ข้อ ๕ เสีย ที่เดียว เพราะ ว่า คน อนาคตา ดังว่า นั้น หรือ จะ มา ขอ
 อนุญาต คัด พัน ไร่ ทำ เคหะ สถาน บ้าน เรือน หรือ เพื่อ ทำ การ ก่อกรรม
 การ จับ สัตว์ นานา การ ก่อสร้าง ซ้ำพเจ้า นัก ประหตาดใจ ว่า คำ อธิบาย ของ
 กระทรวง เกษตร ดังว่าน เหตุใด จึง ไป โทก กับ ความ ประสงค์ ใน กฎ เสนาบดี
 ซึ่ง ตั้งขึ้น โดย พระบรมราช โองการ น มากนัก

ข้าง ฝ่าย วัด ก็ ไม่ใช่ เด่น เดิม มา วัดใด ที่ เจริญ รุ่งเรือง ด้วย การ
 ก่อสร้าง พระอุโบสถ วัดนั้น ต้องมี คุณ พิเศษ ๒ อย่าง คือ เป็นผู้ ที่
 ทายก ทายิกา นบถอ มาก ๑ เป็นผู้ เอาใจได้ ใน การ ก่อสร้าง ซ่อมแซม
 เสนาสนะ ๑ ซ้ำพเจ้า ได้ เคย เห็น พระ อุโบสถ วัด บางวัด ที่ เอาใจได้ ใน
 ก่อสร้าง ซ่อมแซม เสนาสนะ จริง ๆ พอ ออกพรรษาแล้ว ถึง ไป ค้างบ่า
 อำนวย การ คัด พัน ไร่ เอง ครั้น ต่อมา จะ ด้วย เหตุผล ก่อใด ก็ เหลือ ทราบ
 สัมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ ทรง มี มหา
 สมณานัติ ว่า พระภิกษุ จะ ขอ อนุญาต คัด พัน ไร่ ต้อง ให้ บอก ทาง คณะ
 สังกัด โดย ลำดับ เมื่อใด พระอนุญาต แล้ว จึง จะ ขอ ร้อง จาก ฝ่าย
 อาณาจักร ได้ อำนาจ นั้น เดียว น ตก อยู่ แก่ สัมเด็จพระสังฆราช เจ้า
 เมื่อ การ ต้อง พิโยก พิเภกนท ตาบาก ยาก เขมย ดงน จึง เป็น เหตุ ให้
 ความ เพียร ของ พระภิกษุ ผู้ เอาใจได้ ทะนุบำรุง เสนาสนะ ใน หัวเมือง เลื่อมตง
 ซ้ำพเจ้า เคย ได้ ยิน พระเถระ หัวเมือง บางรูป บ่น ว่า ไม่ควร เป็น ดงน เตย

เมื่อ เหตุการณ์ ที่ เป็น มา แล้ว ปรากฏ ว่า เป็น การ เข้มงวด กวดขัน
 ทาง ทาง อาณาจักร และ พุทธจักร เกินไป แต่ การ เข้มงวด กวดขัน ดงน
 ปรากฏ ว่า มี โทษ คือ ให้ ความ เดือดร้อน แก่ ราษฎร ให้ ความ ตาบาก
 แก่ การ ปกครอง ใน อนันท์ จะ หาทาง ให้ ราษฎรมิ เคหะ สถาน เป็น บก แผ่น งาม

เป็นการ คัดทอน ความเจริญ ในการ ปลูกสร้าง ซ่อมแซม วัดวา อารามอยู่
 มากกว่า คุณ คือ การได้ เงิน ค่า ภาคหลวง ดั่งนี้ กระทรวงเกษตร จะ
 โปรด มรดก ประโยชน์ รวบรวม ทิ้ง ๆ ไป อย่า มอง แต่ ประโยชน์อื่น จะ
 พังมี ฉะเพาะ กระทรวง โปรด ลดตา วิชาออกให้ ตรงไป ตรงมา ตามกฎ
 เสนาบดี อย่า นึก ว่า ประเทศ พระมา เขา ทำ กั้นได้ เพราะ เราไม่ใช้
 แต่ไม่มี สภาพ อย่าง พระมา ก็ จะ เป็น คุณ แก่ ราษฎร แต่ เป็น ความ
 สะดวก แก่ การ ปกครอง ส่วนหนึ่ง ทางฝ่าย คณะสงฆ์ ก็ น่า จะ กำหนด
 หน้าที่ ขอบ อนุญาต อย่า ต้อง ให้ ผ่าน พระเถระ หลายนั่น นึก ก็ จะ เป็น
 ความ สะดวก แก่ พระภิกษุ ผู้ ใด คัด การ บำรุง เสนาบดี นะ

การ คัด พัน รักรากไม้ จะ เป็น ประเภท ที่ ต้อง เสีย ค่า ภาค หลวง
 หรือ มี ต้อง เสีย ค่า ภาคหลวง ก็ ตาม ตาม กฎ เสนาบดี ข้อ ๘ บัญญัติ
 ว่า เป็น หน้าที่ ของ พนักงาน บำไม่ ประจำมณฑล ประจำจังหวัด ต่อเมื่อ
 เจ้าพนักงาน ที่ว่า ไม่มี ประจำใน จังหวัดใด จึง ให้ กรมการ อำเภอก
 กระทำ การ แทน ตาม ข้อ บังคับ และ คำสั่ง ของ พนักงาน บำไม่ ถ้า ว่า
 ตาม ความ ใน กฎ นี้ แล้ว ใน ท้องที่ จังหวัด ซึ่ง ไม่มี พนักงาน บำไม่ ประจำใน
 การ ออก อนุญาต คัด ต้นไม้ กรมการ อำเภอก ต้อง พัง คำสั่ง ของ พนักงาน
 บำไม่ โดย มี ต้อง สั่ง ทางเทศาบดี ผู้ว่าราชการจังหวัด อันเป็น สายบังคับ
 บัญชาโดยตรง ซึ่ง แสดง ความ อิดสระ ของ พนักงาน บำไม่ แต่ ความ
 เป็น ผู้มี นายมากหลาย ของ กรมการ อำเภอก ที่จริง แม ใน ที่ ที่ เจ้าพนักงาน
 บำไม่ การ ปฏิบัติ การ ใน เรื่องนี้ ทาง แผนก บำไม่ ก็ สั่ง กั้น ตรง มี ใคร
 ต้อง ผ่าน เทศาภิบาล และ ผู้ว่าราชการ จังหวัด

การ ออก อนุญาต ให้ คัด พันไม้ นน เมื่อ อนุญาต แล้ว ตาม ปกติ ก็
 ยังมี สำเร็จผล ในการ ที่ ผู้รับอนุญาต จะ คัด พัน ต้อง รอ ให้ พนักงาน

บ้าไม่ไปตรวจและตัดคราก่อนจึงจะตัดฟันได้ เว้นแต่ในท้องที่ ๆ
 มีทางต้องผ่านใกล้สำนักงานของพนักงาน บ้าไม่ บางทีก็ผ่อนผันตัด
 คราให้เมื่อชักตากไม้ผ่าน มาใกล้ข้าง การเป็นเช่นนั้นเป็นความลำบาก
 และไม่สะดวกแก่ราษฎรผู้อยู่ใกล้สำนักงาน บ้าไม่ แต่ใกล้บ้าซึ่ง
 ต้องการตัดฟันไม้เป็นจำนวนเล็กน้อย เพราะพนักงาน บ้าไม่ โดยมาก
 มีแต่ประจำจังหวัด ละ ๒-๓ คน ราษฎรมาขออนุญาตคน ๑-๒ คน
 จะออกไปตัดคราให้ก็ไม่มีพนักงานพอ และเสียเวลาของเจ้าพนักงาน
 แต่เสียเวลาของราษฎรอย่างไรไม่ตอ้งคำนึงถึง ต้องขอให้มาขอ
 ตัดฟันในป่าเดียวกันมาก ๆ รายเจ้าพนักงาน บ้าไม่ จึงจะออกไปตัดคราให้
 กว่า ราษฎร จะตัดฟันชักตากไม้ไปทำประโยชน์ก็ ต้อง รออยู่ตั้ง ๓-๕
 เดือน บางแห่ง ๖ เดือนก็ถึง เช่นที่อำเภอ นครไทย จังหวัด พิษณุโลก
 ทางที่ราษฎร เดิม มาขอ อนุญาต ตัดฟันไม้ถึงจังหวัด ตั้ง ๕-๖ วัน ทั้ง
 ไปมากี่ ๓๐-๓๒ วัน ได้รับอนุญาตไปแล้วต้องไปรอพนักงาน บ้าไม่
 โดยประการดังกล่าวจนอดทนหา ระอาใจ ด้วยประการนี้จึงเป็นเหตุ
 ให้ราษฎรในที่ไกลเช่นนั้นตัดฟันไม้ โดยไม่รับอนุญาตมากขึ้น พนักงาน
 บ้าไม่ ไปพบปะจับส่งกรมการ อำเภอ ฝ่ายกรมการ อำเภอ เห็นออก
 อยู่ว่า ราษฎรลำบากเข็ญในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตาม ก็เปรียบเทียบกับ
 แต่เพียงพอรักษาอำนาจพระราชบัญญัติและกฎเสนาบดี ในที่สุด
 ท่านกระ โทน ท้องพระโรง ก็ถูก บ้วน ว่าไม่ เป็น ขระจับกุม และเปรียบ
 เทียบเปรียบน้อย ที่เป็นดังนี้สำหรับราษฎรผู้ต้องการใช้ไม้คนละเล็ก
 ละน้อยทั่วไป ถ้าเป็นผู้ขอ อนุญาต ตัดฟัน ไม้ รายใหญ่ ๆ เพื่อ การ
 ค้าขายก็ไม่เป็น ปัญหา
 เหตุการณ์ที่เป็นอยู่ดังว่านี้ ถ้าหากว่า เจ้าพนักงานผู้ใหญ่

ใน กรม บ่า ไม้ จะ เห็น ออก ราษฎร หรือ คิด ว่า ถ้า คน เป็น ราษฎร ถูก เข้า
ดงนน บาง จะ เดือดร้อน เพียง ไต่ แต่ว ดูก ก็ ไม้ สู้ ยาก ที่จะ แก่ ไซ ให้ เป็น ความ
สะตก ชน ตามคว ร จะ หวง อำนาจ ซึ่ง รั อยู่ ว่า ไม้ เป็น ความ สะตก
แก่ คน หมุ่ม มาก ไร่ ทำไม ปลด ให้อำเภอ ทองที่ ซึ่ง อยู่ ใกล ราษฎร ช่าง
แบก บ้าง จะ ไม้ เป็น ความ สะตก แก่ ราษฎร ดูกว่า หรือ

การ ใ้ ผูกขาด บ่า บางแห่ง ก็ เป็น ภัย ใน การ หา เดียงชีพ ของ ราษฎร
เหมื่อนกัน ตาม ทก ดาว แด้วว่า นอก จาก เมือง แดบ กดาว บางเมือง เช่น
อยุธยา แด้ว ใน หัวเมือง แดะ อำเภอ ต่าง ๆ โดยมาก มี บ่า ไม้ ราษฎร มาก
หลาย ผู้ ตง ถน ถาน อยู่ โทด บ่า ได้ เคย อาศัย คัด ไม้ แดะ หา ของ บ่า
เป็น อาชีพ ใน สมัย ที่ ออก พระราช บัญญู ตริ ษา บ่า พ. ศ. ๒๔๕๖ แด้ว
ถึง ตอง ขอ อนุญาต แดะ แดี้ย คำ ภาค หลวง บ้าง ก็ ไม้ เป็น การ เดือดร้อน
ปาน ไต่ เพราะ การ คัด ไม้ แดะ หา ของ บ่า นั้น เป็น การ ทำ เพื่อ ประโยชน์
ใน การ ซอขาย ก็ จำ ตอง แดี้ย ส่วน ถวาย เป็น ราช พด อื่น เป็น หลัก การ
แเดี้ย ภาษี อากร ทว ไป ผู้ ซาย ไป ได้ เบย จาก ผู้ ซอ คอ ไป ได้ แต่ การ ท
กรม บ่า ไม้ ใ้ มี ผู้ ผูกขาด บ่าน น่ำ พิ เคะ راه ใ้ ถึง ทาง ไต่ ทาง แเดี้ย ของ ราษฎร
ส่วน มาก ซึ่ง ประโยชน์ ที่ รัฐบาล จะ พึง ได้ ดู บ้าง ชำ พเจ้า ไต่ เคย เห็น
บ่า ไม้ ที่ โทด ๆ ราษฎร เช่น บ่า ไม้ ใน อำเภอ เมือง กระบิ นทร์ เป็น ต้น
น่ำ จะ สงวน ไร่ ให้ ชาว บ้าน โทด บ่า แด้นั้น ได้ อาศัย ทำ มา หากิน บ้าง แต่
เจ้า กระทรวง ผู้ บัญ ชา การ กรม บ่า ไม้ ได้ ใ้ มี ผู้ ผูกขาด ไป แเดี้ย ผด มี
แก่ ราษฎร อย่างไร ? พวกเขา ราษฎร ได้ รั บ อนุญาต แดะ แดี้ย คำ ภาค หลวง
แก่ เจ้า พนักงาน แด้ว แต่ จะ เข้า ไป คัด ไม้ ใน บ่า ที่ คน เคย อาศัย ไม้ ได้
เพราะ เป็น บ่า มี เจ้า ของ เขา คัด โดย ไม้ ได้ รั บ อนุญาต จาก ผู้ รั บ ผูกขาด
อาจ มี ผิด ฐาน ดัก ทว ภัย จะ ไป คัด บ่า อื่น ก็ โทด เกิน ก่ำ ตง ที่จะ พยายาม

ไปถึง จึงต้องไป ขออนุญาต จาก ผู้ผูกขาด อีกต่อหนึ่งถึงได้ ครอบอนุญาต
 ก็ ต้องให้ สัญญา ด้วย ความจำใจ ว่า ไม่ ทัดได้ ต้อง ขาย ให้ แก่ ผู้
 ครอบผูกขาด โดย กำหนด ราคา ตาม ความพอใจ ของ ผู้ครอบผูกขาดนั้น ตาม
 ขรรพดา พอจะขายได้ ๓๐ บาทก็คงเหลือ ๒ บาท ๗ บาท เหตุการณ์ จึงเป็น
 ว่า เท่ากับให้ ผูก ขาด ไป ๆ ลง เอา เงิน แก่ ราษฎร หมู่มาก ครั้น ว่า เหตุ
 ปรากฏ ว่า เป็น ความเดือดร้อน ของ คน หมู่มาก จน เจ้ากระทรวง ผู้
 บัญชาการ กรม บำไม่ ก็มี ทาง ออก ว่า การ ที่ให้ ผูก ขาด ไป ก็ เพราะ
 ราษฎร ขรรพดา สามารถ คัด พัน ชัก ดากไม้ ได้ แต่ ฉะเพาะ ขาย บำใด ๆ
 ไม้ มี ก่าตั้ง สามารถ จะ คัด พัน ชัก ดากไม้ ที่ อยู่ ใน บำใด ๆ เข้าไป อีก
 ประการหนึ่ง ก่อน ที่จะได้ ผูกขาดก็ได้ ถาม สุ่มหเทศาภิบาล แล้วได้ ครอบ
 ว่าไม่ ขัดข้อง จึงได้ ให้ ผูกขาดไป ทาง ออกนี้ ก็ ดู พอฟัง การ ถาม
 สุ่มหเทศาภิบาล ก็ คง ถามจริง แต่ มี อะไร มา บังใจ บังตา ท่าน สุ่มหเทศา
 ภิบาล บางท่าน หรือ คำ ตอบว่า “ไม่ขัดข้อง” เป็น คำ ที่ เคยชิน ปาก
 ซินหู ซินมือ เช่น จึง บันดาล ให้ เกิดบเกิดม ตอบไปก่อน ที่ จะ พิจารณาการ
 ได้ ผล เด็ด ผล ของ ราษฎร ครั้น เมื่อ ปรากฏ ว่า ราษฎร เดือดร้อน ท่าน
 ก็ ทราบ แต่ จะ แก่ อย่างไร การนั้น ก็ ส่าย เด็ดแล้ว

ส่วน ข้อ ที่ ว่า “ราษฎร ขรรพดาไม่ ก่าตั้ง พอที่จะ คัด พัน ชัก ดาก
 ไม้ ใน บำใด ๆ ออกมาได้” ก็ เป็น ความจริง แต่ ก็ มี ทาง ที่ จะ
 แก่ ไขให้ เป็น ความ สะดวก ด้วยกัน ทั้งสอง ฝ่ายได้ โดยไม่ ยาก คือ บำใด
 ที่ ราษฎร ใน ถิ่น นั้น ได้ เคย อาศัย หา ของ บำ และ คัด พัน ไม้ เป็น อาชีพ ก็
 ควร กำหนด แบ่ง เขตต์ อนุญาต เสีย เท่าที่ เห็น ว่า ราษฎร ขรรพดา สามารถ
 คัด พัน ชัก ดากได้ ส่วน ที่ เหลือ ตก เข้าไป ซึ่งต้อง ไข ก่าตั้ง และ ทุนรอน
 มาก จึง จะ คัด พัน ชัก ดากได้ กำหนด เป็น เขตต์ ผูกขาด คง นดู ก็ จะ ไม่

เรื่องราวคาร็อง

อาจเป็นเหตุให้อำนาจการปกครองเสื่อมหรือไม่

“จันทรภา” กล่าวว่า ผู้ร็องไม่ต้องเสียเงินมากมายเท่าใด
ถึงจะกล่าว ฝืดๆ ฤกๆ ก็ไม่มีภัย

(จากหนังสือ พิมพ์ ไทย ฉบับวันท ๒๘ มิถุนายน ๒๔๗๓)

อัน การ บังคับ บัญชา คนหมุ่มมาก ถ้าไม่ ระวงให้ เป็นไป ตามลำดับ
ชั้น สุด แต่ว่า งานมา ฉะเพาะ หน้า ก็ บัญชาไป โดย มิได้ นึก ถึง ว่า งาน นั้น
ควร จะถึงใคร อันเป็น เจ้าหน้าท ร็อง ฤกลงไปจาก คนก่อน ก็ไม่ต้อง
สงสัย ว่า งานต่าง ๆ จะไม่ ชำม จาก ผู้น้อย ชน มาหา ผู้ใหญ่ จนทำไม่ไหว
การ บังคับ บัญชา สำหรับ พนักงาน ชนร็อง จะถึง ความ บั่นบั่น ความ
ลำบาก สำหรับ หมุ่ม คน จะถึง ชึ่ง ความ สัตาย การงาน ทงสิ้น จะ หมักหมม
คงนั้น จึง เป็น ขอ สำคัญ ที่ผู้ ใหญ่ จะ ต้อง รักษา การ บังคับ บัญชา ให้ เป็น
ไป ตามชั้น โดย กวด ชน ใน ราชการ ท่าน เข้มงวด กวด ชนใน เรื่อง น คน
หน้า หน้า ในฝ่าย พตเว็อน แดง เป็น เจ้าพนักงาน ปกครอง ทอท คอย
แต่ กหน้า จะ เข้ม งวด กวดชน ระวง รักษา อำนาจ การ บังคับ บัญชา
อย่าให้ ชำม กรายกัน อัน จะเป็น เหตุให้ ผู้ ร็องลงไป เสียอำนาจไม่้อย
กว่า ทใด เข้มงวด กวดชนอยู่ทาง ทหารเพราะ นายอำเภอ กทำงานเกยวของ
แก่การ บังคับ บัญชาคนนับ ๓๐,๐๐๐ ผู้วาราชการจังหวัด มหนาทเกยวของ
แก่ คนนับ ๓๐๐,๐๐๐ ยง เทศำภบาต คอย กนับ จำนวน ๓,๐๐๐,๐๐๐ ถ้าไม่
รักษาอำนาจ บังคับบัญชาให้ เป็นไป ตามชั้น ตาม ลำดับให้ คกแก่ ว่าความ

ยุ่งเหยิง จะต้อง มีไม่มาก ก็น้อย แต่แทนที่ จะ เข้มงวด กวดขัน ดุก็จาง ๆ
กัน อย่างไรอยู่

ข้าพเจ้าได้ สังเกต มา หนักหนา ดูเป็นธรรมดา นิสัย มนุษย์ ถ้า
จะ บิน ขน ไปถึง ที่ สูงสุดได้ เพียง ไດ ก็อยาก จะ กระโดด ขน ไป ให้ถึง ที่
สูงสุด โดย มีได้ คำนึง ถึงว่า จะ ขน ไป ตาม ขน ที่ควร ขน เช่น ราษฎรตาม
ธรรมดา มี ขระ เด็กน้อย พอจะ แลว กัน ที่ กำนัน ได้ แต่ ถ้า นาย อำเภอบ เปิด
โอกาส ให้ ข้าม ก็ ข้าม เขาจริง ๆ โดยไม่ นึกว่า มี กำนัน อยู่ใกล้ แต่ ถ้า
ผู้ว่า ราชการ จังหวัด เปิด โอกาส ก็ ข้าม จาก นาย อำเภอบ ถึง ผู้ว่า ราชการ
จังหวัด ถ้า สุ่มห เทศาภิบาล เปิด โอกาส ก็ ข้าม จาก ผู้ว่า ราชการ จังหวัด
ถึง สุ่มห เทศาภิบาล ที่ เดียว เวียง เป็น เช่น น เมือง ที่ ตง มณฑล แด
อำเภอบ ที่ ตงเมือง จึงมัก จะ บ่น กันว่า บังคับ บัญชา ยาก ที่ จริง ก็ เป็น
ความยาก อยู่ เพราะ ใน เมือง เต็ม ไป ด้วย ผู้ สนับสนุน แดะ หมอ ความ
แต่ ที่ เพิ่ม ความยาก ให้ ยง ขน นน คือ การ ไม่ รักษา อำนาจ การ บังคับ
บัญชา ให้ เป็น ไป ตาม ขน ตามลำดับ ด้วย ทางออก ของ ผู้ ใหญ่ ก็ มอยู่
เช่น เทศา ก็ ว่า ขอให้ ใคร ๆ คิด เกิด เป็น ถึง เทศา ราษฎร มี ขระ มาหา
ทงท จะต้อง ให้ กลับ ไปหา ผู้ว่า ราชการ จังหวัด อีก โดย ตน ไม่ บัญชา นน
ดู กระไร อยู่ หรือ นี แหะละ ที่ ทำให้ ราษฎร บิน ข้าม นาย อำเภอบ ผู้ว่า
ราชการ จังหวัด ขน ไปถึง เทศา เด่มอ แดะ ด้วย ประการ นีเอง ที่ ทำให้ เป็น
เรื่อง บ่นกัน ว่า เมือง ที่ ตง มณฑล บังคับ บัญชา ด้าบาก แดะ ถ้า ต่างคน
ต่างสั่ง โดยไม่รู้ กัน เมื่อ คำ สั่ง เกิด ไป ตรง กัน ข้าม ฝ่าย ผู้ว่า ราชการ
จังหวัด อน เป็น ผู้น้อย เป็น ผู้ เดียว อำนาจ แดะ เป็น เหตุ กระทบ กระ เทือน ถึง
ด้ามคคกรรม ถึง อำเภอบ ที่ ตงเมือง ก็ เป็น ไป ใน ท่านอง นี จริง อยู่
เป็น ถึง เทศา ผู้ว่า ราชการ จังหวัด เมื่อ ราษฎร มี ขระ มาหา จะ ไม่ บัญชา การ

แต่ จะกดบสั่งให้ ไปหา ผู้น้อย ตาม ลำดับ การ บังคับ บัญชาอีก ดูกระไร อยู่
 แต่ ราษฎร ผู้มาหา ก็จะต้อง กดบไปแปล่า เป็น การ เด็ดขาดมา แต่
 เมื่อ การ บัญชาไปนั้น เด็ดขาดทาง การ ทำให้ งาน มาทับถม ผู้ใหญ่ มากจน
 ทำให้ การ บัญชาการ ไม่เป็น ระเบียบ ทำให้ ราษฎร ข้ามกราย นายอำเภอ
 หรือ ถ้าเป็นชน มณฑล ก็ข้ามกราย ผู้ว่าราชการ จังหวัดด้วย รอฟังแต่
 การ บังคับ บัญชา ที่จะตก มา แต่ ที่สูง เป็น เหตุให้ ราษฎร ใน ท้องที่
 กระ ค้าง กระ เดือด คอ การ บังคับ บัญชา ของ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด หรือ
 นายอำเภอ และ เป็นเหตุให้ อาจ กระทบ กระเทือน ถึง ความ สัมพันธ์ใน
 ระหว่าง ผู้สั่ง คอผู้สั่ง ด้วยกัน ดังว่ามานี้ ใน การ ที่บัญชาการ โป่งๆ ไป
 มีโทษ มากกว่าคุณ มิใช่ หรือ การงาน ซึ่งเป็น หน้าที่ ของ นายอำเภอ
 ถ้าเขา ข้ามมา ถึงผู้ว่าราชการ จังหวัด ใดๆ จะชี้แจงให้ เขาทราบ ถึง เหตุผล
 ที่เขาควรปฏิบัติ และให้ เขาไปหา นายอำเภอ ก่อน คอเมื่อ นายอำเภอ
 ไม่ทำ ชุระให้ หรือ ทำแต่ผู้ร้องไม่ได้ รับ ความ พอใจใน ความยุติธรรม
 จึงให้ มา ถึง ผู้ว่า ราชการ จังหวัด ทำดังนี้เสียสัก ๒-๓ ราย ก็คง เป็น
 ธรรมเนียม การข้าม กราย ก็คงหมดไปเอง ใน ระยะเวลา เทศาภิบาล กับ
 ผู้ว่าราชการ จังหวัด ก็น่า จะเป็น ดังนั้น เว้นแต่ เป็น ชุระ วัชรอน จะ
 ให้ย้าย ลง ไป ตาม สาย บังคับ บัญชา จะ ไม่ทัน การ จะ บัญชา ไป ก็ ควร
 แต่ ก็ ควร ให้ เขา ทราบ ว่าที่ ถูกเขา ควรไป หาใคร แต่ ถ้าไม่มี การคิดชด ก็
 ควรให้ ผู้ร้องลงไป ทราบ ถึง การ ที่ได้ บัญชาไป แล้วอย่างไร เพื่อจะได้
 ไม่ บัญชาให้ตรง กันข้าม และ การงาน ก็ จะ เชื่อม กัน ได้สนิท

ยังการ รับคำร้อง (คำร้อง ที่เป็น หนังสือ) ถ้าง่าย นึก และ ไม่
 ร้อง ตาม ลำดับชน การ บังคับ บัญชา และ ทง ยังไม่พิเคราะห์ บุคคล คอ
 เจ้าพนักงาน ที่คน ไซ้ อนุถูก คำร้อง นั้น ว่า ตาม พุทธการณ ที่ เป็น มา

เป็นคน ปฏิบัติราชการ มาอย่างไร มีความ สัตย์ ซื่อเทียงธรรม อย่างไร
 ไม่พิเคราะห์ ถึง เหตุการณ์ ที่ กาดัง เป็น อยู่ใน ท้อง ที่ นั้น ว่า เป็น อย่างไร
 ไม่พิเคราะห์ ดูเรื่อง ทყนว่า เป็น ความทุกข์ รอนของ ผู้ ยื่น หรือไม่ สุดแต่
 ได้ รับ คำร้อง ก็ จะ ส่ง สอบ สอน กัน ตะพึด ตะพือไป แดง ก็ แท้ ว่า คำร้อง
 จะ ชาวไป ทว ทง บ้าน ทง เมือง นายอำเภอ ผู้ว่าราชการ จังหวัด จะต้อง เป็น
 จำเลย แก่ คำร้อง ไม่ เว้น แต่ ตะวัน อำนาจ การ บังคับ บัญชา ใน ที่ นั้น จะ
 เสื่อม ทรามลง คดี ชน เปรียบ เทียบ ตาม อำเภอ จะ ดำ เริ่จ ได้ ยาก ชน
 เป็น เหตุ ให้ คดี เด็ก น้อย ถึง ค่า ตม มาก ชน

การงาน ใน หน้า ที่ กรมการ อำเภอ แต่ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด นั้น มิ ได้
 เป็น ไป ใน ทาง ที่ เป็น พระคุณ แก่ ราษฎร อย่าง เดียว ส่วน มาก เป็น พระเดช
 ดัง เช่น การ เร่ง รัด จัด เก็บ ภาษี อากร การ จับกุม ผู้ กระ ทำ ผิด เป็น ต้น
 พด เมือง ทป กครอง อยู่ นับ หมัน นับ แค้น ย่อม จะ มี ใจ รัก บ้าง โกรธ บ้าง
 เฉย ๆ บ้าง ถ้า เปิด ช่อง รับ คำร้อง แตะ ไต่ สอน ตะพึด ตะพือไป โดย
 ไม่ เด็ก ว่า ข้อ ความ ใน คำร้อง นั้น เป็น ความ เดือด รอน ของ ผู้ ยื่น หรือ ไป
 เทยว เก็บ ตก หัด น มา โดย มิ ไซ้ ชุระ ประ บัง ของ ผู้ ยื่น ก็ ยง จะ มี คำร้อง ซ้อน ๆ
 กัน ไม่ หยุต หยุอน เพราะ การ ยื่น คำร้อง ไม่ ต้อง เสีย เงิน ทอง เท่า ไถ่ นัก
 ถึง จะ ก่อ ทำ ผิด ๆ ถูก ๆ ก็ มิ มี ภัย เพราะ ถ้า ผู้ ถูก คำร้อง จะ พ้อง
 ร้อง บ้าง เมื่อ การ สอบ สอน มิ ได้ จริง ตาม คำ ร้อง ก็ กลาย เป็น จอง เหว
 ราษฎร อัน อยู่ใน บังคับ บัญชา ประ กอบ ทง ชคราน ใน เรื่อง เป็น ถ้อย เป็น
 ความ ดวย จึง มิ ปรากฏ ว่า มี ใคร ร้อง พ้อง ใน เรื่อง เช่น นั้น เรื่อง จึง เงียบ ๆ
 กัน ไป คด้าย กับ ว่า มิ มี คำร้อง ฉะ บับ ไต่ ที่ มิ มี มุต เดย ที่ จริง คำ ร้อง ดัง
 ว่า น มี มาก ใน ๓๐ ฉะ บับ จะ หา ที่ มี มุต ดัง ฉะ บับ ๓ ก็ ทง ยาก

ตาม พฤติการณ์ ที่ เป็น มา ชาว ราชการ ปกครอง ท้อง ที่ บาง คน

ทถูก ยืน คารอง แมแต่ได้ส่วนไม่ได้ ความจริง แต่ ถ้าถูก คารอง บ่อย ๆ
 ก็ถูก ย้าย โดยไม่ใคร่ คำนึง ว่า ผู้ นั้น ได้ ประโยชน์ ราชการ ใน ที่ นั้น
 อย่างไร และ ทำการ ติดต่อกับ ราษฎร ส่วน มาก เป็นอย่างไร เรื่อง
 จึงกลาย เป็น ว่า ราษฎร ๒-๓ คน แม้ ไม่พอใจ ผู้ว่าราชการ จังหวัด
 นายอำเภอ ก็พยายาม ก่อกรรม ทำเข็ญ ใน ทางที่ หาเหตุ เก็บตก หัดน มายืน
 คารอง ก็ ย้าย ผู้ว่าราชการ จังหวัด แล นายอำเภอ ได้ แต่ เป็นสาเหตุ
 อัน หนึ่ง ที่ ทำให้ การปกครอง ใน ที่ นั้น ยากขึ้น และ ผู้ ไปรับ ตำแหน่ง
 ใหม่ ก็ ชวน จะ ขจัด ทำอะไร จด ๆ จ้อง ๆ ไป เพราะ เห็น ตัวอย่าง คน
 เกา ที่ ถูกย้าย ไป อยู่แล้ว แต่ก เป็น การดี อย่าง หนึ่ง เหมือน กัน เพราะ ถ้า
 ไม่ ย้าย ผู้ใหญ่ เมื่อ เห็น ความ บริสุทธิ์ ก็ต้อง หนุหนุ ดิ่ง ถ้าไม่ หนุหนุ ดิ่ง
 สุด แต่มี คารอง ก็ จะ ได้ส่วน ตะพัด ไป ก็เท่า กับ แกล้ง ทง ให้ เจ้าพนักงาน
 ผู้ นั้น ตกอยู่ใน ห่วง อันตราย แต่ ประโยชน์ เพียงเท่า นั้น จะ คม กับ ความ
 เสีย ททำให้ อานาจ การ ปกครอง เต็ม คั่งกต่าง แล้ว หรือ ไม่

ต้อง เป็น ที่ เข้าใจ อีก อย่าง หนึ่ง ว่า ใน ปัจจุบันนี้ ราษฎร เรายัง
 ราษฎร หนึ่งร้อย พอเขียน คารอง หรือ เรื่อง รวดอำเภอ หนึ่ง จังหวัด หนึ่ง มีไม่กี่คน
 แต่ ครัว ไม่กี่คน หนึ่งเอง เป็นผู้ หากิน บนหลัง ราษฎร ในการ รับเขียน คารอง
 และ เรื่อง รวด โดยคิดค่าจ้าง แต่ ถ้า ระเบียบ เดียวกัน มากคน กงยงดี เพราะ
 เพียงแต่ คน ตระบาท สองบาท ถ้ามามากคน ก็ ได้มาก ๆ ถ้า ราษฎร อยู่เจ็บบ ๆ
 เขา ไม่ได้เงิน เพราะ ฉะนั้น เขาเอง จึง เป็นผู้ หาเรื่อง ได้ ปาก ราษฎร ให้ ร้อง
 และ ถ้า เรื่อง ที่ ร้อง ถึง อวด้าน เสีย เวล เงิน ก็ ได้ น้อย ไป จำต้อง พยายาม
 ให้ ยืดยาว ตั้งแต่ คารอง เรื่อง รวด กระทั่ง ลง ฎีกา แต่ ยัง มี เดห์
 กระเทห์ เรี่ยรายเงิน ลงไป ฟัง เรื่อง รวด ฎีกา ณ กรุง เทพ ๆ ด้วย ออก ราษฎร
 ผู้เซตาก็ จ่ายเงิน ไป ที่ สุด ก็ ไม่ สำเร็จ ผล คง เสียเงิน เปตา โดยมาก

เมื่อความเป็นไปได้ในเรื่องนี้ เป็นอยู่ดังนี้ ในชั้นอำเภอแต่ชั้น
จังหวัด จึงไม่ควรรับคำร้อง (ที่เป็นหนังสือ) จากราษฎรเสียทีเดียว
เพราะนายอำเภอ ผอ.ราชการจังหวัด เป็นหัวหน้าผู้ปกครองราษฎรฯ
มีทุกขรอน ควรให้มาร้องเรียนได้ โดยสะดวกใจ เมื่อจำเป็นจะต้องจัด
จัดให้ และเมื่อควรช่วยเหลือทำอะไรให้ได้ก็ทำด้วยความตั้งใจ ไม่
ควรจะเกี่ยงให้ยื่นคำร้อง จึงจะทำให้อันเป็นวิธกนเมืองอย่างโบราณ
ซึ่งเป็นวิธที่เจ้าพนักงานผู้ปกครองกับราษฎร ห่างจากความเป็นกันเอง
ติดไปในฐานะนายกับบ่าว อันไม่เป็นวิธที่พึงประสงค์ในสมัยนี้ ถ้า
ราษฎรกับเจ้าพนักงานปกครองเป็นกันเอง แลถึงปากต่อคำกันได้ ความ
ยุ่งเหยิงอันจะเกิดจากพวก เพราะเรื่อง หรือที่เรียกกันว่า พวกต้นโรงต้นศาล
ก็คงลดน้อยลง ที่จริงก็มีพยานเห็นได้ อยู่แล้ว เช่น ความแพ่งที่
อำเภอเดิม เมื่อไม่ห้าม การรับคำร้องด้วยหนังสือ การเปรียบเทียบ
ความแพ่งที่อำเภอไม่มีใครตกลงกันได้เลย ครั้นเมื่อโจทก์จำเลยมา
ร้องเองแก่เอง อำเภอจัดให้ การเปรียบเทียบความแพ่งตกลงง่ายแต่
เร็วขึ้นเป็นอันมาก ราษฎรก็ไม่ต้องเสียเงินอันไม่จำเป็นต้องเสีย
นอกจากค่าธรรมเนียมอันจะต้องเสียตามกฎหมาย

ในลัทธิ มณฑล แต่กระทรวงนั้น เพราะอยู่ไกล ราษฎรจำเป็นต้อง
รับเรื่องราวเป็นทางหนังสืออยู่เอง แต่ว่าจะจำกัดการยื่นให้ เป็นไป
ตามลำดับชั้นเพียงใด และจะควรลอบลัดจนทุกเรื่อง ทุกราย หรือจะ
วางหลักเกณฑ์อย่างไร ข้าพเจ้าไม่หาญที่จะกล่าว เป็นแต่เพียง
ขอเสนอว่า มีทั้งทางได้ทางเสียดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

๘ ความเห็นเอกชน

เรื่องตำแหน่งปลัด มณฑล และมหาดไทย มณฑล

“จันทรภา” แผลงกำเหนิดราชการบางตำแหน่ง
ในวงราชการมหาดไทย

(จากหนังสือพิมพ์ไทย ฉบับวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๔๗๑)

ในยุคที่พ้นตั้งตำแหน่ง มหาดไทย มณฑล ขึ้นใหม่ ในภายหลัง
ศตวรรษภาพ มีความเห็นเอกชนในหนังสือพิมพ์ กล่าวขวัญ ถึง ตำแหน่ง
อยู่หลายคราว ความเห็นทั้งหลาย เอียงไปในทางข้างไม่ควรตั้ง ๆ ขึ้น
เพื่อประดับเกียรติมณฑลให้เทศาภิบาลมีบ่าวใช้ มาก ๆ แต่มีอะไรต่ออะไร
อีกหลายประการ ข้าพเจ้าคิดว่า จะต้องเขียนบ้าง แต่มีอะไร บอกไม่ถูก
บางที จะเกยของ ด้วยฤกษ์ ไม่อำนาจให้แก่มอที่จะเขียน เรืองนใด กระมัง
นึกแล้วจึงมีอะไร บันทึกให้เดยไปเดย ฟังมาจบันทึก ก็เขียนทีเดียว ครอง
แต่ชอกดาว เดียดด้วยว่า มิได้ มีความประสงค์ที่จะแยงถ้อยคำ ของท่านผู้ใด
ที่ใด เขียนเรื่อง นลงในหนังสือพิมพ์ ที่แล้ว ๆ มา

เดิมเมื่อเริ่มจัดมณฑลเทศาภิบาล (ร.ศ. ๑๑๔) กองมณฑล
มีข้าหลวงต่าง ๆ เป็นผู้ช่วยเทศาภิบาล เช่น ข้าหลวงมหาดไทย ข้าหลวง
สรรพากร ยกกระบัตร มณฑล (อัยการ มณฑล) ข้าหลวงยุติธรรม
(ศาล ๆ เวदानัน ขึ้นกระทรวงการปกครองท้องถิ่น แต่ได้มีข้าหลวงพิเศษ
จัดการ ศาล ยุติธรรม หัวเมือง กองหนึ่ง เมื่อข้าหลวงพิเศษได้ไป
จัดการ ศาลใด เป็นระเบียบเรียบร้อย จึงประกาศโอนศาลนั้นไปขึ้น

กระทรวงยุติธรรม ฯลฯ แปลว่า พอดี มณฑล คน ข้าราชการ ต่าง ๆ
 มีข้าราชการ เทศาภิบาล เป็นต้น ก็ไปตั้ง ลงในเมือง ที่กำหนด เป็น ทว่าการ
 มณฑล (ใช้ คำตามที่เรียกในเวลานั้น) ส่วนคนเมือง มีผู้ว่าราชการเมือง
 เป็นต้น ก็คงแยก อยู่อย่าง เมืองธรรมดา มณฑล มีราชการ อย่างไร
 เกี่ยวแก่จังหวัด ก็ต้อง ส่งกัน ด้วยทาง หนังสือ ไม่พอที่จะเดิน เพลดยาว
 กัน ก็ต้องเดิน แต่เมื่อในทศวรรษก่อน ม.อ.น.า.จ. บัญชาการ ท้องที่ อยู่ด้วยกัน
 ถึง ๒ คน ถ้า เป็นผู้ทรงไว้ ซึ่ง อำนาจ ไม่ยอมที่จะทำใจ เย็นเสีย ข้างหนึ่ง
 ในเมื่อถูกเสียอำนาจ ก็อยู่ด้วยกัน เรียบร้อยไม่ได้ เมื่อมีผลเสียเกิดขึ้นแล้ว
 จึงได้ เปลี่ยน วิธีการใหม่ เมื่อ ประมาณ ร.ศ. ๑๑๗ หรือ ๑๑๘ ที่ มณฑล
 อยุธา (กรุงเก่า เวลานั้น) เป็นปฐม คือ เดิมตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองที่
 ตั้งมณฑลหรือจะเรียกว่าเปลี่ยนชื่อก็ได้มาเป็น ปลัดเทศาหรือปลัดมณฑล
 ทำหน้าที่ ก็ คือ ผู้ว่าราชการ เมืองที่ตั้ง มณฑล นั้นเอง แต่ให้มาอยู่ใน
 รั้วมบึก เทศาเสีย จริง ๆ ไม่เป็นอิสระ ตั้งแต่แรก รวบรวม เมืองกับมณฑล
 เข้าด้วยกัน กองเมือง นับแต่ ปลัดเมือง, เจ้าเมือง, ซึ่ง เป็น ข้าราชการ
 แผนกมหาดไทยรวมในกองข้าหลวงมหาดไทย ยกกระบัตรเมือง (อัยการ
 จังหวัด) รวมในกอง ยกกระบัตร มณฑลผู้ช่วยราชการเมือง (ตำรวจ
 จังหวัด) รวมใน ตำรวจกรมมณฑล ฯลฯ การเสนอ ตำรวจหนังสือของ
 แผนกต่าง ๆ ทั้งหนังสือเมือง แต่มณฑล ข้าหลวง เป็นผู้เสนอในที่ประชุม
 มณฑล (ประจำวัน) ซึ่งมี เทศาภิบาล เป็น ประธาน ปลัดเทศาภิบาล
 เข้าประชุมด้วย เมื่อเทศาภิบาล บัญชาในที่ ประชุม อย่างไร ก็ถือเหมือน
 ดังว่า เมืองที่ตั้ง มณฑล นั้นได้ รับคำสั่ง แล้ว ไม่ต้องมี คำสั่ง เมือง
 อิสระ อีก เจ้าหน้าที่รับคำสั่งมา ถ้าเป็นหนังสือ ที่จะต้องส่ง ถึงเมือง
 อื่น ๆ กับถึงอำเภอ ที่ตั้งมณฑล ก็ทำไปด้วยกัน หนังสือถึง อำเภอใน

เมืองที่ตั้ง มณฑล ก็เสนอปลัดมณฑล (ข้าพเจ้าขอเอานามนี้ เขียนต่อไป แทนคำ ปลัดเทศา ซึ่งจะเรียก เป็น ๒ ชื่อในตำแหน่ง เดียวกัน จะทำให้ผู้อ่านงง) เช่น หนังสือ ถึงเมืองใน มณฑล ก็ เสนอข้าหลวง เทศาภิบาล เช่น พกติกการ เป็นมาตงน จงขอรวม ประโยชน์ ที่ได้ ในการแยก การบัญชา การ เมืองที่ตั้ง มณฑล เป็น คนละส่วน กับมณฑล หรือ รวมบัญชาการ เป็นอันเดียวกัน ตามอติโนมตี เห็นว่า ได้ ผล คือ

การรวมบัญชาการ

๑. งานไม่ซ้ำ เพราะพอ ประชุม สัก แล้ว ก็ เป็น อนว่า เมือง ที่ ตั้ง มณฑลได้ รับผิดชอบ มาปฏิบัติ ทเดียวกัน แต่ พ้นจาก ความ น่าเกลียด ทว่า อยู่กัน แค่มุม จะจืดถึงกัน พุดกันไม่ได้

๒. ในเมืองที่ตั้ง มณฑล เป็นอนคตงาน ซึ่งจะต้องสั่ง กันด้วยคำสั่ง รววมดา ซึ่งเบ็ดอองเวดา แต่เบ็ดออง คำใช้ ส้อย

๓. ข้าราชการกองเมืองแตกของมณฑลได้รวมกำลังช่วยกันทำงาน ได้ สั้นท เพราะ ต่างต้อง มีหน้าที่ ช่วยกัน แลแทนกัน

๔. ในเวดาที่ ข้าหลวงเทศาภิบาลไม่อยู่ ปลัดมณฑลบัญชาการ แทน ก็ไม่ งมงาย ใน การงาน ที่ เป็นมา สำหรับ มณฑล เพราะใน เวดา ข้าหลวงเทศาภิบาล สั่งการใน ที่ ประชุม ประจำวัน ปลัดมณฑล มีหน้าที่ เข้าประชุมได้ รับผิดชอบ ได้ รู้ การงาน ของมณฑล ว่า เป็นมา อย่างไร ถึง เจ้าหน้าท กองเมือง ที่จะแทนเจ้าหน้าท กองมณฑล ก็ได้ รับผิดชอบ อย่าง เดียวกัน

๕. ความ กระทบ กันใน ระวัง อำนาจ ข้า หลวง เทศาภิบาล กับ ผู้ ว่าราชการเมือง ที่เบ็ดยชนชอมา เป็น ปลัดมณฑล น้อยดง

นี่เป็น ประวัตการ อย่างหนึ่ง ที่เกิด ตำแหน่ง ปลัดเทศา หรือ ปลัด
มณฑล ขน

เมื่อก้าวถึงประวัตการปลัดมณฑลดังนี้ ก็ชอกตัวถึงประวัตการ
ของปลัดมณฑล อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งนอกจาก ปลัดมณฑล ที่จะเปลี่ยนนาม
จาก มหาไทย์มณฑล อันจะก้าว ถึงในต่อไป

ตามทาง รัฐประศาสน์ การปกครอง หัวเมือง แต่ เดิม หัวเมือง
ชนนอกเราได้จัดให้เป็นเมืองประเทศราชบ้าง หรือไม่เป็นเมืองประเทศราช
ก็ปล่อย อำนาจ และอื่น ๆ ให้ของหัวเมือง ประเทศราช ครั้นเมื่อเปลี่ยน
จัดการ ปกครอง พระราชอาณาจักร ใหม่โดยรัฐบาดกตางเอง บัญชาการ
ไปทั่วถึงทุกเดยว เจ้าประเทศราช และเจ้าเมืองเหล่านั้น เป็นรุ่นเก่า จะ
ปล่อยให้จัดการ อย่างเป็นเจ้าเมือง ก็มี ความรู้ ความสามารถไม่ทันสมัย
ครั้น จะเอาออก ก็เป็นหัก ตามพรา ดวยหัวเขา และ ทังบางแห่ง ก็ขาดแต่
ความสามารถในการงาน ตามสมัย แต่ความ สามารถในฐานะ เป็นพ่อบ้าน
แม่เมือง ดียง เพราะคนในพนเมือง เคยนิยม กตวเกรง กันมาเดี่ย ชวบู และ
บิดา จึงได้ ตั้งข้าหลวง เข้าไป แชงไว้ เรียก ข้าหลวง ประจำนคร บ้าง,
ประจำเมือง บ้าง. มีในภาคพายัพ ภาคอีสาน และมณฑลปัตตานี
แล้วต่อมา จึงเปลี่ยน จากข้าหลวงเป็น ปลัด มณฑลประจำจังหวัด ที่แท้ก็
คือ ผู้ทำงานใน ตำแหน่งผู้ว่าราชการ จังหวัด นั้นเอง แต่ปลัด มณฑล
ประเภทนี้ นับวันแต่ จะน้อยลงไปทุกทีแล้ว ในที่สุด ก็คงหมดสิ้นไปในเมื่อ
ได้ ผ่าน พันไป เดี่ยจากทางที่ รัฐประศาสน์ จะพึง ประสงค์ เช่นนั้น ตาม
บรรยาย มา น ประมวญได้ ว่า ปลัดมณฑล เกิดขึ้น ด้วย ลักษณะ
งาน ๒ อย่าง คือ

๑. เกิดขึ้น จาก ความ ประสงค์ เพื่อ ระวัง การ เกียง แแยง หรือ

กระทรวงศึกษาธิการ ขาดงาน เก่า ภูมิภาค กับ ผู้ว่าราชการ เมือง ที่ ตั้ง
มณฑล อย่างหนึ่ง

๒. เกิด ขึ้น โดยทาง รัฐประศาสน์ ที่ จะไม่ หักหาญ ผู้ เป็นใหญ่ ใน
บางท้องถิ่น ๆ เราปล่อยให้ ปกครองเมือง อย่างประเทศราช หรือ นื่องจาก
ประเทศราช อย่างหนึ่ง

ข้าพเจ้า ยังมี ได้ กล่าว ถึง ตำแหน่ง ข้าหลวง มหาดไทย ตลอดจน
ข้อความ ที่ได้ เขียน มา โดย ยศยานนี้ บัดนี้จะได้ กล่าวถึง ตำแหน่งข้าหลวง
มหาดไทย ต่อไป

ตำแหน่ง ข้าหลวง มหาดไทยนั้น โดยหน้าที่ เป็นผู้ ช่วยเทศาภิบาล
ในทางอำนวยการ ระเบียบการ มหาดไทย ทั่วไป ใน มณฑล เช่น การทะเบียน
ต่าง ๆ การดำมะ โนครัว เป็นต้น รับผิดชอบของ ทหารเรือ ตรวจตรวจงานอำเภอ
แต่งงานเมือง ในแผนก มหาดไทย แดการ ปกครอง ท้องที่ ทั่วไป ใน มณฑล
มี หน้าที่ ทำการ ติด ต่อ กับ กรมพลำกิ่งค เช่นเดียวกับ ข้าหลวง สรรพากร
รับผิดชอบตรวจตรวจระเบียบ การแผนกสรรพากร แดการเก็บภาษีอากร
มี หน้าที่ ติดต่อกับ กรมสรรพากร ฉะนั้น นอกจาก งานที่เป็น หน้าที่ โดยตรง
ดังว่ามานี้ งานอื่นใด ที่ไม่ เกี่ยวแก่ หน้าที่ อื่น ๆ โดยตรง หรือ ที่ไม่มี
เจ้าแผนก เป็น เจ้าของงาน ประจำมณฑล งานนั้น ก็มา ตกเป็น หน้าที่
ข้าหลวงมหาดไทยทั้งสิ้น งานในหน้าที่ข้าหลวงมหาดไทย จึงค่อนข้างหนัก
เงิน เดือน ข้าหลวง ต่าง ๆ นอกจาก ยก กระทบตร มณฑล ใน เวลานั้น คง แค่
๒๐๐ บาท ไปหา ๓๕๐ บาท เป็นอย่าง สูง เพราะ งานใน หน้าที่ ข้าหลวง
มหาดไทยออกจะหนัก แดแยกจาก กองบัญชาการมณฑล ทำงานแต่เฉพาะ
แผนกไม่ได้ ดู เหมือน กระทรวง มหาดไทย เคยคิด จะยก ฐานะใน เรื่อง
เงินเดือน ข้าหลวง มหาดไทยให้ สูงเท่า ยกกระทบตร มณฑล (คือ ขึ้นสูง ถึง

๕๐๐ บาท) มาตั้งครั้งหนึ่ง แต่ไปติดด้วย ถ้าชน ข้าหลวง มหาตไทยได้
 ข้าหลวง ต่าง ๆ เหตุใด จึงจะไม่ สัมควร ชนบ้าง เรื่องที่จะ กระเถิบ ชน
 เงินเดือน ข้าหลวงมหาตไทยให้ สูงขึ้นใน เวณนั้น จึงระงับไป

พ.ศ. ๒๔๕๖ ได้ ประกาศ แยกงานเมือง ที่ตั้งมณฑล ให้ เป็นคน ละ
 ส่วน กับ งาน มณฑล ท่านอง เมือง อีสต์ระ เดิก ข้าหลวง มหาตไทย
 ตั้งตำแหน่ง ปลัดมณฑล ชนเป็นผู้ช่วยเทศาภิบาล ในการงานแผนกมหาตไทย
 การ เปลี่ยน ดงน ตามความ เห็น ของข้าพเจ้าว่า ผลที่ได้ รับนั้น ตรงกัน ชาม
 กับผลที่ได้ รับ ในยุครวมงานเมือง ที่ตั้งมณฑล เขากับงานมณฑล ดังกล่าว
 แล้ว ช่างคน กับ เดือน ชน ข้าหลวง มหาตไทยให้ สูงเท่า ชนผู้ วาราชการ
 จังหวัด ได้ ดำเนินผล โดยอาการ เปลี่ยนชื่อ เป็นปลัดมณฑล เดี่ยวแต่เป็น
ปลัดมณฑล อีกลักษณะหนึ่ง จากปลัดมณฑล ๒ อย่าง ที่กล่าวมาข้างต้น

ในยุคเดียวกันนี้ ได้ประกาศให้เลิกใช้คำว่า "ข้าหลวง" สำหรับ
 ตำแหน่ง เจ้าพนักงาน ประจำท้องที่ เดี่ยว เป็น สุ่มเทศาภิบาล อัยการ
 มณฑล สรรพากร มณฑล คตงมณฑล ฯลฯ

ในการ แยกงานเมือง ที่ตั้งมณฑล ออกไป บัญชาการ ต่างหาก จาก
 งาน ของ มณฑล นั้น บางที่ ผลที่ได้ รับ จะดีจิตใจ กระทรวงมหาตไทย
 อย่างไร บ้าง กระมัง เมื่อ ประชุมเทศา ปี พ.ศ. ๒๔๖๕ เจ้ากระทรวงได้ มี
 คำถาม ชนในที่ประชุม นั้น เป็นใจความ ว่า "การแยกงานใน ระวัง จังหวัด
 กับมณฑล เท่าที่ได้เห็น ผล ได้ ทราบ บางมณฑล ก็ยังรวมกันอยู่ บาง
 มณฑล ก็ แยกชุดกัน บาง มณฑล ก็แยกกัน บ้าง แต่ไม่ได้ แยกอย่าง
 เด็ดขาด เป็น แต่แยก หนึ่งชื่อ ราชการใช้ จำเป็น คนละส่วน จึงขอทราบ

๑. มณฑลใดแยก การงาน กัน โดยสถานใด

๒. ขอให้ แสดงความว่าแยกกัน หรือรวมกัน เป็นผลดีชั่ว อย่างไร

๓. ทางที่ต่อไปควร จะแยก หรือ รวมกัน ขอให้ถือเอาผล ของ
 การงาน เป็นหลัก

เป็นอันได้ความว่า “การแยกงานมณฑล กับเมืองที่ ตั้งมณฑลนั้น
 ได้ แยกแต่ เพราะ สรรพหนังสือ ต่าง ๆ ที่แยก กันทำ แต่ แบ่ง เจ้าพนักงาน
 เป็นชุด มณฑล แต่จังหวัด แต่ยังรวมกัน ทำการใน สถานที่ แห่งเดียวกัน
 แต่ เมื่อ เวลา งาน ฉุกเฉิน ก็ ระดม ช่วยกัน ทำได้ แต่ มณฑล อยุธยา
 นคร ชัยศรี ได้แยก สถานที่ คณะ แห่ง เพราะ ความจำเป็น แต่ เทศา
 ทงหลาย ยุติว่า เป็นการสะดวกอยู่” เมื่อมีงานฉุกเฉิน ก็ระดมกันทำได้
 ข้าพเจ้า ประหลาดใจใน ความยุติ ของเทศาตั้งนี้ เพราะเหตุผลดังต่อไปนี้
 เมื่อแยกงานเมือง ที่ตั้งมณฑล กับมณฑล แต่เมือง เป็นคณะแผนก
 การที่จะรวม กันม ช่วย ทำงาน นั้น โดย คำสั่งจากผู้ มีอำนาจ ใคร เด่า
 จะคิดว่า คนคณะ ส่วนไม่มา อย่างว่าแต่ เมืองที่ตั้ง มณฑลเลย เรียก
 ใครต่อใครในเมือง ที่ไม่ตั้ง มณฑล มากได้ แต่ว่า คนที่ ต้องช่วยกัน เสมอ
 ทั้งใน เวลาปกติ แต่เวลา มีงานมาก ย่อมได้ประโยชน์ ในราชการ แต่รู้งาน
 ทำการ ติดต่อกัน ได้ดีกว่า คนที่ เข้ามาช่วย เป็น ครั้งคราว อัน จะต้อง
 มางมมาย อยู่พัก หนึ่ง เพราะไม่รู้งานมิใช่ หรือ

ตาม กระแสพระบรมราช โองการ เรื่องให้ แยกงาน เมือง จาก
 มณฑล เดิม ข้าหลวง มหาตไทย ตั้งตำแหน่ง ปลัดมณฑล ขึ้น นั้น มี
 ข้อความว่า “ถ้าสมุหเทศาภิบาล จะบัญชาการ มณฑลไม่ได้ ด้วย ความ
 จำเป็น อย่างไร ให้ผู้ว่าราชการ จังหวัด ที่ตั้งมณฑล หรือ ปลัดมณฑล
 แต่ใครจะหา ดูได้ในทางยศ หรือบรรดาศักดิ์เป็นผู้ว่าราชการแทน” ถ้า
 การจะได้ เป็นไป ตามประกาศ นี้ สะดวก แล้ว ผู้ว่าราชการ แทนเทศา
 ก็คง ตกอยู่แก่ผู้ว่าราชการ จังหวัด โดยมาก มณฑล เพราะ ส่วนมาก ผู้ที่

เป็น ปลัด มณฑลในขณะ เป็นผู ชนใหม่ โดยการ เปลี่ยน ชื่อ จาก ข้าหลวง
 มหาดไทย หรือชน จากหน้าท อำเภอ แดปลัดกรม จึงมี อาวุโส ต่ำกว่า
 ผู้ว่าราชการ จังหวัด แต่เพราะ ผด แห่ง การแยก การบัญชา งาน ผู้
 ว่าราชการ จังหวัด แทนเทศา บัญชางาน ตำบาค เพราะ ราชการ บางอย่าง
 ต้องทราบเรื่องเดิม ก่อนบัญชาไป แต่ผู้ว่าราชการ จังหวัดไม่ทราบ ต้อง
 ตรวจ เรื่อง เดี่ยว เวลดา การ รักษาการ แทน เทศา จึงกตายเป็น ตำแหน่ง
 ปลัดมณฑล อันมี อาวุโส ต่ำกว่า เป็นผู้แทน แดด้วย ประการ นี้ เป็น
 จุดอันหนึ่ง ในจุด อีกหลายจุด ที่ทำให้ ปลัดมณฑล กับผู้ว่าราชการ จังหวัด
 ที่ตั้งมณฑล ก็นเกิดยว กันไม่ สนิท

เมื่อ ครัง ยังเป็น ตำแหน่ง ข้าหลวง มหาดไทย อยู่ นั้น กระทรวง
 มหาดไทยได้ กวด ชน หนัก หนา ทให้ ข้าหลวง มหาดไทย ต้องไป ตรวจ การ
 มหาดไทย จังหวัด (ปลัดจังหวัด เป็นเจ้าหน้าท) แดอำเภอในบี่หนึ่ง ต้อง
 ให้ถึง แดได้ ตรวจทุก จังหวัด แดทุก อำเภอไม่น้อย ครัง หนึ่ง ถ้า เห็นงาน
 อย่างไม่ บกพร่อง จากหน้าท กระทรวง หรือมณฑลได้วางไว้ ก็ให้จัดการ
 แก่ ไช หรือ อย่าง น้อย ก็ ทำให้ เป็น ตัวอย่าง แดว กำหนด เวลดาให้ เจ้าหน้าท
 ทางจังหวัด ทางอำเภอ จัดทำ นอกจาก ตรวจ ระเบียบการ แดว ย่อมเป็น
 หุตา ของเทศาภิบาล ดูการปกครอง ทั่ว ๆ ไป เป็นการ ฝึกหัดไปในตัวด้วย
 แดวต้อง รายงาน การตรวจ พร้อมด้วย ความคิด ความเห็น เดี้นขอเทศาภิบาล
 แด ส่งรายงาน จนถึง กระทรวง ถ้า ข้าหลวง มหาดไทย คนใด บกพร่อง
 ในเรื่อง นี้ ย่อม ถูกตำหนิ บางที ถึง งดบำเหน็จ ก็มี ใน เวลดา นั้น
 สายบ้าน ของระเบียบ การปกครอง แด กรมการ เจ้าหน้าท การปกครอง ถูก
 ไม่เทียบทาบ จนถึง จรดดิน

ครัน สมัย เบ็ดียน ฐานะ ข้าหลวง มหาดไทย เป็นปลัด มณฑล แด

ปลัดมณฑล เป็นตัวเด่น ที่จะต้อง แทนเทศา แต่เทศาใน สมัยที่มีตัว ปลัด
 มณฑล เป็นผู้ แทน นี้ ดูท่าน มี ราชการ ต้องไป อยู่ กรุงเทพฯ เสีย จริง ๆ
 ท่านปลัดมณฑล ก็แทนไปไม่รู้ จักรอด ข้างกระทรวงมหาดไทยในเวลานั้น
 ก็ดูเหมือนว่า จะเห็น บารมี ท่าน เทศาภิบาล จะเบียด อย่างไร ๆ อยู่ ไม่
 กตภา ขบ เรื่องที่ จะให้ ปลัด มณฑล ออกไป ตรวจตรา ระเบียบ การ แต่ การ
 ตรวจตรา อย่างแต่ก่อน สุดแล้วแต่ หน้าที่ใจของ ปลัดมณฑล เมื่อเป็นดังนี้
 ปลัดมณฑล ส่วนมาก ก็เลือกเอา ฐานที่รู้ วิชา ศัตรูอด เมื่อ เทศา ใช้
 ให้คนประจำที่ทำการ ก็ต้องเลือก เอาทางที่ไม่ รังแกใจเทศา หรือออก
 อย่างหนึ่งไปตรวจมา ถ้า โดนเรื่อง เขาตาย เขาเข้ม เขา ไม่เป็นที่พอใจ
 เทศาก็ไม่รู้ว่า จะไป ฟังใคร ปลัดมณฑล จึงกลายเป็นทำตนให้ มีค่าน้อย
 กว่า เมื่อครั้งเป็น ข้าราชการมหาดไทย แต่ซึ่งเป็น ราคาค่า คนบางคน อันอยู่
 ภายนอกวง การปกครอง เห็นว่าไม่มี เจาหน้าที่แผนกใด หรือการ
 มี เจาหน้าที่แผนกใด เปิดองเงิน นอกจากมีไว้ ประดับบารมี เทศาภิบาล
 ระเบียบ การ อำเภอนั้น แผนก ปกครองได้ เขตต์ แห่ง ความ หย่อน เทียบ ทาบ
 แต่ เวลา ไป เพราะ ถึง เจาหน้าที่ กากบการ น รอง จาก กรมพดุงรังค์
 ก็ ค่อยมี ครัง ๆ เพราะ เออมไปไม่ใคร่ถึง อธิบดี หรือเจ้ากรมพดุงรังค์
 ในเวลา นั้นเอง ก็ดูเห็นการที่จะไป ตรวจตราไม่สู้ ได้ ประโยชน์ เดย กลายเป็น
 เป็น พนักงาน ประจำที่ทำงานไป ตามกัน การ งานใน แผนก ปกครอง
 จึงเท่ากับ เกือบขาด กองบัญชาการกลาง ยิ่งบ้าง หย่อนบ้าง แต่แล้ว
 เทศาภิบาล หรือ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด คนใด จะ เอาใจใส่ เพียงใด หรือไม่
 ข้าง ฝ่าย ความคิด เทศาภิบาล แต่ ผู้ว่าราชการ จังหวัด ใน เรื่อง นี้ ก็ ต่าง ๆ
 กัน เช่น กต่าง เป็น เทศาภิบาล ผู้ว่าราชการ จังหวัด หน้าที่ สำคัญ ใน
 การตรวจ คือ การพิจารณา การปกครอง ทั่ว ๆ ไป ส่วน หน้าที่ ตรวจ

ระเบียบ เป็นส่วนของ เจ้าหน้าที่ ดงนี้ แต่ไม่เคย แยะแต่ เดี่ยวเคย แก่ระเบียบ
 การใน ที่ทำการ แต่การ ปกครอง ทัวไป ตามที่ว่า มีหน้าที่ จะพิจารณา นั้น
 ผู้ที่คอย มองดูผิด ก็ไม่ ทราบว่า ท่านพิจารณา ตลอดปรอด ไปรังไป แค่นั้น
 บางท่านก็ขาดการ พิจารณาการปกครอง ทัว ๆ ไปถือเอาการตรวจระเบียบ
 การ เป็นใหญ่ ข้าพเจ้าได้ เคยเห็น ท่าน เทศาภิบาล พอ ออกจาก มณฑล
 ก็ มุ่งตรงไป ที่ว่าการอำเภอ แต่ จากที่ ว่าการอำเภอ นึกมุ่งตรงไป ยัง ที่
 ว่าการอำเภอหนึ่ง นั้นตรวจระเบียบ สอบจำนวน ต่าง ๆ ที่อำเภอทำ ตลอดจน
 การ นับใบเสร็จ สอบ ค่าธรรมเนียม ซึ่ง เจ้าหน้าที่ ไม่ต้อง ตรวจ อีก ก็ได้
 ความ ดุ่ม ๆ ดอน ๆ ในเรื่อง ระเบียบ การ ปกครองใน ยุค นั้น มติง นี แต่
 เดียวนี้ เด่า เหตุการณ์ดงวาน หมดไป หดะ หรือ

ก็ เมื่อการ ทำ ประโยชน์ตาม หน้าที่ ตามตำแหน่ง ของ ปลัดมณฑล
 ย่อหย่อนลงไป เห็นปาน นี้ แทนที่จะยับ ยั้งในความผิดพลาด แต่ เข้มงวด
 กวดขันให้ สายบ้านตงชน เตากระตบเคิมหรือดักว่า กตบคัด สายบ้านปล่อย
 ให้ปลิวไป ตาม ยถา กรรม คือ ส้มยี่ที่ รัฐบาต จะ คัด ทอน เงินให้เข้า สู่
 ดุดยภาพ ตำแหน่ง มหาเด็ก รายงาน กับ ปลัด มณฑล ก็เป็น ตำแหน่ง นำ
 หน้าที่ ท่าน คณะ กรรมการ พิจารณา การ คัด ทอน ของ กระ ทรง มหาเด็กไทย
 ได้ดง ความเห็น ให้ยุบ แต่ก็ได้ยุบตาม ความเห็น นั้น โดย โอน งานแผนก
 มหาเด็กไทยมณฑล มาสู่ผู้ ให้ผู้ วาราชการ จังหวัด ที่ดงมณฑลเป็นผู้แบก
 เป็นความจริงอยู่อย่างหนึ่งว่า งานแผนกมหาเด็กไทยนั้น ถึงจะทรุด
 เพียงไร คน ภายนอก ก็เห็นผิด ทันทได้ ยาก เปรียบเหมือน เรือหน้ที่ ถูก
 มอดกัด ถ้าเจ้าของเรือไม่รีบแก้ ไซบ้องกัน ทงไว้จนปรากฏ การ ซุด ไซม
 แก่คน ภายนอก ก็แปลว่า เรือหน้ ไซม เต็มที่ ซ่อมแซมไม่ไหวแล้ว การ
 อย่างอื่น เช่น การ โจรผู้ร้าย เปรียบเหมือนไฟไหม้ ปรากฏ แก่ตา คน

ภายนอก ทน ท ด้วย ประการ ๓ กระมัง การใน แผนก ๓ จังหวัด ๆ ยิง ๆ
 คตอดจน ความร ู้สึกของ คน ภายนอก ก็ดู คต้าย ๆ กับว่าไม่ม ีงาน อะไร
 เจ้าหน้าท แผนก ๓ เพียงระดับ เกียรติยศ เทศา และ ซึ่ง เป็น ตำแหน่งแรก
 ที่กรรมการ พิจารณา ดุติภาพของ กระทรวง มหาดไทยได้ ลงความ เห็น ให้
 เด็กเล็ก ถ้าจะมี คนหาว่า ขาพเจ้า อวดดี กรรมการ ท่านไม่รู ้จัก หรือ ว่า
 งาน มหาดไทย หัวเมือง มีอะไร ขาพเจ้า ขอ ปฏิเสธว่า จะได้ คตอวดดีห้ามได้
 และ ก็มี ได้ ดูถูก กรรมการ พิจารณา การดุติภาพ ของ กระทรวง มหาดไทย
 ว่าไม่รู ้ การมหาดไทย หัวเมือง ด้วย เพราะคนอื่น เป็นกรรมการ ก็ทำเนา
 ดงท ขาพเจ้าทราบ อธิบติ กรมพต่าภังคยคนนั้น ก็ เป็น กรรมการ กับเขา ด้วย
 จะว่าไม่ทราบ งาน มหาดไทย หัวเมือง อย่างไร ขาพเจ้า คตแต่เพียง ว่า
 บางท ท่านจะเห็นว่า การพิจารณา คตทอนเงิน เพื่อ ดุติภาพ เป็น ของ
 รับผิดชอบ งาน มหาดไทย หัวเมือง ถึง จะ โขมไป บ้าง ก็เหมือน ถูกมอด กัด
 กว่า จะเห็น ผลของการ ชุด โขม ก็นาน จึงขอ พอให้ แด้วกัน ไป ที่ แด้ว
 จึงคตแก่ ไชภาย หตัง

คตไปนี้ ความพิจารณา ถึงผลท ยกงาน มหาดไทยมณฑล มาให้อยู
 ในความดุติ ของผู้ จาราชการ จังหวัด ทตง มณฑล ว่าได้ ผลเพียงไร
 ผล ประการที่ ๓ นั้น เมื่อ ผู้จาราชการ จังหวัด ทตง มณฑล คตอง
 บัญชางานในแผนก มหาดไทย มณฑล ด้วย ก็แปลว่าผู้จาราชการ จังหวัดนั้น
 เป็นเจ้าหน้าท กองมณฑล ดงยอกแผนกหนึ่ง เงาแห่งการ รววมการมณฑล
 กับ การ เมือง ทตง มณฑล ก็ฉาย ปราบกฏ ขน อัก ถึง จะไม่ มีใคร ดง
 ใครประกาศรูปการ ก็ไปทำนองนั้น แต่หน้าจะเป็น แต่เพียงม ีงานชุก ก็ช่วยกัน
 คงยังไม่รวม อย่าง แด้วก่อน สนิท

ผล ประการ ที่ ๒ เมื่อ คตดูผู้รักษาการ แทนเทศาภิบาล คือ ปลตติ

มณฑลหมดไป ผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งทำงานแทนเจ้าหน้าที่ของ
มณฑลด้วยอีกตำแหน่งหนึ่ง กับเจ้าหน้าที่รักษาการแทนเทศาภิบาล
ด้วยเป็นงานตามตัวแต่ก็แทนได้สนิท เพราะรู้งานของมณฑล

ผลประการที่ ๓ ดังได้กล่าวแล้วว่า การงานในตำแหน่งข้าหลวง
มหาดไทยหรือที่เปลี่ยนมาเป็นปลัดมณฑลนั้น ต้องทำงานออฟฟิศ
อันเป็นงานในหน้าที่ของตนโดยตรงด้วย งานมณฑลแผนกอื่นที่ไม่มี
เจ้าแผนกประจำ แลงานบางอย่างที่ไม่เป็นงานของแผนกอื่นอันมี
เจ้าแผนกรับผิดชอบโดยตรงก็ต้องทำด้วย ยังมีหน้าที่ตรวจแต่จัดระเบียบ
งานมหาดไทยเมืองแต่อาณาเขตทั่วไปในมณฑลนั้น ฝ่ายผู้ว่าราชการ
จังหวัดที่ตั้งมณฑลแต่ การที่ จะบัญชาแลควบคุมการตั้งจังหวัด
ทุกแผนกให้ขึ้นไปโดยเรียบร้อยก็เป็นการหนักอยู่แต่อย่างใด ยังมีหน้าที่
ตรวจตราป้องกันปราบปรามโจรผู้ร้ายให้สงบ และคุ้มครองความเจริญ
ให้เกิดมีในท้องที่ ๆ ตนรับผิดชอบอีกด้วย เมื่อต้องรับงานอีกแผนกหนึ่ง
อันไม่ใช่ก่อนเดิกันน้อยมาทำ จะทำให้ได้ผลดีเรียบร้อยทั้ง ๒ อย่าง ๆ ไรได้
เมื่อทำให้ดีทั้ง ๒ อย่างไม่ได้ ก็ต้องเอียงข้างงานที่ตนรับผิดชอบมาก
คือ งานทางจังหวัดเป็นธรรมดา ส่วนงานของแผนกมหาดไทยมณฑล
ก็เพียงแต่จะรักษางานโต้ตอบหนังสือพออย่าให้ค้าง งานทะเลเบียน
บัญชีห่างออกไปอีกหน่อย งานตรวจตามจังหวัดแต่อาณาเขตในหน้าที่
มหาดไทยนอกจากจังหวัดของตนแล้วไม่ปรากฏว่ามีทีเดียว

ความหย่อนในการงานแผนกอื่นจึงปรากฏชัดเด่นให้เจ้ากระทรวง
เป็นที่ควรร้อนใจ ด้วยประการนี้แต่จึงเกิดมีตำแหน่งมหาดไทยมณฑล
ในยุคใหม่ขึ้นอีก

ตามที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วว่า เจ้าหน้าที่ประจำมณฑล

แต่ก่อน เว้น แต่ อัยการ มณฑล แล้ว เงิน เดือน อย่าง สูง ก็ ๓๕๐ บาท
 แต่ใน ระหว่างเด็ก มหาดไทย มณฑล มีตำแหน่ง ปลัดมณฑล ชนน อัครา
 เงินเดือน ของเจ้าหน้าท มณฑล ก็ ชนไปเทียบ เท่า ๆ ชน ปลัดมณฑลเกือบ
 ทุก ตำแหน่ง ยิ่ง แต่ ขบวนการ มณฑล แทนท ทม ชน เงิน เดือน ค่า แต่
 เมื่อ ตง มหาดไทย มณฑล ชน อีก เอา ชน เงิน เดือน เมื่อ ๒๕ ปี มา แล้ว
 มาใช้ มหาดไทย มณฑล จึง มี เงิน เดือน ต่ำกว่า เจ้าหน้าท ทง ปวง ถ้า
 การ แทน สุ่มเทศาภิบาล ถือ ตาม เกณฑ์ อาวุโส ใน เรื่อง ยศ บรรดา คักดี
 มหาดไทย มณฑล ก็ ยังมี ผู้ บงหน้า อยู่ หลาย ตำแหน่ง คง ได้ มี เวลา
 ปลัดจากงาน ออฟฟิศ ไปตรวจการมหาดไทย เมือง แดอำเภอ อันเป็นหน้าท
 ทง พิจารณา ถึง การ ท้อง ททว ๆ ไป เป็น การ ผักหัดไป ด้วย ใน ตัวได้ มาก
 ถ้า ดง นน ก็ น่า จะ ได้ ผด ควร พอใจ แด จะ เป็น การ ควร หรือไม่ ที่
 เจ้ากระทรวง จะ พินเอา ระเบียบการเดิม ซึ่ง ให้ มหาดไทย มณฑล ออกตรวจ
 การ ชน มา ซึ่ง อีก เพื่อ มี ให้ มหาดไทย มณฑล กลาย เป็น เจ้าหน้าท
 ประจำ ออฟฟิศ เสียถ่าย เดียว อันน่า วิตก ว่า จะ เป็น ดงนน นอกจากน
 ข้าพเจ้า ยัง ปวิตก อยู่ อีก อย่าง หนึ่ง เกรงว่า มหาดไทย มณฑล จะ กลาย
 เป็น ชน อีก ชน หนึ่ง พอ พัก ใน ระวาง นาย อำเภอ กับ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด
 เพราะ เทาท สังกศตมา บาง ท่านไป เป็น มหาดไทย มณฑล กนหม้อ เข้า
 ยังไม่ ทน จะ ดำ เดย แด ทง ยังไม่ เห็น ผด ใน การ งานท กระทำ ใน หน้าท
 มหาดไทย มณฑล ด้วย ก็ กระเถิบไป เป็น ผู้ว่า ราชการ จังหวัด
 ข้าพเจ้า เขียน เรื่องนี้ ก็ เพราะ มี ผู้ กตาด ขวัญ ถึง การ ตง ตำแหน่ง
 มหาดไทย มณฑล ดง ที่ ได้ ปวารภ มา ใน ตอนต้น ถ้า ไม่ ได้ โปดง ออก มา
 เสีย บ้าง มัน ไม่ โด่งใจ จึง เขียน มา เพื่อ ผู้อ่าน ถ้า ว่า งเมื่อ จะ นึก ว่า
 มหาดไทย มณฑล ควร มี หรือไม่ ถ้า ท่าน ไม่ ตม ขอ ความ ทข้าพเจ้า เขียน
 ก็ คง ได้ รับ เกียรติยศ ใน การ ประกอบ ความ นึก ของ ท่าน บ้าง

จำแนก
“อาชีพพน” เป็น ๓ ประเภท

แต่บัดนี้ ได้ ผู้เขียน ไป ๒ ประเภทแล้ว

“ชาวต่างประเทศ ตั้งใจ ฝากชีวิต จิตต์ใจ ทรัพย์สินสมบัติ
ไว้ในเมืองไทย สักเท่าใด ?”

(จาก หนังสือพิมพ์ ไทย ฉบับ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๗๑)

ข้าพเจ้าได้อ่าน ความรำพึง ของ หนังสือพิมพ์ ไทย ที่ ตก เดือนให้
พวก เรา ชาวไทย ช่วยกัน ระดม “อาชีพพน” อย่าให้ ตกไป เป็น ของ ชาว
ต่าง ประเทศ โดย นึก ถึง แต่ ประโยชน์ คน เป็นใหญ่ ยิ่ง กว่า ประโยชน์
รวม แต่ทั้ง ได้ แปร ความคิด เห็น เรื่องนี้ จาก บาง กอก ไท้ม มา ลง ไว้ ด้วย
นั้น ทำให้ ข้าพเจ้า ผู้สนใจ ใน การ อาชีพ พน ของ พด เมือง อยู่ บาง อด นึก
อด คิด อด ขัด เขียน มิ ได้ จึง ได้ เขียน ส่ง มา ยิง หนังสือพิมพ์ ไทย ถึง ว่า ความ
คิด ความ นึก ทขัด เขียน มา น จะ เป็น ธรรมดา ก็ หวัง ว่า คง จะ ไม่ เปด่า
ประโยชน์ เสีย ที่ เดียว

“อาชีพพน” ทน บว่า สิ่ง สำคัญ ของ เมือง ไทย ก็ คือ การ ทำนา
เป็น ที่ ๑ การ ทำป่าไม้ และ เหมืองแร่ เป็น ที่ ๒ ข้าพเจ้า จะ งด การ ทำนา
ไว้ กต่าง ภาย หลัง จะ ขอกต่าง ถึง เรื่อง ป่าไม้ และ เหมืองแร่ แต่ โดย ย่อ
ก่อน

เรื่อง ป่าไม้ นั้น ข้าพเจ้า ได้ เคย กต่าง มา ครัง หนึ่ง ใน หนังสือพิมพ์
น ลง วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๗๑ จวบ หนา เรือง ว่า “ความ เป็น ไป ใน
เรื่อง ป่าไม้ กับ ความ เป็น อยู่ ของ ราชา ฐร” ใน ที่ นี จึง จะ ไม่ กต่าง ซ้ำ

ข้อความ เดิมอีก ขอ กล่าวย่อ ๆ ให้ เขา เค้า เรือง อันได้ ปรารภ ชนแล้ว
ข้างต้น

๑- การป่าไม้

ป่าไม้ เป็น ภูมิสมบัติ สำคัญ ของ ประเทศสยาม อย่างหนึ่ง ซึ่ง
นอกจากได้ อาศัย เป็นประโยชน์ ในการ ปลูกเคหสถาน บ้านเรือน และ
ใช้ เป็นเครื่อง ประกอบในการ หาเลี้ยงชีพ บางอย่าง มีการ กัดกรรม และ
การ จับสัตว์ ในบาง วิช เป็นต้น ที่เรา เห็น กัน อยุ่ว่า เป็น ประโยชน์
อย่าง สำคัญ ยงหน กคือ เป็นสินค้า ใช้ออก รายใหญ่ อย่างหนึ่ง ซึ่งถ่วง
ตาเค็ง ราคา สินค้า ของเรา อยู่เป็น จำนวนไม่น้อย แต่ เมื่อหวน ระลึกไป
ว่า ใครเป็น เจ้าของ สินค้าไม้ ไม้ อยู่ใน กำมือใคร ดั่งนี้ แล้วก็น่า ใจหาย
บริษัทใหญ่ ๆ ที่ทำป่าไม้เป็นของ คนไทยแท้ ก็ราย ขอ ให้ช่วยกัน พิจารณา
ให้ ถกถวน เกิด จะเห็นว่า เป็น ของ ชาว ต่าง ประเทศ เป็น ส่วนมาก ถึง
จะ ปรากฏ ว่า ไทยได้ รับ อนุญาต ให้ทำ ป่าไม้บ้าง แต่ก็ ใคร จะ รับ
ประกันได้ หรือไม่ว่า บริษัทใด ที่ทุน รอน ของ ชาว ต่าง ประเทศ จะไม่ แผลง
อยู่ ข้างหลัง โดย สัญญา วรรัง ให้ ไม้ ทดคดง เป็นของ เจ้าของทุน

โดย ฉะเพาะ เรื่อง ป่าไม้สัก ใน ยุคกลาง ที่ รัฐบาล อัน เป็นที่
เคารพยั้ง ของเรา ได้ เห็นเหตุ อัน จะปล่อย ปล่อย ละเลย เล้งมิได้ ในการ ที่จะ
ให้ เจ้าผู้ครอง นคร มีสิทธิให้ ใคร ๆ เข้า ก็ได้ และได้ เข้าไป กำกับ จัดการ
เลี้ยงเอง (ดัง ชาวพเจ้า เคยกล่าว มาแต่ ครั้งก่อน) ถึงว่า กรรมกร ใน
เวदानน จะม ชม, เกรียง ฯลฯ เขา มา แทนที่ คนพนเมือง ๆ ก็ยังมีอยู่
บ้าง ที่เบ้น กรรมกร เจ้า ของ ช้าง และผู้ แหก โพน ช้าง ก็ยัง พอ หา
ประโยชน์ ได้ บ้าง ใน ฐาน ที่ ชาย ช้าง หรือ รับจ้าง ังค และ ชัก ตาก ไม้ ชุง
เดียงนี้ ความ เจริญ ของโลก ในทาง วิทยาศาสตร์ กำ ตั้ง กะ โตด โตด โผน

เครื่องจักร เครื่องยนต์ ได้เข้ามาแทนที่ในการตัดไม้ และ ชัก ดาก หรือ
บรรทุกไม้ ชุง ความต้องการ กรรมกร และ ต้องการ แรงช่าง ก็ ลด
น้อย ถอยลงไป ความยากจน ของคน พนเมืองจึงย้อม เพิ่ม จำนวน
ชน เป็นเงา ตามตัว จน กว่า จะมั่งงาน อย่างอื่น เข้ามาแทน ที่ยัง ต้องการ
กันอยู่ เป็นล้นมาก ก็เพราะ แต่ เจ้าของป่า ที่เบยน้อยหอยน้อยไม่สามารรถ
จะมี เครื่องจักร เครื่องกล ให้ เป็น อุปกรณ์ แก่ การงาน ของตนได้

ยังพวกเด็ยไม้ และตั้งไม้ ไปจำหน่ายนอกประเทศนั้นเด้า เจ้าของ
โรงเด็ย เจ้าของ เรือ บรรทุก ก็คือ เจ้าของ ผู้รับผูกขาด บ้ายอย ก็คือ
กินน้ำ ไต้ ค้อก พวกนั้น นนเอง

ข้าพเจ้า ของดกด้าว ถึงเรื่อง ป่าไม้ ใจ เพียงนพดาง จะหวงไป
พิจารณา ถึงการ เหมืองแร่ ต่อไป — และ โดย ฉะเพาะ แร่ดีบุก ซึ่ง เป็นสินค้า
ขาออก รายใหญ่ รายหนึ่ง ถ่วง ราคาสินค้า เข้าเมือง

๒—การเหมืองแร่

แร่ ดีบุก ที่ตรวจพบ และ ทำกัน อยู่ โดย มากใน พระราช อาณาจักร
นี้ ใน ท้องที่ ๓ มณฑล นั้น คือ มณฑลภูเก็ต, นครศรีธรรมราช แด
ปัตตานี ประเภท เหมือง ตาม ที่ แบ่ง ชื่อ ตาม ลักษณะ ของเหมือง ออก
ไป คือ

๑ เหมืองคด้า, เป็นเหมืองอยู่ บนภูเขา การ ขุด ต้อง พัง ภูเขา
โดยมาก มัก หาน้ำ ต้างแร่ได้ ยาก ล้นมาก จึง สะดวก แต่ ในฤดูฝน

๒ เหมืองร หรือเหมืองปล่อง เป็นที่ ๆ มีแร่ อยู่ลึก แต่ไม่มาก
พอที่จะขุดคนอนทบ หน้าอยู่ให้ พอคุ้มค่า โส่หุ้ยได้ จึงขุดพอเป็นรูลงไป
แล้ว ไปขุด ทะดวง ล้นกว้าง เอา ภายใต้ ดิน สำหรับ เอาแร่ และ ดิน
อยู่ใต้ ไม้ ยุงโดยวิธี เอาไม้ ค้า

๓. เมืองใหญ่ เป็น เมือง ที่ มี แร่ มาก พอ ที่ จะ ขุด คุด ดิน ชน ให้
หมด แด ขุด เอา แร่ ถึง ตาน้ำ ก็ ใช้ เครื่อง จักร ดูป เอา น้ำ ชน ทำ
สะพาน ลง ไป ให้ กรรมกร หาบ แร่ เป็น สาย ๆ ใช้ กรรมกร มาก ราว
หนึ่ง ตัง ๕๐๐—๖๐๐ ก็ ถึง

เมือง ชะนิตน เอง ภายหลัง มา เกิด ตัง เครื่อง จักร ขุด ทำนอง เวือ
ขุด ก็ เคย เป็น เมือง เครื่อง จักร รวม ทั้ง เมือง ที่ อยู่ใน ทะเล ซึ่ง
เดิม คน ทำ ไม่ได้ จน มี เวือ เครื่อง จักร มา ขุด ส่วน ชื่อ เมือง ใหญ่ ตั้ง เกิด
ตาม ที่ ผู้ จด ระยะเวลา ทาง เสด็จ พระราชดาเนิร ครอง ณ ดู เหมือน จะ กตาย ชื่อ เป็น
เมือง หาบ ไป

๔. เมือง แถ่น เป็น เมือง ที่ มี แร่ ใหญ่ มา จาก ที่ สูง ตาม สาย น้ำ
อยู่ กับ ผิด ดิน มี บาง ๆ ไม่ มาก

ข้าพเจ้า กตาว ถึง ประ เภท เมือง มา ทัง นี้ มี ได้ มุ่ง ที่ จะ
กตาว ถึง วิชการ ทำ เมือง เพราะ ยง มี วิชา มาก มาย อน ข้าพเจ้า ก็ ตั้ง สัตย์
ตัวเอง ว่า จะ กตาว ได้ โดย ถูก ต้อง ครบถ้วน หรือ ไม่ ตั้ง ใจ กตาว แต่ พอ
ให้ ทราบ ชะนิต เมือง พอ เป็น เตา ๆ เพื่อ ผู้ อ่าน จะ ได้ เข้า ใจ ข้อ ความ
ที่จะ กตาว ต่อ ไป น ชัด เจิง เข้า สัก หน่อย

เมือง แถ่น เดช ๓ ถึง เดช ๓ นั้น ต้อง ลง ทุน ลง แรง มาก บุคคล
ณะ เพาะ คิว หรือ ณะ เพาะ ครอบ ครว ไม่ สามารถ จะ ทำ ได้ เมือง เหล่า นี้
จึง ตก ไป อยู่ใน กำมือ ของ ชาว ต่าง ประเทศ มี จีน และ ฝรั่งเศส เป็น พัน มี
คนไทย เป็น นาย เมือง บาง ก็ ไม่ ต้อง ตั้ง สัตย์ ว่า ทุน รอน ของ ชาว ต่าง ประเทศ
จะไม่ เข้า แฝง อยู่ ข้าง หลัง แต่ ต้อง ทำ การ คิด ต่อ ค่า ขาย กับ บริษัท ฝรั่ง
แล้ว ัน ไม่ ใช้ หรือ ไม่ มี บริษัท ไทย เคย

ส่วน คน พัน เมือง โดย ทัง ๆ ไป นั้น ได้ ภาษี เพียง รอน ห้า แร่ ใน

เหมือง ชนิดที่ ๔ โดยรับ อาชญาบัตรไว้ก่อนแล้วเป็น รายตัว รายได้พอ
 นับว่าหา เข้า กินค่า ส่วน กรรมกร สำหรับ ทำเหมืองแร่ ๓ ประเภท
 ข้างต้น นั้น โดยมาก เป็นจีน เกือบไม่ มีคนไทย เลย เพราะ ฉะนั้น
 ในเมือง ที่มี เหมืองใหญ่ ๆ มาก ๆ กรรมกร จีน จึง มาก ยิ่งจังหวัด
 ภูเก็ต แล้ว ตาม ลำมะ โนครวัด ทั้งหมด คน จีน มาก กว่าไทย และ มลายู
 รวมกัน ดังนั้น สำหรับ การ ทำเหมืองแร่ ทั้ง โภคทรัพย์ ที่จะ ได้ จาก ค่า
 ขายแร่ และ ค่าแรง กรรมกร จึง ยัง เป็น การ ผ่าฟาง สำหรับ ชาวเจ้าใน
 เรื่องที่จะเห็นเป็น ประโยชน์ แก่ คนไทย พันเมือง เพียงใด การ ขุดแร่ใน
 ปัจจุบัน สมัย กาดัง นิยมใช้ เครื่องจักร เครื่องยนต์ เพราะทำงานได้
 มากใช้ กรรมกร แต่ น้อย ท่อนค่าใช้ จ่าย แต่ กรรมกร ผู้ที่ อาศัย แรง
 เป็น อาชีพ ก็ โขม ลง ไปด้วย สำหรับ การ ทำเหมืองแร่ มี กรรมกรจีน
 เป็น ส่วนมาก ถ้าการใช้ แรงคน โขมไป เขาก็ไม่ เข้าเหมือง หรือ เขา
 เขาก็ยกกักไปหากินใน ทางอื่น แต่ถ้า เป็นงาน ที่คนพื้นเมือง เป็นกรรมกร
 แล้ว เหตุการณ์ เป็น ดังนี้ น่าจะ กวนใจ รัฐบาล มาก ที่เดียว
 ตาม ขรรพดา ความ มั่งคั่ง สมบูรณ์ ของประชาชน ก็ คือ ความ มั่งคั่ง
 สมบูรณ์ ของประเทศ ความ มั่งคั่ง ของประเทศ นั้นเอง เป็นทาง สะดวก
 ในการ รักษา ความ อีศัรภาพ แต่เมื่อ พิจารณา ถึง พฤติการ ใน เรื่อง
 บ้าไม้และ การค้าไม้ ในเรื่อง การ ทำเหมือง แร่ และ การ ค้าแร่ ดัง
 กล่าวมานี้ จะควร เป็นที่ พอใจ ของพวกเรา ชาวไทยแล้ว หรือ ? เราได้
 เห็น ราคา ดินค้า ขาออก สูง กว่า ขาเข้า ซึ่งน่าเป็น ที่พอใจ ว่า บ้านเมือง เรา
 มั่งคั่ง สมบูรณ์ ชน เพราะ ประเทศ เรา ซ่อเขาน้อย ขายเขามาก แต่
 ฉะเพาะ ดินค้า สองประเภท ที่ กล่าวนี้ ถึงราคาเงินจะได้ ผ่านเข้าประเทศ
 เรา แต่ ทรัพย์ เหล่านั้นไป ตกกระเบื้องใคร ไม่ตก กระเบื้องคนที่ เขาทำ

เขาค้า ดอก หรือ ? เมื่อ คนที่ ทำ ทค้า เป็น ชาว ต่าง ประเทศ ราคา
 เหล่า นน กตก กระเบา คนต่าง ประเทศ หนึ่งเอง ชาว ต่างประเทศ เขา ตั้ง
 ใจ ฝาก ชีวิต จิตต์ ใจ ทพย สัมบัติไว้ ในเมืองไทย สักเท่าใด เรา จะไม่
 ต้อง พิจารณา เท่าใด ก็เห็น ได้ดังเช่น พวก เศรษฐี, คฤหบดี ชาวภูเก็
 ที่ไม่ใช้ คนไทยแท้ เขาม บ้าน ที่ มหาดกรูบ้าน มนคง อยู่ บึง กิราย มี
 ทพย สัมบัติ ส่วน มาก ฝาก ธนาคาร บึง กิ ราย เป็น จำนวน เท่าใด แด
 มาเหตยว เทียบ กันดูเถิด กับ การ ที่เขาตั้ง รกราก เช่น นน ใน เมือง
 เรากิราย ตั้งตั้งว่าจำนวน จะผิดกันมาก ที่เคยว ดังนนั้นเราจะ เชื้อหรือ
 ว่าเขา จะร่วม ทุกข์ สุข จนตาย พร้อม กับพวกเรา

๓-เข้าเป็น "อาชีพพน" สำคัญยิ่ง

เหตุการณ์ เป็นมา ดังนไม่ใช้ แต่ วันสองวัน เป็น มานานหนักหนา
 ที่เคยว ทงน จะว่า เป็น ความผิด ของพวกเรา ก็ไม่เถียง เพราะ เรา
 ขาด ทุกสิ่ง ทุกอย่าง นับ แต่ความรู้ ความ สามารถ ลงไป เคยว เรา
 ชวนกันรู้ สัก บ้าง แต่ เขาก็ไปหน้า เราไกล เกิน กว่า ที่เรา จะขอย่งเสีย
 แดว จึง หน้าจะ กำหนดไว้ว่า สายบ้านใน เรื่อง โภค ทพย อันสำคัญ
 ซึ่งมี เกิดยวใหญ่ เป็น กาดัง อยู่ ๓ เกิดยว นน ได้ ผู้เบ้อยเสีย ๒ เกิดยว แดว
 ยังมี หวง ออก เกิดยวเดียว คือ การเป็น เจ้าของ ทนา และการ ทำนา

ในเรื่อง การเป็น เจ้าของนา และ การทำนา นี้ ข้าพเจ้า ขอ กล่าว
 แต่โดยย่อ เพราะ ช่อมุ่ง มิได้ คิด จะกล่าว ถึง ชาวนาใน สัมัย ก่อน แต่ น
 ยากจน เพราะ เหตุการณ์ อย่างไร ดังยเห็น ว่า ก็ทราบกันอยู่ แดว และ ทง
 จะทำให้ การที่มุ่ง จะกล่าว ออก นอก วงไกล เกินไป ใน สัมัย ก่อน แต่ น
 ๒-๓ ปีขึ้นไป ถึงแม่ เนื้อ ที่ นาจะค่อย ตกไป เป็นของ ผู้มีเงิน มาก จน
 ทุก ๆ ที่ เพราะ ชาวนา ต้อง เสีย ดอกเบี้ย แรงแสดง ว่าถูก ฝนแล้ง อยู่

เป็น นิตย กิต ความสนใจ ของ ผู้ ทหวง ดิ คอ บ้าน เมือง และ เพื่อน ร่วม
 ชาติ ก็ยัง มีความ ร้อนใจ พอเป็น ธรรมดา เพราะ เป็น ภัย ใน วงแคบ
 ดวย ว่า ผู้ มั่งเงิน เหล่า นั้น ส่วนมาก เป็น คน ไทย อัน เป็น เจ้า ของ ถิ่นเอง จะ
 เป็น อยู่ ก็ แต่ ชาว นา อัน เป็น คน ไทย เหมือน กัน แต่ เป็น คน หมู่มาก ยาก จน
 คน แคนดง ถึง กระนั้น ก็ยัง มีความ หวัง การ ทะนุ บำรุง จาก รัฐบาล ของ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้เป็น บิดามารดา เช่น หวัง ความ อุดหนุน
 ใน ทาง สหกรณ์ ใน ท้องที่ ๆ การ ทำไร ไร โฉนา อุดม สัมบูรณ์ และมี เอกสาร
 สำหรับ ที่นา เป็น หลักฐาน แล้ว ครั้น มา ใน ราว ว่าง สว่าง สว่าง บิน โดย
 ความ จำเป็น รัฐบาล อัน เป็น ทศกรรพ ต้อง ทำ สัญญา แลก เปลี่ยน
 สิทธิ บาง อย่าง โดย ให้ คน ต่าง ชาติ บาง ชาติ ถอน สิทธิ ใน ที่ ดิน ได้ และ บาง
 ชาติ ก็ ให้ ถอน สิทธิ ใน เรื่อง เข้า อาศัย ผู้ ใฝ่ใจ ใน ความ สำคัญ ของ บ้าน เมือง ใน
 เรื่อง นี้ จึง เอาใจ ได้ ดู เหตุการณ์ อยู่ ด้วย ความ กระวน กระวายใจ แม้
 พอ เริ่ม ต้น เมื่อ ๒-๓ ปี มา นาน ราชทูต ของ ประเทศ หนึ่ง ได้ ไป ตาม
 หวงเมือง และ ชน ไป เมือง เหนือ ก็มี ชาว ด้อ ว่า ไป ดู แล ที่ ดิน ควร แก่ การ
 เพราะปลูก โดย คน ของ ประเทศ นั้น จะ ดัน กัน เข้า มา ทำ มาหากิน และ ลง
 ทุน เป็น จำนวน กี่สิบ คอ กี่สิบ ล้าน เหยียด ทำให้ พวก เรา เกิด ความ
 ประวิตก เพราะ เขา พร้อม ทั้ง ความ รู้ และ ทุน รอนไป หน้า เรา โทงนัก แต่
 แล้ว ก็ เงียบ กัน ไป ไม่ ดู ปรากฏ ว่า ได้ มีการ จับจอง หรือ ขาย ซ้อ เป็น การ
 ซ้อ นาว เพียงไร ฟัง มา ปรากฏ ชน ตาม ที่ หนังสือ พิมพ์ ไทย ได้ ลงข่าว และ
 แสดง ความ ประวิตก เริ่ม ต้น แต่ ใน หนังสือ พิมพ์ ประจำ วันที่ ๓ ๕ กุมภาพันธ์
 พ.ศ. ๒๔๗๓ เป็น ต้น มา ชาว เจ้า ผู้ ระดก ถึง เรื่อง นี้ แต่ เดิม มา แล้ว จึง
 ทำให้ คิด ไป ว่า ที่นา แถว โกลด ๆ ใน บริเวณ การ ทดนา น เช่น ที่ อำเภอ
 ใน จังหวัด ฌญญบุรี ผู้ ทำนา ไม่ ใช่ เจ้า ของ นาเอง เป็น ผู้เช่า เขา ทำ เจ้า

ของนา เป็น เจ้านาย ขุนนาง, กฎหบท ทันา หมดทงอำเภอไม่ มีเจ้าของ
 กิราย จริง อยู่ถึง ทาน เหน่านน จะมี ทวิพย ด้มบค แต่ ก็มีเหตุผลอยู่
 หตาย ประการ ที่เกรง ว่า ทาน เหน่านน จะนึกถึง ความสะดวก สำหรับ
 ทาน และ ทง นำเงิน ก้อนใหญ่ไปหา ดอกเบียใน ทางอื่น ซึ่ง สะดวก กว่า
 เก็บ ค่าเช่านา อัน เป็นการ ลำบาก ซึ่งไม่ได้บ้าง ได้ไม่ สะดวกบ้าง แต่
 ชาย ทันา เสียใน โอกาส ที่จะขายได้ ราคาดี เหตุผลใน ข้อที่ นาจะได เสีย
 เพราะ นาด นาเปรยวอย่างไร ข้าพเจ้า ขอยกไว้ ให้เป็นภาระ ของ กรม
 ชตประทาน ที่จะชบปัญหา และ ซึ่ง ทราบว่า กำตั้งชบ อยู่แล้ว แต่
 ปัญหาสำคัญ ที่แต่เห็น อีกอย่างหนึ่ง นั้น การทำนาใน ท่งแถบนี้ ททำกัน
 ได้ มาก ๆ ก็โดย อาศัย กรรมกร ที่ เป็นไทย ทาง ภาคอีสาน ลงมา รั้งจ้าง
 ด้วย ราคาไม่แพง แต่ใน เวลานี้ ทางรถไฟ ทางภาคนี้ กำตั้งคืบ ขยายตัว
 ออกไปโดย รวดเร็ว เมื่อรถไฟ ขยาย ตัว ออกไป ถึง แถบใด เข้าใน
 แถบนั้น ก็เกิด เป็น สิ้นค้า ขน การขุด ทำนาใน แถบนั้น ก็มาก ขน ที่ดิน
 ว่าง เปด่าใน แถบนั้นยังมีมากพอที่จะ รั้งของ คนพนเมืองแม่จะมากขนกวาน
 อีกเท่าหนึ่ง การ ลงมารั้งจ้าง ทางใด ของตะเคียนถานตะครอบครวดลงมา
 ก็เมื่อ โอกาสเปิดให้ ความสะดวก แก่การที่จะทำกันอยู่กบบ้านหรือ ใกล้บ้าน
 ใครเล่าจะ ด้ละ มาณอก จากจะทำนาของตัวเองแล้ว การรั้งจ้างในท้องที่
 อัน เป็น ภูมิภาคนี้ ก็คง ด้สะดวก ขนด้วย ด้วย ประการ นี้ กรรมกรชาวนา
 ที่จะ ลงมา รั้งจ้างทำนาทางแถบใด นี้ จึงนับวันนับแต่ จะน้อย ลงไป ทุกที่
 จึงเป็น การ นำ จะ ถึง เวลาที่ ชาวนา ทางนี้ จะ คำนึง แล้วว่า จะหา แรง
 กรรมกร ที่ใด มาแทน หรือ จะหา อะไร แทนแรง กรรมกร กรรมกร
 ที่จะ ได้ จาก ทางอื่น ก็ยังแต่ไม่เห็น ใช้ กรรมกร จีนหรือ ? จีนยังไม่
 เคย ทำนา หรือ ถ้าจีน ทำนา ก็ไม่ เป็น ลูกจ้าง อยู่ กวน คงกลายเป็น

เจ้าของนา หรือ เช้านา ทำได้เอง ดั่งนั้น ก็คง ซ้ำร้ายไม่สู้ผิดแผก อัน
 ไต่ กับ ปัญหา ที่เรา วิตก กันอยู่ ปัญหา จึง รวม ลง ไป ถึง เครื่องจักร
 เครื่องยนต์ แต่เครื่องจักรเครื่องยนต์เหล่านั้นจะใช้ ได้เหมาะแก่ภูมิประเทศ
 ของเรา แถบนี้ ทุกอย่าง และทุกแห่งไป หรือไม่ ชาวนา เราทุกคน จะมี
 ทุน รอน มี ความ สามารถ พอที่จะ สร้าง และใช้ เครื่อง จักร เครื่อง ยนต์
 เหล่านั้นได้ ทด ถึง หรือไม่ เหล่านั้นเป็นเรือ ทนา ระเบิด ทงต้น ถ้าจะ
 ใช้ เครื่องจักร เครื่องยนต์ ไม่ได้ ทดถึง กรรมกร ก็หายาก เข้า ทนา
 อันมี อยู่ มาก จะหา เข้าได้ เต็ม ภาค ภูมิ หรือ ราคา ค่าเช่าให้ดี เหมือน
 เดิมได้ยาก ประกอบ กับที่ เป็น หัวต่อ อัน ชาว ต่างประเทศ ผู้ สามารถ
 ด้วย กาลัง ความคิด กาลังทรัพย์ มีสติ ทจะ ซอ ทดิน เป็น เจ้าของที่ดิน
 ได้ จะนำ นอนใจได้เพียงใด ว่า เจ้าของนา เหล่านั้น จะใจแข็ง พอที่
 จะไม่ขาย ที่นา ของ ตน เสีย เมื่อมีเงินก้อนใหญ่ ๆ เข้า มาต่อใจต่อคา
 ตามธรรมดา ของ มนุษย์ ย่อม เป็นดัง คำ โคลงที่ว่า “ดินสกาจ สอดจาง
 แขงเท่าแขง เงินาง อ่อนได้ดังใจ” ตาม เหตุ ที่กล่าว มา เป็นเรื่อง
 นี้ก เด่า ดวงหน้า ซึ่งอาจ ผิดถูก อย่างไร ก็ได้ แต่ ความ เป็นจริง ก็
 โผล่ ขึ้น ใน เวदान แล้ว ว่า ได้มี ข้าราชการ ชั้นผู้ ใหญ่ได้ ขายที่ไป แล้ว แก่
 ชาว ต่างประเทศ ซึ่งเรา หวน กัดถึง สองราย จึงอยาก ขอ อ่อนอ่อนผู้
 ทัมไร ณา อยู่มาก ๆ ให้ ระเบิด คูเมือง เรา และ เพื่อนไทย เรา เอง ในวงกว้าง
 ไปรด ผูกใจไว้ ให้ มั่นว่า โภค ทรัพย์ ของ เราใน ๓ เกิดยว เหลือ เป็น
 ของเราแท้ อยู่ เกิดยวเดียว คือ “การ เป็น เจ้า ของ ที่ นา และ การ ทำ นา”
 ถ้า อีก เกิดยว หนึ่ง น เราได้ ช่วย กัน ปลดปล่อย ให้ หุด ดอยไป ในมือ ของ คน
 อื่นอีกแล้ว การ ทรู ฐาบาด ลงทุน ทุ่มเท ลงไป ใน การ บังคับนา เพื่อ
 เป็นการ บำรุง พวกเรา ก็จะได้ ผล ตรง กันข้าม กตายเป็น ผู้ อ่อนมาได้

ผดแต่ก็จริงก็เกิดว่า ถึงเราจะมีร่างกาย อยู่ก็เหมือนมีแต่ร่างกระดูก
 ส่วนเลือดเนื้อได้ถูกผู้อื่น สักกิน สิ้นแล้ว ในเวลายัง เหลือเลือดเนื้อ
 อยู่บ้างนี้ พึงช่วยกันส่งวนไว้ ให้เป็นเลือดเนื้อของเราเอง อย่าอุททิศ
 เลือดเนื้อ ทุ่มน้อยใหญ่ อนุ ซึ่งความจริง ก็ไม่น่า จะมีให้อยู่แล้ว
 ส่วน การค้าเขานั่น ใคร ๆ ก็ทราบ อยู่แล้วว่า ไม่ใช่เรา แต่
 เมื่อโอกาสยังไม่อำนวยให้ เป็นของเรา ก็พึงพยายาม หาโอกาสไปพดาง
 เรา อาจมี ความ สามารถ ชนิดกกรงหนึ่ง

วิจารณ์ เรื่อง คลังออมสิน

ซึ่ง ตี มา ๑๖ ปี แล้ว

ทาง การ บางอย่าง ที่หน้า พิจารณา

(จาก หนังสือพิมพ์ ไทย ฉบับ วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๔๗๒)

ตาม ที่ทรงพระกรุณา โปรดเกล้า ฯ ให้ ตรา พระราช บัญญัติ คลัง
ออมสิน พ.ศ. ๒๔๕๖ ก็เพื่อ พระราชประสงค์ ที่จะ ให้ ประชาชน ผู้หาทรัพย์
ได้ เป็น รายย่อย จะได้ มี โอกาส ออมทรัพย์ โดยวิธี นำฝาก คลังออมสิน
อันเป็นการ มั่นคง ครอง ละเอียดระมัดระวัง แต่จะได้ เกิดดอก ออกผล บาง ดีกว่า
จะเก็บไว้ กับ ตนเอง ซึ่งไม่มี การ เกิด ดอก ออกผล มี แต่ทาง ที่ จะหมด
เปลืองไป โดย เจ้าของ เงินยัง ใจ ในการ จ่ายเด็กจ่ายน้อยไว้ ไม่อยู่ และ
เป็นทาง สอนใจ ให้คน รู้จัก ออมทรัพย์ ทง หย อม เป็น พระมหากรุณาธิคุณ
แก่ไพร่ฟ้า ข้าแผ่นดิน เป็น ดนเกล้า ฯ ตั้งแต่ เริ่ม ตรา พระราชบัญญัติ
และ จัดการ รับฝาก มาใน หน้าท ของ กระทรวง พระคลัง มหาสมบัติ มาเป็น
เวลา ๑๖ ปี โดย วิธี กระทรวง พระคลัง เอง กับ คลังมณฑล คลังจังหวัด
แต่ ขอร้อง ให้ กรมการ อำเภอสั้น ใน พระนคร ช่วยทำ หน้าท ในการ รับฝาก
จำนวน เงินที่รับ โดยลำดับ มาถึง ปี พ.ศ. ๒๔๗๐ ยัง อีก ปีเดียว
ก็ จะถึง ปี สิ้นสุด ที่ การนี้ อยู่ใน ความ อำนาจ ของ กระทรวง พระคลัง เป็น
เงิน ๒,๓๕๖,๕๐๕ บาท อันยัง เป็น จำนวน น้อย ความ สำคัญ ในเรื่อง
อยู่ที่ เมืองไทย เรา หากินง่ายไม่สู้ ปราบกฏ การ ยากจนข้นแค้น จนถึงอดตาย
เมื่อ ธรรมดา คือ อยู่ ด้วยการ อด ไซ แร้นแค้น ยังไม่ บังคับ การ กตเวทิต

ตายยังไม่มัวใน หมู่คนไทย จึง ชินมา ด้วย อากา รหาเช่า แคพอ ๆ ก็นัก
 รังชน หาใหม่ได้ แม้ ใน บัตยุบนั้น ก็ นับว่า เมืองไทยได้ ก้าว หน้า ชนสู่
 ความเจริญ มากแล้ว แต่ พวก หากิน วันหนึ่ง แล้ว หยุตเตี้ย ล่องตาม วัน
 จนกว่า เงินที่หาได้ ในวันแรก หหมดแล้ว จึงหาใหม่ ก็ยังมี เป็นจำนวน ไม่น้อย
 ก็ เมื่อความ เป็น อยู่ ของพลเมือง ล้วนมาก เป็น ดั่งนี้ การ ออมทรัพย์ ไว้
 เป็นประโยชน์ ของตน ในวันหน้าจึงยังเป็น ความรู้สึกของพลเมืองใน จำนวน
 น้อยถึงได้ ทรงพระกรุณา โปรดเกล้า ๆ ให้ตั้ง คตงออมสิน เป็นเวदानานับ
 แต่ จำนวน ทมผู้ ฝาก มีได้ เพิ่มชน เป็นที่ พอใจเลย ทั้งนี้ ก็ เพราะ จำนวน
 บุคคล ผู้ฝาก เงิน เป็นไป ในวงแคบ ล้วนมาก เป็น ข้าราชการ กับนักเรียน
 ดังจะเห็นได้ จากจำนวนผู้ ฝากเงิน ในปีพ.ศ. ๒๔๗๐ รวมทั้งสิ้น ๓๕,๘๔๗ ราย
 แยก เป็น นักเรียน ฝาก เตี้ย ๘,๘๓๘ ราย เป็น หญิง ๓,๒๕๔ ราย เป็น
 ชาย ๕,๕๘๔ ราย ใน จำนวน ชายนั้น เป็น ชาวล้วน เพียง ๘๘ ราย ชาวนา
 ๒๔๑ ราย คนค้าชาย ๔๔๓ ราย นอกนั้นเป็น ข้าราชการ ทั้งสิ้น ในส่วน
 นักเรียน ด้วย ความ แนะนำ ของครู ยิ่ง ถูก เตี้ย แล้วได้ คราเป็นข้อบังคับ
 ในการ เตือน ชน ถูก เตี้ย ที่เดียว ดังเช่น จะเตือนชน จาก ถูก เตี้ย โท เป็น
 ถูก เตี้ย เอกได้ นอกจาก วุฒิ อย่างอื่น ต้อง มีเงิน ฝากคตงออมสิน เป็น
 จำนวน ไม่น้อย กว่า ๕ บาท บัญหาที่ควร คำนึง หรือ ที่ คำนึง อยู่แล้ว ก็คือ
 จะทำอย่างไร จึงจะให้ราษฎร ผู้ เบยน้อย หอยน้อย รู้จัก ออม ทรัพย์ และ รู้
 จัก ค่า ของ คตง ออมสิน ว่า เป็นที่ ฝาก เก็บออม มนคง พัน อนาคตราย แต่
 บังเกิด ผตงอกเงยบ้าง ดังว่า เก็บเอง ซึ่งไม่มี ทาง เกิดดอก ออกผล
 และ มีทางหมดได้ สะดวก เพราะ หยิบง่าย โดย ตามใจ ตน บัญหาที่จะ
 ให้ราษฎร รู้จัก ออมทรัพย์ นั้น เมื่อ ธรรมดา ยังไม่ บังคับ ดังกล่าวมา
 ข้างตน ก็เป็น การยาก ที่จะให้คน เหล่านั้น ระลึกได้ ถึงความ เป็นไป ในส่วน

ตัว แด่ ครอบ ครัว ว่า จะ ได้ รับ ความ ดำ บาก ยาก เข็ญ อย่างไร ใน
 อนาคต เพราะ ส่วน มาก ไม่ มี ญาณ พอ ที่ จะ รู้ ว่า แม้ ใน เวลาน การ เรม
 ต้น ใน ความ ยาก ดำ บาก แห่ง การ อยู่ การ กิน ก็ ได้ มี ชน เอง ๆ แด่ และ
 ส่วน มาก ไม่ มี ญาณ พอ ที่ จะ หวัง ถึง ความ ยาก นี้ จะ แรง ชน ใน อนาคต จน
 ถึง ไม่ ทำ แด่ ไม่ รู้ จัก เก็บ อก อุด ตาย แต่ ก็ ใช้ เวลา ที่ จะ รอ ให้ ธรรม ตา
 สอน ให้ พด เมือง รู้ ไป เอง เพราะ ประเทศ เรา ไม่ ได้ ทำ มา หา ได้ ใช้ สร้อย
 อยู่ ใน พวก เรา ดัง เมื่อ ครั้ง

“ อัย ยาย ศ ยิง ดำ ว	ดาว ดิง ดี
ส ม บ ต พ พ ม พิง	เพ ย บ ห ตา
เช า เก ว ย น ตระ ต่า ดิง	ต อ ง บ า ท
พ ร ร ณ พ ต ร า ค า ค า	ดี ห า ห ก ดี ดิง ”

ใน ส ม ย นี้ ประ ตู เมือง เรา เบ็ด เพื่อ ความ ส ม พ ันธ์ แก่ โลก การ เบ็ด
 ความ ส ม พ ันธ์ แก่ โลก นี้ เอง บัง คับ ให้ เรา วั บ รู่ ถึง ความ อุด ตาย ใน อนาคต ก็
 เมื่อ พด เมือง ส่วน มาก ยัง มอง แต่ ตัว อย่าง ใน อดีต แด่ ยัง น้อย นก ที่ จะ รู้ ดี ก
 อย่าง แน่ นอน ว่า ความ สะ ดวก ใน การ กิน อยู่ อัน ไต ที่ ธรรม ตา ได้ อำนวย
 ให้ มา แด่ ใน อดีต นั้น จะ ไม่ ได้ รับ ความ สะ ดวก เช่น นั้น ใน อนาคต เป็น
 แน่ นอน แด่ ถึง จะ คิด เช่น นี้ บาง ก็ เห็น จะ มี จำนวน น้อย ที่ จะ มี ความ คิด
 ถึง ตึง บัญ ษา สำหรับ ตน ว่า “ เมื่อ เหตุ การณ์ เป็น ดัง นี้ เรา จะ ทำ อย่าง ไ
 จึง จะ ผ่าน หรือ ต่อ ต้าน ความ ดำ บาก ดัง นี้ ใน อนาคต ไต ” ก็ เมื่อ ส ภา พ
 ส่วน มาก ของ พวก เรา ยัง เป็น อยู่ ดัง นี้ แด่ ทัง จะ รอ ซำ ก็ ไม่ ได้ ฉะ นั แด่
 ความ จำ เบน ก็ ตอง เข็น กน ไป ทัง ผิด ๆ เพราะ ฉะ นั การ ที่ จะ หา อู บาย
 ให้ เด็ก นก เวัย น หรือ ลูก เตื่อ ไต ฝำ กราย ไต ประ จำ นของ ตน แก่ ค ด ง ออม ส ิน
 บาง นั เป็น การ ส ม ค ว ร อย่าง ยิง เพราะ เป็น การ ผ ก น ิส ส ย ให้ เป็น ผู้

รู้จัก กระหมัด กระแห่ม แต่ เริ่มแรกท เป็นเด็ก ถึงว่า จะทำ ตาม เพราะ
 จำต้อง ทำดังพวกตุ๊กเต้อ โทฝากเงิน & บาทไว้ เป็นการทำวินัยกรรมพอเป็น
 ตุ๊กเต้อเอก ก็ถอน ก็ตาม แต่ผู้ที่ เห็นคุณไม่ ถอน ก็มอยู่ จึงผู้ ปกครอง
 เด็กควร จะช่วย อุดหนุน โดย อาการ ช่วย ตัก เตือน เด็ก ของตนใน ทาง บ้าน
 แต่ ก็ควร จะ ระวัง เหมือนกันว่า ให้ เด็กได้ ฝากเงิน ราชวัน ซึ่ง ผู้ ปกครอง
 ได้ ให้ แตะ เหลือ โดย กระหมัด กระแห่ม ของตนอย่า ให้ เป็นว่า สดต่างค์
 ที่ ผู้ ปก ครอง ให้ ก็ ไซ้ หมด แดง กวน สดต่างค์ จาก ผู้ ปก ครอง เพิ่ม สำหรับ
 ฝาก คดงออมสิน เพราะ ถ้า เป็น คดงน แดง จะหา ไซ้ เป็น วิธ ผัก หัด ให้
 เด็ก รู้จัก กระหมัด กระแห่มไม่ นอก จากนี้ ก็ อาศัย เจ้าพนักงาน อื่น
 หน้าที่ เกยวพณ แก่ ราชฏร จะ พัง ไซ้ แฉง อิก บาง

ความ สำคัญ ยังมี อิกอย่างหนึ่งก็คือ ให้ ราชฏร ได้ ฝากเงิน ง่าย ถอน
 เงิน ง่าย โดย มี สถาน ที่ รับ ฝาก แพร่ หตาย ให้ ราชฏร ไป มา ฝาก ถอน ได้
 สะดวก มี ระเบียบ การ ไม่ สับสน ใน ส่วน ระเบียบ การ นั้น ดู เหมือน จะ ง่าย
 พอ สสมควร อยู่ แดง ส่วน สถาน ที่ รับ ฝาก ซึ่ง ตาม หัวเมือง ส่วน มาก มี แต่
 คดง จงหวัด แห่ง เดียว นั้น พอ ให้ ความ สะดวก ตาม สสมควร ละหรือ ? ดู แต่
 เฝิน ๆ ก็ ต้อง ตอบ ว่า น้อย นก ควร จะ มี ให้ มาก กว่า นั้น แต่ ถ้า นึก ถึง
 จำนวน ผู้ ฝาก ว่า มี จำพวก ไต บาง ? ดัง กต่าง มา แดง ว่า ส่วน มาก เป็น
 จำพวก เด็ก นก เรียน กับ ตุ๊กเต้อ จำพวก นี้ ส่วน มาก อยู่ ใน เมือง แดง อยู่ ใน
 ความ ปกครอง ของ ข้าราชการ, พ่อค้า, คหบดี, สำหรับ พดเมือง สำมัญ
 เป็น จำนวน น้อย ที่ จะ มี ค่า ไซ้ สร้อย ให้ เป็น ราชวัน แก่ เด็ก ใน ปกครอง ของ ตน
 ซึ่ง ไป ใน โรงเรียน จำนวน ที่ มาก รong จาก เด็ก ก็ จำนวน ผู้ ชาย ก็ เป็น
 ข้าราชการ มากกว่า ราชฏร สำมัญ อิก เมื่อ ทาง เตช บ่ง ว่า ใน จำนวน
 ผู้ ที่ ฝาก เกยวของ แก่ ข้าราชการ โดย ตรง กับ เด็ก ที่ อยู่ ใน ความ ปก ครอง

ของ ข้าราชการเป็นล้นมาก ดั่งนี้ สถานที่ รับฝากแม่ จะมีที่คดงแห่งเดียว
 ก่อน ก็ เป็น ทาง สะดวก แก่ คน ที่ เกี่ยว ของ แก่ การ ฝาก เงิน คดง ออมสิน
 เป็นล้นมาก เพราะ พอเบิกเงินเดือนก็ได้ ฝากที่เดียว ไม่ต้อง นำเงิน
 มา จากบ้าน หรือ หอบเงินไปบ้านแล้วต้องหอบ กลับมาอีก ซึ่งความจริง
 หอบไป บ้าน เป็นการ ง่าย กว่า เมื่อ หอบไป แล้ว จะ หอบ กลับ มาอีก มาก
 แต่ ทงน ชาวเจ้ามีได้ หมายถึงที่ฝากเงินออมสิน มีมากแห่งจะไม่ดี ยิ่งมาก
 แห่ง โดยไม่ต้อง มีรายจ่าย ดังที่คดง ทำ มาแล้ว หรือ คดง มี รายจ่าย แต่
 ต้องให้ เป็นการ แน่ว จะ มี รายได้ พอ คู่ทุน ถ้า ดงน มี มาก แห่ง ก็ยัง
 เป็นการดี

จะเป็น ด้วย รัฐบาล เห็นว่า คดงออมสิน ที่ อยู่ กับคดงนั้น สถานที่
 รับ ฝาก จำกัด น้อย แห่ง นี้ หรือ จะ เห็น ว่า การ น ควร เกี่ยว ของ เป็น
 รัฐพาณิชย์ หรือ จะ เห็น ว่า นา ๆ ประเทศ เขา รับฝาก กัน ที่ ๆ ทำการ
 ไปรษณีย์ เราควร ตาม เขา ประการใด ประการหนึ่ง หรือ ทง ๓ ประการ
 รัฐบาล จึงได้ ให้ โอนการ รับฝาก เงิน ออมสิน ไป อยู่ใน ความ อำนวยการ
 ของ กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม และได้ สั่ง การ โอนนี้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑
 แต่ กระทรวง พาณิชย์ จะ พร้อม ที่ จะ ลงมือ อำนวย การ แต่ พ.ศ. ๒๔๗๒
 เป็น ต้นไป

ใน ข้อที่ว่า โอนไป เพราะ เป็น รัฐพาณิชย์ ดูกี่ไม่ ดูตรงนัก ดั่งที่
 ควรเป็น รัฐพาณิชย์ โดยตรงกว่า เช่นการ จัดตั้งรายาณ กระทรวงพระคดง
 ก็ ยัง อำนวยการ มาได้ และ ยังคง อำนวยการ อยู่ อนึ่ง การหมุน เงิน
 ซอไบบอนด์ ต่าง ๆ เพื่อทำให้ เงินงอก ดอกงอก ผล กระทรวงพระคดง
 ก็ เป็นหน้าท อยู่ เป็นล้นใหญ่ เช่นการ หมุน ทุนสำรอง ธนบัตร เป็นต้น
 เพราะฉะนั้นการ โอนเรื่องนี้ไปให้ กระทรวงพาณิชย์และคมนาคมจัดการก็คง

เนื่อง มาจาก ที่จะ เผยแผ่ให้ มี ทั่ว ทั่ว ทั่ว เป็น ความ สะดวก ชน แก่ ผู้
 ฝาก เป็น ส่วน ใหญ่ ถ้า ความ มุ่ง เป็น ดัง ว่า นี้ ก็ จะ ได้ พิจารณา ถึง สถาน ที่
 ซึ่ง กระทรวง พาณิชย และ คมนาคม จะ พึง ประดิษฐาน เป็น ที่ รับ ฝาก เงิน คดี
 ออมสิน ว่า มี อยู่ แล้ว อย่างไร

ที่ ๆ กระทรวง พาณิชย และ คมนาคม เคย ถือ เอา เป็น ตำแหน่ง งาน สำหรับ
 กิจการ อัน กระทรวง น อำนวย มา แล้ว ตาม หัว เมือง ก็ คือ ที่ ทำ การ ไปรษณีย์
 โทรเลข ๆ สำหรับ ใน กรุง เทพ ๆ นั้น มี มาก แห่ง จริง แต่ สำหรับ หัว เมือง
 โดย มาก มี แต่ ที่ เมือง แห่ง เดียว ถ้า อาศัย ที่ ทำ การ ไปรษณีย์ โทรเลข
 เป็น ที่ ทำ การ คดี ออมสิน ด้วย ก็ แปล ว่า มี เมือง ใด แห่ง เช่น เดียว กับ
 เมื่อ อยู่ใน ความ อำนวย การ ของ กระทรวง พระ คดี ต่าง แต่ เปลี่ยน จาก
 ที่ ทำ การ คดี ออมสิน อยู่ใน ศาลา กต่าง ไป ทำ ณ ที่ ทำ การ ไปรษณีย์ แด
 การ ทำ ชุระ รับ ฝาก ก็ เปลี่ยน มือ จาก พนักงาน คดี ไป ตั้ง พนักงาน แผนก
 คดี ออมสิน ชน อีก แผนก หนึ่ง เมื่อ คดี นี้ เรา มา พิจารณา ดู ผล ได้ ผล เดียว
 ใน ราว ที่ ทำ การ อยู่ กับ กระทรวง พระ คดี กับ โอน มา อยู่ กระทรวง พาณิชย
 และ คมนาคม เทียบ เคียง กัน ว่า จะ แตก ต่าง กัน อย่างไร การ เทียบ เคียง น
 บาง อย่าง ก็ เป็น การ ทำ นาย กาด ดอง หน้า เพราะ ใน ปี พ.ศ. ๒๔๓๑
 กระทรวง พาณิชย และ คมนาคม มี ได้ รับ โอน กิจ การ แห่ง คดี ออมสิน จาก
 กระทรวง พระ คดี มา ทำ โดย เต็ม ที่ และ ทราบ ว่า จน เวลา ที่ กาด ดอง เขียน
 อยู่ น การ รับ มอบ หมาย การ งาน ส่วน นี้ ก็ ยง มี บัญญัติ ท กระทรวง คดี คดี
 กัน ได้ ยาก อยู่ บาง อย่าง แต่ จะ ไม่ พยายาม เทียบ เคียง ด้วย เหตุ ผล
 อัน จะ ไม่ ผิด ความ จริง มาก ไป

เทียบผลของการ

๑. ที่ ทำ การ รับ ฝาก เงิน คดี ออมสิน คง จะ เป็น รวม กับ ที่ ทำ การ

ไปรษณีย์ โทรเลข ^{๒๕}หงต้น การ ^{๕๖}ส่งนี้ ท ^{๕๗}แต่เดิม เคยเกี่ยว แก้อำเภอ ใน
จังหวัด พระนคร และ ^{๕๘}ชนบุรีเคยช่วยเหลือ มาแล้ว คงจะ ^{๕๙}เลิกไป เพราะการ
^{๖๐}เกี่ยวข้อง กับข้าราชการทบวงการอื่น ๆ กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม
^{๖๑}ดูเหมือน จะ ^{๖๒}ถือ อยู่ มาก โดย ^{๖๓}อ้าง ^{๖๔}หนัก ว่า งาน ของ กระทรวง ^{๖๕}นี้ เป็น งาน
ประเภท ^{๖๖}วิชา ^{๖๗}ผู้ ^{๖๘}ไม่มีความรู้ ความชำนาญใน วิชา ^{๖๙}ฉะนั้น มาเกี่ยวข้อง
^{๗๐}ด้วย ^{๗๑}เป็นการ เกะกะ ^{๗๒}กิดขวาง ^{๗๓}เพียง ^{๗๔}แต่ ^{๗๕}เทศา ^{๗๖}ร้อง ^{๗๗}กัน ^{๗๘}อยู่ ^{๗๙}ถึง ^{๘๐}อำนาจการ
^{๘๑}บังคับ ^{๘๒}บัญชา ^{๘๓}ข้าราชการ ^{๘๔}หัวเมือง ว่า ^{๘๕}แยก ^{๘๖}แตกกัน ^{๘๗}อย่างไร ^{๘๘}และ ^{๘๙}ควร
^{๙๐}รวม ^{๙๑}ฉะนั้น การ ^{๙๒}บังคับ ^{๙๓}บัญชาให้ ^{๙๔}เป็น ^{๙๕}กลุ่ม ^{๙๖}ก้อน ^{๙๗}อัน ^{๙๘}เชื่อว่า ^{๙๙}จะเป็น ^{๑๐๐}ผลดี
^{๑๐๑}แก่ ^{๑๐๒}ราชการ ^{๑๐๓}ร้อง ^{๑๐๔}ตั้ง ^{๑๐๕}นี้ ^{๑๐๖}มา ^{๑๐๗}หลาย ^{๑๐๘}ครั้ง ๆ ^{๑๐๙}หลัง ^{๑๑๐}นี้ ^{๑๑๑}ในที่ ^{๑๑๒}ประชุม ^{๑๑๓}เทศาภิบาล
พ.ศ. ๒๔๗๓ ^{๑๑๔}และ ^{๑๑๕}ซึ่ง ^{๑๑๖}กระทรวงมหาดไทย ^{๑๑๗}รับ ^{๑๑๘}เจรจา ^{๑๑๙}กับ ^{๑๒๐}เจ้า ^{๑๒๑}กระทรวง ^{๑๒๒}ต่าง ๆ
^{๑๒๓}เป็น ^{๑๒๔}อัน ^{๑๒๕}ตกลง ^{๑๒๖}กัน ^{๑๒๗}เพื่อ ^{๑๒๘}สะดวก ^{๑๒๙}แก่ ^{๑๓๐}วิถี ^{๑๓๑}การ ^{๑๓๒}บังคับ ^{๑๓๓}บัญชา ^{๑๓๔}โดย ^{๑๓๕}มาก ^{๑๓๖}ได้ ^{๑๓๗}ตกลง
^{๑๓๘}กัน ^{๑๓๙}แต่ ^{๑๔๐}ดู ^{๑๔๑}เหมือน ^{๑๔๒}จะ ^{๑๔๓}ไม่ ^{๑๔๔}ตกลง ^{๑๔๕}กัน ^{๑๔๖}ก็ ^{๑๔๗}แต่ ^{๑๔๘}กระทรวงพาณิชย์ ^{๑๔๙}และ ^{๑๕๐}คมนาคม ^{๑๕๑}โดย
^{๑๕๒}เหตุ ^{๑๕๓}ที่ ^{๑๕๔}กิจการ ^{๑๕๕}กระทรวง ^{๑๕๖}นี้ ^{๑๕๗}เกี่ยว ^{๑๕๘}แก่ ^{๑๕๙}แผนก ^{๑๖๐}วิชา ^{๑๖๑}เป็นส่วน ^{๑๖๒}มาก ^{๑๖๓}นั้น ^{๑๖๔}เอง ^{๑๖๕}แต่
^{๑๖๖}ก็ ^{๑๖๗}คง ^{๑๖๘}เป็น ^{๑๖๙}ส่วน ^{๑๗๐}ดี ^{๑๗๑}ของ ^{๑๗๒}กรม ^{๑๗๓}การ ^{๑๗๔}อำเภอ ^{๑๗๕}อัน ^{๑๗๖}มี ^{๑๗๗}ภาระ ^{๑๗๘}มาก ^{๑๗๙}จะได้ ^{๑๘๐}แบ่ง ^{๑๘๑}เบา ^{๑๘๒}งาน
^{๑๘๓}ส่วน ^{๑๘๔}นี้ ^{๑๘๕}ไป ^{๑๘๖}บ้าง ^{๑๘๗}ถ้า ^{๑๘๘}ดังนั้น ^{๑๘๙}สถานที่ ^{๑๙๐}รับ ^{๑๙๑}ฝาก ^{๑๙๒}เงิน ^{๑๙๓}ออม ^{๑๙๔}สิน ^{๑๙๕}ก็ ^{๑๙๖}คง ^{๑๙๗}เป็น ^{๑๙๘}ที่ ^{๑๙๙}ทำการ
ไปรษณีย์ ^{๒๐๐}โทรเลข ^{๒๐๑}ส่วน ^{๒๐๒}เดียว ^{๒๐๓}สำหรับ ^{๒๐๔}ใน ^{๒๐๕}ร่วม ^{๒๐๖}พระ ^{๒๐๗}นคร ^{๒๐๘}คง ^{๒๐๙}มี ^{๒๑๐}ที่ ^{๒๑๑}ทำการ
ไปรษณีย์ ^{๒๑๒}อยู่ ^{๒๑๓}หลาย ^{๒๑๔}แห่ง ^{๒๑๕}คง ^{๒๑๖}อำนาจ ^{๒๑๗}ความ ^{๒๑๘}สะดวก ^{๒๑๙}ใน ^{๒๒๐}ที่ ^{๒๒๑}ราษฎร ^{๒๒๒}จะ ^{๒๒๓}ฝาก ^{๒๒๔}เงิน
^{๒๒๕}ออม ^{๒๒๖}สิน ^{๒๒๗}ได้ ^{๒๒๘}ตาม ^{๒๒๙}ควร ^{๒๓๐}แต่ ^{๒๓๑}อำเภอ ^{๒๓๒}รอบ ^{๒๓๓}นอก ^{๒๓๔}พระ ^{๒๓๕}นคร ^{๒๓๖}และ ^{๒๓๗}ชนบุรี ^{๒๓๘}โดย ^{๒๓๙}มาก
^{๒๔๐}ไม่มี ^{๒๔๑}ที่ ^{๒๔๒}ทำการ ^{๒๔๓}ไปรษณีย์ ^{๒๔๔}โทรเลข ^{๒๔๕}จึง ^{๒๔๖}เป็น ^{๒๔๗}ปัญหา ^{๒๔๘}ใน ^{๒๔๙}ความ ^{๒๕๐}สะดวก ^{๒๕๑}นอก
^{๒๕๒}จาก ^{๒๕๓}จะ ^{๒๕๔}เอา ^{๒๕๕}เงิน ^{๒๕๖}เข้า ^{๒๕๗}ตู้ ^{๒๕๘}ทำ ^{๒๕๙}ที่ ^{๒๖๐}ทำการ ^{๒๖๑}ชั้น ^{๒๖๒}โดย ^{๒๖๓}คณะ ^{๒๖๔}และ ^{๒๖๕}โดย ^{๒๖๖}ไม่ ^{๒๖๗}คำนึง ^{๒๖๘}ถึง ^{๒๖๙}การ
^{๒๗๐}ขาด ^{๒๗๑}ทุน ^{๒๗๒}ถ้า ^{๒๗๓}ดังนั้น ^{๒๗๔}ก็ ^{๒๗๕}น่า ^{๒๗๖}ผิด ^{๒๗๗}หนัก ^{๒๗๘}การ ^{๒๗๙}พาณิชย์ ^{๒๘๐}อยู่ ^{๒๘๑}ไม่ ^{๒๘๒}น้อย ^{๒๘๓}แม้ ^{๒๘๔}จะ ^{๒๘๕}ถือ
^{๒๘๖}ว่าการ ^{๒๘๗}นี้ ^{๒๘๘}เป็น ^{๒๘๙}รัฐ ^{๒๙๐}พาณิชย์ ^{๒๙๑}และ ^{๒๙๒}ความ ^{๒๙๓}มุ่ง ^{๒๙๔}ของ ^{๒๙๕}รัฐ ^{๒๙๖}บาล ^{๒๙๗}มุ่ง ^{๒๙๘}ที่จะ ^{๒๙๙}อุด ^{๓๐๐}หนุน ^{๓๐๑}ราษฎร

เพราะพวก นายหมวด หมูไปรษณีย์ เงินเดือนน้อย ฐานะไม่ดี ถ้าจำนวน
เงินที่ฝาก มาก ก็ไม่ เป็น ที่น่าไว้ใจ จึง ต้อง เปลี่ยน วิธี เป็น ทำ ใบ ส่ง
คลัง ให้ ผู้ ฝาก ธนาคาร นำ เงิน มา ส่ง คลัง แล้ว นำ ใบ รับ ของ คลัง ไป
แสดง จึง ออก ใบ ธนาคาร ให้ สัมประสงค์ เพราะ เหตุ ที่ เจ้าพนักงานคลัง
ยอม สิ้น เงิน เดือน น้อย ฐานะ คง ไม่ ดี ไป กว่า นายหมวด หรือ หมูไปรษณีย์
วิธี การ รับ ฝาก เงิน ออม สิ้น สำหรับ หัก เมือง จึง ต้อง ระวัง ที่ จะ ไม่ ให้ เงิน ที่
เขา ฝาก ตก เวช เสีย หาย จึง นำ เทียบ เคียง ด้วย การ รับ เงิน ฝาก ธนาคาร
คือ ผู้ ฝาก เงิน ต้อง นำ เงิน ส่ง คลัง แล้ว นำ ใบ รับ คลัง ไป แสดง แก่ เจ้าพนักงาน ๆ
จึง จัด การ ลง บัญชี รับ ฝาก อีก ต่อ หนึ่ง เทียบ ด้วย เมื่อ ฝาก เงิน ออม สิ้น
อยู่ กับ คลัง พอ นำ เงิน มา ถึง คลัง ก็ สำ เร็จ ผล ในการ ฝาก ไม่ ต้อง ย้อน
ไป ย้อน มา ถ้า เหตุการณ์ จะ เป็น ไป ดัง กล่าว นี้ ความ ปราถนา ที่ จะ
เพาะ ความ นิยม ให้ เกิด แก่ ผู้ ฝาก โดย วิธี การ ง่าย ๆ นั้น จะ กลาย เป็น เกิด
ผล ตรง กัน ข้าม ^{๕๕} . ทั้งนี้ คำนวณ ดู ว่า มี ท่า ทาง ที่ จะ เป็น อยู่ มาก มิ ได้
ปรักปรำ ว่า จะ ต้อง เป็น ถ้า หาก ว่า การ ฝาก เงิน ผู้ ฝาก จะ ได้ รับ การ
ระแวดระวัง กว่า เมื่อ ยัง เป็น หน้าที่ ของ คลัง หรือ เต็ม อ่อน ขำ พเจ้า ขอ
อนุ โมทนา

๔. อันว่า กิจการ ไม่ว่าจะ การ ค้าขาย หรือ ราชการ ย่อม ปราถนา
ใน ทาง ข้าง จ้าง น้อย แต่ ได้ ผล มาก การ คลัง ออม สิ้น เมื่อ อยู่ กับ กระทรวง
พระคลัง กระทรวง พระคลัง ให้ เจ้าพนักงาน คลัง จังหวัด ทุก จังหวัด เป็น
เจ้าพนักงาน คลัง ออม สิ้น ไป ใน ตัว โดยมี ต้อง จ่าย เงิน เดือน เพิ่ม จาก เงิน เดือน
ใน ตำแหน่ง พนักงาน คลัง อื่น ใน ครัง นั้น นอกจาก ค่า แบบ พิมพ์ ต่าง ๆ จึง มี
รายจ่าย น้อย แต่ ได้ ผล ได้ เท่า ที่ เรา เห็น และ ทราบ กัน อยู่ จาก รายงาน คลัง ออม สิ้น
ของ กรม พระคลัง มหา สัมบัติ พ. ศ. ๒๔๗๐ แล้ว จึง ท่วม รายจ่าย และ มี

เป็นส่วนสำคัญยิ่งกว่าแสวงหากำไร แม้กระนั้น การที่ไม่ขาดทุนคงดี
กว่าขาดทุนมิใช่หรือ ?

ตามหัวเมืองทั่วพระราชอาณาเขตรวมเกือบไม่ถึง ๕ เมืองที่มท
ทำการไปรษณีย์โทรเลขแยกเป็นเมืองละ ๒ - ๓ แห่ง มีแห่งเดียวแต่
ที่คงเมืองเกือบทั้งหมด (ไม่นับสถานีรถไฟ) ถ้าเทียบผลในข้อที่ว่ามี
ที่ฝากมากเป็นการสะดวกขึ้นหรือไม่ ดังนี้ ทางเลขบอกว่าคงไม่มาก
น้อยกว่ากันเท่าใด เหตุการณ์เป็นแต่เพียงเปิดขึ้นสถานที่รับฝาก
จากที่ทำการคลังจังหวัดมาเป็นที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขเท่านั้น

๒. ตามที่กล่าวมาแล้วว่า จำนวนบุคคลที่นำเงินฝากคลัง
ออมสิน ส่วนมากเป็นเด็กบุตรหลานข้าราชการ และเป็นตัวและ
ครอบครัวข้าราชการเอง เมื่อการยังไม่เปิดขึ้นมือไปจากคลังจังหวัด
พอถึงสิ้นเดือนชนเดือนใหม่เบิกเงินเดือนแล้วก็ได้จัดการฝากกันเสีย
เสร็จไปทีเดียว ไม่ต้องหอบเงินมาบ้านแล้วกลับไปฝากออมสินอีก
ซึ่งเป็นการหอบไปยาก แต่เมื่อต้องไปฝากยังที่ทำการไปรษณีย์ก็
แปลว่าทำความสะดวกของพวกที่นิยมฝากให้กลายเป็นความยากขึ้น

๓. ตามทางการของกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ในเรื่องการ
รับจ่ายเงิน มักใช้วิธีเปิดเครดิตให้หัวหน้าการเบิกจากคลัง และรับ
จากประชาชนโดยกำหนดจำนวนเงิน ดังเช่นเงินเดือนและค่าใช้สอย
ในแผนกไปรษณีย์โทรเลข เปิดเครดิตให้แก่ นายไปรษณีย์ภาคเบิก
ไปเป็นก่อน นายไปรษณีย์ภาคไม่ได้อยู่ตามที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข
ทุกแห่งในภาคของตนจึงต้องเซ็นฎีกาเชื่อล่วงหน้าให้แก่ นายไปรษณีย์
หมวดหรือหมู่อื่นอยู่ประจำจังหวัดนั้น ๆ รับจากคลังไปจ่าย การรับ
เงินเช่นเงินชานาคีก็เช่นกัน จะให้นายไปรษณีย์หมวดหรือหมู่รับ
เงินชานาคีมาก ๆ แล้วจึงนำส่งคลังเป็นโอนตัวเงินกันก็ไม่ไว้ใจ

ก้าวไร พ.ศ. ๒๔๗๑ เริ่มที่จะเปลี่ยนมือการรับฝากเงินคลังออมสินจาก
 กระทรวงพระคลังมาเป็น กระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม แต่ยังไม่ทันรับ
 มอบการงานกันโดยสิ้นเชิง นัยว่าจะมอบกันในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒
 นี้ ใน พ.ศ. ๒๔๗๑ นั้นก็ได้มีข้าราชการกระทรวงพาณิชย์ และคมนาคมทั้ง
 ผู้ใหญ่ผู้น้อยไม่น้อยกว่า ๒ - ๓ คนไปดูแลไปฝึกหัดงานคลังออมสิน
 จากต่างประเทศ ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนหลายปีที่กระทรวงพระคลังทำมา
 ไม่เคยเปิดอกรายจ่ายในประเภทนี้เลย ส่วนในประเทศเองก็รับคน
 สัมครและให้ไปฝึกวิชาการจากคลังจังหวัดต่าง ๆ โดยได้รับค่าเบี้ยเลี้ยง
 หรือเงินเดือนคนหนึ่งเดือนละ ๓๐ บาท เป็นอย่างน้อย

การจัดทำข้าราชการไปดูไปเรียนวิชาการจากต่างประเทศนั้น ถ้า
 จะนึกถึงว่าเขาได้เริ่มมาก่อน และคงจะได้ประสพความชัดของ และได้แก
 ไขให้ผ่านพ้นความชัดของมาแล้วเป็นอันมากเขาจึงกำลังเจริญ เราไป
 เรียนไปดูก็อาจได้ความรู้มาแก่ไขการงานอันไม่ชัดแก่กาตะเทอะในบ้าน
 เมืองเรา ข้าพเจ้าขอหวังเอาว่า จะได้ประโยชน์ในอนาคตจากการ
 ที่ไปดูไปเรียนคุ้มค่า แต่ก็ขอกล่าวไว้ในที่นี้ว่า ความสำคัญมิได้ได้อยู
 ที่ระเบียบการ ออฟฟิศ อยู่ที่ปลูกฝังความคิดเห็นพดเมืองให้รู้จักค่า
 และนิยมในการออมสิน ถ้าไม่ดังนั้นถึงจะส่งเจ้าพนักงาน คังโหด ๆ
 ไปดูระเบียบคลังออมสินในต่างประเทศ ประโยชน์ที่น่าจะได้ก็น่าเป็น
 เพียงได้เบ็ดเตล็ดของผู้ที่ไปมา

ส่วนในการที่จะต้องตั้งคนขึ้นเป็นพนักงานออมสินนั้น จะต้อง
 จ่ายเงินเดือนเพิ่มขึ้นจากเดิมซึ่งไม่ต้องจ่ายนั้น จังหวัดหนึ่งอย่าง
 น้อยมีเจ้าพนักงานคนหนึ่งเงินเดือน ๖๐ บาท ถ้าเบ็ดเตล็ดจังหวัดคิด
 อย่างหยาบ ๆ ๕๐ คน เป็นเงินเดือนละ ๕,๗๐๐ บาท บัดละ ๕๗,๖๐๐ บาท

ถ้าเพิ่มเจ้าพนักงานมากกว่า จังหวัด ตะคน รายจ่าย ก็คง มากกว่านี้ และ
 การถม ทงท จะมีเจ้าพนักงาน กองกลาง ขึ้นในกระทรวง และ เงิน ค่าใช้
 ปล่อย ด้วย แล้ว จำนวน เงิน ก็คง สูงกว่านี้มาก ที่เดียว

ตาม วิธี ประมาณรายได้ รายจ่าย ควรจะเห็ดยวไปพิจารณา รายได้
 ปีที่ แล้ว ๆ มา เทียบ กับ รายที่ ประมาณ จะจ่ายในปี ต่อไป แต่เรา
 จะทราบได้ แต่เพียงรายได้ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๐ เพราะเราได้ เห็นรายงาน
 ประจำปี นั้นแล้ว ปรากฏว่า มีรายได้ ทงต้น ๑๐๓,๒๓๘ บาท ๑๗ สตางค์
 จ่ายให้ เป็น ดอกเบี้ย แก่ ผู้ฝาก ๕๒,๘๔๑ บาท ๘๘ สตางค์ จ่ายดอกเบี้ย
 ให้ แก่ผู้ฝาก ซ้อ สบตติ ๑,๖๐๘ บาท รวมจ่าย ๕๔,๔๔๙ บาท ๑๘ สตางค์
 รายจ่าย อย่างอื่น ไม่ปรากฏว่ามี จึง คงมีกำไร ๔๘,๖๘๘ บาท ๑๘ สตางค์
 สำหรับ พ.ศ. ๒๔๗๒ ถ้า รายได้ ไม่ สูง กว่านี้ อีก เท่าตัว ก็คงจะต้อง
 เพิ่ม รายจ่าย คือ เงิน เดือน และ ค่า ใช้ ปล่อย ขึ้น เป็น จำนวน ไม่ใช่ น้อย ซึ่ง
 แต่ก่อน ไม่ ต้องจ่าย แล้ว จะหวัง ได้ กำไร หรือ เสมอตัว อย่างไม่ ได้ ถ้า
 ขาดทุน ก็หน้า จะเป็น เพราะ เรา คับ ความเจริญ ไป หน้า พดเมือง เร็ว เกิน ไป
 กระทบ

อย่างไร ก็ตาม เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ก็ ต้อง เข้ามา หลาย
 วัน แล้ว ทราบว่า การ รับมอบ การ ในระวาง กระทรวง พระคลัง ๆ กับ
 กระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม ยัง หาดกตงแล้ว เด็ดจ กันไม่ และ การมุ่ง ที่
 จะ แก่ ใจ เพิ่มเติม พระราชบัญญัติ คดง ออมสิน บาง มาตรา ซึ่ง มุ่งหมาย
 ว่า จะออกได้ ในต้นเดือน เมษายน นี้ ก็ เป็นอัน เจียบหายไป ด้วย ทราบ
 ชาว แล้วว่า ข้อ สำคัญ ใน การ ไม่ ตกตงกัน ได้ นั้น มีบาง ประการ ซึ่งเรา
 เป็นคนภายนอก ก็ หน้าคิด เช่น กระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม จะรับแต่การ
 รับฝาก ส่วน การ หาผลนั้น จะให้ กระทรวง พระคลัง เป็น ผู้จัดการ ผลที่

หากมาได้ต้องรวมชน บัญชี รายได้ ของ กระทรวงพาณิชย์ แต่ ถ้าขาดทุน
 จะต้องจ่ายใน เงิน กองกลาง คือ เงินรายได้ ของ แผ่นดิน ดงน ถ้า ขาดท
 ทรามา เป็นการ ถูกต้องดู ก็ชอบ กต อยู่ และ เหตุการณ์ ดูประหนึ่งว่า
 กระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม ก็ไม่แน่ใจว่า การทรมมาจัดนั้น จะสามารถ
 จะ จัดการ ให้ ได้ ผิดคนก หรือ มิได้ แต่ อย่างไร ก็ตาม ถ้า ฝ่ายหนึ่ง เป็น
 ผู้ จ่ายเงิน ออก ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ หาแล้ว ก็น่า จะเกิด ชัดทอด กันชนเมื่อขาดทุน
 ฝ่าย ผู้จ่าย ก็คงชัด ผู้หา ผิดว่า กระทำ การไม่ ดี จึงได้ ผิดไม่พอจ่าย ฝ่าย
 ผู้หาผิด ก็คง ชัดว่า เพราะ ผู้จ่าย รั้งรั้ง ไม่ ระวัง จ่าย ตาม กำลัง
 ท หาได้ จะให้ ผู้หา ๆ มาให้ โหด อย่างไร ถ้า การ จะได้ เป็นไป ตาม
 กาดนี้ จะ สุ่มอบ ให้ ผู้รับผิดชอบ ทั้ง การหา การจ่าย ใน กระทรวง
 เดียวกันไม่ต้อง ชัดทอดกัน ภายหลัง จะมีดี กว่า หรือ ?

อนึ่ง เป็นการสมควร ที่จะประมวล ข้อความในคำแถลงการณ์ แห่ง
 พระราชบัญญัติงบประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๒ บาง ตอนที่ เกี่ยว แก่ เรื่อง
 คัดง่อมสิน น มาลงไว้ ด้วย เพื่อ เป็นความ ทรงจำ และ สังเกตผล วัฒนธรรม
 หรือ หายนะ ของ การนี้ ต่อไป ภายหน้า

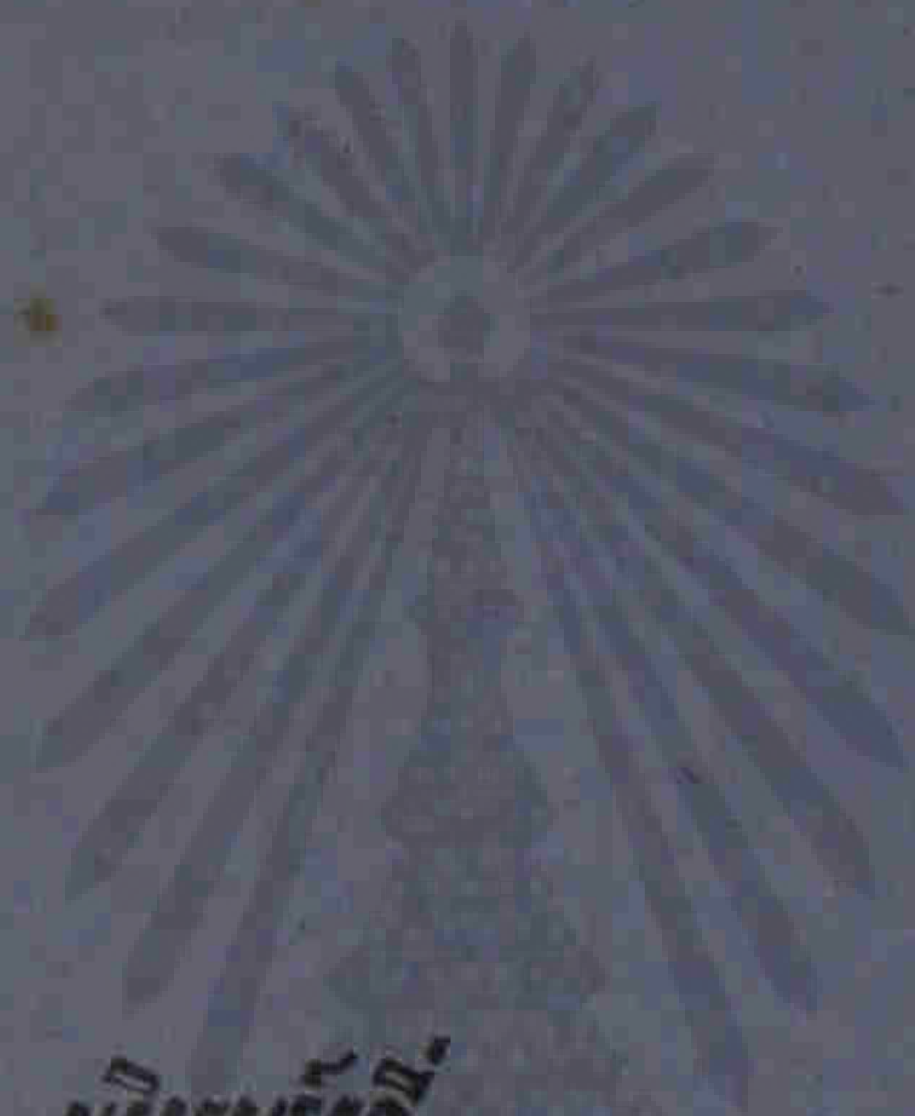
ใน คำอธิบาย รายจ่าย แห่ง พระราช บัญญัติ งบประมาณ หมายถึง
 เดช ๓๓ ปรากฏ ว่า รายจ่าย กรมไปรษณีย์ โทรเลขในปี พ.ศ. ๒๔๗๒
 ได้ เพิ่ม จาก พ.ศ. ๒๔๗๑ เป็นเงิน ๒๖๕,๐๐๐ บาท โดย อรรถาธิบาย ว่า
 “เนื่อง จาก การงานได้ ขยาย ตัวขึ้น และ เนื่อง จากเหตุ รับ โอน คัดง
 ออมสิน ” ดงน

ดงนเห็นก เข้าใจกันว่า การที่เกี่ยวแก่ รัฐพาณิชย์ นั้นรายจ่ายได้จ่าย
 จวงเงิน รายได้ ที่เดียว ผิดกับ รายจ่าย ของ ทะบวงการ อื่น ๆ ซึ่งรายได้
 จะ ต้อง ส่ง โดย ครบถ้วน รายจ่ายก็เบิก เอา เท่า ที่ มี ประเภทใน งบ

ประมาณ จะเฉไฉไป ซ้อ อะไร ที่ไม่จำเป็น ดังเช่น ซ้อ วิทยุโทรทัศน์
 สำหรับ เติร ทางไป ฟัง มโหรี ทัม อยู่ใน กรุงเทพฯ ฯ เต้น กตาง ทาง เป็น ต้น
 กระทรวงพระคลัง ฯ หายอมจ่ายไม่ เงิน รายจ่ายกรมไปรษณีย์ โทรเลข
 พ.ศ. ๒๔๗๒ ที่เพิ่มขึ้น ๒๖๕,๐๐๐ บาท โดย อรรถา ชีบายว่า มี รายจ่าย
 คลัง ออมสิน อยู่ ด้วยนี้ อยาก จะขอ ห่วง เตี้ย แต่ตน มีว่า คงจะได้ เห็น
 บัญชี รายจ่าย จริง ใน รายงาน ประจำปี แยก คนละแผนก กับ กรมไปรษณีย์
 โทรเลข เป็น ของ คลังออมสิน โดย ฉะเพาะ เพื่อ เทียบ กับ รายได้ ว่าผล
 ก่าไร จะเจริญ ชน หรือ เลื่อมตง อย่างไร

ข้าพเจ้าได้ กตางเรื่องน มาพอดสมควรแล้ว แต่ก่อน ที่จะจบตงอยาก
 จะทำคความเข้าใจไว้ ใน ทนอก เล็กน้อยว่า มิใช่ ข้าพเจ้าไม่พอใจในการ
 เปลี่ยนแปลง ข้าพเจ้า ชอบ การ เปลี่ยนแปลง ทุกอย่าง ที่ เป็นไป ใน ทาง
 ช้าง วิฒน เช่น เดียว กับ ความ พอใจ และ หวัง อยู่ ของ เพื่อน ร่วม ชาติ โดย
 มาก ด้วย ความ พอใจ และ ความหวัง อยู่ ดงน จึงได้ ไม่ใจ ดูการ เปลี่ยน
 แปลง บางเรื่อง ก็เกิดคความ วิจารณ โดยอัตโนมัติ อันอาจถูก หรือ อาจ
 หตง ผิดไป ก็ได้ การ บนทก เรื่องน ก็ ดงทกตาง แต่ คิด และ บนทกไว้
 แล้ว ทงเตี้ย ก็ไว้ ประโยชน์นี้ ก็ เตี้ยตาย จึงส่งให้ หนังสือพิมพ์ไทย

พิมพ์ที่
โรงพิมพ์แห่งสือพิมพ์ไทย

